

భాగవత కథా గ్రంథమాల రీలీ వ పుష్పము

ధర్మ రాజసూయము

మొదటి భాగము

Acc. No - 675

గ్రంథకర్త :

శ్రీ ౧౦౮ వ్రభుదత్త బ్రహ్మచారిగారు

అనువాదకుడు :

శ్రీ రామేశరణ్ కుంగుర్తి నేంకట వరనయ్య

ప్రకాశకులు :

భాగవతకథా గ్రంథమాల,

బుద్ధాం. P. O. (గుంటూరు జిల్లా)

ప్రాంచీలు: బందరు, తణుకు, లక్కవరం.

పేరెటు]

1969

[వెల : 7-00

పోల్ డిస్ట్రిబ్యూటర్లు :

నటరాజ పబ్లికేషన్స్
ఏటారు రోడ్ * విజయవాడ.

File NO - 675

2. 11. 59
09A

శ్లో॥ వాసనాస్త్రిప పసతః సుమనాంసి దిచిన్వతా,
కృతావై ప్రభుదత్తేన మాలా భాగవతీ కథా॥

Part I

శ్లో॥ వ్యాసశాస్త్రోప వనతః సుమనాంసి విచిన్వతా,
కృతాన్ ప్రభుదత్తేన మాలా భాగవతీ కథాః॥

విషయ సూచిక

1. ప్రద్యుమ్న చరిత్ర	...	1
2. ప్రద్యుమ్నాగమనమున ద్వారకలో నానందము		10
3. అష్ట పట్టమహిషుల సంతతి-ప్రద్యుమ్న వివాహము		18
4. అనిరుద్ధ వివాహము - రుక్మిణి వధ	...	26
5. శ్రీకృష్ణుడు రుక్మిణిలో విసోదమాడుట...		38
6. శ్రీకృష్ణునకు రుక్మిణి ప్రత్యుత్తరము	...	55
7. శ్రీకృష్ణుడు రుక్మిణి నాశ్వాసించుట	...	74
8. శ్రీకృష్ణ సత్యభామా సంవాదము	...	83
9. అనిరుద్ధుడు - ఉష	...	110
10. చిత్రలేఖద్వారా అనిరుద్ధుని దెప్పించుట		125
11. బాణాసురుఁ డనిరుద్ధుని బంధించుట	...	136
12. బాణాసురుని కొఱకు హరి హరుల యుద్ధము		145
13. ఉషానిరుద్ధుల చరిత్ర సమాప్తము	...	156
14. నృగోద్ధారము	...	163
15. బ్రహ్మస్వాప హరణ దోషము	...	181
16. వ్రజమున బలరాముడు	...	191
17. వ్రజమున మరల బలదేవుని క్షేద	...	213
18. పాండవ వాసు దేవుడు	...	222
19. కాశీరాజు కృత్యయొక్క దుష్పరిణామము		235

పూజ్యశ్రీ మంగెన తేంకట సరసింహం శాశ్వతార్థ
కు మూ ర త్ర య ము

శ్రీ మంగెన సత్యనారాయణమూర్తి గారు

మంగెన వేంకటేశ్వరయ్యగారు

మంగెన గంగయ్య గారు

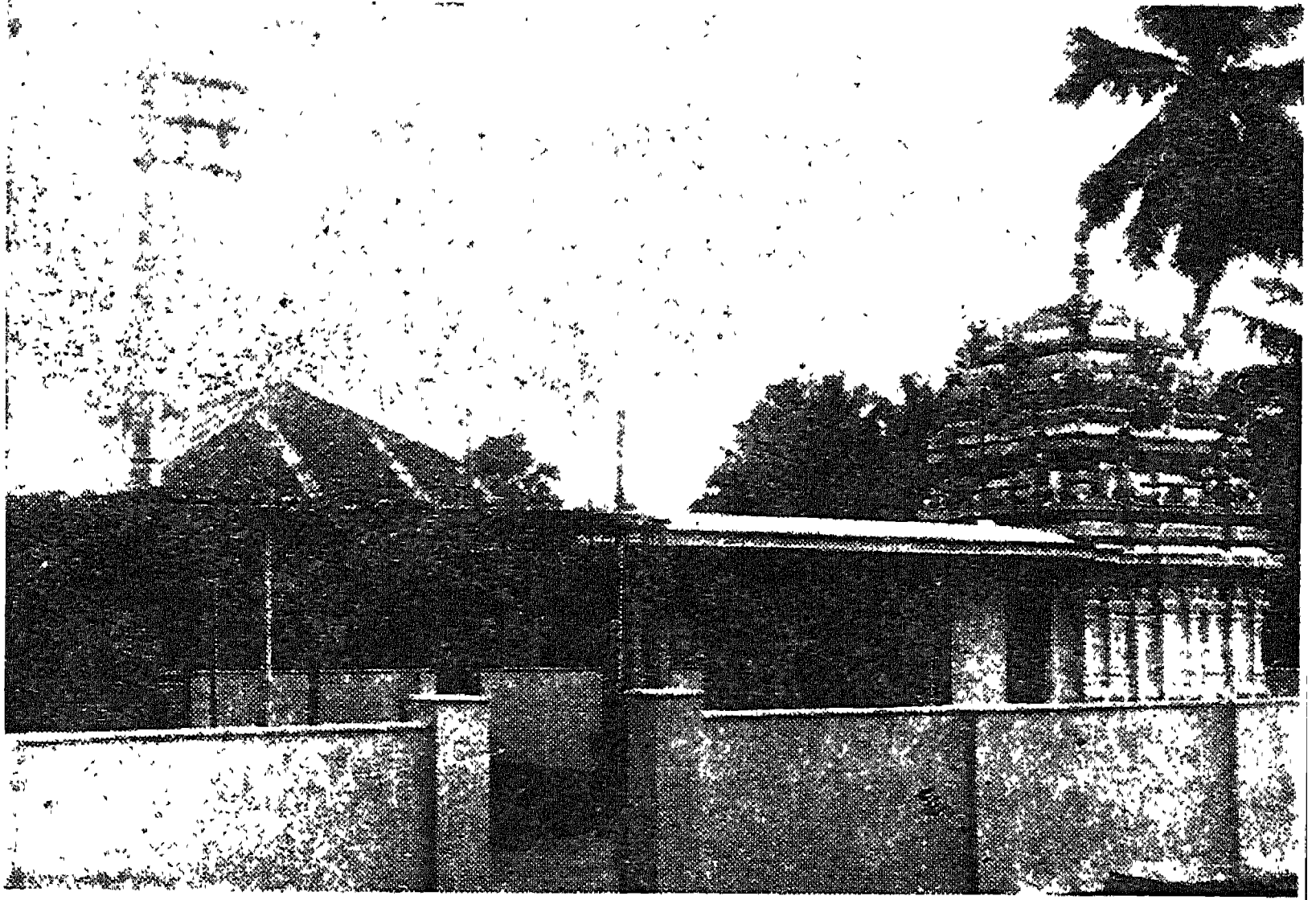

పూజ్యశ్రీ మంగెన వేంకట నరసింహం తాతమ్మగార్ల కు మా ర త్ర య ము

వీరు మువ్వరును రాజోలు తాలూకా లక్కవరం గ్రామ నివాసులు. జమీందారులు. సహృదయులు. వదాన్య చరిత్రులు. వీరు డేవాలయములను, ఎన్నో షాత్రశాలలను, ఆస్పత్రులను గట్టించుటయే గాక ఎందరనో కవులను, పండితులను ఆదరించి, వారివలన ననేక గ్రంథములను గృతి నందిరి. వారు ముగ్గురును ఇచ్చాళక్తి, జ్ఞానశక్తి, క్రియాశక్తు లనవచ్చును. అన్నగారివద్దనుండి సత్సంకల్పము రాగానే వేణుగోపాలంగారు దాని నెట్లు నెఱవేర్చుటా యని యాలోచించుచుందురు. దానిని గంగయ్య నాయుడుగారు చేసి చూపించెదరు. పాటలో శ్రుతి, తాళ, అయాదులు కలిసినట్లు వీరి ముగ్గురిలోను అభిప్రాయ భేదము లుండఁజాలవు. వీరు మా భాగవత కథలను జదివి యానందించి ప్రహ్లాద చరిత్రను వారి స్వంత ఖర్చుతో ముద్రింపించిరి. ప్రహ్లాద రెండవ భాగమును శ్రీ మంగెన గురయ్యగారి కుమారులు శ్రీ మంగెన సత్యనారాయణమూర్తిగారు ముద్రిం పించిరి. ఇప్పుడు ఈ గ్రంథములు త్వరగా లోకమున కందవలయునని వీనికి పెట్టుబడి పెట్టి త్వరగా ముద్రింపించిరి. ముద్రణ విషయములో శ్రీ కొండపల్లి ప్రెస్ ప్రాప్రయిటరుగారు శ్రీ కొండపల్లి సత్యనారాయణ మూర్తిగారును సహకరించిరి. వీరందఱకును శ్రీరామచంద్రుడు ఆయు రారోగ్యైశ్వర్యములను బ్రసాదించుగాక ! ఓరి ఋణమును తీర్చజాలను.

శ్రీ రా మ శ రణ్.

శ్రీ సీతారామచంద్ర స్వామివారి దేవస్థానము

ల క్క వ ర ం

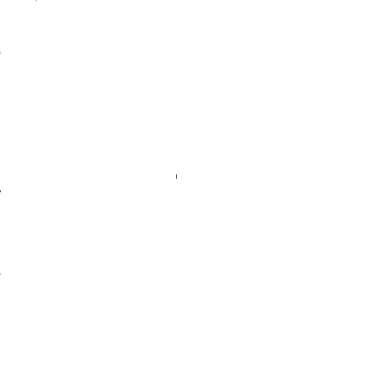
(రామోలు తాలూకా, తూ॥ గో॥ జిల్లా.)

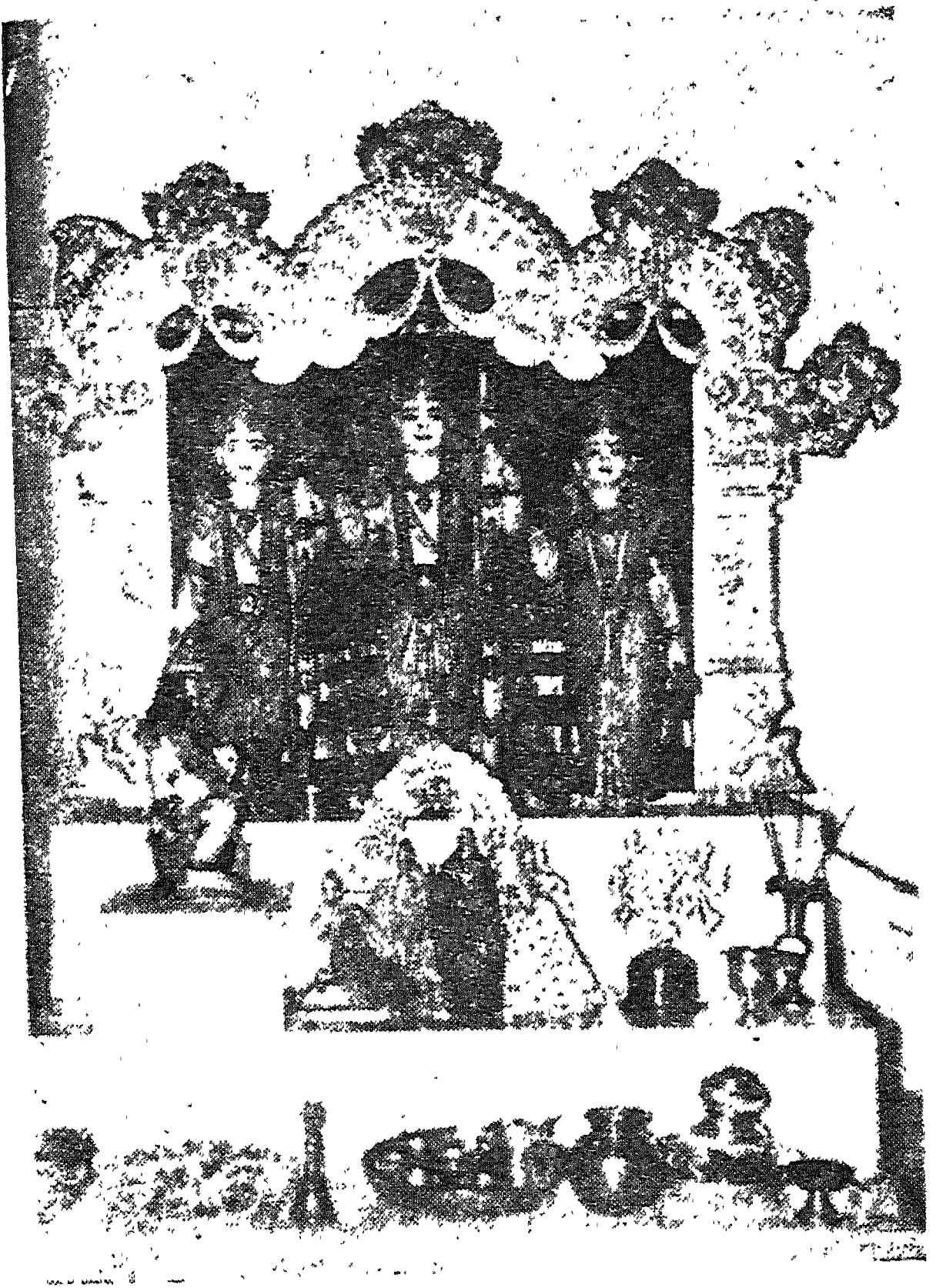
శ్రీ సీతారామచంద్రస్వామివారి దేవాలయము

శ్రీ మంగెన సత్యనారాయణమూర్తిగారు మాతో
కాశీ యాత్రను గావించి, అచ్చట చలవరాతితో జేయబడిన
శ్రీ సీతారామ లక్ష్మణ, ఆంజనేయ విగ్రహములను ఎంతో
భక్తితో దెచ్చి, దానికి ప్రత్యేకముగా అద్భుతముగా,
మిక్కిలి అందముగా నొక దేవాలయమును నిర్మించి శాస్త్రీయ
విధిచే శ్రీ గాయత్రీ వీరాధిపతుల అధ్యక్షతను బ్రతిష్ఠింప
జేసిరి, బంగారు యంత్రములు, సువర్ణమయ గోపుర కలశ
ములు, సువర్ణమయ ధ్వజస్తంభములతో నతి శ్రద్ధగ నిర్మింప
బడినవి. నిత్యార్చాదులకు భూమిసి గూడ సమర్పించిరి.
దర్శింపవగిన దేవాలయము.

శ్రీ రామ శరణ్.

శ్రీ సీతారామచంద్ర స్వామివారు

ల క్క వ ర ం

(రాజ్‌కోట తాలూకా, మాన్ గోన్ జిల్లా.)

శ్రీ సీతారామచంద్రస్వామివారి విగ్రహములు

ఈ చిత్రములు శ్రీమంగై సత్యనారాయణమూర్తి గారు, (లక్కవరం, రాజోలు తాలూకా) వారు స్వయముగ నిర్మించిన దేవాలయమున ప్రతిష్ఠించిన మూర్తులు. అవి చలవరావి విగ్రహములు. కాశీనుండి తేబడినవి. వానికొరకై సుమారు రు 50,000 లు వ్యయ మొనర్చి దేవాలయమును నిర్మించి, అంతటను పింగాణిరాతిని బరిపించి, వెండి బంగారములతో మకరతోరణాదులను జేయించి నిత్యపూజాకైంకర్యాదులు జరుగునట్లేర్పాటుచు గావించిరి. సువర్ణయంత్రములు, సువర్ణ కలశములు ప్రతిష్ఠింపబడినవి.

ఆ మూర్తులను గాంచిన మన స్సీవలకు రానేరాదు. అచ్చటనే హత్తుకొనిపోవును. శ్రీరామచంద్రుడు పుంసాం మోహనరూపుడు కదా! అట్టి శ్రీరామచంద్రు డాకుటుంబమునకు సకల సౌభాగ్యములను గలిగించుగాక!

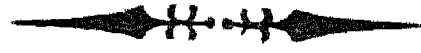
శ్రీ రామ శరణ్.

భాగవతకథ

ధర్మజ రాజసూయము

ప్రద్యుమ్న చరిత్ర

౧౧౧౩

శ్లో॥ ప్రభాప్యేవం దదౌ విద్యాం ప్రద్యుమ్నాయ మహాత్మనే ।

మాయావతీ మహామాయాం సర్వమాయావినాశినీమ్॥

స చ శంబరమభ్యేత్య సంయుగాయ సభాహ్వయత్ ।

అవిష హ్యైస్తమాక్షేపైః క్షిపన్యంజనయన్ కలిమ్॥

శ్రీ భాగ. ౧౦ స్కం. ౫౨౮. ౧౭ శ్లో॥

వ. అని పలికి మాయావతి మహానుభావుడైన ప్రద్యుమ్ను
నికి సర్వశత్రు మాయా వినాశిని యయిన మహామాయా
విద్య నుపదేశించె నివ్వధంబున.

మ॥ గురు మాయా రణవేదియై కవచియై కోదండియై బాణియై
హరిజుం డోరి నిశాట వైచితివి నాడంబోనిధిన్ నన్ను
ఘో, ర రణాంభోనిధివై తు నిన్ను నిదె వేరమ్మూచుఁ
జీరెన్ మనో, హర దివ్యాంబరు నుల్లసద్దనుజ సేనాడంబ
రున్ శంబరున్॥

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

పూర్వజన్మ సంస్కారమువయమైనచో నసంభవ విషయము సంభవమగును పాపపుణ్యముల ప్రవృత్తి పూర్వజన్మసంస్కారవశమునఁ గలుగును. మానవుఁ డెచ్చటికిఁ బోవుచున్న మాయయును నచ్చటికిఁ బోవుచుండును. జీవి యేయోని యందుద్భవించినను వాని సంస్కారము లాతని నంటుకొనియే యుండును. మంచిచెడ్డల సంస్కారములు లేకున్న సంబంధముండదు.

సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా! కృష్ణుని జ్యేష్ఠ పత్ని యగు రుక్మిణికిఁ బ్రద్యుమ్నుడు పుట్టెను. శంబరాసురుఁ డాతనిఁ దన శత్రువుగా భావించి, సూతికా గృహమునుండి కొనిపోయి సముద్రములోఁ బాతవై చెను. అచ్చట నొక పెద్ద చేప వానిని మ్రింగెను. చేపలు పట్టువారా చేపను శంబరాసురున కొసంగిరి. శంబరాసురుఁడు దానిని వంటవారి కొసంగెను. వారు దాని పొట్టఁ గోయునప్పటికి దానినుండి ప్రద్యుమ్నుఁడు వెలువడెను. ఆ వంటవారు శంబరుని భవనములో నివసించు మాయావతియును నామె కాతని నొసంగిరి. ఆమె పూర్వజన్మమున రతీదేవి. ఆమె ఆతనినిఁ బ్రేమతోఁ బోషించుచుండెను. ఆతఁడు తన పూర్వజన్మపు పతియగు మన్మథుఁడని ఆమెకు నారదుఁడువచ్చి చెప్పెను. అందువలన నామె పతిభావమును మనస్సులోఁ బెట్టుకొనియే ఆతనిఁబోషించుచుండెను. ఈ విధముగ నాతఁడంతఃపురములో నుండియే పదునాతేండ్ల బాలుడయ్యెను.

ఇంత వఱకాతఁడు పిల్లవాఁ డగుటచే నేమియు నెఱుఁగఁడు. ఇప్పుడు యువకుఁడైనాఁడు. స్త్రీల చేష్టలను దెలిసికొనఁ గలఁడు. తన్ను బోషించు దల్లి చేష్టలు బాగుండ లేదని ఆతఁడు గ్రహించెను. ఆమె నన్నుఁ బుత్రునిఁగాఁ జూడక కామభావముతోఁ జూచుచున్నది. అందువలన నాతనికి మిక్కిలి సిగ్గును వేయుచుండెను, ఆశ్చర్యమును గలుగు చుండెను.

ఒక దినమున నామె అత్యంతానురాగ భరిత హృదయముతో రతికి సంబంధించిన హావభావములను, గటాక్షములద్వారా సతృష్ణనయనములతో నతృప్తవలెఁ జూచుచుండుటను గాంచి వాసుదేవనందనుఁ డగు ప్రద్యుమ్యుఁ డామెతో నిట్లనెను :- “అమ్మా! నీ బుద్ధి కొంచెము విపరీతమైనదని గ్రహించుచున్నాను. నీ భావములలోఁ బరివర్తనము కలిగినట్లున్నది. అందు వలననే నీవు మాతృభావమును బరిత్యజించి కామినీవలె వ్యవహరించుచున్నావు. ఇట్టి యాచరణము గర్హ్యమైనది, సర్వథా నిందనీయమైనది. నీవు నాతో నిట్టి వ్యవహార మొనరించుట శోభింపదు.”

ఇది విని లజ్జించుచు మాయావతి యిట్లనెను :- “ప్రభూ! నేను నీకు తల్లినిగాను. ఈ శంబరుఁడు నీకు తండ్రి కాఁడు. నీవు వాసుదేవ నందనుఁడవు. శ్రీమన్నారాయణుని తనయుఁడవు. భాగ్యవతియగు రుక్మిణీదేవి నిన్నుఁ గన్నది.”

ఇది విని అత్యంతాశ్చర్య చకితుడై ప్రద్యుమ్నఁ డిట్లనెను :- “అయితే, నేను ద్వారకనుండి యిచ్చటి కెట్లు వచ్చితిని? నీవు నన్నెట్లు పోషించితివి? నీ వెవరు? గాయా ప్రశ్న లన్నిటికిని సమాధాన మిమ్ము.”

ఇది విని మాయావతి యిట్లనెను:- “నీ జన్మ ద్వారకా పురి యందు పరమ భాగ్యవతి యగు రుక్మిణీదేవి గర్భము నుండి అంతఃపురమునఁ గలిగినది. ఇంకను నీకు బది దిన ములు నిండకమునుపే పాపియగు నీ శంబరాసురుఁడు నిన్ను హరించి, సముద్రములోఁ బాటవైచినాఁడు. ఒక మత్స్యము నిన్ను మ్రింగినది. అది దైవ వశమున నిచ్చటికి వచ్చినది. దాని కడుపునుండి నీవు బయట పడితివి.”

అంతఁ బ్రద్యుమ్నఁ డిట్లనెను:- “అయితే, నీ వెవరు?” మాయావతి యిట్లనెను :- “స్వామీ! నేను బూర్వ జన్మ మున నీకు భార్యను. నీవు పూర్వజన్మమున మన్మథుఁడవు. నేను రతీదేవిని. నీకొఱకే నిన్నుఁ బ్రతీక్షించుచు నీ శంబరా సురుని గృహమున దినములు గడుపుచున్నాను. ఇప్పుడు నీవు నీకు బ్రబల శత్రువగు శంబరాసురునిఁ జంపివేయుము”

ప్రద్యుమ్నఁ డిట్లనెను :- “అయితే, నే నీతని నెట్లు చంపెదను? ద్వంద్వ యుద్ధ మొనర్చెదను.”

భయభీతయై మాయాదేవి యిట్లనెను :- “స్వామీ! ఎన్నడును నట్లు చేయవలదు. ఈ యసురుఁడు మిక్కిలి

దుర్దమ్యుఁడు, దుర్జయుఁడు. యుద్ధమున నెవరును నీతని జయింపఁ జాలరు. గొప్ప మాయాపి. ఈతని కనేక మాయలు తెలియును. ఈతఁడు సాధారణ మాయలతో జయింపఁ బడడు. ఆ మహామాయలు స్త్రీకడ తక్కు ఇంకెక్కడ నుండవు. ఆ మాయను నీవు నా వద్ద నేర్చుకొనుము. దాని ద్వారా యీతనిఁ జంపవచ్చును. అట్లు గాక యుద్ధమునే చేయునెడల నూరు స-వత్సరముకైనను నీతని జయింపఁ జాలవు. వీనిని జగపి, నన్నుఁ దీసికొని నీవు సీపురమునకు బోవలయును, పుత్ర స్నేహకులయగు నీ తల్లి నీవిరహమునఁ గురవీవలె నిరంతరము విలపించుచున్నది. దూడ చచ్చిన నావెట్లు అంబాయని దుఃఖించునో, అట్లే నీ కొఱకు నీతల్లి దుఃఖించుచున్నది. పోయి ఆమెకు ధైర్యమును జెప్పము. నాకు బ్రేమ ప్రదానమును గావింపుము. ఇదంత యను నీవీ ప్రబలశత్రువును మాయద్వారా చంపిననాఁడే జరుగఁగలదు.

ప్రద్యుమ్నుఁ డిట్లనెను :- “మంచిది. ఇక మహా మాయ దీక్షను నాకిమ్ము. నీ యంగీకారమునను, నీ సహాయము చేతను నేనీ యసురునిఁ జంపఁగలుగుదును.”

సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా ! ప్రద్యుమ్నుఁ డంగీకరింపఁగా మాయాదేవి సమస్త మాయలను వ్యర్థ మొనర్చు మహామాయ యను విద్యనాతని కొసంగెను. ఇప్పుడింకేమున్నది. ఇప్పుడు ప్రద్యుమ్నుఁడు నిర్భయఁ డయ్యెను.”

శంబరాసురుఁడు నిశ్చింతగా నుండెను. కృష్ణతనయునివలనఁ దనకు మృత్యువు సంభవించుననియు. ఆతనినిఁ దన ప్రయత్నమున నాశనమొనర్చితిననియు నాతనికి విశ్వాశము. ఇప్పుడు తాను మృత్యుంజయుఁడ ననుకొనెను. ఇప్పుడాతనిఁ జంపువాఁడు లేఁడనుకొనెను. కానిమాయావతిచేఁ బెంపఁబడు వాఁడు కృష్ణపుత్రుఁడగు ప్రద్యుమ్నుఁడనియు, నాతనిచే తాను జావఁగలఁడను సంగతి ఆతనికిఁ దెలియదు.

ప్రద్యుమ్నుఁ డతి సుందరుఁడు. ఆతని నెవరు గాంచి నను మోహితులయ్యెదరు. శంబరా సురుఁడును నాతనిఁ గాంచి ప్రేమించుచుండెను. ఒక దినమున నాతఁడు శంబరాసురుని సమీపమునకుఁబోయెను. ఆతఁడాతనికిఁ గోపమును దెప్పించి పోరాడఁదలచెను. కోపమును దెప్పించుటకేమి కావలయును. ఎవరినైన రెండు తిట్లు తిట్టినఁజాలును. లేని పోని నిందలువైచినఁజాలును. మర్మమున గ్రుచ్చుకొను ఒకటిరెండు కఠినవాక్యములను బలికినఁజాలును, ఎంత శాంతుఁడైనను గ్రోథమును జెందితీరును. ఇంకఁ దామ ప్రకృతికల వారివిషయమును గూర్చి చెప్పవలసినదేమున్నది పొఁగానే ఆతఁడిట్లనెను :- “ఓరీ! పాపియగు నసురా! కడు నీచుఁడవురా, కామివి, క్రూరుఁడవు, నీవు నా భార్యను నీయింటిలో నేల నుంచికొంటివిరా?” ఇది వినఁగానే

శంబరా సురునకుఁ గోపమువచ్చెను. ఆతఁడిట్లనెను :- ‘పోరా, నీచా ! సిగ్గులేనివాఁడా ! నీతల్లిని పత్నిగాఁ జెప్పకొనుటకు నీకు సిగ్గుగుటలేదా ? నే నెవరో నీకు తెలియదటరా ! వాగు నట్టి నీనాలుకను గాల్చిన పట్టుకారుతోఁ బీడించెదనురా, బ్రతికియుండఁగానే నిన్ను నేలలోఁబాతించి, కుక్కలచేఁ బీడించెదనురా. నీ శరీరమునఁ జర్మమును వలిచి కారమును రాయించెదనురా ఓరీ, మూఢా ! నీకు నా శక్తి తెలియదురా. నేను రాజరాజేశ్వరుఁడను, అజరామరుఁడను. సమరమున నన్ను దేవతలందఱు గలిసినను జయింపఁజాలరు.’”

ఇది విని క్రోధముతోఁ బ్రద్యుమ్నుఁడిట్లనెను :—
“ఓరీ ! బడాయిలు కొట్టెదవేమిరా ? వ్యర్థభాషణములేల ! దేవతల సంగతి నట్లుంచి నాతో యుద్ధము చేయరా ? నీ బ్రదుకు బయట పడఁగలదు. నేనే నిన్ను యమసదనమునకు బంపెదను. నేనే నీ బీరముల నణఁతును. నీకు నేను చాలును. నీకు నమ్మకము లేకున్న రమ్ము. నాతోఁ దలపడుము.”

చేతిలో ఖడ్గమును గైకొని యెగిరి శంబారాసుకుఁ డిట్లనెను:- “రా, రా, నీ యవజ్ఞతకు ఫలము నొసంగెదను. రమ్ము.”

ప్రద్యుమ్నుఁడును నెగిరి యిట్లనెను:- “సరే, రమ్ము”

సూతుఁ డిట్ల నెను:- “మునులారా! వాసుదేవ నందనుఁ డగు బ్రహ్మమ్నుఁ డిట్టి కఠోరమును, నసహ్యమునగు వచనములను బలుకగా విని, యాయసురుఁడు తోఁక ద్రొక్కిన త్రాచువలె గ్రోధముతో, గ్రుడ్లనెఱ్ఱఁజేయుచు, జేత గదను ధరించి, తన యాసనమునుండి లేచి ప్రద్యుమ్నునితో బోర వచ్చెను. ఇచ్చటఁ బ్రద్యుమ్నుఁడును సావధానముగ నుండెను. వచ్చి, ఆతఁడు తన పండ్లను బటపట కొఱుకుచు, బలము కొలది అనేకసార్లు తన గదను ద్రిప్పుచుఁ బ్రద్యుమ్నునిపై విసరెను. అంత మెఱుగుఁ తీగవలె నెగిరి “వీఁడు చచ్చినాఁడు చచ్చినాఁ”డని అఱచెను.

ప్రద్యుమ్నుఁడు సావధానముగ నుండెను. అగ్నివలె జాఙ్గల్య మానముగ నున్న అసురుని గద తన వైపునకు వచ్చుచుండుటను గాంచి, ఆతఁడు తనగదచే వ్యర్థమొనర్చి, ముక్కలు ముక్కలుగ నొనర్చెను. వాని గదను వ్యర్థము కావించి తన గదను అసురుని పైకి విసరెను. ఆ దైత్యుడు మాయావి. మాయాసురున కీతఁడు శిష్యుఁడు. కావునఁ దన ఆసురీఁ మాయా ప్రభావముచే నాతఁ డాకాశమున కెగిరి, అచ్చటి నుండియే ప్రద్యుమ్నుని మీఁదకు అస్త్ర శస్త్రములను వర్షింపసాగెను. గొప్పగొప్ప అస్త్రములనుండి గోళములు విసరుచుండెను. ఆ గోళములు క్రింద పడఁగానే పగులఁగానే దానినుండి అనేక అస్త్రశస్త్రములు వెలువడు

చుండెను. వీని మాయను తన శరీర బలపౌరుషములతో జయింప నశక్య మని తెలిసికొని, తనకు మాయావతి నేర్పిన సర్వమాయావిభంజనకరమగు మహామాయను బ్రయోగించెను. ఆ మాయాప్రయోగమును గాంచి శంబరాసురుఁ డత్యంత భయభీతుఁడై యుండెను. ఆతఁడు యక్ష, రాక్షస పిశాచ, సర్ప, గంధర్వ, అసురాదులందఱు మాయలు వానికి దెలియును. వాఁడా మాయలను బ్రయోగింపగా ప్రద్యుమ్నుడు వాని నన్నిటిని హరింపఁ గలిగిన మహామాయను బ్రయోగించెను. మాయావతి నేర్పిన మహామాయ ముందే మాయలును బనిచేయలేదు. అవన్నియును వ్యర్థములైనవి. అప్పు డసురుఁడు గడగడ వణక నారంభించెను. అప్పుఁడు ప్రద్యుమ్నుఁ డొక నిశిత ఖడ్గమును గైకొని కిరీటకుండల ముడిత మగు శంబరాసురుని శిరమును ధరణి కోరగ ఛేదించెను. ఆతఁడు చావగ నే అసురులందఱును హాహాకారము లొనర్చు చుండిరి. దేవత లాకాశము నుండి పుష్పవృష్టిని గుఱిపించిరి. అత్యంత ప్రసన్నులై ప్రద్యుమ్నుఁడు తనఁ ప్రിയ యగు మాయావతి సమీపమునకు వచ్చి యిట్లనెను:-

“ఇక బోవుదము పద. ద్వారకా నగరమునకుఁ బోయి తల్లిదండ్రులను దర్శింప వలెను.”

ఇదివిని మాయావతి అత్యంతానందమును జెందెను.
ఆమె పోడశ శృంగారము లొనర్చుకొని ప్రద్యుమ్నునితోఁ
గలిసి ద్వారకకుఁ బోవుట కుద్యుక్తయయ్యెను.

సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా ! ఈ విధముగఁ
బాపియగు శంబరాసురునిఁ జంపి, తన పూర్వజన్మపు పత్నిని
వెంటఁబెట్టుకొని ప్రద్యుమ్నుఁ డాకాశమార్గమున ద్వారకా
పురమునకు వెడలెను. ద్వారకకు వాగు పోయినమీఁదట
నెట్టి యానందము కలిగినదో వ్రాయుదును.

— ౨ —

ప్రద్యుమ్నాగమనమున ద్వారకలో నానందము.

౧౧౧౪

శ్లో॥ యంవైముహుః పితృస్వరూప నిజేశభావా
స్తస్మాతరా యదభజన్ రహరూఢభావాః।
చిత్రం నతతలు రమాస్పద బింబ బింబే
కామే స్మరేఽక్షి విషయే కిముతాన్యనార్యః॥

— శ్రీభాగ. ౧౦ స్కం. ౫౫ అ. ౪౦ శ్లో॥

క॥ సిరి పెనిమిటి పుత్రకుండగు
మురుగని హరిఁజూచినట్లు మాతలు దమ్మలోఁ

గరఁగుదురఁట పరకాంతలు

మరుఁగని మోహాంధకార మగులు కారే॥

— శ్రీ మదాంధ భాగవతము.

ఒక్కొక్కప్పుడసంభవమగు నాశయును సంభవ మగుచుండును. ఎవని విషయములో మన మాశను వదలు కొంటిమో, ఎవని విషయమున క్షీణమైన ఆశె యుండునో అట్టివారు హఠాత్తుగా వచ్చినచో, ప్రథమమున విశ్వాస ముండదు. ఎవరైనను విశ్వాసమును కలుఁగజేసిన సప్పటి ఆనందమును శబ్దములతో వర్ణించుట అసంభవము. సుగమ ముగా శ్రమలేకుండ వస్తువు లభించినచో దానివలన నంతగా నానందముండదు. చిరకాల ప్రతీక్షానంతరమునఁ బ్రాప్తి చిన వస్తువున సవర్ణనీయమగు సుఖముండును. ఒకానొకరి పుత్రుఁడు పరదేశములకు బోయి మరల వచ్చినాఁడనిన నందులో నేవిధమగు నానందమును విశేషమును లేదు. ఆతని రాకలో నెంతటి విలంబనముండునో, అంత అధికముగ బ్రతీక్షలో నుందురు. అందులో నంతటి ఉత్కంఠ కల్గును. ఎంతటి ఉత్కంఠత కలిగిన నంతటి ఆనందము కలుగును.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా! వాసుదేవ నందనుఁడగు బ్రహ్మమ్నుఁడు శంబరాసురునిఁ జంపి, తన పూర్వజన్మపు భార్యయగు మాయావతిని వెంటఁబెట్టుకొని ఆకాశచూర్ణమున ద్వారకానగరమునకు వచ్చెను. వస్త్రా

భూషణాదులచే నలంకరింపఁబడిన గౌరవర్ణపు భార్యతోఁ
 గూడ ఆశ్యామవర్ణుడగు బ్రద్యుమ్నుఁడు ఆకాశమున
 నూత్న జలధరముచేఁ జుట్టుకొనఁబడిన మెఱఁగు తీఁగెవలె
 నుండెను. ఆతఁడాకాశమునుండి సరిగా వచ్చి తన తల్లి
 యగు రుక్మిణీదేవియొక్క విశాలాంగణమున దిగెను. ఆ సమ
 యమున రుక్మిణీదేవి రాణులందఱితోఁగలిసి కూర్చుండి యుం
 డెను. శ్రీకృష్ణుఁడు రాజసభకు వెళ్ళియుండెను. అకస్మా
 త్తుగాఁ బ్రద్యుమ్నుని జూడఁగానే వారందఱును నిర్ఘాంత
 పడిరి. వారందఱును గబగబ వారి వారి పైఁటలను సవరించు
 కొనిరి. మేలిముసుఁగులు వైచుకొనిరి. ప్రద్యుమ్నుఁడు
 నూతన జలధరమువలె సుందరశ్యామవర్ణుడై యుండెను.
 ఆతఁడును భగవానునివలె సన్ననిదియును, మెఱయుచుండు
 నదియునగు బట్టు పీతాంబరమును ధరించియుండెను. ఆతని
 భుజములు విశాలములైనవి. ఆతని నేత్రములు వికసిత
 కమలారుణములుగ విశాలములైయుండెను. ఆతని ముఖము
 నను సుందరమందహాస మొలుకుచుండెను. ఆతని ఉంగరములు
 తిరిగిన నవి నీలాలకములు విరియఁబడి వంగి యూగుచుఁ
 గపోలములను ముద్దుపెట్టుకొనుచున్నట్లుండెను. ఆతని కను
 బొమలు కుటిలములుగను, ధనుషాకారముగను నుండెను.
 ఈ లక్షణములన్నిటిని బట్టి అంతఃపురమందలి రాణులంద
 ఱును బ్రథమమున శ్రీకృష్ణుఁ డనుకొనిరి. అందువలన

సంభ్రమముతోఁ బైటలను సవరించుకొని, ముసుగులు సర్దుకొని దాగుచుండిరి. పెద్దకోడండ్రవద్ద చిన్నవారు తమ పతులకు సిగ్గుపడుచుందురు. మాటలాడరు. అందువలన భగవానుని యితర పత్నులటునిటుఁ బారిపోయిరి. రుక్మిణి అందఱకంటఁ బెద్దది. అందువలన నామె పారిపోలేదు. ఆతఁడు శ్రీకృష్ణుఁడు కాఁడని ఆమె గ్రహించెను. అందు వలన నవ్వుచు నిట్లనెను :- “ఓసీ, మీరేమి స్త్రీలు. మీ భర్తను గుర్తింపఁజాలరు. ఈతఁడాయనకాఁడు. ఇంకెవఁగో పురుషరత్నము.” ఇది వినఁగానే రాణులందఱును లజ్జితలై మరలఁ దిరిగి వచ్చిరి. కిశోరావస్థలోనుండి అత్యంత సుందరుఁ డగు కుమారుఁడు సుందరియగు స్త్రీతో నిర్భయుఁడైయుండు టను గాంచిరి. అందఱిట్లనుకొనిరి:- “వీనియొక్క వైఖరియు, నడకయు భగవానునికి వలెనే యున్నది, భగవానునకువలె సుందరాకార మీతని కెట్లు వచ్చినది?”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా ! రక్తప్రభావము గొప్పది. పరస్పరము రక్తసంబంధముండినచో ననఁగాఁ దల్లిదండ్రులు, సోదర సోదరీలు, పుత్రికా పుత్రులు మొదలగు వారినిఁ గాంచఁగనే హృదయమున స్వతఃప్రేమ యుత్పన్నమగును. అందువలన రుక్మిణీదేవి ప్రద్యుమ్నునిఁ జూడఁగనే పుత్రస్నేహమున నార్ద్రయయ్యెను. ఆమెకు సూతికా గృహమునుండి హరింపఁబడిన పుత్రుఁడు స్మృతికి

వచ్చెను. ఆమె యిట్లనుకొనెను :- “నాకును నొక పుత్రుఁడు పుట్టినాఁడు. వాని ముఖాకృతియు నిట్లే యుండెడిది. ఎవఁడాతని సూతికాగృహమునుండి హరించినాఁడో తెలియదు. దైవవశమున నాతఁడెచ్చటనైనను జీవించి యుండిన నింత వయస్సువాఁడై యుండవలయును. ఈతఁడెవఁడు? ఎవరి కుమాగుఁడు? పరమభాగ్యశాలినియగు నే తల్లి గర్భమును బండించినాఁడు? ఈతని కింతటి చక్కని భార్య యెచ్చట లభించినది? నా కీవిషయమున నాశ్చర్యము కలుగుచున్నది. ఈతఁడు కృష్ణునివలెనే యున్నాఁడేలకో? ఈ పోలికలు మోహనకృష్ణుని పోలికలవలెనే ఉన్నవి. ఈతనినడకయు, మాటలును నాతనికి వలెనే యున్నవి. ఆతనివలెనే నవ్వును. ఈతని శరీరసౌష్ఠ్యమును శ్యామసుందరునికి వలెనేయున్నది. రంగు, రూపము, స్వభావము, వ్యవహారము, లేచుటయుఁ గూర్చుండుటయును, నడకయును, వైఖరియును వేయేల, సమస్తవిషయములందును ఘనశ్యామునివలె నున్నాడు, ఈతఁడు నేను బోఁగొట్టుకొనిన పుత్రుఁడు కాదుకదా! ఎచ్చటనైనను బెరిగి పెద్దవాఁడై, నాకన్నల కానందమును గలిగించుటకు రాలేదుకదా! అట్లు కాకుండిన నా కీతనిపై సహజ స్వాభావిక వాత్సల్యప్రేమనేల గలుగును? నా యెడమ కన్ను, ఎడమభుజము నదురుచున్నది. ఈ శుభ శకునము లన్నిటి చేతను నేఁడు నాకత్యంత ప్రియమైన వారిని గలిసి కొనుట సంభవించునని తోచుచున్నది.

రుక్మిణీ దేవి యిట్లాలోచించు చుండఁగ నే దేవకీ వసుఁదేవులును వాసుదేవుఁడును నచ్చటికి వచ్చిరి. సర్వజ్ఞుడగు భగవానున కన్నియును దెలియును. అయినను నాతఁడు వచ్చి యేమియునుబలుక లేదు. ఆతఁడునునాశ్చర్యచకి తదృష్టులతోఁ బ్రద్యుమ్నుని గాంచి యిట్లనెను :- “ఈ పిల్లవాఁ డెవఁడు? ఎక్కడి నుండి వచ్చినాడు?” అందఱును మెదలకుండిరి. భగవానునికి గూడ తెలియకుండిన నీతఁ డెవఁడో? అందఱును నీ విషయమునే ఆలోచించు చుండిరి. ప్రద్యుమ్నుఁడును మాటలాడక తలను వంచుకొని నిలుచుండెను. ఆ సమయమున వీణను మీటుచు హరి గుణగాన మొనర్చుచు నారదుఁ డచ్చటికి వచ్చెను. నారదుఁని గాంచగనే భగవానుఁ డానందముతో నిట్లనెను :- “నారదా! రమ్మ! రమ్మ!

నారదుఁ డిట్లనెను :- “వచ్చితిని స్వామీ! నేఁడేల పరివారమంతయు నొక్కచోటునకు సమావేశమైనారు? మీరింతగా విస్మయమును జెందుటకు కారణ మేమి?”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “నారదా! ఈ పిల్లవాఁ డెవఁడో ఒకస్త్రీని దీసికొని యిచ్చటకు వచ్చినాఁడు. ఈతని గాంచియే అందఱును విస్మయమును జెందుచున్నారు. ఈతనిని తన విషయమును గూర్చి చెప్పుమనఁగా నేమియును జెప్పుట లేదు.”

ఇదివిని నారదుఁడిట్లనెను:-“స్వామీ! నరనాటకమాడెద రేల? అందఱును మోసగించెదరేల? మీరు వీనిని గుర్తింప లేదా? ఈతఁడు మీ ప్రథమ పుత్రుఁడు ప్రద్యుమ్నుఁడు. శంబరాసుఁ డీతని హరించుకొని పోయినాఁడు. వానిని జంపి తనపూర్వజన్మపు పత్నిని దీసికొని మీచరణ సన్నిధికి వచ్చి నాఁడు.” ఇట్లు పలికి నారదుఁడు ప్రద్యుమ్నునితో నిట్లఁ నెను:-“ఏమోయి! మీతల్లిదండ్రులకును, పితామహి పితా మహులకును, ఇతర తల్లులకును నేల నమస్కరింపవు.”

ఇది వినఁగానే ప్రద్యుమ్నుఁడు తన నవవధువుతోఁ గూడి దేవకీవసుదేవులకును, శ్రీకృష్ణబలరాములకును, రుక్మిణికిని, ఇతర తల్లులకును బ్రణామము కావించెను. అందఱును బ్రద్యుమ్నునిఁ గౌఁగిలించుకొని, ఆతని ముద్దాడి, అనేకాశీ స్సుల నొసంగెను. చచ్చినవాఁడు బ్రదికివచ్చిన నాతనిబంధు వుల కందఱ కెట్టియానందము లభించునో, అంతకంటె నధిక సుఖము వారికిఁ గలిగెను. ప్రద్యుమ్నుఁడు హరింపఁబడి యిప్పుడు పెద్దవాఁడై సతితో వచ్చినాఁడను సంగతిని బుర వాసులు వినఁగానే అందఱును ద్వారకానగరమున నుత్సవ ములు చేసికొనిరి. ఆనందమును బ్రకటించుచు నిట్లనిరి :- “ప్రారబ్ధమును గూర్చి యెవరును జెప్పఁజాలరు బాలకుఁడు చచ్చిపోయినాఁడని మనమందఱ మనుకొంటిమి. కాని ఈతడు మరలఁ దిరిగి వచ్చినాఁడు. భగవానునిచే రక్షింపఁబడువాని నెవరు చంపఁగల రనునది యథార్థము.”

ఈ విధముగ నగరవాసు లందఱును బ్రద్యుమ్నునిఁ జూచుటకై వచ్చి, ఆతని రూపమును గాంచి ముగ్ధులగుచుండిరి. ఆతని నెంతగాంచినను వారికి దృష్టి జనించుటలేదు. ఆతఁడు సాక్షాత్తుగాఁ గాచుదేవుని అవతారము గదా! ఆతనిగాంచి ఆతని తల్లులే మోహపడి రనఁగా ఇంక నితర స్త్రీల విషయమై చెప్పవలసిన క్షమున్నది? ఆతనికి మరల ద్వితీయ జన్మ సంభవించినట్లు ద్వారకావాసు లందఱును నుత్సవము లొనర్చుకొనిరి. రుక్మిణీదేవి తన ప్రియపుత్రుని బొంది పరమ ప్రముదిత యయ్యెను. ఆమెకు బాలచేపు వచ్చెను. ఆమె ప్రద్యుమ్నుని గట్టిగాఁ గొంగిలించుకొని, బ్రేమాశ్రువులను గార్చుటచేతను, స్తన్యముచేతను నాతని నభిషేకించుచున్నదా యనునట్లు ఆతనిఁ దడిసెను.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా! ఇప్పుడు మీకు రుక్మిణీయొక్క- ప్రథమపుత్రుని కథను జెప్పితిని. ఇంక నిప్పుడు మీరేమి వినఁదలఁచినారు?”

శౌనకుఁ డిట్లనెను :- “సూతా! పదునాఱువేల నూర్గుర పత్నుల కొడుకుల పేర్లను నీవు చెప్పకండినఁ బోనిమ్ము. ఎనిమిదిమంది పట్టపురాణుల పుత్రులలో ముఖ్యులగువారి పేర్లనైనను జెప్పము.”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మంచిది, స్వామీ! నేను మీకు అష్టమహిషల పుత్రుల పేర్లను జెప్పెదను.”

అష్ట పట్టమహిషల సంతతి—ప్రద్యుమ్న

వి వా హ ము

౧౧౧౫

శ్లో॥ తాసాం యా దశపుత్రాణాం కృష్ణస్త్రీణాం పురోధితాః ।

అసౌ మహిష్యస్తత్పుత్రాప్రద్యుమ్నానీ నృణామి తే॥

—శ్రీభాగ. ౧౦ స్కం. ౬౧ అ. ౬ శ్లో॥

చ॥ అనఘ పదాఱువేల సతులందు జనించిరి వేఱువేఱు సం

దన దశకంబు తత్పుత్రవితానము గాంచి రనేక సూనుల

న్నెనయఁగ నిట్లు పిల్లచెఱ కొనిన కైవడిఁ బుత్రపౌత్ర వ

ర్ధనమున నొప్పెఁ గృష్ణుఁడు ముదంబునఁ దామరతంపరై

భువిన్ ॥

—శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

స్థాన సంకీర్ణత లేకుండి, సుందరసువిస్తృత స్వచ్ఛ
సుఖకర భవనముండి, ధనాభావము లేక, జీవనోపయోగ
కరములగు వస్తువులు ప్రచురముగనుండి, పోషించు చింత
లేకుండిన భాగ్యశాలి భవనములలోఁ జాలమంది సుందర
సుందర బాలకులు విహించుచుఁ గ్రీడించుచుండి, ఇటునటుఁ
గేకలువేయుచుఁ దిరుగుచుండిన నది భూతల స్వర్గమే. సుంద
రమును స్వచ్ఛమునగు వస్త్రములను ధరించి, చిన్నపిల్లలు
తమ బాల సులభచంచలతావశమునఁ గ్రీడించుచుండినఁ
జూచుటకందముగ నుండును. ఈ ప్రాణి క్రీడాప్రియుఁడు.

ఈతఁడాడుకొనుటకు ఆటవస్తువులు కావలయును. చిన్న చిన్న బాలకులు, బంటులాట, గోలీలాట, బిళ్ళంకోడు మొదలైన నాటల నాడుకొందురు. బాలికలు అచ్చనగండ్లు, బొమ్మల పెండ్లిండ్లాటలాడుకొందురు. వారు పెద్దవారైన తరువాత వారికి పిల్లలే ఆటవస్తువులగుదురు. పిల్లలకుఁ గాటుకను బెట్టి, గోటంచుకలిగి మెఱయుచుండు వస్త్రములను గట్టి తల్లి దండ్రులు మిక్కిలి ఆనందమును జెందెదరు. వారితో నాడుకొనుచుఁ దాము అదృష్టవంతుల మనుకొనుచుందురు. దరిద్రుల యిండ్లలో బహుసంతానము కలుగుట దరిద్రతకు చిహ్నము. కాని సంపన్నులకు బహుసంతతి కలుగుట గొప్ప యదృష్టము. లక్షలకొలఁది పుత్రులు కలవాఁడు సమస్తైశ్వర్య, బల, యశ, శ్రీ, జ్ఞాన, వైరాగ్యములకు స్వామియగును. ఇవి ఆతనికిఁ జెల్లును. విశ్వమున కంతకును నాతఁడు తండ్రి.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా ! పదునాఱువేల నూట యెనిమిదిమంది రాణుల పుత్రులనుగూర్చి చెప్పుట వలన నేమియును లాభములేదు. వారికి విశేషప్రసిద్ధియును లేదు. కావున సమయ సంకోచము ననుసరించి నేను గృష్ణ పుత్రుల నందఱును జెప్పుట కసమర్థుఁడను. కథాప్రసంగ మును బూర్తియొనర్చుటకై నేను అష్టమహిషుల పదుగురు పుత్రుల నామములను మీకు జెప్పెదను. ముందుగా విదర్భ నందినియగు రుక్మిణీదేవి పుత్రులనుగూర్చి వినుఁడు.

ప్రద్యుమ్నఁడామెకు జ్యేష్ఠఁడును శ్రేష్ఠఁడు నగు పుత్రుఁడు, ఇతఁడుగాక చారుదేష్ఠ, చారుగుప్త, భద్రచారు, చారుచంద్ర విచారు, చారు మొదలగువారు తొమ్మిదిమంది. ప్రద్యుమ్నునితోఁ బదుగురు, వీరందఱును గొప్ప పరాక్రమ వంతులును, వీర్యశాలుగునై యుండిరి. చారుమతి యను నొక కుమార్తెకలదు. ఆమెను గృతవర్మ పుత్రుఁడగు బలి కొసంగిరి. అందువలనఁ గృతవర్మ భగవంతునకు వియ్యంకుఁడు. ఈవిధముగ నందఱకును బదుగురు బదుగురు పుత్రులుదయించిరి. వీరందఱును బలవీర్యములతోఁ దండ్రుడికి సమానులు.

సత్రాజిత్తు తనయయగు సత్యభామకు భాను, సుభాను, స్వర్భాను, ప్రభాను, భానుమంతుఁడు, చంద్రభాను, బృహదాను, అతిభాను, శ్రీభాను, ప్రతిభాను అను పదుగురు పుత్రులుండిరి.

జాంబవంతుని కుమార్తెయగు జాంబవతికి సాంబ, సుమిత్ర, పురుజిత్, శతజిత్, సహస్రజిత్, విజయ, చిత్రకేతు, వసుమాన్, ద్రవిణ, క్రతువను బదుగురు పుత్రులు కలరు. వీరందఱును దండ్రుడివలె బలపరాక్రమవంతులును, యుద్ధప్రియులునై యుండిరి. సాంబుడతిసుందరుఁడు. ఆతనిఁ గాంచి స్వర్గమందలి యప్సరసలును మోహితలగుచుందురు. ఈతని మూలముననే యదుకుల సంహారమైనది. ఈతని

అంగ ప్రత్యంగములు స్త్రీలకువలె నాకర్షకములును, గోమలములును నైయుండెను.

నగ్న జన్మహారాజు కూతురగు నాగ్నజిత్తికి వీర, చంద్ర, అశ్వసేన, చిత్రగుప్త, వేగవాన్, వృష, ఆమ, శంకు, వసు, తేజస్వి. కుంతి యనువారలు పదుగురు పుత్రులు. ఇట్లే సూర్యతనయ యగు కాళిందికినిఁ బరమ ప్రసిద్ధులగు బదుగురు పుత్రు లుదయించిరి. వారు శ్రుత, కవి, వృష, వీర, సుబాహు, భద్రకళ, శాంతి, దర్శ, పూర్ణ మాస, సోమకులను వారు.

మద్రదేశపు రాజకుమార్తెయగు మాద్రి లక్ష్మణకును బ్రహ్మోష. గాత్రవాన్, సింహ, బల, ప్రబల, ఊర్ధ్వగ, మహాశక్తి, సహ, ఓజ, అపరాజితులను బదుగురు పుత్రు లుదయించిరి. వీరందఱును మహావీర్యవంతులు.

అష్టమ పత్నియగు భద్రకును సంగ్రామజిత్, బృహత్సేన, శూర, ప్రహరణ, జయ, సుభద్ర, వామ, ఆయు, సత్యకులగువారు పుత్రులుగ నుదయించిరి. ఈ అష్టమహిష లకు గాక మిగిలిన గోహిణిప్రముఖ పదునారువేల సూర్య రకును నొక్కొక్కరకు పదుగురు పుత్రు లుదయించిరి. వారిలో దీప్తిమంతుఁడు, తామ్రతపుండ్రువారు గోహిణి పుత్రు లతి ప్రసిద్ధులు.

శౌనకుఁ డిట్లడిగెను :- సూతా! నీవు భగవానుని పుత్రులను గొందఱును జెప్పితివి. వీరందఱును వివాహము లెచ్చటనైనవి?”

నవ్వి సూతుఁ డిట్లనెను:- “స్వామీ! క్షత్రియకుమారులకు వివాహచింత యుండదు. సంతోషముతోఁ గన్య నీయకుండినఁ గొట్టి తెచ్చుకొందురు. ఆరోజులలోఁ దన్నుఁ బ్రేమించుదానిని రాక్షసవిధిచే హరించి తెచ్చట వీరత్వముగ నెంచెడువారు పెద్దవారెట్లు చేసెదరో పిల్లలును నట్లే చేయుదురు. తండ్రి కన్యకలుండిన బలవంతమున హరించుకొని తెచ్చి వివాహమాడెను. వీరందఱును నట్లే స్వయం వరమునఁ గన్యకలను హరించి తెచ్చుకొనిరి. వీరందఱును గులీనులు, సుందరులు, బలవంతులు, ధనుర్వేద విశారదులు. వీరికి కన్యకలు దొఱకకపోవుట యనునది యుండదు.

శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “సూతా! భగవానుని ప్రథమ పుత్రుఁడగు బ్రద్యుమ్నుని వివాహము మాయావతి తోడ నేనా, ఇంక నెవరితోడనైన నైనదా?”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “స్వామీ! మాయావతి పూర్వ జన్మపుభార్య. బ్రద్యుమ్నుని వివాహము తన మేనమామ యగు కుక్కియొక్క కూతురగు కుక్కువతితో నయ్యెను.”

ఇది విని యలికిపడి శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “సూతా! కుక్కి భగవానుని ద్వేషించునే; ఆతఁడు తన కుమార్తెను బ్రద్యుమ్నున కెట్లాసాగెను?”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “స్వామీ! మీకీ గృహస్థుల విషయము తెలియదు. వీ రేఁబదిసార్లు పోరాడుదురు, మరల నేఁబదిసార్లు ఒక్కటిగ నయ్యెదను. సంబంధులతోఁ బోరాడి నను వారు సంబంధులే కదా! రుక్మి మనస్సు శుద్ధమైనది కాదు. రుక్మిణీ హరణసమయమున నాతఁ డిట్లు ప్రతిజ్ఞ నొనర్చెను. “నేను గృష్ణుని జయించి రుక్మిణిని విడిపింప నంతవఱకు కుండిన నగరమునఁ బ్రవేశింపను.” భగవానుని జయించుట అట్లుంచి ఆతనికిఁ బ్రాణములు దక్కుట కష్ట మయ్యెను. అందువలన లజ్జచే నాతఁడు కుండిన నగరమునకుఁ బోతేడు తాను వేఱుగా భోజకటమను నగరమును నిర్మించు కొని నివసించుచుండెను. ఆతనికి కుండిన నగరమునకుఁ బోవలయునను బుద్ధి కలిగినపుడెల్ల ఆతనికి దన యవమానము జ్ఞాపకమునకు వచ్చెడిది. అందువలన నాతఁడు తన పూర్వ వైరమును మఱవలేదు. రుక్మిణి అన్నమీఁదఁ గల ప్రీతిచే భోజకటమునకు వచ్చుచుఁ బోవుచుండెడిది. తన సోదరుఁ డగు రుక్మి కుమార్తె రుక్మవతి పెద్దది కాఁగానే ఆమె రుక్మితో నిట్లనెను:- “అన్నా! ఈమెను మా ప్రద్యుమ్నున కీయ వలయును.” యాదవులతోఁ గ్రొత్త సంబంధమును బెట్టి కొనుట రుక్మికి ఇష్టములేదు. కాని రుక్మిణిని గాదన లేకుండెను. అందువలన నాతఁ డిట్లనెను:- “అమ్మా! నేను నాకూఁతురికి స్వయంవర మొనర్ప నిశ్చయించితిని. స్వయంవరమున నామె

యెవరిని వరించిన నామెను నాతనికిచ్చి పెండ్లి చేసెదను. ఇది యింటిలోని మాట. రుక్మిణి రుక్మవతి బాగుగా నచ్చఁ జెప్పెను. ప్రద్యుమ్నుఁ డతి సుందరుఁడు. సాక్షాత్తుగ మన్మథావతారము. అందువలన రుక్మవతి యీ విషయము నంగీకరించెను.

రుక్మి స్వయం వరమునకు జాల యేర్పాట్ల నొనర్చెను. సమస్త దేశములనుండియును రాజపుత్రులు స్వయం వరమునకు వచ్చిరి. రాజకుమారియగు రుక్మవతి యిదివఱకే నిర్ణయించుకొని యుండుటచే జయమాలను దీసికొని, అచ్చటి రాజకుమారులవైపు చూడనే చూడక సూటిగాఁ బ్రద్యుమ్నుని కడకు బోయి ఆతని కంఠమున వైచెను, అందువలన రాజులందఱును గుపితులై యిట్లనుకొనిరి:—“రుక్మి తన మేనల్లునకే పిల్లనీయఁదలఁచిచో నీ యేర్పాట్లన్నియు నేల? మనల నందఱును బిలిచి యవమానింప నేల? అందఱుమును గలిసి యితనినుండి పిల్లను లాగివేయుదము,” అని అందఱును బ్రద్యుమ్నునిపై యుద్ధ మొనర్ప నుద్యుక్తులైరి. ప్రద్యుమ్నుఁడు మహారథుఁడు. భగవానుని ప్రథమ పుత్రుఁడు. అందు వలన నాతఁ డిసుమంతైనను విచలితుఁడు కాక, ఆ రాజులందఱతో నొంటరిగాఁ బోరాడు చుండెను. చివరకా రాజుల నందఱ నోడించి రుక్మవతినిఁ దీసికొనిపోయెను.

రుక్మి ద్వేషవశమున ద్వారకకు వెడలుటలేదు. సదా సమయమును జూచుకొని శ్రీకృష్ణునిఁ జంపుటకు యత్నించు చున్నను దన సోదరియగు రుక్మిణికి ప్రియ మొనర్చుటకై ఆతఁడు ద్వారకానగరమునకు వచ్చి, తన పుత్రికను దన మేనల్లుఁడగు ప్రద్యుమ్నున కిచ్చి వివాహము గావించెను. మిక్కిలి ఆనందముతోఁ బ్రద్యుమ్నుని వివాహము జరిగెను. ఈ రుక్మవతి గర్భమునఁ బ్రద్యుమ్నుని వలన అనిరుద్ధుఁడను బుత్రుఁడు పుట్టెను. ఆతని వివాహసమయమున బలరాముఁడు రుక్మినిఁ జంపివై చెను.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా ! భూత, భవిష్య ద్వర్తమాన, అతీంద్రియ, దూరస్థ, వ్యవహితాది విషయ ముల నన్నిటి నెఱిగిన యోగిరాజగు మా గురువు శుక దేవుఁడు పరీక్షిన్మహారాజునకే విధముగఁ బ్రద్యుమ్నుని వివాహమును గూర్చి చెప్పినాఁడో నేనును మీకట్లే చెప్పితిని. ఇప్పుడు మీరేమి వినఁదుఁచుచున్నారు?”

శౌనకుఁ డిట్లనెను :- “సూతా ! నీవు అని రుద్ధుని వివాహసమయమున బలరాముఁడు రుక్మినిఁ జంపినాఁడని చెప్పితివి. ఏ కారణమున నట్లు జరిగినది? బలరాముఁడు రుక్మి ప్రాణములు నెల్లు హరించినాఁడు. ఏల హరించినాఁడు? అనిరుద్ధుని వివాహ మెచ్చట జరిగినది. దయతో వాసుదేవ, సంకర్షణ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ అను నీ చతుర్వ్యూహవ

తారములలోఁ జతుర్థవ్యూహుఁడగు ననిరుద్ధుని వివాహ వృత్తాంతమును గూర్చి చెప్పవలయును.”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మంచిది. స్వామీ! ఇప్పుడు మీకు భగవానుని పాత్రుఁడును, బ్రద్యుమ్నుని పుత్రుఁడు నగు ననిరుద్ధుని వివాహ వృత్తాంతమును గూర్చి చెప్పెదను. మీరందఱును దత్త చిత్తులరై శ్రవణ మొనర్పుఁడు.

అనిరుద్ధ వివాహము రుక్మి వధ

(౧౧౧౬)

శ్లో॥ దౌహి తాయానిరుద్ధాశు పాత్రీం రుక్మ్యజదాదధరేః ।
కోచనాం బద్ధవెరోఽపి స్వనుః ప్రిశుచిక్వీరయా ।
జాన్మధర్మంతద్యౌనం స్నేహపాశాను బంధనః ॥

శ్రీభాగ. ౧౦ స్కం. ౬౧౮. ౨౫ శ్లో॥

సీ॥ నావుడు శుకయోగి నరనాయకోత్తమ

నీవు చెప్పిన యట్ల నెమ్మనమునఁ

బద్దాయతాక్షుచేఁ బడిన బన్నమునకుఁ

గనలుచు నుండియు ననుజతోడి

నెయ్యంబునను భాగినేయున కిచ్చెను

గూతు నంచిత పుష్ప కోమలాంగి ॥

....

—శ్రీ మహాంధభాగవతము.

గొప్పగొప్ప బుద్ధిమంతులగువారు వేట, మద్య, మాంసములు, ధర్మవిరుద్ధకార్యములు, జూదము మొదలగున వన్నియును వ్యసనములని తెలిసినను, అవి పతనమునకుఁ గారణమని యెఱిఁగియుఁ బ్రవృత్తులగుదురు. గొప్పగొప్ప ధర్మాత్ములును జూచుచు దూరముగా నుండఁజాలనంతటి ఆకర్షణమిందు గలదు జూదమాడుట మేలు కాదని అందఱు కును దెలియును. దానిలో నెప్పటి కప్పుడు విజయాశయుం డుటచే సర్వస్వమును గోల్పోయినను మానవుఁడు దానిని విరమింపఁడు. అధికముగ మోసమును గపటమును జేయు వారికే సాధారణముగ జూదమున విజయము లభించును. దానికి బరిణామము కలహము, విగ్రహము, ద్వేషము, మృత్యువు. వీనిలో నేదైన సంభవించును. అందువలననే శాస్త్రకారులు మాటిమాటికిని దుర్వ్యసనముల లోఁబడ రాదని చెప్పుచుందురు.

సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా! ప్రద్యుమ్నుని కుమారుఁ డనిరుద్ధుఁడు. వీరికి మేనమామల పిల్లలను బెండ్లి చేసికొను సదాచార మేర్పడినది. ఇది అధర్మమే. మేనమామ పిల్లలు పరస్పరము సోదరసోదరీలవలెనే” అగుదురు. కాని ప్రేమవశమున నీ పరంపరాచారము దక్షిణదేశమున నేర్పడి నది. మహారాష్ట్ర, సారాష్ట్ర, ఘుర్జర, కళింగ, పాండ్య మొదలగు దాక్షిణాత్యదేశము లందీ రూచారము నడుచు

చున్నది. అందువలన దేశాచారమునుబట్టి యిది నడుచు చున్నదే కాని యిది అధర్మమే.

రుక్మి లోలోన శ్రీకృష్ణుని ద్వేషించుచుండెను. ఆతఁడు తనపుత్రియగు రుక్మవతీ వివాహమును దన సోదరి రుక్మి మీఁదఁగలప్రేమతోఁ బ్రద్యుమ్నునకిచ్చి చేసెను. ఇప్పుడాతని పుత్రునకు రోచనయను నొక కుమారితి కలదు. ఇచ్చటఁ బ్రద్యుమ్నుని పుత్రుఁడగు ననిరుద్ధుఁడును వివాహ యోగ్యుఁడయ్యెను. రుక్మిణీ అభిప్రాయము తనయింటి కోడండ్రిందఁబును దన వంశములోనివారుగనే ఉండవలయునని కలదు. అందువలన నామె భోజ కటకమునకుఁ బోయి రుక్మితో నిట్లనెను :- “అన్నా! ఇప్పుడు రోచనకు వరుని వెదకుట కెచ్చటికిఁ బోయెదవు? మన పిల్ల మన యింట నుండుటయే మంచిది. మన అనిరుద్ధుఁడు పెద్దవాడైనాఁడు. నీవు రోచనను అని రుద్ధున కిచ్చిన బాగుండునని నాకున్నది.

తన చెల్లెలగు రుక్మిణికి ఆ యభిప్రాయముండిన దానిని నెఱవేర్చుటయే మంచిదని రుక్మి అనుకొనెను. నే నానందముతో వివాహమును జేయకుండినచో నీకృష్ణుఁడు, ప్రద్యుమ్నుఁడు, బలరాముఁడు మొదలగు వారందఱును బలవంతులగుటచే బలవంతముగఁ గొనిపోయెదరు. కావున వీరితో విరోధమును బెట్టుకొనుట మంచిదికాదు.” అని అనుకొని ఆతఁడిట్లనెను :- “మంచిది, నీ కట్టి కోరిక యుండినచో నట్లేకానిమ్ము.”

ఇది వినఁగానే రుక్మిణికి మిక్కిలి ఆనందము కలిగెను. ఇంకేమున్నది. ద్వారకానగరమున వివాహ విషయము తెలిసినది. యాదవులిట్లనుకొనిరి:- “విదర్భ దేశమున రెండు వివాహసంబంధములు జరిగినవి. ఒక్కసారికూడా వివాహము నకుఁ దరలి పోలేదు. రెండువివాహములును ద్వారకలోనే జరిగినవి. ఇప్పుడీ మూఁడవ వివాహమునకు జక్కఁగా దరలి పోయి చక్కగా మనుగుడుపు లందుకొందము” అని అనుకొని అందఱును మిక్కిలి యానందమును జెందిరి. అందఱును మంచిమంచి వస్త్రాభరణములను ధరించి పెండ్లికి పోవుటకు సిద్ధపడిరి. భగవానుని పుత్రులందఱును పెండ్లికి పోయినచో రుక్మిణి దివాల యెత్తవలసినదే. అందువలన బలరామ కృష్ణులును, బ్రద్యుమ్నఁడును, సాంబుఁడును, ఇంక రెండు మూఁడు వేల మంది ముఖ్యముఖ్య యాదవులును పెండ్లికి తరలిరి. రుక్మిణి రెండు వైపులను సంబంధము కలది. అందువలన నామె భోజకటకమునకుఁ బోవలసి వచ్చెను. అందువలనఁ బౌత్రుని వివాహమునకామెయును బోయెను.

విదర్భపురవాసులు యాదవులకు నత్యధిక స్వాగత సత్కారము లొనర్చిరి. చాల వైభవముగ వైదికవిధిచే రోచనా వివాహము అనిరుద్ధునితో జరిగెను. వివాహమైన తరువాతకూడ చాలదినములవఱకు పెండ్లివారుండిరి. వివాహములో వరుసవాయిలు, నవ్వులు, పరియాచకములు,

వినోదములు, ఆటలుండును. కన్యాపక్షమువారు పరపక్షము వారిని నీచపరచుట కేదియో చేయుచుందురు. తాంబూలమున రంగుగలిపి యిచ్చుచుందురు. దానినిఁ దినిన నోరంతయును నీలమైపోవును. తీపి పిండివంటలలో మిరియాలు కలిపెదరు. దానినిఁ దినఁగానే కారము పుట్టగా నందఱును నవ్వెదరు. ఇదే విధముగ నిట్టి కార్యములనే చేయుచుందురు. వివాహము శోభ తెచ్చునదియే యిది.

రుక్మి యిట్లనుకొనెను :- “ఈ బలరామునకు బలవంతుఁడనను నహంకారము కలదు. ఎఱ్ఱైన నీతని కించపఱచవలయును. కన్యాపక్షమునను నాహ్వనింపఁగాఁ జాలమంది రాజులు వచ్చిరి. వారిలోఁ గళింగ దేశపు రాజు మిక్కిలి వినోదప్రియుఁడు. ఆతఁడు రుక్మితో నిట్లనెను:-“బలరామునిఁ గించపరచుటకొక ఉపాయమున్నది. ఆతనికి జూదమాడుట తెలియదు, కాని ఆతనికి జూదమనిన మిక్కిలి వ్యసనము కలదు. మనము ద్యూతక్రీడతోఁ బండితులము. కావున నాతని నుత్సాహపరచి జూదమాడినచో నాతని. గించపరచవచ్చును.”

ఇది అందఱును రుచించెను. అందఱును బలరామునితో నాడి ఆతని నెఱ్ఱైనఁ గించపరచఁ దలంచుచుండిరి. వారి బుద్ధిభ్రష్టమైనది. ఆట నాడఁదలఁచినచోఁ గ్రీడాప్రియుఁడును, గొతుకుఁడునగు గృష్ణునితో నాడవలయును.

సర్పముతో నాటలేమిటి? అది యెప్పుడు కుపితమై కాటు వేయునో తెలియదు. కాని వినాశకాలమున విపరీతబుద్ధి పుట్టుచుండును. రాజు ప్రోత్సాహము చేయఁగా రుక్మి మిక్కిలి ఆనందముతో బలరామునిఁ బిలిచి యిట్లనెను:- “బలదేవా! నీవు జూదమాడుటలోఁ జాల నిష్ఠుఁడవని వినియుంటిని”.

బలరాముఁ డిట్లనెను:- “నైపుణ్య మేమున్నదిలే. ఏదో మనో వినోదముకొఱకు అత్పడప్పు డాడుచుందుము.”

రుక్మి యిట్లనెను:- “మనకుఁ జేతులు కలిసినవి కావున వివాహమందు ద్యూతక్రీడ నొనర్చెదము.”

బలరాముఁ డిట్లనెను:- “మంచిది. కానిండు కొంచెము సేపు మనోరంజనము.” అని పలికి ఆతఁడు ద్యూతమాడ నుద్యుక్తుఁడయ్యెను. ఆటసామగ్రిని దెచ్చిరి. పాచికలు వేయుచుండిరి. రుక్మివై పున ధూర్తరాజులగు గళింగాధిపతి మొదలై నవారుండిరి. బలరాముఁ డొక్కడే. రుక్మి యిట్లడిగెను:- “బావా! నీవు పందెమును దేని నొడ్డెదవు?”

బలరాముఁ డిట్లనెను :- “సరే, ముందుగా నేను నూలు సువర్ణముద్రల నొడ్డుచున్నాను.”

ఇది విని రుక్మియును నూలు సువర్ణముద్రలనొడ్డి పాచికలను వైచెను. ఆతఁడు వెంటనే నూలు సువర్ణముద్రలను గెలిచికొనెను. జూదములోఁ బోనుపోను ఉత్సాహము ప్రబలుచుండును. ఇరు పక్షములవారును ధను సర్వస్వమును నొడ్డు

టకు సిద్ధపడెదరు. నూలు గెలువఁగనే బలరాముఁడు సహస్రము నొడ్డెను. సహస్రమును గెలువఁగనే దశసహస్రము నొడ్డెను. అవన్నియును బోయెను. బలరాముఁడేది పందెమునఁ బెట్టిన నదిపోవుచునే యుండెను. అప్పుడందఱును గలిసి పకపక నవ్వుచుండిరి. కళింగరాజునకు బలరామునకుఁ గోపమును దెప్పించుటలో నానందము కలదు. రుక్మి గెలువఁగనే ఆతఁడు పకపకనవ్వి యిట్లనెను:- “బలదేవా! ఇంకను బందెమును బెట్టుము, ఇంకను బెట్టుము.”

ఆతని నవ్వులను, వ్యగ్యవచనములను వినఁగానే లోనఁ గోపము వచ్చెను గాని యేమియును మాటలాడలేదు. రుక్మి పదివేల సువర్ణముద్రలను గెల్చుకొనఁగానే, ఆతఁడిట్లనెను - “ఇప్పుడు నేను లక్షముద్రలను పందెమిడుచున్నాను”. అని ఆతఁడు పాచికలను విసరెను. ఈసారి బలరాముఁడు గెలుచుకొనెను. కాని వారందఱును ధూర్తులు. వారందఱును గలిసి ‘రుక్మి జయించెను, రుక్మి జయించెను’ అని అఱచిరి.

ఇప్పుడు బలరాముఁడు తన క్రోధము నాపుకొనఁ జాలకపోయెను. స్వాభావికముగ నాతని నేత్రము లరుణ వర్ణము కలవి. ఈ కారణమున నవి యింకను నరుణము లయ్యెను. పూర్ణిమనాఁడు సముద్రముప్పొంగి నట్లాతఁడు తన్నుఁదాను సంభాళించుకొనఁజాలక పదికోట్ల ముద్రలను నాతఁడు పణముగ నొడ్డెను. ఈ సారియును బలరాముఁడే

గెలిచెను. కాని రుక్మిణపటము నాశ్రయించి యిట్లనెను :-
 “ఈసారియును నేనే జయింతిని.”

బలరాముఁడు క్రోధముతో నిట్లనెను :- “ఇప్పుడు మీరధర్మము నాశ్రయించినారు. నాకు జయము కలుగగా మీదే జయమనుచున్నారు.”

వ్యంగ్య స్వరమున రుక్మి యిట్లనెను :- “చేజిక్కిన నక్క- గ్రామమువైపుకుఁ బరువిడువట్లు, ధర్మముఁగఁగర్వము నెఱవేరకుండిన నధర్మము నాశ్రయించెదరు. జయము నాకు గలుగఁగా మీదనుచున్నారు. మీరీ కళింగరాజును, అన్య రాజుల నడుగుఁడు జయమెవరిదో? మీ మాటలు సరైనవి కావు. వీరు మధ్యస్థులు, నిర్ణాయకులు. వీరేది నిర్ణయించిన దాని నంగీకరించెదము.” అంత నాదూర్తులందఱు నిట్లనిరి:-
 “రుక్మియే జయించెను! నిజము రుక్మియే జయించెను.”

ఇంతలో నాకాశవాణి యిట్లనెను :- “ధర్మపూర్వ కముగ విజయము బలరామునిదే. రుక్మిమాట అబద్ధము.” కాని ఆకాశవాణి సమయమున నందఱును నుచ్చస్వరమున నిట్లరిచిరి :- “కాదు, కాదు, రుక్మికే జయము కలిగినది. రుక్మియే పందెమును గెలిసినాఁడు.”

రుక్మియును హఠ మొనర్ప నారంభించెను. ఆకాశవాణి నుపేక్షించి రాజులందఱును బ్రోత్సహింపఁగా నాతఁడును నామాటమీఁదనే యుండెను. ఆతఁడు బలరామునిఁ బరిహా

సింహ నారంభించెను. ఆతని నీచముగఁ జూడ నారంభించెను. ఎగతాళిలో మానవుఁడెవఁడును సహింపఁ జాలనంతటి వ్యంగ్య వచనములను బలుక నారంభించెను. ఆతఁడు బలరామునకు గోపమును దెప్పించుచు నిట్లనెను :- “ఎవరి పనిని వారు చేయఁగలరు. కుక్క-పనిని గాడిదయేమి చేయఁగలదు? చాకలి చాకలిపనినే చేయఁగలఁడు. చదరంగ మాడుటయును, శరసంధాన మొనర్చుటయును, యుద్ధ మొనర్చుటయు నేమి తెలియును. ఇవి క్షత్రియుని కార్యములు. మీరు చిరకాలము వనములలో నావులను మేపుకొంటిరి. మీకు యుద్ధమును, జూదమాడుటయు నేమి తెలియును. అరక దున్నుకొనుటయును, దొంగతనము చేయుటయును మీకు బాగుగాఁ దెలియును, మీరీ రాజులతో వ్యర్థముగఁ జదరంగమాడ నుద్యుక్తులైతిరి.”

రుక్మియొక్క బల్లెప పోటులవంటి యీవాక్యములను విని మిగిలిన రాజులందఱును బకపక నవ్వనారంభించిరి. ఇంకొకఁ డిట్లనెను :- “అందులకే యీతఁడు భుజముపై హలమును ధరించినాఁడు. అరకను దున్నుటయును, వ్యవసాయ మొనర్చుటయును వైశ్యులకార్యము. అట్టి వీరు పాచికలాడ వచ్చిరి. తూర్పుగాడద పడమర అంకవేసిన నేమి లాభము?”

అందఱును నెగతాళి చేయఁగా బలరాముని క్రోధము మితిమీటిపోయెను. అచ్చట నొక పరిఘ సడియుండెను. ఇంక వెనుక ముందు చూడక ఆ పరిఘును దీసికొని రుక్మి తలమీఁద నొక్కబాదును బాదెను టెంకాయ పగిలినట్లు రుక్మితల బ్రద్దలుగఁ బగిలెను. ఆతఁడా మాంగలిక సభ సభయందు బలిపశువువలెఁ బడిపోయెను. గోచనా వివాహమున బెద్దమామ బలియొసంగి నట్లుండెను.

రుక్మినిఁ జంపుటతో బలరామునకు క్రోధము శాంతింప లేదు. ముందుకుఁబోయి ఆతఁడు కళింగరాజును గూడ పట్టుకొనెను. కళింగరాజు గడగడ వణక నారంభించెను. బలరాముఁడు పరిఘును బారవైచెను. కాని వాని చెంపపై నొక్కచటపును జఱచెను. దెబ్బ దెబ్బకు వాని పండ్లన్నియును రాలిపోయెను. అంత మరల పరిఘును దీసికొని ధనాధన్ ధనాధన్నని వానిని బాద నారంభించెను. బలరాముని కోపమును జూడఁగనే సింహమును గాంచి గొఱ్ఱలు పాటిపోయినట్లు మిగిలిన రాజులందఱును బాటిపో నారంభించిరి. ఆ పాటిపోవుటలోఁ దడబడి, క్రిందఁబడిరి. కొందఱకు ముఖమునకు దెబ్బ తగిలెను. కొందఱకు కాళ్లు విరిగెను. కొందఱకు చేతులు నొచ్చెను. కొందఱకు గ్రుడ్లు చితికెను. కొందఱకు ముక్కుదూలములు విరిగెను. ఇట్లందఱును ఊత విక్షితులై ప్రాణములను జేతఁబట్టుకొని పారిరి.

రుక్మిణీయును వచ్చి యేడువ నారంభించెను. కృష్ణుడును వచ్చెను. ఆతఁడు బలరాముఁడు కోపముతో నుండుటను గాంచి ఆశ్చర్యపోవుచుండెను. సమ్ముఖమున రుక్మిణి యేడ్చుచుండెను. కృష్ణుఁడొక్క శబ్దమైన బలరామునితోఁ గాని, రుక్మిణితోఁగాని పలుక లేదు. ఒకవేళ నేదైన మాటలాడిన యెడల ఏమి కలియుగము వచ్చినది. ఎవరైనను భార్యను వెనుకవైచుకొని వచ్చుచుందురు. అన్న అనియైన లేదు. బావమఱుదులే సమస్తమును. వీని బావమఱుది నన్ను నానామాటలని నప్పడూరక చూచుచుఁ బలుకకుండెను. వీనినిఁ జంపఁగనే భార్యను వెనుకవైచుకొని వచ్చినాఁడని అనఁగఁడని కృష్ణునకుఁ దెలియును. రుక్మిణితో నేమైన ననినచో నామె 'ఈ యాదవులు నిర్దయులు. మా అన్నను జంపి పైఁగా నాకు నీతులు చెప్పుచున్నారన వచ్చును. అందువలన మానముగ నుండుటయే మంచిదనుకొనెను. బలరాముని క్రోధము శాంతించినచో రుక్మిణిని ద్వారకకు గొని పోయిన తర్వాత నోదార్చ వచ్చుననుకొనెను.

సూతుఁడిట్లనెను:-“మునులారా! ఆనందమంతయును భంగమైనది. వివాహ శుభావసరమున హత్యజరిగినది. కొంచెము సేపటికి బలరాముఁడు శాంతించెను. ఆతఁడు వెంటనే తనరథముపైఁ గూర్చుండి ద్వారకకుఁ బోయెను.

కృష్ణుఁడును కపటాశ్రవులను రాల్చుచు, రుక్మి కుమారుల నోదార్చి, తన పౌత్రుని వధువును దీసికొని పెండ్లివారందఱతోడను, యాదవులతోడను భోజవటముచుండి బయలుదేరి ద్వారకాపురికి వచ్చెను. మార్గమందందఱు నిట్లనిరి :- “బలరాముఁడు అవసరమునకు మించిన క్రోధమును జెందినాఁడు. వివాహమందు హత్య జరిగినది.”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “బావ నుఱఁది చచ్చినాఁడు బాగుగనే యున్నది. మమ్ము ద్వేషించినాఁడు. ఆతఁడు చేసిన దానికి ఫలము ననుభవించినాఁడు.”

ఇది విని శౌనకుఁ డిట్లడిగెను :- “సూతా! ఇది రుక్మికి అన్యాయము చేయుట కాదా? ఆతఁడు తన చెల్లెలినిచ్చినాఁడు. పుత్రిక నిచ్చినాఁడు. పౌత్రినిచ్చినాఁడు. దానికి బదులుగా యాదవులతని ప్రాణమును దీసినారు. స్వామీ! బలరామునకు జూదమాడుట తెలియకుండిన నాడకుండ వచ్చును. జూదములో నిట్టి తగాదాలు వచ్చుచునేయుండును. దీనికై ఒకానొక రాజును జంపుట యేమంత ఉచితము?”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “స్వామీ! పెద్దవారి విషయములు పెద్దవిగ నేయుండును. వృద్ధుల కృత్యములు విచారణీయములుగనుండవు. పెద్దవారేది చేసిన నదియేయచితము. చిన్నవారేది చేసిన నది అనుచితము. అయినదేమో అయినది. భగవానుఁడేది చేసినను మేలునకే చేయును. ఈవిషయమున మీరధికముగ విచారింపకుఁడు.”

శౌనకుఁడిట్ల నెను :- “మంచిది, సూతా ! ఇది చెప్పు
మయ్యా ! ఎన్నడైన నీ సంఘటనము జరిగిన తరువాత
రుక్మిణిని కృష్ణుఁడోదార్చినాఁడా ?”

సూతుఁడిట్ల నెను :- “స్వామీ ! ఓదార్చుటేమి ! ఒక
దినమున నవ్వుటాలలో నీ విషయమును జెప్పఁదలఁచెను.
రుక్మిణి స్వభావము కొంచెము గంభీరమైనది. ఆమె సత్య
భామకు వలె మానిని కాదు. కృష్ణుఁ డామె నొక దినమున
సరసములాడెను. అప్పుడు భగవానునకు జాల చిక్కుకలి
గెను. చివరికెట్లో ఆమెను బ్రశంసించి ఓదార్చెను. అప్పుడీ
సంఘటనమునుగూడ యెత్తెను. ఇప్పుడిక మీరు రుక్మిణి
కృష్ణుల సరస వినోద కథనుగూర్చి వినుఁడు.”

—

శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిణితో వినోదమాడుట

(౧౧౧౨)

శ్లో॥ తాం రుక్మిణీం శ్రీయమనన్యగతిం నిరీక్ష్య
యా లీలయా ధృత తనోరను రూప రూపా ।
ప్రోత స్మయన్నల కుండల నిష్కకంఠ
వక్త్రోల్ల సాత్స్మిత సుధాం హరిరావభాషే.

—శ్రీ భాగ. ౧౦ స్కం. ౬౦౮. ౯౨ శ్లో.

మ. పతి యే రూపము దాల్చినం దదను రూపంబైన రూపం
బుతో, సతి దా నుండెడు నట్టి రూపవతి నా చంద్రదాస్య
నా లక్ష్మీ నా, సుతనున్ రుక్మిణి నా యనన్య మతి నా
శుద్ధాంతరంగం గళా, చతురత్వంబున శౌరి యిట్లనియెఁ
జంచ స్మందహాసంబుతోన్ .

— శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

నీరసమగు నీ గృహస్థాశ్రమమందు సరసతా సంచార
మును గామినియే కావింపఁగలదు. ప్రపంచమున నానందో
త్పాదక వస్తువులు రెండే. సుందరీ, దరీ (గుహాః. ఇంటిలో
ననుకూలవతియును, బతివ్రతయగు పత్ని లేకున్న గృహ
మున నుండుట వ్యర్థము. అట్టి యెడ గుహా నాశ్రయింప
వలయును. గృహము మృద్వికారమే. జడమైనదే. కాని
దానికిఁ జైతన్యమును భార్య కలిగించును. గృహమున
నానాచింత లుత్పన్నమై కటువుగ నొనర్చును. ఆ కటువును
దీసివైచి గృహిణియే మధురముగ నొనర్చును. స్త్రీ యెట్టి
దైనను బురుషుని గృహమున బంధించును. అట్లు కాకుండినఁ
బ్రతికూలాచరణ మొనర్చు పత్నినిఁ బరిత్యజించి పురుషు
లందఱును బత్నీ విహీన జీవనమును గడిపెడు వారే. పగ
లంతయు నలసిపోయిన పురుషుఁడు పత్నినిఁ జూచుకొని,
ఆమె యాతిధ్యమును గ్రహించి నవజీవనమును బొందును.
జూచుకొని, ఆమె యాతిధ్యమును గ్రహించి నవజీవనమును

బొందును. దినమంతయును జింతా వ్యధితుఁ డైనవాఁడు భార్యయొక్క మధుర మందహాసమును గాంచియు, కొన్ని సరసవాక్కులను బలికియు నాత్మ విస్మృతినిఁ జెందును. కొందఱు సురాపాన మొనర్చి, కొంతకాలము తమ చింతలను మఱచుటను బ్రయత్నించెదరు, కాని దానిలో నొక్క దోషము కలదు. అది అచేతనుల నొనర్చి నిశ్చింతుల నొనర్చును. కాని ధర్మపత్ని సచేతనావస్థలోనే పురుషునిఁ జింతారహితు నొనర్చును. పుత్రులఁ గని వంశమును నిలుపును. దినమంతయును బనిచేయుచున్నను నామె సంతోషము తోడనే యుండును. చింతాసమయమునఁ బతియెడల సహానుభూతినిఁ బ్రకటించును. ఇట్టి స్త్రీ యొక్క ముఖము ప్రేమ యందును, గోషమందును, దుఃఖమందును, సుఖమందును సమస్తావస్థలలోను స్ఫూర్తి ప్రచానము కావించును.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా ! అనిరుద్ధుని వివాహము కావించి కృష్ణుఁడు ద్వారకకు వచ్చి సుఖముగఁ దన పదునాఱువేల నూటయెనిమిదిమంది భార్యలతో నానంద విహారము కావించుచుండెను. భగవానునకు జరా వ్యాధులు లేవు. నిత్య యశావనుఁడుగనే యుండును. ఆతని పత్నులకును జరావ్యాధులు లేవు. నిత్య యశావనులగనే యుందురు. వారి కెవరికినిఁ దలలు నెఱయుటలేదు. శరీరము ముడుతలు పడలేదు. వ్యాధియును లేదు. ఎల్లప్పుడును బదు నాతేండ్ర వారివలె నుందురు.

భగవానుని భార్యలలో సత్యభామ అతి మానిని. ఆమెకుఁ గోపము వచ్చెనా, ఆమెను జాలసేపటివరకు బ్రతిమలాడ వలసియుండును. కాని రుక్మిణి చాల సరళమైనది. కృష్ణుఁడు చెప్పినదేమో చేయును, ఎప్పుడైనఁ గృష్ణుఁడు పరిహాసవాక్కులను బలికినచో నామె సిగ్గుపడి, నవ్వి యూరకుండును. మరల తిరిగి జవాబీయదు. సరిహాసాదులు రెండు వైపులనుండి వచ్చిననే వినోదముగ నుండును. ఒకరు పలుకఁగానే యెదుట నున్నవారు మాటలాడకుండినచో నది అంత టితో నాగిపోవును. ఆమె స్వాధీన భర్తృకవలెఁ బ్రగల్భకాదు. ఆమెకు భగవత్సేవలోనే ఆనందము కలుగును. ఆమెది దాస్యభావము. ఎగతాళి పరిహాసము లామె కిష్టముండదు. భగవానునకు ప్రజమందలి అలవాటే నిలిచిపోయెను. అచ్చట గోపిక లాతనిఁ దిట్టుచుందురు. చీవాట్లు పెట్టుచుందురు, కోపపడు చుందురు. అలుగు చుందురు. ఈతఁడు వారిని బ్రతిమలాడును. హాహా హాహా యనును. పాదములు పట్టును. వీపు నిమారును. ఒక్కొక్కప్పుడు చేతులను జోడించుకొని నిలుచుండును. ఇచ్చట ద్వారకలో నీరసమెచ్చటిది? ఇచ్చట నెల్లప్పుడును సేవను జేయించుకొనుటయే.

ప్రేమలో బ్రతిమలాలుటయు, నలుగుటయు, గోపపడుటయు, ముఖము ముడుచుకొనుటయును, హాఠ మొనర్చు

టయు నవసగము. దీనివలనఁ బ్రేమ సౌందర్యము వృద్ధి
యగును. దానిలో నవజీవనము కలుగును. మధుర మంద
హాసమయ ముఖమును గాంచిన నెంతటి అధికానందము
కలుగునో, అంతటి యానందము తన ప్రియియొక్క ప్రేమ
కోపయుక్తమగు ముఖమును గాంచినఁ గలుగును.

కృష్ణుడొక దినమున నిట్లనుకొనెను :- “నేను నిత్య
మును మందహాసయుక్తమగు రుక్మిణీ ముఖమునే కాంచితిని,
కోపముతో నుండిన నీమె ముఖమెంతటి శోభాయుక్తముగ
నుండునోకదా! ఈ అనుభవము నా కెన్నడును గలుగలేదు,
అదెట్లు కలుగును. రుక్మిణీదేవి యెన్నడైననవ్వులాటలకై నను
నాతో గోపింపదు. నే నెప్పుడును గోపమువచ్చు మాటను
మాటలాడలేదు. ఒక వేళ మాటలాడినను ఆమె నవ్వియూర
కుండును. ఇంక నామీద నాకేమియును మాటలాడుటకు
సాహస ముండెడిదికాదు. ఒక దినమున నీమె బాగుగాఁ
గోపము వచ్చునట్లు, హృదయశూలమువలె నుండు మాట
లను బలుకవలయును. అప్పుడీమె క్రోధోద్రేకమున నున్న
ప్పుడు నేను నవ్వెదను.” అని ఆలోచించి శ్యామసుందరుఁడు
హించి సమయము కొఱకు నిరీక్షించుచుండెను.

అది వసంతఋతువు. బయట పిండి యారపోసివట్లు
వెన్నెల కాయుచుండెను, కొంచెముగ వెచ్చగకూడ ఉండెను.
వీవనతో విసరుట ప్రియముగ నుండెను, శ్యామసుందరుఁడు

తన సుఖదశయ్యపై సుఖపూర్వకముగ శయనించియుండెను. ఏనుఁగుదంతములతోఁ జేయఁబడి, పట్టుదారములతో నల్ల బడిన మంచముమీఁద, బూరుగు దూదిపరుపు పరుపఁబడి యుండెను. దానిమీఁద పాలనురుగు వంటిదియుఁ, గొంగ తెక్కలవలెఁ దెల్లగా నున్నదియు నగు దుప్పటి పరుపబడి, మెత్తని దిండ్లుకూడ అమర్చఁబడి యుండెను. శ్యామసుంద రుఁడు కుడిచేతిమీఁద, దిండుపై భుజమునుంచి, దాని సహాయమునఁ బరుండియుండెను. ఒకదాసి ఉమ్మివేయు పాత్ర నచ్చట నుంచెను. ఒకర్తుక చందనమును దీసికొనివచ్చెను. ఇంకొకతె తాంబూలమును జుట్టుచుండెను. గుక్మిణీదేవి స్వయముగ నొక విసనకట్టను దీసికొని వనమాలికి విసురు చుండెను. భగవానుఁడు భక్తులను సంతోషపెట్టుటకును, ధర్మ మర్యాదను స్థాపించుటకును నవతరించును. ఆతని కేమియు నిచ్చయుండదు. ఏలననఁగా నాతఁ డాప్తకాముఁడు.

భగవానునియొక్క భవ్యభవనము సమస్త భోగ సామగ్రిలచే సుసజ్జితమై యుండెను. దానిలో సుందర, స్వచ్ఛ, శుభ్ర వితానములు కలవు. వానికి నలువైపులను ముత్యముల జాలరులు వ్రేలాడఁగట్టఁబడి యుండెను. ఆ యింట తైలఘృతాది దీపములు లేవు. కాంతిమయ మణులతో నది ప్రకాశించు చుండును. దివ్యములగు మల్లికామాల లచ్చటచ్చట వ్రేలాడఁగట్టఁబడి యుండెను. వాని

గంధలోభమున భ్రమరగణ మెగురుచు గుంజారవ మొన
 ర్చుచు మాధవునకు మధుమయ సంగీతమును వినిపించుచుం
 డెను. పూర్ణచంద్రుఁ డువయించి పురుషోత్తముని దర్శింప
 వ్యగుండై యుండెను. కాని అచ్యుతుఁ డంతఃపురమునఁ
 దన ప్రియతో హంసతూలికా పాన్పుపైఁ బవళించినాఁడని
 తెలిసికొనఁగానే ఆతని అధీరత అధికమయ్యెను. ఆతఁడు
 స్వయముగ నంతఃపురములోనికిఁ బోఁజాలక తన కిరణము
 లను బంపెను. కిరణప్రసారముచే నా భవనమంతయును
 బరిమళోభితమయ్యెను. రహస్యముగ గవాక్షములకుండా
 చంద్రదేవుఁడు చూచుచుండెను. భవనమందలి పాత్రయందు
 వెలుఁగుచుండిన నగరు ధూపపుపొగ చంద్రుని యీ అశిష్ట
 వ్యవహారమునకుఁ గుపితయై స్వయముగ గవాక్షరంధ్రముల
 ద్వారా బయలుదేరి నిశానాథుని నయనముల నింపఁదలచు
 చుండెను. పారిజాతోపవన సుగంధముచే సువాసితమగు
 వాయువు వనమాలి వస్త్రములతోడను, శ్రీ రుక్మిణీదేవి
 చీరతోడను గీడించుచుండెను.

పరమేశ్వరుఁడగు తనపతికిఁ బరిచర్య యొనర్చుచున్న
 వైదర్భిశోభ అపూర్వముగనుండెను. ఇంతవఱకు ఒక సుందరి
 యగు సఖి రత్నదండమండితమగు చామరమును గైకొని
 శ్యామసుందరునకు విసురుచుండెను. ఇప్పుడు స్వయముగ
 శ్రీ రుక్మిణీదేవియే వీచుచుండెను. చామరమును వీచుటచే

నామె కరమందలి రత్నజటిత కంకణములు మధుర మధుర
 శబ్దము లొనర్చుచుండెను. కమలదళముల కంటెను నధిక
 కోమలములగు సన్నని వ్రేళ్ళకు మణిమయాంగుళీయకములు
 శోభించుచుండెను. వానిలోఁ బొదుగఁబడిన వజ్రములు
 వీవన వీచునప్పుడు తళతళ మెఱయుచుండెను. కేసరీకస్తూరి
 చందనలిప్తమై, కంచుకముతో నావృతమగు నామెయొక్క
 ఉన్నతవక్షస్థలము శ్రమచేఁ గదలుచుఁ గేసరీకస్తూరి చందన
 కర్పూర సుగంధములను వెదజల్లుచుండెను. మణిమయ
 నూపుర సుమధుర ధ్వనిచే నామె మదనమోహనుని చిత్త
 మును దనవైపున కాకర్షించుచుండెను. కుంకుమ పంకిలమై,
 అరుణవర్ణముగనుండిన నామె కంఠము ముత్యాలహారముచే
 నావృతమై కొంచెముగఁ గదలుచుండెను. సుందర వస్త్ర
 ముచే నావృతమైన గటియందలి యుండిన మహామూల్య
 మయమగు మొలనూలు కదలికచే గలగల శబ్దమొనర్చు
 చుండెను. కుటిలాలకములచే నావృతమైన దన ముఖార
 విందమును గొంచెముగఁ క్రిందకు వంచుకొనియుండెను.
 అచ్యుతుఁడు తదేకదృష్టితో నామెయొక్క అనుపమ లావణ్య
 యుక్తమగు ముఖమువైపు చూచుచుండెను. మధ్య మధ్య
 కనకకుండలకాంతిచే సుశోభితమును, పదక విభూషితము
 నగు దన కంఠమునెత్తి తన ప్రాణనాథునివైపు చూచు
 చుండెను. ఒక్కొక్కప్పుడు వాఁద్దరి నేత్రములు కలిసి

నప్పుడు తన మధుర మందహాసమయదృష్టిని మరల్చి ఆమె మరల నేలను జూచుచుండెను.

ఈ విధముగ ఛాయవలె భగవానునితోఁగూడియుండు, లక్ష్మీదేవియొక్క అవతారరూపమగు నారుక్మిణీదేవినిఁగాంచి నేడు భగవానునకు పరిహాసములాడవలయునను బుద్ధి కలిగెను. అతఁడెట్లనెను :- “ప్రియా! నేను నిన్నొక్కమాట అడిగెదను. అన్యథా తలంపవుకదా?”

అత్యంత ప్రేమతో వీణావినిందిత స్వరమున రుక్మిణీదేవి యిట్లనెను :- “అడుగుఁడు ప్రాణనాథా! అన్యథా తలంచుటకేమున్నది? ఎచ్చటనైన భార్య తన భర్త వాక్యముల నన్యథా తలంచునా యేమి?”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “సరేకాని. నీవు నన్ను వరించుటకు నాలో నేమిగుణమును గాంచితివి?

వాసుదేవుఁడు తన్నుఁ బరిహాసములాడఁ దలచుచున్నాఁడని తెలిసికొని విషయమును ముందునకుఁ బోనీయకుండుటకై ఆమె యేమియును మాటలాడలేదు. ఊరకముసిముసి నవ్వులు నవ్వి యూరకుండెను. కాని భగవానుఁడామె కెట్లైనఁ గోపమును దెప్పింప సిద్ధపడియుండెను. అందువలన నిట్లనెను :- “నాకు శంకయేమనఁగా నీకు వివాహము కాదనికాదు. గొప్ప గొప్ప రాజులు నిన్నుఁబెండ్లాడుటకు సిద్ధపడియుండిరి. మాయైశ్వర్యమేమున్నది? గొప్ప గొప్ప

లోకపాలురను మించినవారును, ఉదారత, సుగుమారత, సుందరత, వీరత్వారులందు జగత్ప్రసిద్ధి కలవారా రాజులు. నీవు చెప్పటకు సంకోచించుచున్నావు కాని, మీ అన్న, మీ తండ్రియును శక్తిశాలురగు నారాజుల కీయఁదలంచిరి. వారు తరలివచ్చి నిన్నుఁ బాణిగ్రహణమొనర్చుకొనుటకై నీ నగరమునకును వచ్చియుండిరి. సర్వసమర్థులగు నారాజులను గాదని నన్నేలవరించితివి? వారు నీకుఁ దగినవారు. నే నేవిధముగఁ జూచినను నీకుఁ దగినవాఁడనుగాను. నీవిట్టి పొరపాటు నేలఁజేసితివి ?”

భగవానుఁడు తనకుఁ గోపముచు దెప్పింపఁదలఁచుచున్నాడనియు. అందులకే వివాహము సంగతినైతి తన్నుఁ బరిహాసమొనర్చుచున్నాడనియు నామె యేమియును మాటలాడలేదు. భగవానుని శ్రీముఖమువైపుచూచుచుఁ గొంచెముగ లజ్జితయై యుండెను. భగవానుఁడీ దినము నాగఁదలఁపలేదు. ఆమెకడనుండి ప్రత్యుత్తరము నపేక్షింపకయే యిట్లనెను :- “నీవు నన్నుఁ బతిగా గ్రహించి చాల పొరపాటు చేసితివి. వానిలోఁ గొన్నిటినిఁ జెప్పెదను వినుము.

(1)

నీవు రాజకన్యవు. రాజకన్యక రాజపుత్రునే వివాహమాడనలయును. మేము రాజులము కాము. పారుబోతులము రాజులకు భయపడి, మా ప్రాణములను గాపాడు

కొనుటకై వచ్చి సముద్రమధ్యమున నివసించుచుంటిమి.
మాకు రాజసింహాసనమునఁ గూర్చుండుట కధికారములేదు.
గొప్ప గొప్ప బలవంతులగు రాజులు మాతో విరోధమును
బెట్టుకొనిరి. అందువలన మనకిద్దఱకును జోడు కుదురదు.

(2)

రెండవ విషయమేమనఁగాఁ బురుషుని పదప్రతిష్ఠ
తన కనుకూపముగ నుండవలయును. అత్యంత ప్రేమాను
రాగములు కలవాఁడుగ నుండవలయును. స్త్రీలను దనప్రేమ
మయ వ్యవహారముచే, వారి కనుకూలములగు గార్యము
లొనర్చి, వారి యధీనమునుండి, వారినిఁ బ్రసన్నుల
నొనర్చినచో ఆకులీన పురుషునైనను స్త్రీలు వరించెదరు.
మాలో నదియును లేదు. స్త్రీలయెడల నాకంతగా నాసక్తి
లేదు. వారికి నాయందు ప్రేమ జనించుట కేమియును
నాకర్హణమును లేదు. మేము అస్పృష్ట, అతాకిక మార్గము
ననుసరించువారము. ఇట్టి నీరస, పామర పురుషుల పాలఁ
బడిన పత్నులు కేవలము దుఃఖమునే పొందఁగలరు. వారి
కెన్నడును కాంతరంగిక ప్రసన్నత యుండనే యుండదు.

(3)

మూడవ విషయమేమనఁగాఁ గులీనుఁడు కాకు
న్నను, పదప్రతిష్ఠలు లేకున్నను, కామకళా కోవిదుఁడు
కాకున్నను నాతఁడు ధనికుఁడగుచో ధనముకొఱకై స్త్రీలు

పురుషునిఁ బ్రేమించెదరు. అదైనను గలదా యనిన మావద్ద
 ధనమును లేదు. నిర్ధనులము, నిరాధారులము. మాకు సహ
 చరులు నిష్కించనులుగను, నిర్ధనులుగను, దీనులుగను
 నుండెదరు. మేమెట్టివారమో మమ్ముఁ బ్రశంసించువారును
 నట్టివారే. అకించనులును, నిర్ధనులు నగు నా భక్తులే మాకు
 బ్రశంసా వారధినిఁ గట్టి మాకింతటి ప్రసిద్ధినిఁ గలిగించి
 నారు. తాము స్వయముగ సమస్తదీనులకును నాధులగుటచే
 సగపన్నులు మాకడకు వచ్చుటకు భయపడుచుందురు. ధన
 వంతులు మమ్ముఁ బ్రేమింపరు. మాకు ధనమును లేదు,
 ధనవంతులతో మైత్రియును లేదు.

(4)

ఇంక నాల్గవ విషయము. వియ్యమునకు గాని, నెయ్యము
 నకు గాని కయ్యమునకు గాని సమాన శీలసంపత్తి కల
 వారలకడనే శోభించును. నీకును నాకును నే విషయములోను
 సమానత్వము లేదు. నీవు ధనవంతుఁడగు రాజు కూఁతరవు.
 మేమా యెల్లప్పుడును దిరుగుచుందుము. మా కిల్లువాఁకిళ్ళు
 లేవు. మన యిద్దరకులములును సమానములు కావు. నీవు
 రాజపుత్రివి. మేము భ్రష్టులముగ నామమాత్రపు క్షత్రియు
 లము. నీవైశ్వర్యశాలుని పుత్రికవు. మేమైశ్వర్య విహీను
 లమై కాలమును గడుపుకొను వ్యక్తులము. ఏవు గౌరవర్ణ
 ముగ నుందువు. నేను నల్లనివాఁడను. నీవు గంభీర ప్రకృతి

కలదానవు. నేనా చపలుఁడను, జంచలుఁడను. నీవు గుణ
వతివి చేనునిర్గుణుఁడను. ఈ కారణములనుబట్టి మనకిద్దఱకును
జోడు అనురూపముగ లేదు. నీవు యశావనోద్రేకము వలన
నాలోచింపక నన్నుఁ జేసికొని మిక్కిలి యాలోచనము లేని
పని నొనర్చితివి. కాని యిప్పటికిని మించిపోయినది లేదు.
ప్రాద్దుట మఱచిపోయిన సాయంత్రము జ్ఞాపకమునకు వచ్చిన
నది మఱచినట్లు కాదు. ఇప్పుటికైనను బొరపాటును సర్దు
కొనవచ్చును. త్రుటినిఁ బరిమార్జన మొనర్చుకొనవచ్చును.
కావున నిప్పుడు నీవొక పనినిఁ జేయుము. నాకు విడాకుల
నొసంగి, మంచివాఁడును, సుందరుఁడును, బ్రభావశాలియు,
యువకుఁడు నగు నొక రాజకుమారుని వరించుము. ఐశ్వర్య
శాలురగు రాజులకు గొడువలేదు. నీవు సుందరివి. నిన్ను
జాల గొప్పరాజులైనను సంతోషమున మిక్కిలి ఆదరముతో
స్వీకరించెదరు. నీకిష్టమగుచో నీకు బ్రథమమునఁ బతిగా నిర్ణ
యింపఁబడిన శిశుపాలుని కడకు బోవచ్చును. ఆతనిలో
నేవైన దోషము లున్నవనుకొనిన నాతని కాధారమును
నధిపతియునగు జరాసంధు నాశ్రయింపుము. సాల్వుఁడును
గొప్ప బలవంతుఁడే. ఆతనితోఁ గొంగ్రొత్త సంబంధము
నేర్పఱచుకొనుము. ఆతనికి భాగ్యవగుము. మా మేనత్త
కుమారుఁడు దంతవక్త్రుఁడును గొప్ప బలవంతుఁడే. ఆతని
వైభవం జేపట్టవచ్చును. లేదా నీకిష్టము వచ్చినవాని కడకుఁ

బోవచ్చును. అచ్చటికిఁ బంపు నేర్పాటు నేను గావించెదను.”

“నీవు నన్ను వదలఁదలచినచో నన్ను నా తండ్రి గృహమునుండి, కుండినపురమునుండి యేల దెచ్చితివని నీవడుగవచ్చును. మీరు రాకుండిన నా ముఖమున నెవరికి భార్యను గావలయునని వ్రాసిపెట్టినదో వాని కయ్యెడి దాననే.” అని నీనందువా దానికొక కారణము కలదు. నేను నిన్నుఁ బ్రేమ వశమునఁ దీసికొని రాలేదు. నేను నా ప్రతిష్ఠ వృద్ధియగుటకై అచ్చటికిఁ బోయితిని. నీయన్న రుక్మి, రుక్మి నన్ను ద్వేషించినాఁడు. మీతండ్రికి నిన్ను నా కిచ్చి వివాహము చేయవలయునని తలంచు చుండెడువాఁడు. కాని రుక్మి ద్వేషవశమున నాతని కభ్యంతరమును బెట్టెను. నన్నవమానించినాఁడు. దానిని నేను సహింపఁజాలక పోయితిని. అందువలన నా వీర్యమదోస్త్రులగు మహీపతుల మానమర్దన మొనరించుటకై నేను నిన్నచ్చటినుండి హరించుకొనివచ్చితిని. ఏలననఁగా నేను దుష్టుల దర్పమును నాశము చేయువాఁడను. అందువలన నేను సాహస మొనరించితిని. నీ గూఢమును గాంచి నేనచ్చటికి వచ్చినానని నీవనుకొని యుండవచ్చును. నే నాత్మారాముఁడను. నాలో నేను రమంచు వాడును. నాకు దారీ పుత్రుల ఏలన గావలసిన దేమున్నది ? నాకు చర్మాస్థి మాంసాదులతోఁ జేయ

బడిన మృద్ధారు వికారమగు నొక బొమ్మవంటిదే. నేను దాసీనుడను. ఒక భవనమున నొక దీపపు వెలుగులో నొకఁడు దొంగతనము చేయఁ నచ్చును. ఇంకొకఁడు వధ నొనర్చును. మఱియొకఁడు మద్యపానఁ మొనర్చును. అన్యఁడు నిందిత కార్యము లొనర్చును. వేఱొకఁడు పుస్తకమును వ్రాయును. ఇంకొకడు పరోపకార మొనర్చును. దీపము మాత్రము వెలుగుచు నట్లే యుండును. చెడ్డపనిని జేయువారిని నిందింపదు. మంచిపని జేయు వారిని స్తుతింపదు. అందఱకును సమానభావముగఁ బ్రకాశ మొసంగును. అదే విధముగ నేను దేహగేహములందుదాసీనుడనై నిష్క్రియఁడుగను, గేవలము సాక్షి మాత్రుడనుగ నున్నాను. ఇట్టి నావలన నీ కేమి ప్రయోజనము? నీవు నీ మూఁట ముల్లెను సర్దుకొనుము. నే నిప్పుడే రథమును సిద్ధమొనర్చెదను.”

సూతుఁ డిట్లనెను :-“మునులారా! ఈ విధముగ పలికి కృష్ణుఁడు మానముగ నుండెను. రుక్మిణి అన్ని మాటలకును సమానమును జూపినది కాని, కృష్ణుఁడు మాణిమాటికిని గంభీరుడై, నీవు నీయిష్టము వచ్చిన వారితోఁ బోవచ్చును. ఇంకొకని నెననినైన బతిగా నేర్పఱకొనుము” అని పలుకు నప్పటికి ఆమెకు మిక్కిలి సంక్షోభము కలిగెను. భయముచేతను, ఆ శంకచేతను ఆమె హృదయము కొట్టు

కొన నారంభించెను. నేత్రముల నుండి ప్రవాహముగ నీరు
 గార్చుచుండెను. ఆమె నోట నేమియును మాటలాడఁ జాల
 కుండెను. చింతితయై ఆమె నిరంతరము క్రిందకు జూచుచు
 డెను. ఆమె తన అగుణ చరణనఖములచే నేలను ద్రవ్వు
 చుండెను. ఆమె అంజన రంజితములగు నశ్రుబిందువులు
 కపోలముల మీఁదుగాజారి కుచకుంకుమ పంకమును గడుగు
 చుండెను. మానసిక దుఃఖము, పతి పరిత్యాగ భయము,
 అత్యంత శోకముచే నామె బుద్ధి నశించెను. దుఃఖముచే
 నామె దుర్బల మగుటచే నామె కంకణములు జారిపోవు
 చుండెను. ఆమె యే చామరముతోఁ బతికి వీచు చుండెనో
 అది ఆమె చేతినుండి జారిపడిపోయెను. బుద్ధి విభ్రమమును
 జెందుటచే నామెను మూర్ఛ వచ్చెను. కాళ్ళు శరీరభార
 మును సహింపఁ జాలక గడగడ వణక నారంభించెను.
 చేతన్యరహిత యగుటచేతను, కాళ్ళు వణకుట చేతను.
 నామె అధిక కాలము నిలువఁ జాలక ప్రబలఁ వాయువుచే
 ఖితిగిన గదలీనృక్షము రీతిఁ నామె శరీరము నేలపైఁ బడెను.
 పడిపోగానే ఆమె వస్త్రము లస్తవ్యస్తము లయ్యెను.
 ఆభరణము లెక్కడివక్కడ జారిపడి పోయెను. మేలి
 ముసుగు జారిపోయెను. కుటిలకుంతరములు విరియఁ బడెను.
 ఆమె జడయాడి వదుఁ లయ్యెను. తలలోఁ దుఱిమిన
 మాలతీమల్లికల మాలలు జారిక్రింద పడెను. కృష్ణుఁ డెన్న

డైన నిట్టి పరిహాసము చేసియుండినఁ దెలిసి యుండెడిదే, ఆమె కిది క్రొత్త యగుటచే నధికముగ మానసిక క్లేశము కలిగెను.

భగవానుఁ డిట్లనుకొనెను:-“పరిహాసము దుఃఖముగ మారినది. అనభిజ్ఞయగు వైదేహి అత్యంత దుఃఖితయైనది. ఆమెకు నాపై నెంతటి యనురాగము కలదు! ప్రత్యక్ష త్యాగము నట్లుంచి, కేవలము వినోదమునకు వాక్కు ద్వారాగానైన నా వియోగమును సహింపఁ జాలకున్నది?” ఈ విధముగఁ బ్రేమానుబంధ విషయమును గ్రహించి కరుణామయుఁడును గృపాలుఁడు నగు గృష్ణుఁడు రుక్మిణి ననుగ్రహించెను. వెంటనే ఆతఁడు తన మంచముమీఁద నుండి దిగెను. ఇప్పుఁ డాతనికి నాలుగు చేతుఁ లవసర మయ్యెను. రెండు చేతులతో నామెను లేవఁదీసి, ఒక చేతితో నామె వెండ్రుకలను సవరించి, మఱియొక చేతితో నామె ముఖముపై నుండిన స్వేద బిందువులను దుడిచెను. మాటిమాటికి నామె గడ్డమును బట్టుకొని యెత్తి, అశ్రు బిందువులను దన వీతాంబరముతోఁ దుడిచెను. శోకా శ్రుసించిత, కుంకుమ రంజిత హృదయమును మాటిమాటి కిని దుడుచుచుఁ బ్రేమపూర్వకముగఁ దనఁ భుజములతో నొత్తుచుఁ దనఁ నికటమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టుకొని యోదార్పుచుండెను. ఆతఁడీ పరీక్షలో నాచార్య తర

గతిలో నుత్తీర్ణుడయ్యెను. ప్రజమందలి పల్లెలలో నీతఁడు స్త్రీలను బ్రతిమలాడుట నేర్చుకొని యుండెను. అట్లు బ్రతిమలాడు నప్పుడేమి మాటలాడవలయునో, ఏ యుక్తులను బన్నవలయునో పాఠి అన్నిటిలో నాతఁడు పండితుఁడు. అందువలనఁ బరిహాసమున భ్రాంతఁ చిత్తయైన రుక్మిణిని, తాను త్యాగ మొనర్చు నేమో ననుభయమున దుఃఖితయైన రుక్మిణిని దీనానాథుఁడును, దయాళుఁడు నగు దామోదరుఁడు మందహాస మొనర్చుచు నోగార్చెను.”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా ! ఏ విధముగా వాసుదేవుడు రుక్మిణి నోదార్చినదియు, హరి యోదార్పుచే దెలివి దెచ్చుకొని, యే విధముగ నాతని పరిహాస వాక్యముల కొక్కటిగ సమాధాన మొసంగినదియు దానిని నేను ముందు వర్ణింపఁ బోవుచున్నాను. కృష్ణుడిక మాటలాడకుండునట్లుగ నామె ప్రత్యుత్తర మొసంగెను. దానిమీఁద మరల మాటలాడుటకు “హిఁ హిఁ హిఁ” అని నవ్వి ఆ ప్రసంగమును సమాప్త మొనరించెను.”

శ్రీకృష్ణునకు రుక్మిణీ ప్రత్యుత్తరము

(౧౧౧౮)

శ్లో॥ న న్వేవమేతదరవింద విలోచ నాహ

యద్వై భవాన్భగవతోఽసదృశీ విభూష్నః ।

స్వస్వే మహిమన్యభిరతో భగవాన్స్త్రధీశః ॥

క్వాహం గుణ ప్రకృతి రజ్జ గృహీతపాదా ॥

—శ్రీభాగ. సంస్కృ. ౬౦ ఆ. ౩౪ శ్లో॥

క॥ మురహర దివసాగమశశ

దరవింద దళాక్ష తలఁప నది యట్టిద లే

నిరవధిక విమల తేజో

వరమూర్తివిభక్తలోక నత్యల యెందున్ ॥

శే॥ సంచిత జ్ఞాన సుఖ బలైశ్వర్యశక్తు

లాదిగాఁ గల సుగుణంబు లమరు నీకు

నేను దగుదునె సర్వలోకేశ్వరేశ

లీలమై సచ్చిదానంద శాలి వనఘ॥

—శ్రీమహాంధ్రభాగవతము.

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! ముకుందుఁడు
రుక్మిణీతోఁ బరిహాసములాడఁగా నామె దుఃఖితయై మూర్ఛ
పడెను. అప్పుడచ్యుతుఁడు ప్రేమపూర్వకముగ లేవఁదీసి,
గట్టిగాఁ గౌఁగిలించుకొని, అత్యంతప్రేమతో నిట్లోదార్చెను:-
వైదర్భీ! నీకు గోపము వచ్చినదా? ఎచ్చటనైనఁ బరిహాస
వాక్యములకు గోపపడుదురా?”

కన్నులను బాగుగాఁ దెరిచి శ్యామసుందరునివైపు
చూచుచు రుక్మిణీదేవి ప్రేమకోపమున నిట్లనెను:- “ఎచ్చట
నైన నా నిట్టి పరిహాసములుండునా? పరిహాసమునకైనను మితి

యున్నది. మీరు నన్నుఁగులటగా భావించితిరా యేమి ?
లేకున్న నిట్టి పలుకులేల పలికెదరు ?”

అత్యంత ప్రేమతో శీఘ్రముగ నామె వీపుమీఁదఁ జేతితో నిమురుచు భగవానుఁ డిట్లనెను :- “కాదు కాదు. నా అభిప్రాయ మది కానే కాదు. నేను నిన్నెఱుఁగనా యేమి? సీహక్కతెవే నామీఁద నత్యంత ప్రేమ కలదానవని నాకు బాగుగాఁ దెలియును. నీవు. మనస్సులోనై నను బరపురుషునిఁ దలఁపవు”.

కపోలముల మీఁద జారుచుండిన నశ్రువుల నెడమ చేతితోఁ దుడుచుకొనుచు, పైఁటకొంగుచే ముక్కునుండి కారుచున్న నీటినిఁ దుడుచుకొనుచు రుక్మిణి యిట్లనెను :- “నిజముగా మీరట్లు తలఁచు చుండిన నిట్టి చెడ్డమాటల నేల నోటఁబలికెదరు? మీరిది వఱలో నెన్నడును నన్ను హృదయ శూలములవలె నుండు మాటలననలేదు.”

భగవానుఁడు ప్రేమతో నిట్లనెను:- “ఇప్పుడు నిజమును జెప్పుదునా ? అయితే వినుము. నేను నీ చంద్రముఖమునందు సదా మందహాసము లొలుకుచుండుటనుగాంచితిని. క్రోధమున నీముఖ మెట్లుబడునో చూతమని నాకెన్నాళ్ళనుండియోకోరిక కలదు. నేను చాలసార్లు ప్రయత్నించితిని, కాని నీవు మాటలు సాగనీయలేదు. సిగ్గుతోనుంటివి. సిగ్గుచే నీ యవనత ముఖార వింధమును జూడఁగనే మిక్కిలి యాకర్షణ ముండుటచే

నేనింక మాటలాడఁజాలక పోయితిని. కాని నా కుతూహల మట్లే పరాకాష్ఠ నందుకొనినది. ప్రణయకోపమునఁ గం పింను దొండపండువంటి నీయధర బింబమును జూడవలయు నని నాకోరిక. కటాక్ష విక్షేప కారణమునఁ గుటిలమైన నీ విశాల యుగళనయనములను గాంచవలయునని నాకోరిక. కోపమందు నీ కుటిల భృకుటి యెంతో అందముగ నుండును. నీ యీ నిర్మల పూర్ణ చంద్ర సదృశమగు ముఖారవిందము కోపమున నెంతో అందముగనుండునని భావించి నే నెగతాళి కట్టంటిని. కాని నీవు నిజమను కొంటివి. అందువలననే సరళ స్వభావము కలవారితో నెక్కువగా మాటలాడరాదని పెద్దలు చెప్పినారు.

రుక్మిణీదేవి కోపకటాక్ష వీక్షణమున నిట్లనెను - “పో పొండు మాటలు త్రిప్పుట మీకు బాగుగాఁ దెలియును. ఇదేమి పరిహాసము ? ఇట్టి పరిహాసము వలన నేమి ప్రయోజనమున్నది ?”

నవ్వి భగవానుఁ డిట్లనెను:-“నవ్వులాటలో వచ్చిన మాటలకు విచారపడకూడదు. ఎప్పుడై నను బరిహాసము నిర్ముక్తహృదయముతో నడచును. మనస్సులో నేదైన భేదముండినచో శీల సంకోచమును జూడవలసియుండును. అచ్చట నవ్వులే యుండవు. దీనివలన లాభమేమని నీవడుగు చున్నావు. గృహస్థాశ్రమముననిదియే గొప్ప లాభమని నేనను

చున్నాను. నవ్వులలో నిత్య సూతగానందము లభించును. అది లేకున్నచో నెన్నిటికినిఁ బూరింపఁబడని జలములేనిఅంధ కూపమే కాఁగలదు. గృహస్థాశ్రమమునఁ జింతా, వ్యాధి, శోధనాశాప, పుత్ర, పుత్రికా వివాహాచింత, వ్యవసాయ చింత, దుష్ట, చోర, రాజ, ప్రజా, జాతి, కులాది చింతలెన్నో కలవు. గృహస్థాశ్రమమున నన్నియును దుఃఖములే. దీనిలో గల గొప్పలాభ మొక్కటియే. అదేమనఁగాఁ దన ప్రాణ ప్రాయతోఁ బ్రేమపూర్వకముగఁ బరిహాసములాడుచు వినోదమునఁ గాలమును గడుపుటయే. ఈ సుఖము కొఱకు గృహస్థు కోటానకోట్లు దుఃఖములను సహర్షముగ సహించు చున్నాడు. ఈ సుఖము కొఱకే ఆతఁడు విపత్పర్వతమును నెత్తి కెత్తుకొనుచున్నాఁడు, ఇందులో సత్యమగు వస్తువొక కాసంతైన లేదు. నేను నీకడ నెగతాళికి పలికితిని గాని నీకు బాధ కలిగించుటకు కాదు.”

సూతుఁ డిట్ల నెను:- “మునులారా! భగవానుఁడు తన్నుఁ బరిహాసమాడుచుండెను గాని నిజముకాదని రుక్మిణి తెలిసికొనఁగ నే మిక్కిలి సంతోషమును జెందెను. ఇంత వఱకు ప్రియుని వియోగము కలుగ నేమోనని భయపడు చుండిన నామె యిప్పుడు ధైర్యము తెచ్చుకొనెను. ఇప్పుడా భయముపోయెను.”

శౌనకుఁడిట్లనెను:- “సూతా! పరిహాసములు పరిహాసములుగానే యుండవలెను. చక్కలిగింత నవ్వు వచ్చువఱకే యుండవలయును. అతిగాఁ జక్కిలిగింత పెట్టినచో నవ్వులు చివ్వలలోనికి మారును. భగవానుఁడామెను వదలివేయుటయును, ఇంకొకరికడకు బొమ్మనుటయును నిందులోనతి అయినది. ఆతఁడిట్లేల జేసినాఁడు?”

సూతుఁడిట్లనెను:- “స్వామీ! ఈ నటనాగరుని విషయము నెవరును నిదమిత్థమని జెప్పఁజాలరు. ఈ త ని కార్యములలో నొక్కొక్కదానికి అనేక గూడాభిప్రాయము లిమిడియుండును. ఇందులో స్వయముగఁ గృష్ణుఁడే ఆమె యొక్క క్రోధయుక్తమగు ముఖమును జూడవలయునని యిట్లంటినని ఆతఁడు చెప్పియే యుండెను.

రెండవది-ప్రేమలో మాటిమాటికిని నేను నిన్నొక్కని మాత్రమే కోరుచున్నాను, నీవుతప్ప నాకింకెవరును లేరని వినఁదలఁపు కలుగును. ఈ విషయము నెన్నిసారులు వినిన నంతటి యానందము కలుగుచుండును. అందువలన నచ్యుతుఁడు స్వభావవశమున నీవిషయములను బలికెను.

ఇక మూడవది-క్రోధమునను, ప్రేమకలహమునను, మానమునను, గోషమునను ప్రేమ నిశ్చితముగఁ దేలిపోవును. అంతయును దీపినిఁ దినిన నోరుమొత్తగాఁ గొంచెముగఁ గారము పచ్చడి నంజుకొనిన రుచి మారును. చాల దిన

ములు రాగిపాత్ర నట్లేయుంచినచోఁ జలుముపట్టును. కొంచెము పుల్లని ద్రవమును వైచి తోమినిచో బంగారము వలె మెఱయును. అదే విధముగ సత్యత కోపము తగు వాత జసించుప్రేమలో విలక్షణమగు నూతనానందముకలదు. 'పౌలయలుక నాటి కూటమివెల యింతని చెప్పరాదని చెప్పిరి కదా ! అట్టి నూతనతను, ఆనందమును తెచ్చుటకు కృష్ణుఁ డట్లొనర్చెను.

నాల్గవ కారణము-ఇట్లు పలికి కృష్ణుఁడు రుక్మిణీనోట పతివ్రతధర్మములను జెప్పింపఁదలచెను. దీనివలన నితరస్త్రీ లకు మేలు, శిక్షణయును, లోక కల్యాణమును గలుగును. భగవానునియొక్క చిన్నచిన్న పెద్దపెద్ద లీలలలో లోక కల్యాణమిమిడి యున్నది. ఆతఁడు నవ్వులలోను, వినోదము లందును, క్రోధమందును, ఇతరభావములందును నే లీల నొనర్చినను లోకహితము కొఱకే చేయును.

అయిదవ కారణమిది-భగవానుఁడెన్నటికిని రుక్మిణిని విడిచి యుండఁడు అందువలన నామెకు కృష్ణుడెన్నడును దనను వదలి యుండఁదనియు, దానే సుందరిననియు, నాతఁడు తన గుప్పిటలోఁ గలఁదనియు నాతఁడు తనకు వశమగుటచేఁ దనను వదలి యుండుట లేదనియు గర్వము కలదు. ఆ గర్వ మును ఖర్చుమొనర్చుటకై ఆతఁడిట్టి శూలసదృశములగు మాటలు పలికినాఁడు. ఆ మాటలవలన నామె మిక్కిలి

వ్యాకులము చెందినదని తెలియఁగానే ఆతఁ డిట్లనెను:-
 “ఈ మాటలన్నియు నబద్ధములు. ఎగతాళికంటిని. ఇందులో
 సత్యము అణుమాత్రమైనను లేదు.” కాని రుక్మిణీ గర్వము
 నాశనమయ్యెను. ఆమె యిట్లనెను:- “దేవా! నీవొక్క
 విషయము తప్ప అన్నిటిని సత్యముగనే పలికితివి. ఇందులో
 సత్యమేమియును లేదు.”

భగవానుఁడు పేక్షాస్వరమున నిట్లనెను :- “పరిహాసము
 లలో సత్యముండదు. ఆ మాటలు సాధారణముగ వినో
 దము కొఱకును, మనోరంజనముకొఱకును బలుకఁ బడు
 చుండును.”

రుక్మిణీ యిట్లనెను :- “ఇది సాంసారిక విషయము
 లందు మునిఁగిన పురుషులలో నిజము కావచ్చును; కాని
 మీరు సత్యస్వరూపులరు. సత్యసంకల్పులరు మీ రెగతా
 లిగాఁ బలికినను నది సత్యమే కాఁగలదు. మీరు నావిషయ
 మున నేమి పలికితిగో వాని కన్నిటికినిఁ బ్రత్యుత్తర మొసంగె
 వను. వినుఁడు ”

తన ప్రియురాలు కపటము లేక తనతో మాటలాడ
 నలయునని ఆ కృష్ణునిఁ కోరిక. తన్నుఁ బ్రేమించినవారెన్ని
 సారులు మాటలాడినను, ఎన్నిసారులామాటలను విన్నను
 దృష్టియొసంగును. వినుటకు బాగుండును. ఆమె సమీప
 మునఁ గూర్చుండి, ఆమె ముఖమును గాంచుచు నామె

మాటలను వినవలయునని చిత్తము కోరుకొనుచుండును. అందువలన శ్యామసుందరుడు సరే చెప్పవలెను.”

కుక్కిణి యిట్లనెను :- “అయితే విచుడు. నాకును మీకును సమత్వము లేదని మీరు మొట్టమొదట పలికితిరి. జోడు కుదుర లేదంటిరి. ఇది సర్వవిధముల సత్యమే. ఐశ్వర్యాది గుణయుక్తులరై, సర్వవ్యాపక సర్వేశ్వర, సచ్చిదానంద స్వరూపులురైన మీరెక్కడ? వికృతము. గుత్తిగుణయుక్తులమును, ఆజ్ఞలచే నుపాసింపఁబడు ఊహక వాహినియగు నేనెక్కడ? మన కిద్దరకును సమత యెట్లు కుదురఁగలదు. నేను మీకు పత్నికగుటకు యోగ్యులను గానే కాను; కాని దయతో నన్ను స్వీకరించితిరి. ఇందులో నా విశేషత యేమియునులేదు. ఇందు మీ కృపాభుతయే కలదు.

రెండవ విషయము మీరిట్లంటిరి :- “నేను రాజులకు భయపడి సముద్రమధ్యమునకు వచ్చి నివసించుచున్నాను.” ఇదియును సర్వథా సత్యమే. ఏలననఁగా నీ త్రిగుణమయ ప్రపంచమునఁ గలహము సంభవించుచునే యుండును. దాని భయముచే మీరు చైతన్యఘనుఁడగు చైతన్యరూపుఁడనై అంతఃకరణ రూపమగు నగాధ సముద్రమునకు వచ్చి సుఖముగ శయనించి యున్నారు. సమస్త దేహరూపములగు పురమునందు నివసించెదవు కావున నీవు పురుషుఁడనఁబడు చున్నావు.

మీరింకొక మాట నంటిరి :- “మమ్ముగాంచిన బల వంతులగు రాజులందఱును వైరమును బూనిరంటిరి. అది యును సత్యమే. ఏలననఁగాఁ గుత్సిత ఇంద్రియగణరూప మగువారే యీ నృపతి గణము. వీరందఱుకును మీకును నెప్పుడును గలహమంటిరి. జిహ్వా తన వైపునకు లాగు కొనును. చెవులు వానివైపునకు లాగుకొనును. ఇంద్రియము లన్నియును దమతమ విషయములను గాంక్షించుచుండును. విషయములందకపోయినచో నవి విరోధించును. విద్రోహ మొనర్చును. మీరు వీని నన్నిటిని జయించెదరు. అందు వలన మీరు హృషీకేశులరైతిరి. హృషీకములనఁగా నింద్రియములు. వానికీశులరు మీరు.”

రాజసింహాసనమును వదలితినని మీరంటిరి. అది యును నిజమే. ఘోర తమోగుణమే రాజసింహాసనము. దీనిని మీచరణముల నాశ్రయించిన మీ భక్తులే విడిచి వనములకుఁబోవుదురు. మీ భక్తులచేతనే విడువఁబడినది మీరెట్లు గ్రహించెదరు ?”

“నామార్గ మస్పష్టమైనది. నేను లోకవిరుద్ధముగ నడుచువాఁడనని మీరంటిరి. అదియును సత్యమే. మీ చరణ కమలరేణువు నాశ్రయించిన నీభక్తులును, యోగి జనమును సమస్త విధినిషేధ బంధనములనుండి ముక్తులై స్వచ్ఛందముగ విహరించుచున్నారు. వారు లాకిక్ష్మ వైదిక్ష్మ

కార్యములందు లిప్తులై యుండరు. లోకవిరుద్ధ వ్యవహారమును గావించుచుండుటను గాంచుచున్నాము. మీ చరణారవింద సేవకులే విధినిషేధ బంధనమునుండి బయటపడఁగా మీరెట్లు తాకికబంధనములోఁ బడఁగలరు ? మీ మార్గము నెవరెఱుఁగఁగలరు ?”

మీరు నిష్క్రించనులమని చెప్పకొంటిరి. ఇదియును నసత్యముకాదు. మీరు దారిద్ర్యముచే నిష్క్రించనులైనవారుకారు. దరిద్రదేవత మీవదినయే. ఆమె కెవరును నాశ్రయ మొసంగలేదు. మీరామె కాశ్రయ మొసంగితిరి. ఆమె కాశ్రయము నొసంగితిరి. వదినె అయినందుల కభిమానించితిరి. అసురులును నిన్నాశ్రయించి సుఖపడెదరు. పశు, పక్షి, క్రిమి, కీట, పతంగాదు లన్నిటికిని ఆశ్రయము మీరే. ఏలననఁగా మీరు లేక ఇంక దిక్కు లేనేలేదు. ఈ నిష్క్రించనతయే మీలోనున్నది. మీరు ఇంద్ర, వరుణ, కుబేరాది విశ్వవందిత దేవతలచేఁ బూజింపఁబడుచుందురు. వారు మీ కనన్య భక్తులయ్యెదరు. మీరును వారి నాత్మీయులుగ భావించి కృపఁజూచెదరు. వారు మీ యంశలే, ధనాదులచే మదమత్తులైనవా రంధులై మిమ్ము మఱచుచుందురు. కాలరూపులరై మీరే వారి ఆయుస్సును నాశ మొనర్చుచున్నారను సంగతిని వారు మఱచుచున్నారు. వారెల్లప్పుడును శరీరపోషణమందే మగ్నమై యుండెదరు. మీ

భాగవతకథ

అతఁడే ధర్మం లింకెవరును లేదు. మీకుఁ బరమైన వస్తువేది
యను లేదు. అందువలన మీరకించనులు.

మీరింకొకమాట నంటిరి, సంబంధము సమానముగ
ండవలయునంటిరి. ఈమాట పరమసత్యము. కామినీ
ంచనములనే సర్వశ్రేష్ఠ మనుకొనువారును, సుఖదుఃఖాది
ంద్యములలోఁ బడి కొట్టుకొనువారును మీరును నొక్క
ట్లు కాగలరు ? మీరు పరమ పురుషార్థ స్వరూపులరు.
ర్థార్థ కామమోక్షములకు మీరు ప్రభువులరు. అన్నిటికి
ద్గమస్థానము. త్రివర్గములలోఁ బడినవారు జననమరణము
లోఁ బడిపోవుదురు. మీకును వారికిని సంబంధమెట్లు
మరఁగలదు? సమస్తకామములను బరిత్యజించి నిన్నొక్క
నే శరణుజొచ్చిన ననన్య భక్తులు సర్వస్వత్యాగ వివేక
రాగ్యములు కలవారితో మీకు సేవ్యసేవక సంబంధము
మరఁగలదు. నాలో నేమియును గుణములేదు. నిజమునకు
కును మీకును సమత్వముండదు. లేదు. అయినను మీరు
న్ను స్వీకరించితిరి.”

మీరిట్లడిగితిరి:- “నీవు ఇందరు రాజులుండఁగా, వారిని
డి నన్నేల వరించితివని మీరంటిరి.” దీనికిని జవాబును
నుఁడు. నేనజ్ఞును. మీ మహిమము నెఱుఁగఁజాలను.
ని న్యస్తదండ సన్న్యాసులును, ప్రాణుల కభయదాన
ముసంగినవారును, గొప్ప వివేకవంతులును, వైరాగ్య

వంతులును మీ ప్రభావమును వర్ణించియుండిరి. మీరు జగత్తంతకును నాత్మస్వరూపులు. మీ భక్తులను మీరు వ్రావలెనే యొనర్చెదరు. ఇంతేకాదు. వారిని మీరు మీ కంటె గొప్పవారినిగా నొనర్చెదరు. అత్యధికముగ నాద యిచ్చెదరు. అందువలన మిమ్ములను నేను వరించితిని. శిశు పాల, దంతవక్త్ర, జరాసంధాది తుచ్ఛరాజుల విషయమేల ఇంద్రబ్రహ్మ శంకాదుల భువనములందలి భోగములన్నియును నీ భుక్తుతి మీసముచే నుత్పన్నమై నశించుచుందురు. ఈ లోకేశ్వరుల స్థితియే యిట్లుండఁగా నింక నీ తుద్ర నరపతుల లెక్కయేమి యున్నది ?”

ఒక్క విషయములో నేను మీ కేకీభవించుటలేదు. అది నన్ను మీరు మభ్యపెట్టుటకు చెప్పిన విషయము. నేను తప్పక దానినిఁ బ్రతిఘటించెదను. నిండు సభలోనే ప్రతిఘ టించెదను. రాజుల భయముచే నేను సముద్రములోనికి వచ్చి దాగికొంటిని. నిర్బలుఁడని మీరంటిరి. అది పొరపాటు. మీరు నిజముగ నిర్బలుర లే యగుచో నిట్టి సాహస మెన్న టికినిఁ జేయరు. జరాసంధునకు భయపడి పాతిపోయి వచ్చితి నని మీరంటిరి. నావివాహ సమయమున జరాసంధాదులును నచ్చటఁ గలరు ఆతని యనుయాయులును గలరు. పృథివి యందలి శూరగణ మచ్చటనుండిరి. అట్టి చోటునకు మీ రొక్కరే వచ్చి అచ్చట రథముమీఁద నన్నెక్కించుకొని.

అందఱు కండ్లలో దుమ్మును గొట్టి సమస్త పశుమృగాదుల మధ్యనుండి సింహము తన భాగమును దీసికొని వచ్చినట్లు మీభాగమగు నన్నుఁ దెచ్చితిరి. అప్పుడు మీరు మీ శార్ఙ్గధనుష్టంకార మొనర్పఁగా శత్రురాజుల హృదయము లన్నియును విదీర్ణములయ్యెను. జరాసంధాది దుష్టరాజన్యులు పారిపోవలసి వచ్చెను.”

‘నీవు నాతో నుండిన దుఃఖపడెదవు. సుఖము కలుగ దని మీరంటిరి. అదియును నుచితము కాదు. రాజ్యము నందును, ధనవై భవమునందును సుఖమే యుండినచోఁజాల ప్రతాపవంతులగు అంగుఁడును, సహస్రాధిక అశ్వమేధము యాగము లొనర్చిన బృథు చక్రవర్తియును, ఎవరినామమున నిప్పటికిని భారత వర్ష మని పిలువఁబడుచున్నదో, అట్టి మహారాజగు భరతుఁడు మొదలగువారును, వై భవశాలియగు యయాతి మహారాజును, ఇంకను యశస్వులగు రాజర్షులును, ఇంక నెందఱో సమ్రాట్లృక్రవర్తులును దమ తమ ఏక ఛత్ర రాజ్యమును వదలి ధనవై భవ, విషయసామగ్రిలను వీడి నిన్నుఁబొందుటకై వనములకేల పోవుదురు? రాజ్యమును వదలినఁగప్పము కలిగినచో వారిట్టి పథము నే, అనుసరించెదరు? ఇట్లు చేసి వారెవరును గ్లేశమును బొందలేదు. నేను నీచరణముల నాశ్రయించి యేల కష్టపడెదను. మీరు సుఖస్వరూపులరు. సుఖస్వరూపము కడకు పోయినచో సుఖమే లభింపఁగలదు.

చివరకు మీరు, ఇప్పుడై నను మించిపోయినది లేదు. ఇంకొక రాజకుమారుని వరింపుము. ఎవరినైన వైభవశాలి నాశ్రయింపుమంటివి. స్వామీ! రసగుల్లాను దినుఁవాఁడెవఁడు చీమలు, ఈఁగలు, పురుగులంటుకొనిన బెల్లము నెవఁడు తినఁగోరును? విమానము మీఁద నెక్కువాఁడెవఁడు గర్దభము నెక్కఁదలఁచును. కపిల గోవు పాలను ద్రాగువాఁడెవఁడు జిల్లేడు పాలను ద్రాగఁదలఁచును. అమృతమును ద్రాగువాఁడెవఁడు విషమును ద్రావును. ఎవఁడు రాజసింహు సనమును వదలి ముండ్లమీఁదఁగూర్చుండును? అట్లే సత్పురుషులచేఁగీ ర్తింపఁబడుచు, మోక్షధామమును, లక్ష్మీదేవి కాశ్రయస్థానము నగు మిమ్ము వీడి మరణధర్మము గల యీ నరపశువుల నెవరాశ్రయింపఁగలరు? ఎవరు వారికి పత్ని కాఁగలరు? నిరంతరమధికాధిక కాలభయము కలిగిన నీ యజ్ఞ పురుషుల యాశ్రయమెవరు గ్రహింపఁగలరు?"

‘నీవు నాలో నేవిశేషతను గాంచితివి? ఏగుణమును గాంచి నన్నుఁబతిగా గ్రహించితివని మీరడుగవచ్చును. వినుఁడు. మీరీచరాచర విశ్వమున కేకైకాధీశ్వరులు. అందఱు కాత్మ స్వరూపులరు. మీరు ఇహలోక పరలోక సంబంధమగు కోరికలనన్నిటిని బూర్తిచేయువారు. మీరు సుఖ స్వరూపుల రగుటచేఁబరమ ప్రేమాస్పదులు. ఆనందస్వరూపుల రగుటచే నానంద దాతలు. అందువలన సచుస్త విషయ

సందటచే దిరస్కరింపబడువారునగు నీ సాంసారిక పతులు మందభాగినులగు స్త్రీలకే ప్రాప్తిచెదరు. నేనట్టి విషయాంశుల వైపు తలనెత్తి చూడనైనఁ జూడను. కర్ణములతో భగవన్నామములను విన నోచుకొననివారును, సర్వత్ర కీర్తి స్థియములగు నీ నామములను గీర్తింపని వారును, శివబ్రహ్మదిక దేవతాసభలందు గానముచేయఁబడు నీ గుణములను గానము చేయనివారునగు నట్టి హతభాగ్యులగు పురుషులను హతభాగినులగు స్త్రీలకే పతి కాఁగలఁడు.

ఏస్త్రీలు నీ నామగానరూపమగు నమృతమును రుచిచూడరో, ఎవరు నీచరణకమల మకరందము నాఘ్రాణమొనర్పరో, ఎవరి కర్ణములలో నీ కమనీయ కథ పడదో అట్టి స్త్రీలు మాత్రమే ఇట్టి విషయలోలుపుఁడగు బురుషునిఁ పతిగా గ్రహించెదరు. అట్టిదే వాని బాహ్యరూపము నందాంకినిఁజెంది వానికి దన అంగము నర్పింప నుత్సహించెదరు. ఈ శరీరమెట్టిది? దీనిపై చర్మముచుట్టఁబడినది. లోపలనుండి నిరంతరము మలములు స్రవించుచుండును. చర్మముపై నఁ గేశములు కలవు. రోమములు కలవు, మీసములు కలవు, నఖములు కలవు. లోపల మాంసము, ఎముకలు, రక్త, కృమి, విష్ణా, వాత, పిత్త, శ్లేష్మాది మలములతో నిండి యున్నది. ఈ శరీరమెట్టిది. అపవిత్రవస్తువుల సమూహము. లోపలి వస్తువులు బయటపడెనా వమనము కలుగును. వాని

వైపున కెవరును జూడఁజాలరు. ఇట్టి అపవిత్ర దేహము నందాస క్షినిఁజెంది దాని నాలింగనమొనర్చుకొని సుఖము భవ మెవరొనర్చెదనో, అట్టి స్త్రీలు నీ గుణమయమగు మాయచే వంచితులైన వారగుచున్నారు. వారు దుఃఖమందు సుఖమును, అనిత్యమందు నిత్యమును, నాశవంతమైన దాని యందలి నాశత్యమును భావించెదరు. అట్టి స్త్రీలు హత భాగినులు. అట్టి భావముగల పురుషులును మందభాగ్యులే. అట్టి మందభాగ్యులు స్త్రీల బాహ్యస్వరూపమును గాంచి ఆసక్తినిఁ జెందెదరు.

మీరాష్ట్ర కాములరు. మీరు నా యధీనులగుట యును, నారూప మందాక్తులగుటయు సంభవింపదు. మీ రాత్మారాములరు. మీరు మీయందే రమించెదరు. కాని నాకు సర్వస్వమును మీరలే. నాకు మీ చరణారవిందము లందు సహజానురాగము కలుగునట్లు నాకు వరమొసంగుఁడు.”

కృష్ణుఁడింత వఱకు మెదలకుండెను. రుక్మిణి వ్యర్థముగ మాటలాడుచుండెను. తన పాండిత్యమును బ్రదర్శించుచుండెను. భగవానుఁడూరక వినుచుండెను. “మీరే నాకు సర్వస్వము, మీయెడల నాకు సహజానురాగము కలదని యెప్పుడామె పలికినదో, అట్లు పలుకుటయే భగవానుని కిష్టమగుటచే నాతఁడిట్లనె:- “ప్రియా! నీ విట్టి పలుకులేల

పలుకుచున్నావు ? నేను చకోరమునలె-నీముఖారవిందమును నిరంతరము కాంచుచుందును. నే నెంతగా నీ ముఖమును గాంచినను దృష్టి జనింపదు.”

అంత రుక్మిణి యిట్లనెను :- “మీరు గుణాతీతులు. ఈ సాంసారిక గుణములతో మీ కేమి సంబంధము ? అయినను సంసార వృద్ధికొఱకు మీరుత్కట రజోగుణమును స్వీకరించెదరు. అంతఃదద్భావ భావితులై సతృష్ణ నయనములతో నావైపు చూచుచుందురు. నీ ముఖమునుగాంచిన నాకు తృప్తి జనింపదని మీరు మాటిమాటికిపలుకుచుందురు. ఇధంతయును వీక్షింప వినోదము, మానవలీల లొనర్చుచుందురు. దీనినిగూడ నేను మీ పరమ కృపయని అనుకొనుచున్నాను. నన్ననుగ్రహించుటకే మీరిట్టి కౌతుక మొనర్చుచుందురు.”

సూతుఁడెట్లనెను :- “మునులారా ! రుక్మిణియొక్క శోక, భయ, శంకలన్నియును నివృత్తమైనవని భగవానుఁడు తెలిసికొని ఆమె వాక్యములను సమర్థించుచు నామె ప్రేమను బొగడ నారంభించెను ఇప్పు డా ప్రసంగమును మీకు చెప్పెదను. సావధానులై వినుఁడు.”

శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిణి నాశ్వాసించుట

(౧౦౧౯)

శ్లో॥ నత్వాదృశీం ప్రణయినీం గృహిణీం గృహేషు
పశ్యామి మానిని యయా స్వవివాహకారే ।

ప్రాప్తాన్ నృపానవగణయ్య రహూరహూ మే
ప్రస్థాపితో ద్విజ ఉపశ్రుతసత్కథస్య ॥

—శ్రీభాగ. ౧౦. స్కం. ౬౦ ఆ. ౫౫ శ్లో॥

వ. నీ సమానయైనకాంత యేకాంతలందైనఁగలదె నీవివాహ
కాలంబున ననేకరాజన్యవరులఁ గైకొనకభవదీయ మధు
రాలాప శ్రవణాత్మకుండ నయిన నా సన్నిధికి నా శరీరం
బితర యోగ్యంబుగాదు నీకు శేషంబనయి యున్నదాన
నని యేకాంతంబునన్ బ్రాహ్మణుం బుత్తెంచిన నేనును
జనుదెంచితి.

— శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

పరిహాసములలోఁ దన యాత్మీయులు చెడ్డగాఁ దలఁచి
నచో వారిని సమాధానపఱచుటకును, ఆనందింపఁ జేయు
టకును బ్రయత్నమొనర్పవలసి వచ్చును. మంచిని చెడ్డగను,
చెడ్డను మంచిగను చెప్పవలసి వచ్చును. ఆవలి వారానం
దము చెందునట్లు వ్యవహరింపవలసి వచ్చును. వారి స్థితిని
గ్రహించి కల్లయో, నిజమో ప్రసన్నతను బ్రకటించి వారిని
సంతోష పఱుపవలెను. ఈ కళయందు నిపుణులు కానివారు
సర్వప్రియులు కాఁజాలరు. రూక్షస్వభావము కలవారి ప్రేమ

చాలకాలము నిలువదు. ప్రేమలోఁ గఠినపు మాటలు పలుకుట దోషము. సత్యమును మధురముగఁ బలుకవలయును. మృదు మధుర వచనముచేతను, అనురాగ యుక్తమగు వ్యవహారముచేతను ప్రేమవృద్ధియగును.

సూతుఁడిట్ల నెను:- “మునులారా! రుక్మిణీదేవి కృష్ణుని వాక్యములకుఁ బ్రత్యుత్తర మాధ్యాత్మికముగ నీయఁగానే యిద్దర సంభాషణము వలన మరల పూర్వమువలె ననురాగము వృద్ధిపొందెను. అప్పుడు భనవానుఁ డిట్ల నెను:- “నేను నిన్నింకొక మగనిఁ జూచుకొనుమనిపలుకఁగ నే నీమనస్సునకుఁ జాల బాధ కలిగినది. నేను తెలిసికొనక యీమాట నంటిని. ఏదో పరిహాసములలో నా నోటినుండి యీ మాటలు వెలువడినవి. నిజమున కిట్టిమాటలు స్త్రీల కవమాన జనకములు.”

రుక్మిణీదేవి ప్రేమతో నిట్ల నెను:- “కాదు ప్రాణనాథా! అవమాన జనకములు కాదు. చాలచోట్ల కన్యక ఒకచోట ప్రేమ బెట్టుకొనును. బలవంతముగ నింకొకఁడు కొనిపోవును. కాశీరాజు కూతురగు అంబ శాల్వునిఁ బ్రేమించెను. కాని ఆమెను దన తమ్ముని కొఱకై భీష్ముఁడు బలవంతముగఁ దీసికొనిపోయెను. కాని నా వివాహమున నట్టిది సంభవింపలేదు. నేను సదా నిన్నే కోరుచుంటిని. ఆ సమయమున మీరు వచ్చి నన్నుద్ధరింప కుండినచో నా తండ్రి

యును నన్నయును బలవంతముగ నన్నింకొకరికిచ్చెడువారే. ఆ సమయమున నాకాత్మహత్య తప్ప ఇంకొక ఉపాయ మేమున్నది? వివాహమైన తరువాత స్త్రీ ఆతని సొత్తేకాఁగలదు. జీవితాంతము వఱకాతనే అంటిపెట్టుకొని యుండవలయును. కొందఱు కులటలగు స్త్రీలు తమ వివాహ మొకరితో కాఁగానే పరపురుషులతో సంబంధమును బెట్టుకొనుచుందురు. ఇట్టి వ్యభిచారిణులగు స్త్రీలను బుద్ధిమంతులగు పురుషులెవరును విశ్వసింపరాదు. ఇట్టి పరపురుష గామినియగు స్త్రీ వస్త్రములలో దాగిన సర్పమువంటిది. అది యెప్పుడైన ననర్థమును గావింపవచ్చును. ఇట్టి కులటలగు కామినులను బోషించుటచేఁ బురుషు లిహపరలోకములకును దూరులగుచుందురు. పతితు లయ్యెదరు.”

ఇది విని శ్రీకృష్ణుఁడు పకపక నవ్వుచు నిట్లనెను:-
 “ప్రియా ! నీ యీ మధురాతి మధురములును, అనురాగ యుక్తములునగు పలుకులను వినుటకే నే నిట్లు పరిహాసము లాడితిని. మృదంగము మీఁద మధురశబ్దము దెబ్బకొట్టినఁగాని రాదని నీకు దెలియును. వీణకు జెవులను మెల్లివైచి తీగమీద గొట్టినగాని దాని నుండి శుద్ధస్వరము వెలువడదు. నేను నిన్నుఁ బోటుమాట లనకుండిన నీవు తలవంచుకొని సిగ్గుతో నుండెదవు కాని మాటలాడవు. ఇప్పుడు నేను కఠిన వాక్కులు పలుకగా వానికి యుక్తియుక్తముగ సమాధాన

మును జెప్పి పూర్ణముగ వ్యాఖ్యానించితివి. నీవు చెప్పిన దంతయును సత్యమే. నేను నీప్రేమను శంకింపలేదు. నీ ప్రేమయందు నాకు సందేహ మేమాత్రమును లేదు. నీవు నా కనన్య భక్తువు. సకామభావనా నివృత్తికై నీవు నాయెడల నేయే కోరికలను బెట్టుకొంటివో అవన్నియును నీకు నిత్యః ప్రాప్తములే. కల్యాణీ! కుతూహల వశమున నేనీ వాక్యము లనుబలికితిని. నేనిట్లు పోటుమాటలను బలికి విచలిత నొనర్ప దలచితిని. కాని నీవే మాత్రమును జలింపలేదు.”

రుక్మిణీ దేవి యిట్లనెను :- “మీకీ మాటలే తోచి నవా? పరిహాసమునకు మాకింకే మాటలును దోచలేదా?”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “నేను ప్రేమ పరీక్షను జేయఁదలఁచితిని. నీ నోటినుండి ప్రేమ యొక్కయు, పతివ్రత యొక్కయు ఉజ్వల మాహాత్మ్యమును వినఁదలఁచితిని. అట్లే వింటిని. నీవు నన్ను మోక్షాధీశ్వరుఁడ నంటివి. అదిసత్యమే. అందఱును నన్నే భజించుచుండెదరు. అందఱు కర్మలకును ఫలము లొసంగువాఁడను నేనే. ఏ మానవులు కామినీ, కాంచన, ప్రతిష్ఠాకాంక్షలకు వశులై నానా విధములగు జప, తప, వ్రతానుష్ఠానములను జేయుచుందురో వారు నామోహి మాయలోఁ బడినవారగుచున్నారు. నన్ను భజించుటవలన జనన మరణరూపమగు నీ సంసార బంధమునుండి విడివడుటను గోరవలయును గాని

సమస్త సంపత్తుల కాశ్రయఁడనై, జగదీశ్వరుఁడనైన నన్ను గేవలము సాంసారిక విషయసంబంధమగు లౌకిక సంపత్తినే కోరుచు, సంసార సాగరమునుండి విముక్తునిఁ భక్తిఁని గోరకుండిన వారిని మందభాగ్యు లనవలయును. వారు కృపణులు, దీనులు, వంచితులగుచున్నారు. ఈ ఆహార నిద్రా, మైథునాది సుఖములు కుక్క, పంది జన్మలందును, నరకాది లోకములందును బ్రాప్తింపఁ గలవు.”

రుక్మిణీదేవి యిట్లనెను :- “ప్రభూ ! విషయ సుఖము లలో శాంతిలేదని జీవునకుఁ దెలియును. అట్టి యెడ వానిని మాటిమాటికేలకోరుకొనుచుందురు? జీవులేల యీ మాంసాస్థి యుక్తము లగు శరీరములందు రమింపఁ గాంక్షించు చుందురు.”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “ప్రియా ! అనేక జన్మము లందలి వాసనలచే జీవుఁడు దుఃఖమందే సుఖములను గాంచు చున్నాఁడు. భాగ్యహీనులగు వారి మనస్సు సదా విషయ జన్య పదార్థములందే ఆసక్తమై యుండును. విషపురుగునకు విషమే బాగుండును. మలములో నుండు పురుగు దానియందే రమింపఁగోరుకొనుచుండును. అదే విధముగ నెవరి మనస్సు సాంసారిక విషయములం దాసక్తినిఁ జెందియుండునో వారికి నరకప్రాప్తియే సుఖకరముగఁ దోచును.”

రుక్మిణీ దేవి యిట్లనెను :- “అశరణ శరణా ! మీ పాదారవిందములందు తప్ప వేరొకటి వినకుండునట్లు నాకు వరమొసంగుఁడు.”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “ప్రియా ! సేవాధర్మము చాల కఠినమైనది. అందులో నిష్కామ సేవ యింకను గతిన మైనది. సంసార బంధనమునుండి శాశ్వతముగ విముక్తిని గలిగించు నిష్కామసేవను నేటివఱ కత్యంత ప్రీతితో జేసితివి. కాముకులగు వారిట్టి సేవను జేయఁజాలరు. ఇంద్రియ తృప్తి కావించుకొనుటయందే ప్రవృత్తినిఁ జెందు దూషిత హృదయలగు స్త్రీల విషయము చెప్పవలసిన దేమున్నది ? కామసుఖమునే సర్వశ్రేష్ఠసుఖముగ భావించు కులటలగు కామినులు నానావిధములగు మాయల నొనర్చి మోసము చేయుచుందురు. అటు నటు నింద్రియ తృప్తికై తిరుగు చుందురు. నీవు నన్ను నీసేవద్వారా కొనివేసితివి. సేవా మూల్యముచే నన్నుఁ గొంటివి.”

రుక్మిణీ యిట్లనెను :- “స్వామీ ! మీ కనేకులు దాసీలు కలరు. అందులో నేను నొక్కదాసిని. నే నేమి సేవ చేయఁ గలుగుదును. మీ చరణ ధూళితోనైనను సమా నము కాను.”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- కాదు ప్రియా ! నేను సత్య మును జెప్పుచున్నాను. నాకు పదునాఱువేల నూటయెని మిది యిండ్లలో నొక దానికంటె నింకొకతె మించిన నంద కత్తెలున్నారు. కాని వ్యవహారము చేతను, నిశ్చల ప్రేమ చేతను, అనుషమ అనురాగముచేతను, నిష్కామసేవ చేతను

నీవు నన్ను వశమొనర్చుకొనిన ట్లింకెవరును నన్ను వశపఱచు
కొనఁ జాలకపోయిరి. నీవంటి ప్రణయిని యగు గృహిణి
నాకింకెవరును గనఁబడలేదు. నీ యెడలను నాకు సహజాను
రాగము కలదు. అట్లుకాకున్న నీ వివాహ సమయమున
నా వృద్ధ బ్రాహ్మణునిఁ బంపి నన్నెందులకు పిలిపించెదవు ?
ఏల గొప్పగొప్ప రాజులను వదలి నన్ను వరించెదవు ?
నీవా బ్రాహ్మణ దూత నెప్పుడు పంపితివో అప్పుడే నీకు
నాయెడల నిశ్చల హృద్వికమగు గూఢానురాగము కలదని
తెలిసికొంటిని. అందు వలన నాకు సమాచారము తెలియఁ
గనే మీపురమునకుఁ బరువిడి వచ్చి, నిన్నందఱును జూచు
చుండఁ దీసికొని వచ్చితిని.”

రుక్మిణి యిట్లనెను :- “స్వామీ ! ఇందులో నాగొప్ప
తనమేమున్నది ? నీ సౌందర్య మాధుర్యమును, గుణాకర్ష
ణమును నట్టిది. అట్టి నిన్నే కన్యలు పతిగాఁ గోరరు ?
ఇదంతయును మీ యాకర్షణము యొక్క ఫలము.”

శ్రీకృష్ణుఁ డిట్లనెను :- “సరే, అది నా యాకర్షణ
ఫలమైనఁ గావచ్చును. కాని నీయిచ్చను నాయిచ్చలోఁ
గలుపుట సామాన్యవిషయము కాదు. తన యిష్టమునందు
దోషమును జూడకుండుటయును, అనన్యతకును నిదియే
సర్వోత్కృష్టోదాహరణము. వివాహ సమయమున నీయన్న
నాతోఁ బోరాడవచ్చెను. నేను వానిని జయించి నీయెదుటనే

వానిని వికృతిని గావించితిని. నీవు నే నేమైన నరుకొందు నని యేమియును మాటలాడలేదు. తరువాత ననిరుద్ధుని వివాహ సమయమున ద్యూత క్రీడయగుదు బలరాముడు వానినిఁ జంపెను. అట్లయినను నీవేమియును మాటలాడలేదు. ఇంతటి సహన శీలత యింకేస్త్రీయందైన నుండునా? నీ విట్లాలోచించుకొని యుండవచ్చును:-“నేను మాటలాడినట్లైన గృహకలహములు రాఁగలవు” అని భావించి నీవాదుఃఖమును లోలోనమెదలక సహించితివి. దీని కెదురాడనైన లేదు. ఇట్టి నీయుదారతాపూర్ణమగు వ్యవహారము చేత నే నేను నీకువశుఁడనైతిని. నీవు నీ మృదుచుఘర స్వభావముచేత నే నన్నుఁగొని వైచితిని.”

రుక్మిణీదేవి యిది విని లజ్జిత యయ్యెను. శ్రీకృష్ణుఁడాగలేదు. ఆతఁ డింకను బలుకుచునే యుండెను. నీకు నాయెడల గల అనురాగము అనుకరణీయమైనది. ఒకనొక రాజకుమారి కిట్టి సాహసముండుట ప్రశంసనీయ మగు విషయము. నీపెండ్లికి పెండ్లివారు వచ్చుటకు రెండుమాఁడు దినములే వ్యవధి కలదు. వివాహ ప్రయత్నము లన్నియును జరిగినవి. ఆయినను నీవు నీనిశ్చయము నుండి ఒక్క అణుఁ మాత్రమైనవిచలితురాలవు కాలేదు. సుమేరువువ లెసీసంకల్ప మందే దృఢముగ నిలిచితివి. నీవు నీతల్లిదండ్రుల నడుగకయే నాకడకు ఉత్తరమునువ్రాసి పంపితివి. నేను వచ్చుట కొంచె

మాలస్యము కాఁగానే నీ కీ ప్రపంచమంతయును శూన్యముగ, గనిపించినది. దేవీ పూజనము వేశకు నేను రాకుండినఁ బ్రాణములను ద్యజింపవలయునని నిశ్చయించితివి. నీ యీ ప్రేమకు నే నేమి ప్రత్యుపకార మొనర్పఁ గలనో చెప్పుము. నీ ఋణము నెట్లు తీర్చుకొనఁ గలుగుదును? అట్లు ఋణ విముక్తిని గూడ నేను కోరను. ఎల్లప్పుడును నీ కే ఋణపడి యుండఁ గోరుదును. చానిలోనే నాకు సుఖము కలదు. ఋణపడి యుండినచో నీ యీ యద్భుత ప్రేమ సదాస్మరణకు వచ్చుచునే యుండును. చాని నెల్లప్పుడును స్మరించుచునే యుండును. నీ ప్రగాఢ ప్రేమను నిరంతర మభినందించు కొనుచుండును.”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా! స్నేహభరితములును, అనురాగ యుక్తములును, ప్రేమార్ద్రయుక్తములు నగు వాక్యములను విని రుక్మిణీదేవి లజ్జితయై యేమియును మాటలాడఁ జాలకపోయెను. తన శిరస్సును భగవానుని పాదపద్మము లందుంచెను. శ్రీకృష్ణుఁడు తన ప్రకంపిత కరములతో నామెను లేవ నెత్తి ప్రేమ భరిత హృదయముతోఁ గౌఁగిలించుకొనెను. మునులారా! ఈ విధముగ భగవానుఁడు మిగిలిన భార్యలతోడను సరస వినోద, షరిహాసములను గావించెను.”

శౌనకుఁ డిట్లనెను :- “సూతా ! ఇతర భార్యలతో శ్రీకృష్ణుఁ డేమి పరిహాసములు కావించెనో వానిని గూడ మాకు జెప్పవలయును.”

సూతుఁడు నవ్వి యిట్లనెను :- “అయ్యా ! స్వామీ! పరిహాసములకంటె లేదు. పదునాఱువేలమంది భార్యలుకలరు. ఎంతని చెప్పగలను ? సరే, సత్యభామతోఁ జరిగిన ప్రేమ మయసంవాదమును జెప్పి, యీ విషయమును బూర్తి చేసెదను.

— ౩ —

శ్రీకృష్ణ సత్యభామా సంవాదము

(౧౧౨౦)

శ్లో॥ తథాన్యాసామపి విభర్తృహేషు గృహవానివ ।

ఆస్థితో గృహమేధీయా నర్మాంట్లోక గురుర్హరిః॥

శ్రీభాగ. ౧౦ స్కం. ౬౦ ఆ. ౫౯ శ్లో॥

వ. ఇవ్విధంబున దేవకీసుతుండు నరలోక విడంబనంబుగ గృహస్థుని భంగి నిజగృహకృత్యంబు లాచరించుచుండెనని శుకుండు మఱియు నిట్లనియె.

— శ్రీ మదాంధ్రభాగవతము.

గొప్పవారియొక్క పరిహాసమును నిరర్థకము కాదనియు, తానియందును గొప్ప గూఢ జ్ఞానమిమిడి యున్నదనియు

శాస్త్రకారులు చెప్పుచుందురు. వారు నవ్వుచునే మనము సులభముగ నుద్ధరింపఁబడు పలుకులు పలుకుచుందురు. ఊరక నుపదేశించు వ్యసనముకలవారును, వక్తృత్వముచేఁ దన జీవితము వెడలఁబుచ్చుకొనువాగును, నెచ్చటనుండియో వెదకి వెదకి విషయములను గంఠస్థ మొనర్చుకొని చిలుకల వలెఁబలుకుచుండెదరు. కానియుపదేశించు సభ్యాసమొనర్పని వారి ప్రతి చేష్టయందును నుపదేశము సన్నిహితమై యుండును. ఆతఁడు లేచుట, కూర్చుండుట, నవ్వుట, ఆడుట మొదలగునవన్నియును నుపదేశ మయములుగ నే యుండును అందువలనఁ దమకంటెఁ బెద్దవారి సేవలొనర్పవలయును. గొప్పవారి జీవితము మూర్తీభవించిన ఉపదేశమే కాఁ గలదు.

సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా ! భగవానుఁడు గృహస్థాశ్రమపాలన మొనర్చుచుఁ బదునాటువేల నూట యెనిమిది రాణుల గృహములందు వేటువేటుగ నుండి, వారితో ననేక పరిహాసవిनోదము లొనర్చుచుండెను. భార్యకు సన్వోత్కృష్ట సుఖము భర్త తనతో నవ్వుచు మాటలాడుటయే. అప్పుడప్పుడు పరిహాసమునకు సంబంధించిన వినోదము లొనర్చు చూడవలయును. ఏ భర్త చేతిలోఁ గొఱడాను దీసికొని, భార్యకు గురువగునో, ఆమెకు ఉపదేశముల నొనర్చు చుండునో, దానిచేత నింటిలో నొక విధమగు భయావరణ మేర్పడును. భార్యాభర్తలు హృదయపూర్వక

ముగ మాటలాడుకొన కుండినను, బరస్పరము విశుద్ధ హృద
యముతో నిర్ముక్త హాస్యమొనర్ప కుండినను, పరస్పరము
నవ్వులలో నొకరినొకరు కనరుకొనకుండిన వారి దాంపత్య జీవ
నము నీరసమైపోగలదు. మనశ్యామసుందరుఁడు గొప్పకౌతుక
మొనర్చుచుండును. ఈతని ముఖమందు సర్వదా చిఱునవ్వు
లొలుకుచుండును. ఆతఁడు నిద్రించుచుండఁగాఁ జూచినను
నాతఁడు నవ్వుచున్నట్లు తోచుచుండును. మాటలాడుట
యును నవ్వుచునే మాటలాడును. భోజనముచేయుచుండినను
నవ్వుచునే యుండును. ఆతఁడు నిత్యప్రసన్నుఁడుగ నుండును.
ఏడ్చుచుండినను నాతనిలో హాస్యమే దాగియుండును. అందు
వలననే ఆతఁడు షోడశ సహస్ర ధర్మపత్నుల హృదయము
లందు హారమై వెలయుచున్నాఁడు. రాణు లాతనితో నెల్ల
ప్పుడును మాటలాడ నున్విఘ్నము చుందురు. ఈతఁడును
హృదయము ప్రఫుల్లమగునట్లు విచిత్రములగు గథలను జెప్పు
చుండును. సత్యభామ కొంచెముగ మానిని. అందువలన
నామెతో నాతఁడు చనువుగ మాటలాడు చుండును.
ఆమెతో మాటలాడునపుడామెను మన్నించుటలో మాధ
వున కానందము కలుగును. అందులకే ఒక్క పారిజాత
పుష్పము కొఱకై ఆతఁడామె కొఱకు స్వర్గమునుండి పారి
జాత వృక్షమును దెచ్చి, ఆమె దొడ్డిలో నాటెను. దాని
సుగంధముచే ద్వార కాపురియంతయును సుగంధితము కాఁగ

లదు. శ్యామసుందరుఁడు సత్యభామనే యెక్కువగఁ బ్రేమించునని మిగిలిన రాణులందఱకును విశ్వాసము. సత్యభామకును ఈ విషయమున గర్వము కలదు. చూడుఁడు నా సంతోషమునకై నందనందనుఁడు నాకమునుండి నవ్య పారిజాత వృక్షమును దెచ్చి నా అంగణమున నాటినాఁడని ఆమె గర్వము.

తీపిదగ్గఱకు చీమలు చేరునట్లును, పుష్పము చుట్టును దుమ్మెద తిరుగునట్లును, ద్వారక చుట్టుప్రక్కలందు నారదుఁడు తిరుగుచుండును. అటునిటుఁబోయి మరల ద్వారకకు వచ్చుచుండును. ఆతని రాకపోకలు నిరంతరమును జరుగుచుండును. ఒక దినమున నారదుఁడు వచ్చి సూతిగా సత్యభామ యింటికిఁబోయెను. భగవానుఁడా సమయమున రాజసభకుఁబోయెను. సత్యభామ నారదునకు మిక్కిలి ఆదరసత్కారములను గావించి ఆతనిని సువర్ణ సింహాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టెను. విధ్యుక్తముగఁ బూజించి సత్యభామ యిట్లనెను:-“స్వామీ! మీరు కృపతో దర్శన మొసంగితిరి. మీ దర్శనము ప్రాణిమాత్రుల కానందమును బ్రసాదించును. కాని స్వామీ! నా కొఱకు మీరు కేవలము సాక్షాత్తుగ మంగళ స్వరూపులు. మర్త్యలోక ప్రాణులకు దర్శన మర్ల. భమగు గల్పవృక్షము మీ యవ్యాజ కృపచేతనే మాయింటిలోఁ గల్పవృక్షము నాటఁబడినది. స్వయముగ సాక్షా

జగదీశ్వరుడగు శ్రీకృష్ణుని బతిగాఁ గలిగిన నాకంటె సౌభాగ్యవంతు లింకెవరుండఁగలరు? ఇంకను మర్త్యలోకమున నుండియును దేవతల గృహాంగణములందుండ వలసిన కల్పవృక్షము మాయింటి నుండిటయును, మా వంటి సాధు మహాత్ములు మాయందు బూర్ణానుగ్రహముంచుటయును నా సౌభాగ్యమే-స్వామి! నేను మిమ్ముల నొక్కటి యడుగఁ దలఁచుచున్నాను. ఆజ్ఞయైనచో నడిగెదను.”

నారదుఁ డిట్ల నెను:- “మహారాణీ! అడుగుము. నీవడిగినదానికీ నేను బ్రత్యుత్తర మొసంగెదను.”

సత్యభామ యిట్ల నెను:- “స్వామి! నేనడుగ దలఁచినదిది. నేను జగదీశ్వరుడగు శ్యామసుందరుని బతిగాఁ బడయుటకు బూర్వజన్మమున నే నేమిపుణ్యము నొనర్చితినో కదా! అదియును కాక జన్మజన్మాంతరములందును నా భగవాను నే పతిగాఁ బడయుటకై యిప్పుడు నే నేమివ్రతము లేక కర్మ నొనర్పవలయునో?”

ఇది విని నారదుఁ డిట్ల నెను :- “పూర్వజన్మమున నీవు తులాపురుషు డాన మొనరించితివి. దాని ఫల స్వరూపముగ నీ కీ పురాణపురుషుడగు ప్రభువు పతియాపమున లభించినాఁడు. నీ విప్పుడును నీ ప్రభువును దూచి, యీతనికిఁ దుల తూగు ధనమును రత్నదానము లొనర్చినచో, నీ కీతఁడే పతిగాఁ గలఁడు. ఈతనికిని నీకును నెన్నటికిని వియోగము సంభవింపదు,”

ఇది విని అత్యంతానందమును బ్రకటించుచు సత్యభామ యిట్లనెను :- “నారదా ! నీవు నాకు చాల ఉత్తమమగు విషయమును జెప్పితివి, మా యింట రత్నములకును, ధనమునకును గొడువ లేదు. నేను నేడే తులాదాన మొసంగెదను. కాని ఒక్క చిక్కున్నది. అపాత్ర కొసంగిన దానము నిష్ఫలమగుటయే కాదు. అట్లొసంగిన వారికి దోషమును సంభవింపఁ గలదు. మఱుసటి జన్మమున నాతఁడు దరిద్రుఁడగును. దరిద్రుఁడైనచో నాతఁడు పాపమునందు ప్రవృత్తినిఁ జెందును. పాపమును జేయుటచే మరల మరల దరిద్రుఁడగును. మరల మరలఁ బాపము లొనర్చుచుండును. అందువలన దానమునకు సత్పాత్ర అత్యాంతావసరము కాఁగలదు. దైవ వశమున దయచేసితిరి. నీ కంటె సత్పాత్ర నా కెచ్చట లభింపఁగలదు ? దయచేసి నీవు నా తులాదానమును స్వీకరించినచో నా కోరిక నెఱవేరఁ గలదు.”

నారదుఁ డిట్లనెను :- “మహారాణీ ! నేను దక్షిణలను గొనిపోవుటకు రాలేదు; కాని నీవు కాదనినచో, బలవంత మొనర్చినచో అట్లే తీసికొందును. సాధువుల శరీరము పరోపకారము కొఱకేకదా ! కావున నన్నియును సిద్ధమొనర్చుకొనుము.”

ఇది వినఁగానే సత్యభామ యొక్క ఆనందమునకు మేఱలేకుండెను. ఆమె యుత్సవమును గూర్చి ఆలోచించెను.

ఇంటిలోఁ దోరణ పతాకములను గట్టించెను. మేళతాళము లన్నియును వాయింపఁ బడుచుండెను. ఇంతలోనే భగవానుఁ డచ్చటికి వచ్చెను. భగవానుఁ డిట్లడిగెను :- ఏమిది, నేఁడేమి జరుగుచున్నది ? ఇది ఏనుత్సవము ?”

సత్యభామ యిట్లనెను :- “స్వామీ ! నేను నేఁడు దాన ధర్మము లొనర్ప దలఁచుచున్నాను.”

కృష్ణుఁ డిట్లనెను :- “నేఁ డేమియును బర్వము పండుగు కాదే. ధర్మములు, దానములు చేయవలయునను గోరిక యెట్లు కలిగినది ? ఇంతలోనే పెద్ద బొట్టును ధరించి, వీణను భుజమునకుఁ దగిలించుకొని నారదుఁడు కనఁబడెను. పక పక నవ్వుచు భగవానుఁ డిట్లనెను :- “హహహా ! నారదుఁడు వచ్చి నాఁడా యేమి ? ఇవ్వేళ ఉత్సవమేమాయని నే ననుకొనుచుంటిని. వైద్యునిఁ జూడఁగనే రోగము లేకపోయినను రోగులు ప్రత్యక్షమగుచుందురు. ఏవైన నంద మైన వస్తువు లమ్ము వారు కనఁబడిరా, అవసరము లేకపోయినను స్త్రీలు వానినిఁ గొనిపోవుచుందురు. మంచి తినుబండారములును, గుచి గలుగు వస్తువులు వచ్చినచో నాఁకలి లేకపోయినను జనుల కాకలివేయును. అదే విధముగ బ్రాహ్మణులు వచ్చినచో నుత్సవ పర్వములేమియు లేకున్నను క్షణక్షణమును నుత్సవ పర్వము లేర్పడును. దాన ధర్మములు చేయవలయునను బ్రవృత్తి కలుగును.”

నవ్వి నారదుఁ డిట్లనెను :- “స్వామీ! మీ యింటి నుండియును మేము రిక్త హస్తములతోఁ బోయినచోఁ బ్రపంచమున మమ్ముల నడుగువారే యుండబోరు. లోకులు మా వెంటఁబడి గేలిచేయుదురు. మేము మీ వెంట గంతు లిడుచు, నిర్భయులమై తిరుగుచుందుము. మీకు బ్రహ్మణ్య దేవుఁడను బేరు కలదుకదా! మీరు గోబ్రాహ్మణుల హితము కొఱకు ధర్మపై నవతరించుచుందురు.”

ఇది విని నవ్వుచు భగవానుఁ డిట్లనెను :- “నారదా! నీ పనికి నే నడ్డమురాను. నీ యజమానిని కడ కొల్లగొట్టు కొనుము ” అని పలికి అచ్యుతుఁడు తన విశ్రాంతి గృహము లోనికిఁ బోయి కూర్చుండెను. అన్నిటిని సిద్ధమొనర్చి సత్య భామ వచ్చి యిట్లనెను :- “స్వామీ! నేను మీ కభ్యంగన స్నాన మొనరింపఁ జేసెదను.”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “దాన మొసంగెదవా? నా కభ్యంగన స్నాన మెందులకు? దానమొసంగు దానపుసీపు, పుచ్చుకొనువాఁడు నారదుఁడు. నన్ను మధ్యలోఁ జలిలో నేల బాధించెదవు?”

సత్యభామ యిట్లనెను:- “స్త్రీ భర్త లేక దానపుణ్యాదు లెట్లు చేయగలదు.”

నవ్విభగవానుఁ డిట్లనెను :- “నారదుఁడు స్త్రీకాదు కదా! ఆతఁడును బురుషుఁడే”

సత్యభామ విడిలించుకొని యిట్లనెను:- “మీకెల్ల ప్పడును బరీహాసములే. లెండు, లెండు చాల ప్రాద్దేశ్కీనది.”

కృష్ణుడు సవ్యుచు వెడలెను. సత్యభామ స్నానాదులను జేయించి, ఆతని నొక సుందరమగు నాసనమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టెను. విశ్వక్తముగ నాతనిఁ బూజించెను. అంతఁ ద్రాసులోఁగూర్చుండఁ బ్రార్థించెను. కృష్ణుఁడిట్లనెను:- “నేచుద్రాసులోఁ గూర్చుండుటెందులకు? తూచువాఁడు తూచువస్తువును ద్రాసులోఁ బెట్టునట్లు నన్నెత్తు కొనిపోయి త్రాసులోఁ గూర్చుండబెట్టుము.”

సత్యభామ యిట్లనెను:- “ఇప్పుడు మిమ్మెవరెత్తఁ గలరు? మిమ్ము నెత్తుట అట్లుంచి, ఎత్తుట కూహింపనైన నూహింపఁబాలరు.”

కృష్ణుఁడిట్లనెను:- “మీ తండ్రి మామీఁద మణిని దొంగిలించిమనుతి దోషము నాపాదించినాఁడు. ఆయన యూహలో మేము ధనలోభులమైతిమి.”

కోపముతో సత్యభామ యిట్లనెను:- “మీరు మరల పాతసంగతుల నెత్తుచున్నారు. మా తండ్రి చేసినది పొరపాటు మానవులకు పొరపాట్లుండును.”

భగవాఁడిట్లనెను:- “అని పొరపాటుకాదు. మంచిదే యైనది. ఆతఁడా కళంకము నాపాదించుకొండిన నీవు నాకెట్లు లభించియుండువు? అట్లు కాకున్న నీవు కృతవర్మకో, శత

ధన్వంతరీ, అక్రూరునకొ పత్ని వయ్యేడు దానవు. నీ దర్శనమే దుర్లభమయ్యేడిది. మమ్ముఁజూడఁగనే మేలిమిసుఁగును వేసుకొనెడు దానవు.”

చిరుకొపముతో సత్యభామ యిట్లనెను :- “మీరెల్లప్పుడును లేసిపోని మాటల ననుచుందురు. పదండి, నాకాలస్యమగుచున్నది. నేను నీచేతులు పట్టుకొందెను. నారదునకాలస్యమగు చున్నది.

భగవానుఁడు నవ్వుచునిట్లనెను :- “నారదునకాలస్యమగుచో నారదుఁడే యెత్తవచ్చును. ఇందాతని స్వార్థమును గలదు కదా! నీవు దానమును జేయుదానవు, ఆతఁడు దానమును గ్రహించువాఁడు. నేను తూచఁబడువాఁడను గదా! నీకు పుణ్యము లభించును. నారదునకు ధనము లభింపఁగలదు. నాకేమున్నది?”

నారదుఁడిట్లనెను :- ‘స్వామీ! ఒకవేళ సత్యభామ యెత్తగలదేమో కాని అది నావలన నగునదికాదు. నేనిచ్చట కెత్తుటకును ధరించుటకును రాలేదు. ఏదైన దానదక్షిణలు దొటికినచోఁ దీసికొని పోయెదను. లేకున్న జయజయ సీతారామయని వెడలిపోయెదను. నేను నావీణను జంకను వేసికొని పోయెదను.”

సత్యభామ యిట్లనెను : “స్వామీ! చాల పరిహాసములు జరిగినవి. పదండి. వేళ చాల మించినది.”

ఇది విని కృష్ణుడు నవ్వుచు త్రాసులో నొకప్రక్కనఁ గూర్చుండెను. త్రాసు రెండవ ప్రక్కపైకి లేచిపోయెను. శ్యాముడు కూర్చుండిన త్రాసు నేలకంటుకొనెను. సత్య భామ రెండవత్రాసులో సువర్ణ మణి, రత్న మాణిక్యముల నెన్నింటినో తెచ్చియుంచెను. కాని కృష్ణుడు కూర్చుండిన త్రాసు కదలనే లేదు. ఇప్పుడు సత్యభామ చాల చింతలోఁ బడిపోయెను. ఆమె తన ఆభరణముల నన్నిటిని దీసి అందుంచెను. కాని అంతయును వ్యర్థమయ్యెను. ఇంటిలోఁగల నన్నివస్తువుల నందుంచెను. ఆమె కిప్పుడు చాల దుఃఖము కలిగెను. కృష్ణుడు నవ్వుచు నిట్లనెను:- “రాణి దివాలా తీసి నది” దీనిచే నామె యింకను లజ్జిత యయ్యెను. అంత నామె యిట్లనుకొనెను:- “ఈ కల్పవృక్షమును నాదే కదా! దీనినందేల వేయరాదు?” అని యాలోచించి ఆమె కల్ప వృక్షము సమీపమునకుఁబోయి, దానినిఁ బ్రార్థించెను. అప్పుడు మెదలక నారదుడు వచ్చి యిట్లనెను:- “మహా రాణీ! నీవిట్టి కల్పవృక్షములను లక్షవై చినను త్రాసు లేవదు. అనంతకోటి బ్రహ్మాండము లుదరుమున నున్నవాని నేవస్తువుచేఁ దూచఁగలవు? ఈతనిని భక్తుడే వశమొనర్చు కొనఁ గలరు. కావలె ననిన నేనొక యుపాయమును జెప్పెదను. వెంటనే త్రాసుపైకి లేచును.”

సత్యభామ యిట్లనెను :- “అయ్యో! నారదా! నీ వింతవట కా యుపాయము నేల చెప్పలేదయ్యా? చెప్పు మయ్యా చెప్పుము. నా సంకటమును దూరమొనర్చుము.”

నారదుఁ డిట్లనెను :- “నీ హృక్కపనినిఁ జేయుము. ఒక్క తులసీదళముపైఁ గృష్ణనామమును వ్రాసి, యీ త్రాసునం దుంచుము. త్రాసేల పైకిలేవదో చూతము. కృష్ణుఁడుండిన త్రాసు పైకిలేచును. నామముతోఁ గూడిన తులసీదళ ముండినవైపు క్రిందకు బోగలదు. తులసి భగవానునిఁ దనవశ మొనర్చుకొనినది. నీవు ఛప్పన్నాగు పిండి వంటల నై వేద్యమిడినను వానిమీఁదఁ దులసీదళము నర్పింప కుండిన భగవంతుఁడు దానిని స్వీకరింపఁడు.”

ఇది వినఁగానే సత్యభామ సంతోషమునకు మేఱలే కుండెను. ఆమె తులసీదళముమీఁద కృష్ణనామమును వ్రాసి దానియం దుంచెను. చూచుచుండఁగనే భగవానుఁ డుండిన త్రాసు పైకిపోయెను. తులసీదళముండినది క్రిందకుఁబోయెను. అప్పుడు సత్యభామ యిట్లనుకొనెను :- “నే నింతవటకు భగవానునకు నేనే ప్రియురాలి ననుకొనుచుంటిని. ఇది నా మిథ్యాభిమానమే కాగలదు. యథార్థమునకు హరిప్రియ తులసియే.”

దీనినిఁగాంచి భగవానుఁడు నవ్వి యిట్లనెను :- “యజమానిని, పురోహితుఁడును ఇద్దరును గలిసి నన్నోడించిరి.”

నారదుఁ డిట్లనెను :- 'స్వామీ ! మీ రపరాజితులు. మీ రెవ్వరికిని నోడరు. కాని నీ కనన్యభక్తులగు వారికడ మీకుమీరే ఓడిపోవుదురు. ఇది మీకుగల సనాతన స్వభావము.' ఇట్లు పలికి నారదుఁడు వెంటనే త్రాసులోనుండి తన ధనమును బ్రోవుచేసికొని; పొట్లముకట్టుకొని, తన చంకలోఁ బెట్టుకొని వెంటనే బ్రహ్మలోకమునకుఁ బోయెను. తరువాత నొక్కక్షణమైనను నాతఁడచ్చట నిలువలేదు. బ్రాహ్మణుఁడు తన దక్షిణ తనకు దొరికిన తరువాత నిలుచుట వ్యర్థము.

నారదుఁడు వెడలిపోఁగానే సత్యభామ భగవానుని చరణకమలములకుఁ బ్రణామమును గావించి, అనురాగ భరితదృష్టితో శ్యామసుందరుని వైపునకే చూచుచుండెను. కృష్ణుఁడును నామె సత్యంత ప్రేమతోఁ జూచుచుండెను. ఆతఁడు నవ్వుచు నిట్లనెను :- 'ఏమి యాలోచించుచున్నావు ప్రియా !'

ప్రేమాశ్రువులను దుడిచికొనుచు సత్యభామ యిట్లనెను :- 'ప్రభూ ! పూర్వజన్మమున నే నేమి పుణ్యముల నోసర్చి, వాని ఫలస్వరూపముగ నేను పరమేశ్వరునిఁ బతిగా బొందితి నో యని యాలోచించుచున్నాను. నాథా! స్వామీ! నేను బూర్వజన్మమున నెవతెనో చెప్పుఁడు. నే నింతటి సౌభాగ్యశాలి నగుట కేమి పుణ్యమొనర్చితి నో గదా !

మర్తలోకములో నున్నను నే పుణ్యప్రభావముచే నా యింటి లోనికిఁ గల్పవృక్షము వచ్చినది ?

ఇదివిని భగవానుఁ డిట్లనెను :- “ప్రియా ! పూర్వ జన్మమున నీవు భగవన్మందిర సమ్ముఖమున నొక తులసీ వృక్షమును నాటితివి. ఆ పుణ్యకారణమున నీ యింటిలోఁ గల్పవృక్షము నాటఁబడినది. ఎల్లప్పు డుండఁగలదు.”

అంత సత్యభామ యిట్లనెను :- “నేను పూర్వజన్మ మున నెవతెను ? నే నింతటి సౌభాగ్యశాలిని యగుటకు నే నేమి శుభకర్మ లొనర్చితిని ?”

ఇది విని భగవానుఁడు కొంచెము మౌనముగనుండి యిట్లనెను :- “ప్రియా ! వినుము. నీ సుకృతమును గూర్చి చెప్పెదను. కృతయుగాంతమున కనఖిల (హరిద్వార)ప్రాంత మున దేవశర్మయను బ్రాహ్మణుఁడు కలఁడు. ఆతఁడత్రికుల మునఁ బుట్టినాఁడు. సమస్త వేదవేదాంగములందు పాండిత్య మును సంపాదించియుండెను. నిత్యమును నియమముతో నగ్నిహోత్ర మొనర్చుచు, సదా గాయత్రీజప తత్పరుఁడుగ నుండెను. త్రికాలములందు శ్రద్ధాభక్తులతో సూర్యున కర్ఘ్య మొసంగుచు, సూర్యనారాయణ వ్రతము నొనర్చుచుండెడి వాఁడు. ఆతనికడ నున్న విద్యార్థులగు బ్రహ్మచారులకు బాగుగాఁ బ్రేమతో విద్యను గఱపెడువాఁడు. ఆతని ధర్మ పత్నియును సతీసాధ్వీ, ధర్మపరాయణ. ఇద్దఱకును బరస్పర

ప్రేమకలదు. కాని వారికి సంతానములేదు. ఆతని కిదే దుఃఖము, కాని యిది దైవేచ్ఛయని భావించి సంతోషమును జెందుచు, ధర్మకర్మలయందు లగ్నమై యుండెడువాఁడు. భక్తుల హృదయమందు కోరిక పుట్టుటయు నది నెఱవేరక పోవుటయు నసంభవము. అది శీఘ్రముగనైన నెఱవేరవచ్చును. లేక ఆలస్యముగనైన నెఱవేరవచ్చును. ఈ జన్మములోనైనఁ గావచ్చును, రాజ్యోవు జన్మమున నైనఁ గావచ్చును. భగవంతుఁ డాతని కెట్లుచేసిన మేలో అట్లు నెఱవేర్చును. వృద్ధావస్థలో దేవశర్మయొక్క కోరిక నెఱవేరెను. ఆతనిభార్య ఒక ఆడపిల్లను గనెను. పిల్ల అమితసుందరి. తల్లిదండ్రు లామెను గాంచి మిక్కిలి యానందమును జెందుచుండిరి. వారామెను బ్రాణములతో సమానముగఁ బ్రేమించుచుండిరి. మిక్కిలి జాగ్రత్తతో గామెను బెంచుచుండిరి. తండ్రి ఆమెకు గుణవతియను పేరిడెను. గుణవతి వాస్తవమునకు రూపగుణనిలయ. శుక్ల పక్ష త్పాకరుని వలె నామె దేవశర్మ యింటిలో దినదినప్రవర్ధమానముగఁ బెరుగుచుండెను.

మునికీఁ జాలమంది శిష్యులుండిరి. అందులోఁ జంద్రుఁడను శిష్యుఁడొక్కఁడుండెను. ఆతఁడు మిక్కిలి సుందరుఁడు, సుశీలుఁడు, మేధావి, ధర్మాత్ముఁడు. ఆతఁడు శ్రద్ధాభక్తులతో గురుని సేవించుచుండెను. ఆచార్యుఁడును నాతనిఁ

బుత్రునివలెఁ బ్రేమించుచుండెను. గుణవతి వివాహయోగ్య కాఁగానే ఆమె తండ్రి భార్యతో నాలోచించి తమపుత్రిక నాతని కొనంగి వివాహమొనర్చెను. ఇద్దరును యువావస్థలో నుండిరి. ఇద్దరును సుందరులే. సుశీలురే. ఈ వివాహము వలనఁ దల్లిదండ్రులకు మిక్కిలి యానందము కలిగెను. చంద్రుఁడును తన యదృష్టమును గూర్చి ప్రశంసించుకొను చుండెను.

వివాహమైన మఱునాఁడు ఆచార్యుఁడగు దేవశర్మ తనప్రియశిష్యుఁడు లేక అల్లునితోఁగలిసి ఫల, మూల, కుశ, సవిధాదులను గొని వచ్చుటకై వనమునకుఁ బోయెను. వారు కుశలను దెచ్చికొనుటకై హిమాలయములకు క్రింద గహనవనమందు గంగాతీరముననే పోయిరి. ఆ ఘోర వనమున వారికి కాలునివలె నున్న నొక భయంకర రాక్షసుఁడు కనఁబడెను. వానినిఁగాంచి వీరిద్దరును బరువిడిరి కాని తప్పించుకొనఁజాలక పోయిరి. రాక్షసుఁడు వీరినిఁ గొట్టఁగా నిద్దరును మరణించిరి.

ఇద్దరును ధర్మాత్ములు. ఇద్దరు నుపాసకులు ఇద్దరును గంగాతీరమునఁ గుశావర్తక్షేత్రమున మరణించిరి. అందు వలననిద్దరకును వైకుంఠము లభించెను. వారిద్దరును విష్ణువు నకుఁ బ్రియపార్షదులై వైకుంఠమున నివసించుచుండిరి. విష్ణు, శివ, శక్తి, సూర్య, గణపతులను నీ యైదుగురు నొక్కరే.

ఒకేభగవంతుడు భక్తులకొఱకై అయిదురూపములతోవ్యక్తమగుచుండును. వీరిలో నెవరి నుపాసించినను సద్గతిప్రాప్తించును. సూర్యోపాశన మొనర్చిన దేవశర్మకును వైకుంఠలోకము ప్రాప్తించినది.

ఈ విషయమును గుణవతి వినఁగానే శోక సంతప్తయై మూర్ఛను జెందెను. ఆమెకుఁ బ్రపంచమంతయును శూన్యముగఁ దోచెను. ఆమె బిగ్గఱగఁ గేకవైచి కురరీషక్షివలె నేడ్వ నారంభించెను. ఆమె తల్లి ఆమెకు ధైర్యమును జెప్పుచుండెను గాని ఆమె కేమియును దోచకుండెను. స్త్రీలకు వైధవ్యమునకు మించిన దుఃఖములేదు. బాల్య వైధవ్యము కలిగి, పతిముఖమును జూడని దాని దుఃఖమును గూర్చి యింకఁ జెప్పవలసిన దేమాండఁగలదు? చెప్పవలసిన పనియే లేదు.

గుణవతి ధైర్యమును ధరించెను. అమె యింటిలోఁ గల పాత్రాది సామగ్రుల నమ్మి తండ్రికిని, భర్తకును శ్రౌద్ధాది క్రియలొనర్చెను. అంతఁ బరమేశ్వరునే తన పతిగా భావించుచు నాతని నారాధించుచుండెను. కొంత కాలమున కామె తల్లియును నీ లోకమును వీడిపోయెను. ఇప్పుడీమె ఒంటరిగా నుండెను. ఆమె గ్రామమును వీడి యెచ్చటికినిఁ బోయియుండలేదు. అచ్చటనేయుండి యామె నాభక్తితో జీవితమును వెడల బుచ్చుచుండెను.

శ్రీకృష్ణభగవానుడు సత్యభామతో నిట్లు చెప్పుచుండెను :- “ప్రియా ! విధవయగుట చాల గొప్ప దౌర్భాగ్యవిషయము. విధవయై తన మనస్సును బోగొట్టుకొని, విషయభోగములలోఁ బడియుండినచో నామెకు ఉద్ధారము కలుగుట మిక్కిలి కష్టము. ఏలననఁగా స్త్రీలుకానిండు, పురుషులుకానిండుఘోరసాధన చేయనిది విషయములనుమఱచుటసంభవింపదు. మృత్యుసమయముననే యే పురుషులవలన నేమేమి చేయఁబడినవో అవన్నియును మరణ సమయమున జ్ఞాపకమునకు రాఁగలవు. మరణ సమయమున నేది జ్ఞాపకమునకు వచ్చునో, అవశ్యమట్టి జన్మము లభించి తీరును. ఈ విధముగ నట్లు విషయములలోఁ బడినది మఱు జన్మమున వేశ్యగనో, వ్యభిచారిణిగనో కావలసివచ్చును. అందువలన వైధవ్యమునకు మించి స్త్రీల కింకొక దౌర్భాగ్యమేమి యుండఁగలదు ? కాని యీ దౌర్భాగ్యమును సౌభాగ్యముగఁ బరిణమింపవచ్చును. ఎప్పుడు ? ఆ విధవ తన మనస్సును భగవంతునిపై లగ్నము చేసినప్పుడే, ఆతనిఁ జింతించుచు, నాతని కొఱకై వ్రతోపవాసము లొనర్చుచు, నాతని సేవలోనే సదా సంలగ్నమైనపుడే ఇట్లుచేసిన విధవ మఱల నెన్నటికిని విధవ కాదు. ఆమె యెల్లప్పుడును సౌభాగ్య వతిగనే యుండును. ఆమె అమరుఁడను, అవి నాశనగు నన్నే పొందుచు గుణవతి తన దౌర్భాగ్యమును

సాభాగ్యరూపమునఁ బరిణితయయ్యెను. ఆమె నిరంతరము నన్నే చింతించుచుండెను. ఆమె పరపురుషునితోఁ బొర పాటుననైన మాటలాడదు. ఇంటిలో యుండి యామె భజన పూజనములందుఁ దనకాలమును గడుపుచుండెడిది. ఆమె సాధారణముగ నన్నివ్రతములను జేసియుండెను; కాని జీవితములో నామె రెండు వ్రతములను వదలలేదు. ఒకటి ఏకాదశీ వ్రతము, రెండవది కార్తీకవ్రతము, ఆమె రెండు పక్షములందలి ఏకాదశీవ్రతము లొనర్చెడిది. దశమి దినమున నామె ఒక్కపూట తేలికగ నాహారమును గైకొనె డిది. ఏకాదశియందు నిర్జలపవాసమును, ద్వాదశినాఁడు బ్రాహ్మణునకు భోజనమునుబెట్టి పారణమొనర్చుచుండెడిది. ఆమె ఏకాదశీదినము రాత్రియంతయు జాగరణమొనర్చి ద్వాదశీదినమునను పగలు నిద్రించెడిది కాదు. ఈ విధముగ కార్తీకమాసము రాఁగానే ఆమె సూర్యోదయమునకుఁ బూర్వమే గంగకుఁబోయి స్నానమొనర్చి, తులసీపూజన మొనర్చి, దీపదానమొనర్చెను. ఒంటిపూట ఉప్పులేని హవిష్యాన్నమును దినుచుండెడిది. ఈ వ్రతములను జేయు చుండ నామెకు వృద్ధావస్థ ప్రాప్తించెను. అయినను నామె ఏకాదశీవ్రతమును కార్తీకవ్రతమును వదలలేదు.

. నియమానుసారముగఁ గార్తీక మాసము వచ్చెను. శుక్లదశమి దినమున నామెకు కొంచెముగ జ్వరము తగి

లెను. అయినను నామె ఏకాదశీదినమున గంగకు స్నానము
 నకుఁ బోయెను. కార్తీకమాసములో నెక్కువగ మంచు
 పడుచుండును. పైఁగా హరిద్వారమున గంగాజల మధిక
 శీతలముగ నుండును. జ్వరకారణమున నామెకు శీతము
 వచ్చెను. కాని యామె కార్తీక స్నానమెట్లు వదులఁగలదు?
 కష్ట యాధారమున నామె గంగాతీరమునకుఁ బోయెను.
 ఆమె శరీరము శీతముచేఁ గంపించుచుండెను. ఆమె బొడ్డు
 లోతు నీటిలోనికిఁ బోయెను. ఆ సమయమున నాకాశము
 నుండి ప్రకాశమయమగు నొక విమానము వచ్చుచుండెను.
 దానిలో భగవానుని పార్షదులు చతుర్భుజములతో వచ్చు
 చుండిరి. విమానముపై గరుడధ్వజముండెను. దానినిఁ
 జూడఁగనే గుణవతి అది భగవానుని విమానమని గ్రహిం
 చెను. ఆమె తలను వంచి విష్ణుపార్షదులకుఁ బ్రణామమును
 గావించెను. పార్షదులారామెచు విమానముపైఁ గూర్చుండు
 మనిరి. ఆమె తన పాంచభౌతిక శరీరమును గంగయందే
 వదలి, దివ్యరూపమును ధరించి, అగ్నిశిఖివలె జాజ్వల్య
 మాన రూపముతో నప్పరలచే సేవింపబడుచు విష్ణులోకమును
 బొందెను. ఆమె జీవితకాలమంతయును నన్నే చింతించు
 చుండెడిది. నా కొఱకై ఏకాదశీ కార్తీకవ్రతముల నొనర్చి
 నది. అందువలన నామెకు నా సన్నిధి లభించినది.

భూభారము కాఁగా బ్రహ్మాది దేవతలు భూమిపై నవతరింపవలయునని నన్నుఁ బ్రార్థించిరి. నేను నాగణము లతో నవతరించితిని. దేవశర్మయును, చంద్రుడును నాలోక మున నాకు పార్షదులై యుండిరి. నే నవతరింపఁగ నే వీరందఱును శరీరములను ధరించిరి. ఆ దేవశర్మయే నీతండ్రియగు సత్రాజిత్తైనాఁడు ఆ చంద్రుడే అక్రూరుడైనాఁడు. ఆ గుణ వతివే నీవు. నీవు నన్ననన్యభావముతో నారాధించితివి కావున నాకు పత్నివైతివి. ఇప్పుడు నీవు నీసేవలచే నన్ను వశము చేసికొంటివి. అంధునలన నిక శాశ్వతముగ నాదా నవే. ఇక నెన్నటికిని నీవునాకు దూరము కాఁబోవు. ప్రియా! ప్రపంచమున నాకొఱకై కర్మల నెవరు చేయుదురో, వారిని నే నక్షయుల నొనర్చెదను. నీవు నాద్వారమునఁ దులసినిఁ బెంచితివి. ఆ ఫలమున నీకక్షయమగు గల్పవృక్షము ప్రాప్తించి నది. నీవు కార్తీక మాసమున దీపదానమొప్పుటచే, దాని ఫలస్వరూపముగ నీకక్షయ లక్ష్మీ ప్రాప్తించినది. నీయిల్లు సదాధనధాన్యములతో నిండియుండును. నీవు జీవితమంత యును నన్నుఁ బ్రేమించితివి. నీవు చేసిన వ్రతోపవాసము లను నాకర్పించితివి. ఆ ఫలముచే నీవు నాకు బత్నివైతివి. నీవు జీవితాంతమువఱకు వ్రతము విచ్ఛిన్నముగ జరిపితివి. అందువలన నీకఖండైశ్వర్యమును, సౌభాగ్యమును ప్రాప్తించి నది. యజ్ఞ, యాగ, జప తప, దాన, వ్రతాది పుణ్యము

లేవియును కార్తీక వ్రతమునకును, ఏకాదశీవ్రతమునకును గొఱకావు.”

ఇది విని సత్యభామ యిట్లనెను :- “స్వామీ ! మీరు చాల అద్భుతమగు విషయమును చెప్పితిరి. ఒక్కొక్కప్పుడు మీరు పరిహాసము లొనర్చుచుండిన నాకు విసుగు పుట్టుచుండెడిది. మఱియొకప్పు డిట్టి అద్భుత విషయములను జెప్పుచుండిన నాకానందము కలిగి శరీరము పులకరించుచుండును. సరే, ఒక్క విషయమును చెప్పుఁడు. కార్తీక మాసమునకును, ఏకాదశికిని నిట్టి మాహాత్మ్య మేల వచ్చినది ? ఈ వ్రత మొనర్చువారి యెడల మీరు గాని, దేవతలు గాని యేల ప్రసన్నులగుచుందురు ?”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “ఈ విషయమున నొక ఇతిహాసముకలదు. దానినిఁ జెప్పెదను వినుము. ప్రాచీన కాలమున శంఖాసురుఁ డను నొక దైత్యుఁడుండెడు వాఁడు. ఆతఁడు మిక్కిలి బలవంతుఁడు. దేవతలను స్వర్గమునుండి దేవతల నందఱును వెడలఁ గొట్టెను. ఆతఁడే సమస్తదేవతా కార్యముల నొనర్చుచుండెను. దేవతలందఱును శరణార్థులై భూమిపై నటు నిటుఁ దిరుగుచుఁ గాలమును గడుపుకొనుచుండిరి అప్పుడు దైత్యుఁ డిట్లాలోచించుకొనెను :- “ఇప్పుడు నేను దేవతలను జయించితిని. కాని వారెచ్చట బలవంతులైరో, వారెచ్చటకు వచ్చిస్వర్గముపై నధికారమును వహించె

దను. అప్పుడు నన్ను దఱిమివేయుదురు. మీరు బలవంతులగుటకు గారణము యజ్ఞయాగాదులే. అవన్నియును వేదముల ద్వారా జరుగుచుండును. నేను వేదములను నాశమొనర్పవలెను. ప్రేళ్ళే నరకఁబడుచో నింక శాఖలెట్లు విస్తరింపఁ గలవు.” అని యాలోచించి ఆతఁడు సత్యలోకమునకుఁ బోయెను. నే నప్పుడు క్షీరసాగమున శయనించి యుంటిని. తమ్ము నేను నాశనమొనర్చి దుర్గతినిఁ గలిగింపఁ గల నేమోనని, అవి వేట వేటై జలములలో దాగెను. దైత్యుఁడు జలములలోనికిఁ బోయి వానిని వెదుక నారంభించి పాతాళము వరకు పోయి వెదుకు చుండెను. ఇంతలో సమయము చూచుకొని దేవతలందఱును గలిసి నావద్దకువచ్చిరి. నేను నిద్రించుచుంటిని. వారు శంఖ, ఘంటా శబ్దము లొనర్చుచు ‘జయజయ’ శబ్దము లొనర్చుచుండిరి. అప్పుడు నేను గన్నులను దెఱచి ‘ఏమది’ యని యంటిని. అందఱును భయముతో నిట్లనిరి :- “స్వామీ! శంఖాసురుఁడు చాల యుపద్రవ మొనర్చుచున్నాఁడు, దయచేసి నిద్ర నుజ్జగింపుఁడు.”

నే నిప్పుడేమి నెల యని అంటిని.

దేవతలు కార్తీక మాసమనిరి.

మరల నేను తిథి యే మంటిని ?

అందఱును శుక్ల ఏకాదశియనిరి.

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “సరే, నేటినుండి యీ ఏకాదశి హరి ప్రబోధినీ ఏకాదశి కాఁగలదు. దీనిలో సాయంకాల సమయమున శంఖ ఘంటాదులనెనరు వాయించి నన్ను లేపుదురో వాని కన్నియు సమృద్ధిగనుండఁ గలవు. నేటినుండి కార్తీకము, ఏకాదశి శ్రేష్ఠము కాఁగలవు. ఈ వ్రత మొనర్చినవారు నాకు ప్రియులగుదురు.”

ఇట్లు పలికి నేను సమీపమున నుండిన దేవతలతో నిట్లంటిని :- “దేవతలారా? ఈ విషయమును గుర్తించు కొనుఁడు. నేటినుండి నేనొక నెల కార్తీక మాసమంత యును, జలములలో నుందును. మీరందఱును నా వెంట నుండవలయును. ఈ వేదము లన్నియును సంగములతో జలములలో లుండఁగలవు. స్త్రీపురుషులు సూర్యోదయమునకు జలములందు స్నాన మొనర్చెదరో, వారి సమస్త మనోరథములు పూర్ణములగును.”

అంత నేను వేఱువేఱు దేవతలను బిలిచి యిట్లంటిని: “దేవరాజా! ఎవరు కార్తీక స్నాన మొనర్చెదరో వారు శరీరమును వీడినతరువాత నాలోకమునకు జేర్చవలయును, వరుణా! వారడుగకుండినను వారికిఁ బుత్ర పౌత్రాదుల నొసంగ వలయును. మఱవవలదు.” “కుబేరా! నీవును వినుము. ఇట్టి స్నానమొనర్చువారికి ధనలోపమును గావింప వలదు. తెలిసినదా?” యమ ధర్మరాజా! నీవు జాగ్రత్తగా

నుండవలెను. కా ర్తీక స్నానమొనర్చు వారినిఁ గటువచనములను బలుకవలదు. వారిని లేచిపోయి ఆదరింపవలెను.” అని యిట్లందఱ నాజ్ఞాపించి మత్స్యరూపమును ధరించిజలములలోఁ బ్రవేశించితిని. శంఖాసురునిఁ జంపి వేదముల నుద్ధరించితిని.”

అంత సత్యభామ యిట్లనెను.- “స్వామీ! మీరు మత్స్యరూపమును ధరించితిరా? నానారూపములను ధరించి నాకే!”

కృష్ణుఁ డిట్లనెను:- “చేపరూప మేమి? తాఁ బేలు, పంది, సింహము మొదలగు రూపముల నెన్నిటినిో ధరించితిని. నాభక్తులు దేనినిఁ గోగుదురో ఆయా రూపముల నన్నిటిని ధరించెదను. చాలమంది అసురులు సమస్తమును శరీరమే అనుకొనుచుందురు. “వేదములు లేవు. యజ్ఞములు లేవు, దానాదులు లేవు. ధర్మమును లేదు. ఉన్నట్టేమో శరీరమే. దీనిని బాగుగాఁ బోషించుకొని సుఖముగ నుండవలయు ననుచుందురు. వారికి నేనట్లే అయి అట్టి యుపదేశమునే యొసఁగుచుందును. వేదములను, యజ్ఞ, దాన, ధర్మాదులను ఖండించెదను. సమస్తమును శరీరమే కావున “ఋణం కృత్వాఘృతం పిబేత్ అప్పుచేసి (నేయి తాగు) పప్పుకూడు తిను.” అని చెప్పుచుండెదను. సారాంశ మేమనఁగా నాకే రూపమును ధరించుటకును సంకోచము

లేదు. నాభక్తులు నన్నే భావముతో భజించెదరో వారికి నేనట్టి ఫలములనే యొసంగెదను.”

సత్యభామ యిట్లనెను:- “అయితే నాథా! మీరు దేనిలోనైనా బొరలాడెదరు, మీయిష్టము వచ్చిన చోటు నకుఁ బోవుచుందురు. మీ యీ రూపములకు నమస్కారము. నా కెల్లప్పుడును నీ మదనమోహన రూపమునే చూపింపుఁడు. పులి, పాము, తేలు రూపములు మాత్రము కావలదు.”

ఇది విని భగవానుఁడు నవ్వెను. సత్యభామయును నవ్వెను. ఆదినమునుండి ఆమె కార్తీకమాసమును వదల లేదు, ఏకాదశిని మానలేదు.”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! ఈ విధముగఁ గృష్ణుఁడు రాణు లందఱతో వినోదమొనర్చుచు నవ్వచునే వివిధములగు నీతులను గఱపుచుండెను. అనేకములగు నద్భుతములగు నితిహాసములను వినిపించుచుండెను. దీనివలన నందఱును నానందము కలుగుచుండెను. ఆతని నెఱిగియు స్త్రీ లాతని స్వరూపమును మఱచిపోవునట్లుగను, ఆతనిఁ బ్రాకృతపురుషునిగ భావించునట్లుగను నాతఁడు వర్తించుచుండెడువాఁడు. కృష్ణుఁడు తమ వశమున నుండెనని వారు భావించెడువారు. స్త్రీల సంగతి నట్లుంచుఁడు. సాక్షా

చ్చివుడే ఆతని స్వరూపమును మఱచి ఆతనితో యుద్ధమొనర్చెను.”

శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “శ్యామ శంకరులేల యుద్ధమొనర్చిరి? ఎప్పుడొనర్చిరి? కృపతో మాకీ ప్రసంగమును దప్పక చెప్పవలయును.”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “స్వామీ! అనిరుద్ధుని వివాహ సమయమునఁ జేసిరి.”

శౌనకుఁ డిట్లడిగెను:- “సూతా! అనిరుద్ధుని వివాహమును గూర్చి వర్ణించియుంటిసి. అది భోజకటమున రుక్మియొక్క మనుమరాలితో నై నదికదా! అప్పుడే బలరాముఁడు రుక్మినిఁ జంపివైచినాఁడు. దాడిలో శంకరుని యుద్ధవిషయము రాలేదే.”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “స్వామీ! అది అనిరుద్ధుని మొదటి వివాహము. రెండవ వివాహము బాణాసురుని పుత్రియగు నుషతోనై నది. అప్పుడే యీ యుద్ధము జరిగినది.”

శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “సూతా! అసురుని పుత్రికతో ననిరుద్ధుడేల వివాహము చేసికొనినాఁడు? శంకరుఁడు కృష్ణునితో నచ్చట నేల యుద్ధమొనర్చినాఁడు. దయతో మాకీ వృత్తాంతమును జెప్పుము.”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మంచిది, స్వామీ! ఇప్పుడు నేనా ప్రసంగమునే చెప్పెదను. మీరందఱును సమాహిత చిత్తులరై వినుఁడు.”

అనిరుద్ధుఁడు-ఉప

౧౧౨౧

శ్లో॥ బాణస్య తనయామూషా ముపయేమే యదూత్తమః
తత్రయుద్ధమ భూద్ధోరం హరిశంకర యోర్మహత్
ఏతత్సర్వం మహాయోగీ నృమాఖ్యాతుం త్వమర్హసి॥

శ్రీభాగ. ౧౦స్కం. ౬౨౨. ౧శ్లో॥

వ. బాణుని పుత్రికయగు నుషాదేవి యదూత్తమునిఁ బెండ్లాడెను. అప్పుడు హరిహరులకు ఘోరయుద్ధము జరిగెను. ఇదంతయును ఓమహాయోగీ! మాకు జెప్పవలయును.

—శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

మన మెన్నడు నెఱుఁగని వారిని స్వప్నమందైనను జూడఁజాలమని కొందఱు చెప్పుచుందురు. కాని యిది సత్యము కాదు. మనమెన్నడును జూడని వారిని, చూడని నగరములను స్వప్నములలోఁ జూచుచుందుము, దీనినిఁబట్టి యీజన్మములోఁ జూచినదే చూచినట్లుకాదు. జన్మాంతరములందు మనము చూచినను, పూర్వజన్మమున మనకు

సాంగత్యముండినను, అది సంస్కార వశమున మనకీజన్మము నను స్మృతికి వచ్చుచుండును. వానిని స్వప్నములందును జూచుచుండుము. స్వప్నమందీ జన్మలోని సంఘటనములు వచ్చుననుమాట లేదు. జన్మజన్మాంతరముల విషయము లును స్వప్నములోనికి వచ్చుచుండును. ఒక్కొక్కప్పుడవి సత్యములగుచుండును. ఒక్కొక్కప్పుడు స్వప్నములోఫలాని చోట ధన నిక్షేపమున్నట్లు కనఁబడిన జాగ్రత్తలో సరిగా నచ్చటనే త్రవ్విన నది చొరుకుట సంభవించుచుండును. ఆ ధన నిక్షేప మీ జన్మములోనిది కాదు. పూర్వజన్మము లోనిది. అది యీ జన్మమునఁ బాతిపెట్టినది కాదు. లభించిన ధనమూ పూర్వజన్మములోఁ బాతిపెట్టఁబడినది.

సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా! ఇప్పుడు నేను మీకు అనిరుద్ధబాణాసుర పుత్రి ఉషయొక్క సమాచార మును జెప్పెదను. దైత్యవంశమందు కశ్యపుని వలన హిరణ్యాక్షు హిరణ్యకశిపులను నిద్దరు వీరులగు పుత్రులుదయించిరి. హిరణ్య కశిపునకుఁ బరమ భక్త్యాగ గణ్యుఁడగు ప్రహ్లాదుఁడుదయించెను. ప్రహ్లాదుని కుమారుఁడు విరోచనుఁడు. విరోచనుని కుమారుఁడు జగత్ప్రసిద్ధ దాతయగు బలిచక్రవర్తి, ఆతఁడు వామనునకు సమస్త భూమండలమును దానమొసంగెను. అట్లు భూమండలమంతయును దానమొసంగి, భగవదాజ్ఞ చేఁ బరివారముతోఁ గూడి షాతాళము

నకుఁబోయెను. బలిచక్రవర్తికి నూర్గురు కుమారులు. అందులో బాణుఁడను. పుత్రుఁడు జ్యేష్ఠుఁడును శ్రేష్ఠుఁడునై యుండెను. బాణాసురుఁడు శకరునకుఁ బరమ భక్తుఁడు. ఆతఁడుదార చరితుఁడును, బుద్ధిమంతుఁడును, సత్య ప్రతిజ్ఞుఁడును, దృఢవ్రతుఁడును, పరమ మనస్వియునై యుండెను. నిరంతరమును శంకరుని భక్తిలో మునిగి యుండును. తండ్రి సుతలలోకమునకుఁబోయినను నాతఁడు శంకరుని భక్తి కొరకు భూమండలమున నుండెను. ఆతఁడు సమతుల భూభాగమును వదలి హిమాచల పర్వతమునకుఁబోయెను. అచ్చట పర్వతముల మధ్య శోణితపురమును పురము నునిర్మించుకొని నివసించుచుండెను. శివుఁడాతని భక్తికి సంతసించెను. శివుఁడు బోళాశంకరుఁడు కదా! బాణాసురునకు వేయిబాహువులుండెను. ఒక దినమున నాతఁడు తన సహస్ర బాహువులలో సహస్రవాద్యములను గైకొని వాయించుచు నద్భుత తాండవనృత్యమొనర్చి, శంకరు నత్యంత సంతోషపెట్టెను. ఆతని నృత్య, గాన, వాద్యములకుఁ బ్రసన్నుడై శంకరుఁ డిట్లనెను :- “రాజా! నేను నీభక్తికి మిక్కిలి సంతసించితిని. నీవు కావలసిన వరమును గోరుకొనుము. భక్తులకు నేనీయరానిదేదియును లేదు. నీవేది అడిగిన దాని నొసంగెదను.”

బాణాసురుఁడు చేతులను జోడించుకొని డిట్లనెను :-
 “ప్రభూ! నీవే నాకారాధ్యదైవమని నమ్మితిని. నీవే నాకా

శ్రయము. నీకు నామీఁద బ్రసన్నత కలిగినచో నీవెట్లు కాశీ యందుండెదవో, అట్లే నా పురమందుండి శత్రువులనుండి నా పురమును రక్షింపవలెను.”

శివుఁడు బోళాశంకరుఁడగుటచే, వరమొసంగు సమయమున నాతఁడు వెనుక ముందలు చూడఁడు. ఆతఁడిట్లనెను: “సశే, రాజా! నేను సర్వదా నీవు నీసనివాసముననే నివసించెదను. పూర్వమును కాశీక్షేత్రమెట్లో అట్లే నీ పురద్వారమున గుప్త కాశీని నిర్మించుకొని యుండెదను. నేనుండిన నీ పురము నెవరును బ్రకూరింపజాలఁడు.”

ఈవరమును బొంది భాణాసురుఁడు పగుపహి పాదపద్మములకు సమస్కరించి, నిర్భయఁడై తన పర్వతపురమున నివసించుచుండెను. మొదట నాతఁడు నిత్యమును కేదార నాథమునకుఁ బూజలొనర్చుటకై పోవుచుండెడు వాఁడు. ఇప్పుడు గుప్త కాశీ నేర్పఱచుకొని శివుఁడు ద్వారముననే నుండెను. అందువలన నాతఁడచట పూజించుకొనుచుండెను. ఆతని నగరమును జాల గట్టిగఁ గట్టుకొనెను. అసలా పురము నాలుగువైపులను బెద్దపెద్దయెత్తైన పర్వతములు కలవు. పైగా నాతని విశాలమగు కోటలోనుండి కేదార గంగయును మందాకినియును బ్రవహించుచుండెను. ఇంక మూడవ విషయము శివుఁడు దానిని స్వయముగ రక్షించుచుండెను. ఈకారణములన్నిటిని బట్టి, యెట్టి శత్రువైన

లోనఁ బ్రవేశింపఁజాలకుండెను. ఆతని కెన్నడును యుద్ధావసరము కలుగలేదు. బలవంతులకు యుద్ధావసరము లేకుండినవారికి చేతులు గులపుట్టును. తాను గొప్పబలవంతుఁడనని అతఁడు గర్వపడుచుండెను. తన భయముననే శత్రువుకూడ వచ్చుటలేదని అతఁడు గర్వపడుచుండెను. ఈవిధముగ బాణాసురునకు మిక్కిలి గర్వము కలిగెను.

ఒక దినమున నాతడు తన బలగర్వముతో గుప్తకాశీయందున్న శంకరుని గర్భనము కొఱకుపోయెను. విద్యుత్తముగ నాతని బూజించెను. అంతఁదన సూర్య సవ్యశమును, దేదీప్యమానమునగు ముకుటముచే నాతని పాదపద్మములకుఁ బ్రణామము కావించి యిట్లనెను :- “ప్రభూ ! అందఱును నీవు రెండురెండు చేతుల నొసంగితివి. నా కొక్కసారిగా వేయిచేతుల నేల యొసంగితివి ?”

వృషభధ్వజుఁడిట్లనెను :- “రాజా ! నీవు నాభక్తుడవు. నీకు కోరికలు నెరవేరకుండరాదు. నీవు సహస్రబాహువులతో సమస్త సుఖసమృద్ధినిఁజెంది భోగింపవలయును. అందువలననే నేను బ్రసన్నుఁడనై నీకు సహస్రబాహువుల నొసంగితిని.”

బాణాసురుఁడిట్లనెను :- “నీవు భక్తవాంఛా కల్పతరువను విషయము నాకుఁ దెలియును. నీవు సకల భువనాధీశ్వరుఁడవు. లోకగురువవు. ఆశుతోషుఁడవు. ఎచ్చటను

నెఱవేరని కోరికలు సేదర్పన మాత్రముచేతనే నిన్నుశరణు వేడుట చేతనే అవి నెఱవేరితీరును. కావున నీవు నాకోరికను గూడ నెఱవేర్ప వలయును.”

శివుఁ డానందమును బ్రకటించుచు నిట్లనెను :-
“చెప్పుము నీ కోరిక యేమియో? దానినిఁ దప్పక నెఱవేర్చెదను.”

బాణాసురుఁడు కపట వినయమును బ్రదర్శించుచు నిట్లనెను :-“స్వామీ! రాజబాహువులు యుద్ధము కొఱకే, యుద్ధమొనర్పని రాజు బాహువులు వ్యర్థములు. అందఱును రెండు రెండు చేతులే కలవు నాకు వేయిచేతులు కలవు. వీని వలన నాకేమియు నుపయోగము కనఁబడుట లేదు. కేవలము బరువుచేటు. నేను బృథివి యంతయును యుద్ధము కొఱకై తిరిగితిని. నాతో యుద్ధమొనర్చువాఁడొక్కఁడును దొఱక లేదు. ఇకమీరు మిగిలి యున్నారు. నాదాటి కాగఁగలవారు మీ కొక్కరే.”

శివుఁడీ గర్వయుక్తములగు వాక్యముల అభిప్రాయమును గ్రహించెను. ఈతని కభిమానము కలిగినదని- ఆతఁడు గ్రహించెను. వీఁడు నాతోడనే పోరాడఁదలఁచుచున్నాఁడు. నేను దలఁచుకొనిన వీని వీచమడఁప వచ్చును. ఎముకలను విఱుగఁగొట్టఁగలను. కాని సుకృత పురుషుల నిశ్చయమును జివరవఱకు పాలింపవలయును.” అని యాలోచించి యిట్లనెను :-“రాజా! మనకిద్దరకును బోరుశోభింపదు.”

గర్వయుక్తుఁడగు బాణాసురుఁ డిట్లనెను :- “నాకు మీతో యుద్ధము చేయవలయునను నుద్దేశ్యము లేదు. స్వామీ! ఇప్పుడు నేను యుద్ధము చేయకుండఁజాలను. నా చేతులు గులపుట్టుచున్నవి. నా చేతుల కధికముగ యుద్ధ కంఠాతి పుట్టినప్పుడు, నేను చేతిలోనికి గదను దీసికొని నాతోఁ బోరాడఁ గల యోధుని కొఱకై అన్వేషించు చుందును. ఎవరును దొఱకనుండిన నష్టదగ్గజముల పర్వతములను జూర్చి మొనర్చుకొనుచు వాని కడకు బోయి యిట్లంటిని :- “మీగు సమస్త పృథివిని ధరించితిరి. నాతో యుద్ధ మొనర్చుఁడు. నా యీ మాటలను వినఁగానే అవి పాటిపోయెడివి. అవి నాయెదుటనైన నిలువ గలిగెడివి కావు ఇప్పు డేమి చేయుదును. నా యుద్ధ కంఠాతిని నివారింప గలవా రెవరు ?”

ఇది వినఁగానే రుద్రునకుఁ గోపము వచ్చెను. వానినిఁ గనరుచు నిట్లనెను :- “ఓరీ మూఢా! ఇంత గర్వ మేలరా? తలను దన్నువాఁ డుండినఁ దాటినిఁ దన్నువాఁ డుండఁ గలఁడు. ఇంట లేకుండిన బయట పదివేవురు.” ఒకానొక దినమున నిన్ననఁచువాఁడు రాఁగలఁడులే. నీ పీచమును నేనే అణఁచి యుందును. కాని మన కిద్దరకును స్వామి సేవక సంబంధము కలదు. స్వామి సేవకునితోఁ బోరాడుట అనుచితము. కాని నీవు కొన్నాళ్ళు ధైర్యమును ధరించి

యుండుము. ఒకానొక దినమున నాతో సమానుడగు శూర
వీరుడు నీకు లభింపఁగలడు. ఆతఁడు నిన్ను యుద్ధమున
సంతోషపెట్టఁగలఁడు. ఆతఁడు వృద్ధి పొందిన నీ గర్వమును
ఖర్చుమొనర్పఁ గలఁడు”

ఇది విని యామూఘుడు పరమ ప్రముదితుఁ
డయ్యెను. శివుఁడు కోపముతో నిట్లనుచున్నాడని ఆతఁడు
గ్రహింపఁ జాలక పోయెను. ఆతఁడు తాహముతో డిట్ల
నెను:- “స్వామీ! నాతో యుద్ధ మొనర్పఁగల బలవంతుఁడు
నాకెచ్చట లభింపఁ గలఁడు?”

శివుఁ డిట్ల నెను:- “నీ వింటిలో నున్నప్పుడే నీ పురము
నకే రాఁగలడు”

బాణాసురుఁ డిట్ల నెను :- “ఎప్పుడు రాఁగలఁడు.
ఎంతకాల మాతనిఁ బ్రతీక్షింపవలయును ?”

శివుఁ డిట్ల నెను :- “ నీ ధ్వజము దాని కదియే విటిగి
క్రింద నెప్పుడు పడిపోవునో, అప్పుడు నీ శత్రువు నీపురము
లోనికి వచ్చినాడని భావింపవలయును.”

ఇది విని యా మందమతి మిక్కిలి సంతసించి, శివుని
పాదపద్మములకు బ్రణామము కావించి తన పురమునకుఁ
పోయెను. అంత నాతని ప్రతిస్పర్ధియగు శత్రుని కొఱకు
ఉత్కంఠతో నిరీక్షించుచుండెను.

బాణాసురునకు ఉషయను బేరుగల పరమసుందరి యగు
నొక కన్యక కలదు. క్రమక్రమముగ నామె బాల్యమును

వీడియువావస్థలోఁ బ్రవేశించెను. రాజుల యిండ్లలోఁ బిల్లలు పెద్దవాగు కాఁగానే వారికి వేతాక యంతఃపురము నేర్పఱచెదరు. అందులోనికి చెలికత్తెలు, సహచారిణులు, దాసీలు తప్ప యింకెవరును బ్రవేశించుటకు వీలులేదు. ద్వారపాలకులుగ వృద్ధులగు వారి నుంచెదరు. పెద్దది కాఁగానే ఉపయోక్త అంతపురమును వేరుగా నేర్పఱుపఁబడెను. కోటలోనే కేదారగంగ, మందాకినుల కావలి యొడ్డున నివాసస్థాన మేర్పఱచెను. దానిలో మంత్రి పుత్రికలతోఁ గూడి రాజకుమారి నివసించుచుండెను. వృద్ధులగు ద్వారపాలురు మిక్కిలి జాగ్రత్తగ నంతఃపురమును రక్షించుచుండిరి.

ఒక దినమున నుష తన సుందర సుఖద శయ్యపై సుఖముగ శయనించి యుండగా, హఠాత్తుగ నామె యినికి పడి కేకవైచెను :- “హాకాంతా! నీ వెచ్చట నున్నావు? నన్ను వీడి నీ వెచ్చటికిఁ బోయితివి?”

ఆమెకు దగ్గఱలోనే చిత్ర లేఖయను నీమె సఖయొక తె శయనించి యుండెను. ఆమె బాణాసురుని మంత్రియగు కుంభాండకుని పుత్రిక. ఆమె ఒక యోగివలన యోగసిద్ధుల నన్నిటినిఁ బడసెను. పైఁగా నామె చిత్రలేఖనమం దతిప్రవీణత కలిగినది. ఆమె చూడక పోయినను ఊహించి అట్లే చిత్రమును గీయఁగలదు. ఆమె రాజకుమారియొక్క

కేకను విచారగానే, తన శయ్యమీదనుండి లేచి వచ్చెను. మిగిలిన చెలికత్తెలును నా శబ్దమును విని పరువిడి వచ్చిరి. అందఱును నామె చుట్టును జేరిరి. అంతఁ జిత్రలేఖ యిట్ల నెను :- “రాజకుమారి ! నిన్ను వదలి పోయిన దెవరు ? నీ వెవరినిఁ బిలుచుచున్నావు ? ఎవరిని ‘కాంతా’ యని పిలుచుచున్నావు ? నీ కింకను బెండ్లి కాలేదు కదా ! అట్టి యెడ నీవు ప్రణయ కల్పన యెట్లు చేయుచున్నావు ? ఎవరితో మాటలాడుచున్నావు ?”

ఉష కన్నులు నులుముకొనుచు శయ్యనుండి లేచెను. తన చుట్టును సఖులుండుటను గాంచి ఆమె మిక్కిలి లజ్జించెను. సఖులు ప్రశ్నలపైఁ బ్రశ్నలను గుఱిపింప నారంభించిరి. ఆమె ప్రశ్నలకు విసుగుజెంది యిట్లనెను :- “నా చిత్త మిప్పుడు స్వాస్థ్యముగ లేదు. మీరందఱి చచ్చటినుండి వెడలి పొండు. కేవలము చిత్రలేఖయే నావద్ద నుండవలయును.”

సరేనని సఖులందఱును దమ తమ స్థానములకుఁ బోయిరి. కేవలము చిత్రలేఖమాత్ర ముచ్చట నుండెను. అప్పుడు రాజకుమారి యిట్లనెను :- “అక్కా ! నే నిప్పుడొక యద్భుత స్వప్నమును గాంచితిని. దానివలన నా కిప్పటికిని శరీరము పులకరించు చున్నది. గుండె కొట్టుకొనుచున్నది. శరీరము కంపించుచున్నది. చిత్తము చంచల మగుచున్నది. దానినిఁ జెప్పటకును నాకు లజ్జ కలుగుచున్నది.”

అత్యంతప్రేమతో చిత్రలేఖ యిట్లనెను:- “కుమారీ! నీవారికడను లజ్జకలుగునా? నీవు నీ స్వప్న వృత్తాంతమును నాకు జెప్పుము నీకేదైన సహాయమొనర్ప వీలున్న సహాయ మొనర్చెదను.”

సిగ్గుతో రాజకుమారి యిట్లనెను :- ‘సోదరీ! నేను స్వప్నమున నొక పురుషునిఁ గాంచితిని. ఆతని వర్ణము నూతన జుగధరమునలె నున్నది. కమలములనలె విశాల నేత్రములు. సుందరముగ మెఱయుచుండిన పీతాంబరమును కట్టుకొని యుండెను. ఎనుఁగు తొండములవలె బలిష్ఠములై పొడుగైన బాహువులుండెను. ఆతఁ డతిసుందరుఁడు. ఆతనిఁ గాంచఁగ నే నామఁక స్పృచ్ఛట లగ్నమైనది. ఆతఁడు నా కిత్యంత సుఖము నొసంగెను; కాని మధ్యలోనే అత్యప్రావ స్రలో నన్నువదలి వెడలిపోయినాఁడు. సోదరీ! నేను నిజము చెప్పుచున్నాను. ఆతఁడు లభింపఁకుండిన నేను బ్రతుకఁ జాలను. అది సాధారణ స్వప్నము కాదు. యధార్థమువంటి సంఘటనము. నే నాతనినే కాంతా! కాంతా! యని పిలుచు చుంటిని, ఆతనినే అన్వేషించుచుంటిని.’

చిత్రలేఖ అత్యంతోల్లాసముతోనిట్లనెను:- “ఇదెక్కడి మాట? ఈతఁ డెవఁడైనఁ బ్రపంచమునఁ బ్రసిద్ధపురుషుఁడై యుండిన నేను దీసికొని రాఁగలను.”

దీనతాస్వరమునఁ జిత్ర లేఖను గాఁగిలించుకొని ఉష యిట్లనెను :- ‘సోదరీ! నీవు నా యీ మనోరథమును నెఱ వేర్చినచో నేను జీవితాంతమువఱకు నీ యుపకారమును మఱవను. సదా నీ గుణగాన మొనర్చెదను.’

మమతాస్వరమునఁ జిత్ర లేఖ యిట్లనెను :- ‘కుమారీ! మన దాసీలతో నీ సంగతిని జెప్పివచ్చెదను. ఆతఁడు దేవ తయా, మానవుఁడా?’

ఉష యిట్లనెను :- ‘ఆతఁడు దేవతయో, మానవుఁడో నేను నిర్ణయింపఁజాలకున్నాను. యక్షుఁడో, గంధర్వుఁడో, మతేవరో చెప్పలేను.’

చిత్ర లేఖ యిట్లనెను :- ‘మఁచిది, ఫరవాలేదు. నేను ద్రిలోకములలోఁ గల ప్రసిద్ధపురుషుల చిత్రములను లిఖించె దను. నీవు వారిలో నీ ప్రియతముని గుర్తింపుము.’

ఉష యిట్లనెను :- ‘సరే, లిఖించుము.’ ఇది విని చిత్ర లేఖ తన పట్టికను దెచ్చెను. ఆ పట్టిక వెంటనే ఆ చిత్ర సంకేత మొనర్చి చెఱగిపోవును. మరల దానిమీఁద నింకొకటి వ్రాయవచ్చును. అట్లేన్ని^{కి}నైన వ్రాయవచ్చును.

చిత్ర లేఖ చిత్రములను లిఖించుటలోఁ జాల నిపుణ. ఆమె ఆ పట్టికయందు ముందుగా నింద్ర, వరుణ, కుబేర, యమ, అశ్వినీకుమారాది ముఖ్యముఖ్య దేవతల చిత్రము లను లిఖించెను. వారిలో నెవరును గారని ఉష చెప్పెను.

తిరువాత జన్మసిద్ధులగువారి చిత్రములను వ్రాసెను. వారు కూడ నచ్చలేదు. సిద్ధ, చారణ, పన్నగ, దైత్య, విద్యాధర యక్ష, రాక్షసాది ఉపదేవతల చిత్రములను లిఖించెను. ఉష వానిని గాదనెను. చిత్రలేఖ మరలఁ గొందఱను వ్రాసెను. ఆమెకు వ్రాయుటలో శ్రమలేదు. మనస్సులో ధ్యానమొనర్చినచోఁ గంటియెదుట కనఁబడును. వెంటనే విశ్వకర్మయును నచ్చెరువు చెందునటుల లిఖించును. దేవతలు, ఉపదేవతల చిత్రములు కాఁగానే పృథివిపై రాజకుమారుఁ డెవఁడైన నైయుండవలయు నని రాజకుమారి యనెను. అతఁడు కనుతెప్ప వేయుచుండెననీ రాజకుమారి చెప్పెను.

నవ్వి చిత్ర లేఖ యిట్లనెను :- ‘ఈ విషయమును నీవు నా కిదివఱలో నేల చెప్పలేదు? ఇప్పుడు చూడుము. పృథివి యందలి రాజకుమారుల యొక్కయు, రాజుల యొక్కయు చిత్రములను వ్రాయుదును.’

అని పలికి ఆమె ముందుగా సూర్యవంశ మందలి ప్రసిద్ధులగు రాజులయొక్కయు, రాజకుమారుల యొక్కయు చిత్రములను లిఖించి, తర్వాత ఇతర రాజకుమారుల చిత్రములను లిఖించెను. చంద్రవంశమందలి ప్రసిద్ధరాజకుమారుల చిత్రములను లిఖించెను. అంత నుగ్రసేన, వసుదేవుల చిత్రములు లిఖించెను. ఇప్పుడు ఉషయొక్క నేత్రములు మెఱఁగు

నారంభించెను. అంత బలరామకృష్ణుల చిత్రములను లీఖించెను. కృష్ణుని చిత్రమును జూడఁగ నే ఆమె పరమ లజ్జితయయ్యెను. అమె తల వంచుకొనెను. చిత్రలేఖ యిట్లనెను:-
“ఏమమ్మా వీరేనామేమి?”

లజ్జించుచు నుష తల నూపెను. చిత్రలేఖ ఆమె భావమును గ్రహించి వీరి వంశములో నెవరో అయియుండ వచ్చుననకొనెను. అంతఁ బ్రద్యుమ్నుని చిత్రమును లీఖించి యిట్లనెను:- “గూపాకృతిలో నీతనివలె నుండలేదా? ఈతఁడు కాదుకదా!” అంతఁ జిత్రలేఖ అశ్రుద్ధుని చిత్రమును వ్రాసెను. ఆ చిత్రమును జూడఁగ నే ఉష ఉలికిపడి, ఈతఁడే, ఈతఁడే యని నోటఁ బలుక నారంభించెను. ఆతనినే తన కాతుడనుకొనుచు బిలుచుచుండెను. అతఁడే నాచి త్రమును హరించినాఁడు.”

అంతఁ జిత్రలేఖ చిత్రములను వ్రాయుటను మాని యిట్లనెను:- “ఈతఁడే శ్రీకృష్ణునియొక్క పౌత్రుఁడు. కామావతారుఁ డగు బ్రద్యుమ్నుని ప్రథమపుత్రుఁడు. ఈతనిఁ బొందుట చాల కష్టము. నీపురము పర్వతములతో నెట్లు చుట్టుకొనఁబడినదో, ఆతని పురము సముద్రముచేఁ జుట్టుకొనఁబడినది. మీ పురమును బురాంతకుఁ డెట్లు రక్షించుచున్నాఁడో, ఆతని పురమును బురుషోత్తముఁ డగు శ్రీకృష్ణుఁడు రక్షించుచున్నాఁడు. నీపురములోనికి శివునాజ్ఞ

లేనిది వాయువైన నెట్లు చొరఁజాలదో, ఆ పురములోనికి కృష్ణునాజ్ఞ లేనిది మనస్సైనఁ జొరఁజాలదు.”

ఉష నిరాశా స్వరమున నిట్లనెను:- ‘అట్టైన నింక నా జీవిత మింతటితోఁ బూర్తియైనదని భావింపుము. ఈ పురుషుఁడు నాకు లభింపకపోయినచో నేను జీవింపఁజాలను” అని పలుకుచు నామె మూర్ఛిత మయ్యెను.

చిత్రలేఖ ధైర్యమును జెప్పుచు యిట్లనెను:- “రాజ పుత్రీ! నీవధీరురాలవు కాకుము. నేను నీ మనోరథమును బూర్తి కావించెదను. నీవు శీఘ్రముగ నీనాథు నిచ్చట జూడఁగలవు. నేను నాయోగశక్తిచే నీ ప్రద్యుమ్నానంద వర్ధనుఁడగు సనిరుద్ధు నిచ్చటికిఁ దెచ్చెదను.”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! ఇట్లు పలికి యోగిని యగు జిత్రలేఖ ఆకాశమున కెగిరి, అల్పకాలము లోనే ద్వారకాపురినుండి అనిరుద్ధు నేవిధముగఁ దెచ్చినదో, ఆ కథాప్రసంగమును మీకు జెప్పెదను. సావధాన చిత్తులరై వినుఁడు.”

చిత్రలేఖ ద్వారా అనిరుద్ధుని దెప్పించుట

౧౧౨౨

శ్లో. చిత్రలేఖా తమాజ్ఞాయ పాత్రం కృష్ణస్య యోగినీ !
యయా విహాయ సా రాజన్ ద్వారకాం కృష్ణపాలితాన్ ||
తత్ర సుప్తం సుపర్యంకే ప్రాద్యున్నిం యోగమాస్థితా |
గృహీత్వా శోణితపురం సఖ్యైః ప్రియమదర్శయత్ ||

—శ్రీ భాగ ౧౦స్కం. ౬౨ఆ. ౨౨ ౨౩ శ్లో.

వ. హంస తూలికా తల్పంబున నిజాంగనా రతి శ్రమంబున
నిద్రాసక్తుండై యున్న యనిరుద్ధుం జేరి, తన యోగ
విద్యా మహత్త్వంబున నతని నెత్తుకొని మనోవేగంబున
శోణపురంబునకుం జని బాణాసుర నందన యగు నుషా
సుందరీ తల్పంబు నం దునిచెను.

—శ్రీమదాంధ్రభాగ వతము.

పూర్వజన్మ యందలి ప్రేమ సంబంధ మొక్కసారిగా
నిద్దర హృదయములం దుద్భవించును. ప్రారబ్ధము వారి
నిద్దరి నొక్కటిగ నొనర్చును. ఎవరెవరి కెంతంత సంబం
ధము వ్రాయఁబడి యున్నదో, అంతఁవఱకు కలసి యుం
దురు. అది తీరిపోఁగానే ఎవరికివారు వెడలి పోయెదరు.
ఎవరైనను సమయమునకు ముందును రాజాలరు. సమయ
మైన తరువాత నొక్క నిమిషమైనను నిలువఁజాలరు. అన్ని
టికిని సమయము నిశ్చితమై యున్నది. ఎవరైన నింకొక

రితోఁ గలిసికొను సమయము రాఁగానే వారిని బంధించి యేఁడు తాళములు వైచి యుంచినను వారు కలిసికొని దీరెదరు. సమయము రాకున్న నిండ్లుఁ ప్రక్కప్రక్కనే నుండినను గలిసికొనఁజాలరు. సంయోగ వియోగములు పూర్వజన్మ సంబంధమున సంభవించును.

సూతుఁ డిట్లనెను:-“మునులారా! చిత్రలేఖ మన స్సంతయును శ్రీకృష్ణుని పాత్రుఁడగు ననిరుద్ధుని యందుఁ లగ్నమైనదని తెలిసికొని చిత్రలేఖ ఆకాశమునకెగిరి ద్వాత కాపురికిఁ బోయెను. అచ్చట నామె చిత్రసారి వైన సుందరసుఖద శయ్యపై శయనించిన ననిరుద్ధునిఁ గాంచెను. ఆతని సర్వాంగములు సుందర సుగంధిత పుష్పములచేతను, మాలలచేతను. నలంకృతమై శరీరము చందన చర్చితమై యుండెను. ఆతఁడొక సన్నని పీతాంబరమును ధరించి యుండెను. దివ్య, పుష్ప, గంధాదులచే నాతని శయ్య సుగంధితమై యుండెను. ఆతఁ డేదో చింతలో నర్థ నిమిలిత నేత్రుఁడై యేదియో ప్రలాపించు చున్నట్లుండెను. వికల తతోఁ గొట్టుకొను చుండెను. ఈతఁడును నెవరికొఱకొ వికల తను జెందియున్న ట్లాతని ఆకృతిప్రకృతులను బట్టి చిత్రలేఖ గ్రహించెను. బహుశః ఈతఁడు నుషకొఱకై వికల తను జెందియుండినట్లు తోచుచుండెను. ఈ సంగతిఁ దెలిసికొని శయ్యతో సహా అనిరుద్ధు నెత్తి, ఆకాశమార్గమునఁ

దీసికొనిపోయి శోణితపురమునకుఁ జేర్చెను. గణపతి ద్వారమున నున్నను, శివుఁ డాపురమును రక్షించు చున్నను, వారికి తెలియక గాలియైనను బురమునఁ జొరజాలకున్నను వారు చిత్రలేఖ మార్గమునకు విఘ్నమును గలిగింపఁ లేదు. చిత్రలేఖ సకుశలముగ ననిరుద్ధునిఁ దెచ్చి, ఉషయొక్క అంతః పురమునకు వచ్చెను.

ఉష అనిరుద్ధుని చింతలో వ్యాకులయై పడియుండెను. ఆమెకు శరీర స్పృహ లేదు. ఆమె దీర్ఘనిశ్వాసములను విడుచుచుండెను. చిత్రలేఖ ఆమెను తెలివిలోనికిఁ దెచ్చెను, అనిరుద్ధునితో నామెను గలిపెను. ఉష అనిరుద్ధునిఁగాంచి పరమానందమును జెందెను. అనిరుద్ధుఁడు తన ప్రియురాలిని గుర్తించి పరమానందమును జెందెను. ఇద్దరును బరస్పరము ఒకరి నొకరు ప్రేమించుకొని, శాస్త్రవిధిచే గాంధర్వ వివాహమును గావించుకొనిరి. వారిద్దరును సుఖముగ నానంద విహార మొనర్చు చుండిరి.”

శౌనకుఁ డిట్లడిగెను :-“సూతా! మాకిందు కొన్ని శంకలు కలవు. మొదటి శంక యేమనఁగా - సర్వజ్ఞు డగు భగవానుఁడు ద్వారకలో నుండగా నా చిత్రలేఖ రాత్రిఁ వేళ నాతని పౌత్రుని దెచ్చుట కేమి సామర్థ్యము కలదు? రెండవ శంక యేమనఁగా - అనిరుద్ధుఁడు తన ప్రియురాలిని గుర్తించె నంటివి. ఇంతవఱకు అనిరుద్ధుఁడు ఉషను జూడనే

చూడలేదు కదా ! అతఁడు గుర్తించె నంటిరేల ? మూడవ శంక యేమనగా బాణాసురుని పురమును పశుపతి రక్షించుచుండ. బార్వతీ గణపతులును నచ్చటనే యుండ రహస్యముగఁ జిత్రలేఖ యెట్లు తేగలిగినది ? ఇట్టి అధర్మము జరుగుచుండఁ బశుపతి యేల నిరోధింప లేదు ? ఈ సంగతిని బాణాసురున కేలఁ జెప్పలేదు ?”

ఇది విని సూతుఁడిట్లనెను :- “స్వామీ ! మీ మూఁడు ప్రశ్నలకును బ్రత్యుత్తరమిది-భగవంతుని యిచ్చలేక ఒక్క ఆకై నను గదలదు. భగవానుఁ డే కార్యమును జేయఁదలఁచినాఁడో, దానిని నిరోధింపఁగలవాఁడెవ్వడును లేడు. ఇంక ద్వారకయందును, శోణితపురమందును కృష్ణ శంకరులేల అడ్డగింపలేదను విషయము మిగిలినది. వీరుండఁగా దొంగతనమేల జరిగినది. దొంగవస్తువు శోణితపురమున కెట్లువచ్చినది ?” స్వామీ ! దొంగతనమొనర్చువాఁడును, కావలివాఁడును గలిసినచో దొంగతనము జరిగి తీరును. యథార్థమున కీవిషయమంతయును శ్రీకృష్ణ శంకరుల యిచ్చచేతనే జరిగినది. ఈ విషయమున నొక పౌరాణికేతిహాసమున్నది. దానిని నేను మీకుఁ జెప్పెదను. దీనివలన మీకు సమస్త శంకలకును సమాధానము కుదరఁగలదు.

ఒకనాఁడు హిమాలయ పుణ్యశిఖరమందు బార్వతితోఁ బరమేశ్వరుఁడు సరస్వతీడలొనర్చుచుండెను. అదే సమయ

మున దైవయోగముచే సఖులతో నుపవనమునఁ దిరుగుచు బాణతనయయగు నుష వచ్చెను. అచ్చటికిఁ బురుషు లెవరును వచ్చుటకు వీలులేదు. ఏలననఁగా నది స్త్రీల క్రీడాస్థలమే కాని శంకరుఁడు కేదారఖండమున కంతకును నీశ్వరుఁడు. అది ఆతని క్రీడాభూమి. ఆతని నచ్చట ఎవరడ్డగింపఁగలరు? పార్వతీ పర మేశ్వరులు రమించుటను గాఁచఁగనే ఉషకును మనస్సుఁగ్ బతికి బొందవలయును గోచిక కలిగెను. ఆమె మిక్కిలి సుందరుఁడగు పతితనకు లభింపవలయునని జగదంబిక నారాధించెను. పార్వతి గాణపుత్రికయగు నుష యొక్క భక్తికి స్రసన్నయై యిట్లు వరి మొసంగెను :- “నీకు మిక్కిలి సుందరుఁడగు పతి త్వరలో లభింపఁగలఁడు.”

సాక్షాత్తుగ మన్మథాంశుఁడగు ననిరుద్ధుఁడే అందఱ కంటె సుందరుఁడని పార్వతికిఁ జెలియును? ఆతనితో నీమెరు వివాహము జరుగవలసియుండును. కాని బాణుని కోట అతి దుర్గమమైనది. దానిలోఁ బ్రవేశించుట కెవరికిని శక్తిలేదు. పైఁగా నాపురమును బురహరుఁడగు శివుఁ డొనర్చుచున్నాఁడు. కావున నేదైన యుక్తినిఁ గావింపవలయును. అని యాలోచించి ఆమె అనిరుద్ధునకు స్వప్నము కలుగునట్లొనర్చెను.

ఒక దినమున ననిరుద్ధుఁడు తన సుసజ్జిత శయ్యపై నిద్రించుచుండెను. ఆతఁడానాఁడు స్వప్నము నత్యంత

సుందరియు, సుకుమారియు నగు రాజకుమార్తె తన శయ్య సమీపమున నిలుచుండుటను గాంచెను. ఆమె శరీర మంతయును సువాసితి చందనములఁదిమిడియుండెను. అంగ ప్రత్యంగములనుండి సౌహార్ద్రము వెలువడుచుండెను. ఆమె అమూల్యరత్నాభరణ విభూషితయై యుండెను. మణిమయ కండల కాంతులచే నామె గండస్థలముల్లసితయై యుండెను. అత్యంత సూక్ష్మవస్త్రమును ధరించి, పాదములందలి మంజీర స్వనులచే ఝణఝణ శబ్దములొనర్చుచుండెను. కొప్పున గుప్పమను పుష్పనూల తురుముఁబడియుండెను. మస్తక మునఁ గస్తూరీ కంకుమ యుక్తమగు తిలకము శోభనొనఁ గూర్చుచుండెను. విశాల నేత్రములతో నామె చూచు చుండెను. ఆమె గోళ్యను బాదములను గారాణిచే సులంజి తయై యుండెను. ఆమె అనురాగభరితదృష్టితోఁ గ్రీడా సహితముగ ననిరుద్ధునిఁ గాంచుచుండెను.

అనిరుద్ధుఁడిట్లనెను :- “దేవీ ! నీవెవ తెవు. నీవు స్వర్గ మందలి అప్పరసవా ? లేక మర్త్యలోకమందలి మానవ స్త్రీవా ? లేక విద్యాధర, కింపురుష గంధర్వులలో నొక తెవా ?”

ఆ యువతి యిట్లనెను :- “ప్రభూ ! నేను దేవతను గాను, కింపురుషునుగాను, గంధర్వునుగాను. నేను శోణిత పురాధీశ్వరుఁడగు బాణాసురుని పుత్రికను. నన్ను ఉష

యందురు. మీరు నాతో స్నేహమొనర్పదలఁచి యుండి నచో విధ్యుక్తిముగ నన్ను వివాహమాడుఁడు. ఏలననఁగా నధర్మముగఁజేయబడిన సంబంధమున స్త్రీపురుషు లిరువు రును ఘోర సరక యాతనలలోఁ బడవలసినచ్చును. కావున మీరు నన్నుఁ బ్రేమించుచుండునెడల, మాతండ్రిని యాచి చుఁడు. లేదా శంకరునడుగుడు.” అని యా కన్యక అంత ర్థానమయ్యెను. వెంటనే అనిరుద్ధునకు మెలకువ వచ్చెను. అతఁడా కన్యకను స్మరించుచు మూర్ఛితుఁడయ్యెను. ఆహార పానీయములను మఱి చెను.

దీనినిఁగాంచి రుక్మిణియు, దేవకియును, అనిరుద్ధుని తల్లియగు రుక్మిణియును మిక్కిలి భయమును జెందిరి. భగ వానుఁడందఱ నోదార్చెను. ఏమియును లేదు, పిల్లవాఁడు కదా! రెండు మూఁడు నోజులలో నెమ్మదించఁగలదు.” అని పలికి అందఱనొదార్చెను. ఏకాంతమున రుక్మిణితో నిట్లనెను - “పార్వతీదేవి మన పౌత్రుని పిచ్చివానినిఁగాఁ జేసి నది. ఇప్పుడు నేనును గాణాసురుని పుత్రికయగు నుషను బిచ్చివానినిగా నొనర్చెదను.” అని పలికి భగవానుఁడు ఉషాస్వప్నమున ననిరుద్ధుని దర్శింపఁజేసెను. ఆమె యీతనిఁ గాంచి పిచ్చిదయ్యెను. వారిద్దరిమధ్య చిత్రలేఖనుంచెను. రెండువైపులను సమ్మతి యయ్యెను. అందువలన ననిరుద్ధునిఁ దెచ్చు సమయమున శ్రీకృష్ణుఁడును మాటలాడలేదు. శివుఁ

డును శివగణములును బ్రవేశించు సమయమున నభ్యంత
 రము పెట్టలేదు. వధూవధు లిరువురును గలిసికొని, ఆనం
 దముతోఁ జదరంగ మాడసాగిరి. అనిరుద్ధుఁడు తన ప్రియను
 బొంది ఆనందమును జెందెను. కృష్ణునకు లక్షలకొలది
 పుత్రులును పౌత్రులును గలరు. వారి కేమియును సూచి
 యును లేదు. ఎవడెక్కడికిఁ బోదలఁచినఁ బోవుదురు.
 స్వయంవరమని యెచ్చటనైన వినినచోఁ బరువిడుచుందురు.
 ఎవరైన భగవానునితోఁ జెప్పినచో స్వయంవరమునకుఁ
 బోయిన జింత యెందులకనును. అప్పుడందఱును మెదలకుం
 దురు. భగవానున కన్నియును దెలియును గావున నిశ్చిం
 తగానుండెను. గొణాసురుఁడును నిశ్చింతుడై యుండెను,
 శివుఁడు మనపురమును రక్షించుచున్నాఁడు గదాయని
 యతనిదైర్యము. ఈ విధముగ ననిరుద్ధునకు వర్ష కాలము
 గాల్గునెలలును సుఖముగ గడిచెను. ఆతఁడు ప్రేమ మగ్నుఁ
 డగుటచే నిల్లు వాకిళ్ళన్నియును మఱచిపోయెను. ఆతని
 కెప్పుడు తెల్లవారుచున్నదో ఎప్పుడు ప్రొద్దుపొడుచుచున్నదో
 కూడ తెలియదు. ఆ పరమ సుందర సుకుమార, మనోజ్ఞుఁ
 డగు వరునిఁ బొంది ఉషయును నత్యంత హర్షించెను.
 అనిరుద్ధుని శీల, స్వభావ, సౌందర్య క్రీడాప్రియత్వము వలన
 నామె అనురాగ మాతనియందు శుక్లపక్ష క్షపాకరునివలె
 నిరంతరము వృద్ధి బొందుచుండెను. ఏ యంతఃపురమునఁ

బురుషునియొక్క నీడయైనను రాదో అట్టి అంతఃపురమున
సనిరుద్ధుఁడు రాత్రింబవళ్ళు నివసించుచుండెను. ఉష ఆతనికి
బహుమూల్యములగు వస్త్ర, మాల్య, చందన, ధూపదీప,
సుందర ఆసనాదు లర్పించుచు, వివిధములగు వ్రడసోపేత
ములగు భక్ష్య, భోజ్య, లేహ్య, చోష్య, పేయాది పదార్థ
ముల నారగించుచు సంతృప్తి జెందుచుండెను. ఆతనితో
నవ్వుచుఁ బ్రేలుచు మనోహర వాక్కులతో సంభాషించుచు
నిరంతరము సేవాశుశ్రూష లొనర్చు చుండెను. ఈ సేవ
జడపాపాణములకును జైతన్యమును గలిగించు నట్టిది.
కావున యదుశ్రేష్ఠుఁడగు ననిరుద్ధుఁ డామెయొక్క సేవా
సమ్మానములచే వశుఁడయ్యెను.

ఏ విషయమునైనను యత్నపూర్వకముగ దాచినను
నేదోఒక దినమున నది ప్రకటముగాక మాసదు. ఉష
యొక్క అంతఃపురమునఁ జాల వృద్ధులును, విశ్వాసపాత్రులు
నగు కావరి వారుండిరి. వారు లోపలికి వచ్చుచుండినపుడు
వారికి సందేహము కలుగుచుండెడిది. ఏలననఁగాఁ గుమారి
వ్రతమునుండి స్థలితయైన చిహ్నములు స్పష్టముగ గోచ
రించు చున్నవి. అవి దాచెదమన్నను దాగవు. నిరంతరము
దగ్గఱనున్నవారివద్ద దాచుట చాల కష్టము. ఒక్కొక్క
ప్పుడు ద్వారపాలకులకు మగవాని నవ్వులు వినఁబడుచుండె
డివి. స్త్రీ నవ్వునకును, బురుషుని నవ్వునకును భేదము కనఁ

బడుచుండును. అనశ్యము కన్యాంతఃపురమున నెవఁడో పురుషుఁడున్నట్లు విశ్వాసము కలుగుచుండెను. ఈ విషయము మహారాజునకుఁ దెలిసినచోఁ దమ్ము శూలమున గ్రుచ్చుదురని భయపడుచుండిరి. అందువలన వారే ముందుగాఁబోయి బాణునకు విన్నవింపఁ దలఁచిరి. మరల వారిట్లనుకొనిరి :-
 “ఒకవేళ నిది అసత్యమైనచో పైగా నిది మనమీఁదనే తప్పుపడును. కావున ముందుగా నీ విషయమును గూర్చి ఆలోచింపవలయును.” అని అనుకొని వారిప్పుడన్వేషింప నారంభించిరి. ఒక దినమున వారు స్పష్టముగ ననిరుద్ధునిఁ గాంచిరి. ఆ సమయముననే పరుగెత్తుకొని పోయి భయపడుచు నిట్లనెను :- “ప్రభూ! మమ్ములను త్సమింపవలయును మాకొక అశుభసమాచారము తెలిసినది.”

బాణాసురుఁడిట్లనెను :- “ఏమది ? మీరు వెంటనే నాకు వృత్తాంతము నంతను జెప్పుడు.”

అత్యంత భయభీతులై గడగడ వణకుచు నొకవృద్ధ ద్వారపాలుకుఁ డిట్లనెను :- “ప్రభూ ! అవివాహితయగు రాజకుమారి యొక్క- ఆచరణము మనకు మన కులమును గళంకిత మొనర్చునట్టుగఁ గనఁబడుచున్నది.”

ఇది వినఁగానే బాణాసురుఁడు నిర్ఘాంతపోయెను. ఆతఁడు శీఘ్రముగ నిట్లనెను :- “ఏమేమి ? ఏమైనది ? ఏమైనది ? నాకు స్పష్టముగ వృత్తాంతము నంతయును జెప్పుడు.”

ద్వారపాలకుఁ డిట్ల నెను :- “ఏమి చెప్పుదును స్వామీ! కన్యకయొక్క అంతఃపురమున నెవఁడో పురుషుఁడు ప్రవేశించినాఁడు.”

కోపస్వరమున గద్దించుచు బాణాసురుఁ డిట్ల నెను :- “మీ రందఱెచ్చటికి బోయితిరా? మీరుండుఁగా నేయనర్థమెట్లు జరిగినది?”

భయపడుచు ద్వారపాలుఁ డిట్ల నెను :- “ప్రభూ! మేము మిక్కిలి జాగ్రత్తగాఁ గన్యకాంతఃపురమునరక్షించుచున్నాము. మేముండఁగా కన్యకవైపు అట్లుండు. ఆమె యింటివైపునైనఁ జూచుటకైన శక్తిలేదు. అట్టియెడ నీతఁడెట్లు ప్రవేశించినాఁడో తెలియకున్నది. మాకేమియును దోచుటలేదు.”

బాణాసురుఁ డిట్ల నెను :- “ఎవఁడు ప్రవేశించినను ద్వారమునుండియే ప్రవేశింపవలెను గదా! మీరాతనిఁ జూడలేదా?”

ద్వారపాలకుఁ డిట్ల నెను :- “ప్రభూ! ద్వారమునుండా యెవఁడైనఁ బ్రవేశించినచో మమ్ముఁ బ్రతికియుండఁగనే పాఠిపెట్టుఁడు; లేదా మీకేది యుచితమని యోచిం నాచుడము నొనఁగుఁడు. ద్వారము కుండా మనుష్యుఁడే కాదు పక్షియైనను జొరఁబడఁజాలదని మేము ధృఢముగఁజెప్పుఁగలము.”

ఇది విని బాణాసురునకు మిక్కిలి విస్మయము కలిగెను. అతని కాశ్చర్య క్రోధములొక్కసారి కలిగెను. అతఁడు ద్వారాపాలురతో నిట్లనెను:- “మంచిది, మనమిప్పుడే పోయి చూచెదముగాక! ఆ సాహసి యెవఁడో చూడవలయును.”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా! ఇట్లు పలికి బాణాసురుఁడు చేతిలోనికి శూలమును గైకొని, ద్వారపాలురతోఁగన్యకాంతఃపురమునకుఁ బోయెను. ఇప్పుడసురులలో నేమి గుసగుసలు జరిగినవో అవర్ణనమును జెప్పెదనువినఁడు.”

— — —

బాణాసురుఁ డనిరుద్ధుని బంధించుట

౧౧౨౩

శ్లో. తం నాగపాశైర్బలినందనో బలీ
ఘ్నంతం స్వనైన్యం కపితో బబంధహ ।
ఊషా భృశం శోకవిషాద విహ్వలా
బద్ధం నిశమ్యాశ్రు కలాక్ష్య రాదిషీత్ ॥

శ్రీ భాగ. ౧౦ స్కం. ౬౨ అ. ౩౫ శ్లో.

క॥ క్రుద్ధుండై యహిపాశ ని
బద్ధం గావించె నసురపాలుఁడు రణ స

న్నద్ధున్ శరవిద్ధు న్నని

రుద్ధున్ మహిత ప్రబుద్ధు రూపసమ్మద్ధున్ ||

వ. ఇట్లు కట్టి త్రోచిన నుమానతి శోకవ్యాకులిత చిత్తయై
యుండెనంత.

శ్రీ మదాంధ్ర భాగవతము

బాల్యకాలమగుదు తల్లియెడల ప్రేమ అధికముగ
నుండును. కొంచెము పెద్దైన తరువాత తోఁబుట్టువులయందు
ప్రేమయుండును. వృద్ధావస్థలోఁ బుత్రులందుండును. అందు
వలనఁ బిల్లలు తమ తల్లులను మిక్కిలిగ గౌరవించెదను.
ఆతని తల్లివిషయమున నేదైనఁ గువాక్యములు పలికినచో
నాతఁడు చచ్చుటకును, జంపుటకును సిద్ధపడును. యువా
వస్థయందు సోదరియెడల నాసక్తియుండును. ఎవరైన సోదరి
విషయమున నేదైన ననినచో నది గొప్ప అనమానముగఁ
దలంచును. వృద్ధుడైన తరువాత పుత్రులయొక్క కీర్తి
ప్రతిష్ఠలయందు మిక్కిలి ధ్యానముంచు చుందురు. పిల్లకు
వయస్సు రాగానే ఆమె అందఱ కన్నులలోఁ బడును.
ఏదోవిధముగ నామె సమ్మానపూర్వకముగఁ దనయింటికి
పోవలయునని చింతిల్లుచుండును. ఆమె కేదైన నప్రతిష్ఠ
వచ్చినచో మర్మాంతిక వీడ కలుగును. ఈ క్రోధావేశమున
నేమైనఁ జేసిన జేయవచ్చును.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా ! కుమారిగా నున్నప్పుడు తన పుత్రిక గర్భిణియని వినఁగానే బాణాసురుని యొక్క- క్రోధము గోమ గోమములందు వ్యాపించెను. సుందర మృదులారసమున శరీర మగతటను జందన మలఁడు కొని, సుందర పుష్పములను ధరించి, తాంబూల చర్వణ మొనర్చుచుఁ దన ప్రियతోఁ జదరంగ మాడుచుండుటను గాంచెను. బాణాసురుఁడు హఠాత్తుగ లోనఁ బ్రవేశించెను. తన తండ్రిని జూడఁగనే ఉష లజ్జితయయ్యెను. ఆమె వెంటనే అచ్చటినుండి లేచి యింకొక యింటిలోనికిఁ బోయెను. క్రోధమున గ్రుడ్డెఱ్ఱగ నొనర్చి బాణాసురుఁ డిట్లనెను:- “నీచా! కులాంగారా! కపటి! ధూర్తా! నీవెవఁడవురా ? నీ వెట్టిచ్చటికిఁ జేరితివిరా?”

ఇది వినఁగానే అనిరుద్ధనకును గోపము వచ్చెను. ఆతఁడెట్లనెను:- “నేను నీయల్లుఁడను. నేను చంద్రవంశజుఁ డను. యాదవ శ్రేష్ఠుఁడగు వసుదేవుఁడు నావృద్ధ ప్రపితా మహుఁడు. శ్రీకృష్ణ భగవానుఁడు నా పితామహుఁడు. కామావతారుఁడగుఁ బ్రద్యుమ్నుఁడు నాతండ్రి. నన్ను అని రుద్ధుఁడందురు.”

ఇదివిని అసురుఁ డవ హేళనముతోడను, నేవగింపు తోడను నవ్వి యిట్లనెను:- “యాదవులే యిట్టి నీచమును ధర్మవిరుద్ధమునగు కార్యము నొనర్పఁగలరు. నీవంశములోని

వారి పేష్టలు లోకప్రసిద్ధములు. ముందుగా నిట్టి నీచకులాం
 గారుఁడవును, గామినియు, నధార్మికుఁడవుగా నుండిన నీ
 తండ్రి చేసిన పనులను గూర్చి వినుము. శంబరాసురుని
 పత్ని మాయావతి నీ తండ్రినిఁ బెంచి పోషించెను. ఆమెతో
 నా దుష్టుఁ డనుచితసంబంధము నేర్పఱచుకొనెను. ఛలమున
 నా యసురునిఁ జంపి ఆమెను హరించుకొనివచ్చెను. కామి
 యును, విశ్వాసఘాతుకుఁడు నగు నట్టివానికి నీవంటిపుత్రుఁడు
 పుట్టుటలో నాశ్చర్యమేమియును లేదు. నీ తాతసంగతి
 లోకమంతకును దెలియును. ఆతఁడు జార చోరశిఖామణి అను
 సంగతి అందఱకును దెలిసినదే. ఆతని తండ్రు లెవరికినిఁ
 దెలియదు. మధురలో నాతఁడు తాను క్షత్రియుఁడ నని
 చెప్పుకొనుచున్నాఁడు. బృందావనమున నాతఁడే వైశ్య
 వృత్తిచే జీవించు నహిరనందనుఁడుగఁ బ్రసిద్ధి కెక్కినాఁడు.
 ఇప్పటికిని ఆతని నందనందనుఁ డనియు, యశోదానందనుఁ
 డనియుఁ బిలువబడుచున్నాఁడు. కొందఱు దేవకీనందనుఁడను
 చున్నారు. కొందఱు వాసుదేవుఁడను చున్నారు. బృందా
 వనమున నున్నప్పఁడాతడు నందుని గోవులను గాయు
 చుండెడువాఁడు. ఆతఁడచ్చట గోపికలతోఁ జేసినది నీకు
 దెలియక పోలేదు. లోకమునకును దెలియక పోలేదు.
 అచ్చటనుండి మధురకురాఁగానే మేనమామను జంపివైచి
 నాఁడు. ఒక గూనిదాసి యుండెడిది, దానితో ననుచిత

సంబంధమును బెట్టుకొనినాఁడు. దుర్బలుఁడగు నరకాసురుఁ
డనువాఁడు కలఁడు. ఆతని మోసమునఁ జంపి, అచ్చటి
నుండి రాజకన్యకలను హరించినాఁడు. భీష్మకుని, అల్పవీర్యుఁ
డగు రుక్మిణి బంధించి రుక్మిణినిఁ దెచ్చినాఁడు. నరకాసురుఁ
డాతని కొడుకే. స్త్రీలోభమున నాతనిఁ జంపినాఁడు. సత్రా
జిత్తు సూర్య భక్తుఁడు. ఆతనిఁ జంపి, ఆతని మణిని హరించి
నాఁడు. ముసలివాఁడగు జాంబవంతుని బంధించి ఆతని
కుమార్తెను దెచ్చినాఁడు. ఇంద్రుఁ డాతని అన్నయే. కాని
స్త్రీనశుఁడై ఆతనితోఁబోరాడి కల్పవృక్షమును హరించెను.
ఆతనితండ్రి దొంగతనముగఁ గృష్ణుని గోకులమునకు జేర్చెను.
ఆతఁడతి భీమవు. తన పుత్రులను జంపించెను. ఆతని చెల్లెలు
కుంతి బాల్యావస్థలోనే పుత్రునిఁగ నెను. భర్తయుండఁగా
నితరులవలనఁ బుత్రుఁగ నెను ఆ యైదు కురును గలిసి ఒక్క
స్త్రీని వివాహమాడిరి. వసుద్ధవుని ఒకపుత్రుఁడు సర్వత్ర
గోపీజన వల్లభుఁడని ప్రసిద్ధిని జెందెను. రెండవవాఁడు నిరం
తరము కల్లునుద్రాగు బలరాముడు, ఆతఁడు తన తమ్ముని
భార్యయగు యమునను గ్రీడకై పిలిచెను. నీ వంశమం
తయు నిట్టిదేకాని యీ సమయమున నీవు చెడ్డస్థానము
లోనికి వచ్చి యిరుకుకొంటివి. ఇచ్చట నేను నిన్నుఁ జూపను.
నిన్ను బంధించెదను. నీ పక్షమున వచ్చు యాదపుత్రులరు
వచ్చినను వారి నందఱను యమసదనమునకుఁ బంపెదను.

నీచా ! నీవు నాకీర్తికి గళంకము నాపాదించితివిరా ? నా నెత్తినఁ గాల్చుంచి, రహస్యముగ దాగి నీవు నా కవమానమును గావించితివి. నేను నిన్ను నీ పరివారమును నాశనమొనర్చెదను.”

ఇది విని గంభీరముగ ననిరుద్ధుఁడైట్లనెను :- “అసురరాజా ! నీవీ మాటల నన్నిటిని అజ్ఞానముచే, మూర్ఖముగఁ బలికితివి. నాతండ్రి నిన్నెఱుఁగఁడు. ఆతడు బ్రహ్మపుత్రుఁడగు మన్మథుఁడు. శివునిశాపమున నాతఁడనంగుడైనాఁడు. ఆతని పత్ని ప్రార్థింపఁగా శివుఁడు మరల వరముచే సశరీరుఁడయ్యెను. నీవు శంబరుని పత్ని మాయావతి యనుచుంటివే, వాస్తవమున నామె కాముని పత్ని రతీదేవి. ఆమె తన యథార్థరూపమునగాక గుప్తముగ నున్నది. ఆమె తన ఛాయారూపమున శంబరుని భవనమున వానిని మొహితునొనర్చుటకై యుండెడిది. మాయసీత రావణునిచే హరింపఁబడినది. యథార్థపుసీత అగ్నిలో దాగినది. ఆమె చివరకు రావణుని హరించినది. అట్లే రతీదేవి తన శత్రువునుజంపించి తనయథార్థపు పతి కడకు వచ్చెను.

నీవు మాతాత శ్రీకృష్ణచంద్రున కనేక దోషముల నాపాదించితివి. అవన్నియును మిథ్యలు. ఆతఁడు పరమేశ్వరుఁడు, పురాణపురుషుఁడు, భక్తుల కొసంగిన వరములను యథార్థమొనర్చుటకై ఆతఁడు భూమిమీఁదకు వచ్చినాఁడు.

భక్తులాతని నేమి యాచించెదనో వారికా వరముల నొసఁగుచుండును. ఆతని కీయరాని వస్తువేమియును లేదు. ఆతనికి విధినిషేధములు లేవు. ఆతనిని గర్మలు బంధింపవు. ఆతనికి బంధముక్తులు రెంటికినిఁ బరుఁడే. ఆతనికి శత్రువును లేఁడు. మిత్రుఁడును లేఁడు. ఆతని అన్న కల్లు ద్రాగునంటివి. అది వాస్తవమునఁ గల్లుకాదు, పుష్పరసము. నీవు కుంతీ, ద్రౌపదీ సంబంధమునఁ బలికినదంతయును మిథ్యలే. ఆమెకు గన్యాత్వము నష్టము కాలేదు, ఈమెకు సంబంధము ధర్మసాక్షులగు దేవతలతోఁ గలిగెను. అందులకే వీరు ప్రాతఃస్మరణీయులైరి. భగవానుఁడు స్వయముగ సాక్షాత్తుగ గోలోకమునుండి విజయ మొనర్చినాఁడు. కోట్లకొలఁదిగ గోపగోపీజనములును, గోవులును నాతనివెంట వచ్చెను. ఆతఁడందఱ కధీశ్వరుఁడు. స్వామి. ఆతని అచింత్య లీలలను నీ వసుర ప్రకృతికి సంబంధించిన వనుకొనుచున్నావు. నీ తండ్రికిఁ దెలియును. మీతాతకు పరమేశ్వరుని, మహాత్వము తెలియును. ఈడప నాకునిజముగ ధర్మపత్ని. నేను శాస్త్రాజ్ఞ చేతను, ఈమె యనుమతి తోడను నీమెను గాంధర్వవివాహ మొనర్చుకొంటిని. ఇందులో నధర్మము నన్యాయ మేమున్నది ?”

సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా! అనిరుద్ధ బాణాసురుల కీమాటలు జరుగుచుండఁగనే బాణుని మంత్రియగు

గూష్మాండుఁడు గొప్ప సేనను దీసికొని క్రోధముతో వచ్చి, పండ్లు పటపట కొఱుకుచు మిక్కిలి క్రోధముతో నిట్లనెను:-
 “రాజా! ఈ దుర్వినత బాలకుఁడు మనవంశమున కనమా నమును గావించినాఁడు. ఇట్టి వానితో మీరిట్లు సంభాషణ మేల చేయుచున్నారు. వీనిని వెంటనే పట్టుకొని చంపవల యును” ఇట్లు పలుకఁగానే బాణుఁడాతనికి యుద్ధమొన ర్చుట కనుమతించెను. అంత సైనికులు ‘కొట్టు, తన్ను, చంపు, బ్రదికియుండఁగ నే పట్టుకొనుఁడు. పోసేయ నలదు.’ అని యీ విధముగఁబలుకుచు వారు శూల, పరిఘ, భుసుండి, బాణాద్యస్త్ర శస్త్రములను వర్షించిరి.

వారందఱును బ్రహారి మొనర్చుటను గాంచి ప్రద్యు మ్నతనయుఁడగు ననిరుద్ధుఁడేమాత్రమును విచలితుఁడు గాక ఒక్క పరిఘును దీసికొని శత్రువులపై విరుచుకొని పడెను. ఇప్పుడు సైనికుల తిక్కకుదిరెను. చాలమంది చచ్చిపోయిరి. కొండఱకు చేతులును గాళ్లును విరిగిపోయెను. అనిరుద్ధుని ప్రహారములకు దట్టుకొనఁ జాలక సమరమును వదలి పాటి పోయిరి. సైనికు లాతనిఁ బట్టుకొనుట కుపక్రమించుచుం డెను; కాని ఆతఁడెవరికినిఁ జిక్కలేదు. గొప్ప యేదుపంది కుక్కలమూఁకను ముట్టెతోఁగొట్టి తరుమునట్లుగ నాతఁడు బాణాసురుని సైనికుల నందఱును దఱిమెను.

బాణాసురుఁ డనిరుద్ధుని యుద్ధ చాతురినిఁ గాంచి అత్యంత విస్మితుఁడయ్యెను. అతఁడు లోలోనఁ దనకూతు

రికిఁ దగినమగఁడే యని సంతోషించుచునే యుండెను. ఇప్పుడు యుద్ధము చేయక బలప్రదర్శన మొనర్పక కన్యక నిచ్చినచో సర్వత్ర తనకు అపయశము కలుగఁగలదని పైని కలు పాటిపోగానే బాణాసురుఁడు స్వయముగ వచ్చి, నాగ పాశముచే ననిరుద్ధుని బంధించెను. అనిరుద్ధుడును సమ్మా నార్థము బంధించెను ఈ విధముగఁ బ్రద్యుమ్న పుత్రుని బంధించి అసురుఁడు తనకడకు దీసికొనిపోయెను. అంతః పురములోనికిఁ గొనిపోయి అత్యంత సురక్షిత స్థానమున సుఖముగ నాతని బంధించి యుంచెను.

అనిరుద్ధుని నాగపాశబద్ధు నొనర్చి బాణుఁడు తీసికొని పోవుచుండఁగా, నుష కిటికిలోనుండి చూచి మిక్కిలి వ్యాకులమును జెందెను ? ఆతఁడామె చూపుమేఱకు తప్పకొనఁగానే అత్యంత విషాదమున నేడ్చుచు, విహ్వలయై, అచేతనయై క్రిందఁబడెను.

ఇచ్చట ననిరుద్ధుఁడును వగ్గాకాలము నాలుగు నెలలు గడిచిపోగానే తిరిగి ద్వారకకు రాలేదు. అప్పుడాతని బంధు బాంధవు లందఱును శోకింప నారంభించెను. అందఱును ననిరుద్ధుని రాకకెదురు చూచుచుండిరి. అంతలో వీణను మీటుచు, హరిగుణ గాన మొనర్చుచు నారదుడు ద్వారకకు వచ్చెను. ఆతఁడు వర్ష కాలమంతయును స్వర్గమునకు పైలోకములలోను భ్రమణమొనర్చుచుండెను. చాతుర్మాస్యలలో

ద్వారకకు రాలేదు. నారదునిఁగాంచఁగ నే అందఱకానందము
వైచెను. ఆతని చుట్టును జేరి అందఱిట్లనిరి:- “స్వామీ!
అనిరుద్ధుని జాడ తెలియలేదు. మీ కేమైన సమాచారము
తెలిసిన వోఁ జెప్పుఁడు.”

నారదుఁ డిట్లనెను:- “అదిమా? బాణాసురుఁడు
కేదారి నాథుని సన్నిధిలో శోణితపురమున బంధించినాఁడు.”

సూతుఁ డిట్లనెను - “మునులారా! ఇది విని యాద
వులకు మిక్కిలి కోపమువచ్చెను. వారు వెంటనే శోణితపుర
మునకు బోవుటకు వ్యగ్రతను గలిగియుండును. ఇప్పుడెట్లు
వారు శోణితపురమునకు వచ్చివో ఆ ప్రసంగమును జెప్పెదను
వినుఁడు.”

- ౨ -

బాణాసురుని కొఱకు హరిహరుల యుద్ధము

శ్లో. బాణార్థే భగవాన్ రుద్రః సనుతేః ప్రమథై ర్వృతః।

ఆగుహ్య నంది వృషభం యయుధే రామకృష్ణయోః.

—శ్రీ భాగ. వింస్కం. ౬౩ ఆ. ౬ శ్లో.

చ. వరదుఁడు దారి భక్తజన వత్సలుడైన హరుండు
బాణుని, గరమనురక్తి నాత్మజుల కంటె దయామతిఁ
జూచుఁ గాన తా, దురమొనరించు వేడ్కఁ బ్రమథుల్

గుహుఁడున్ నిజభూతకోటియున్, సరసభజింప నుజ్జ్వల
నిశాత భయంకర శూల హస్తుఁడై.

—శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

భగవానుఁడు తన భక్తుల కానందమును గలుగఁ
జేయుటకై సరస వీరతాపూర్ణములగు వీల లొనర్చు
చుండును. వానినిఁ జదివి ఆతని భక్తులు ప్రేమ విహ్వలులై
గోదన మొనర్చుచుందురు. అజ్ఞులు మాయామోహితులై
వారి చరిత్రములను సందేహించి నిందించుచుందురు. అద్దము
నందు బాలకుఁడు తన ముఖమునే చూచుకొని, వానితో
మధుర, హాస్య, భయానక, రాద్ర, వీరతాపూర్ణములగు
సంకేతము లొనర్చి క్రీడించు నట్లు, భగవానుఁడును వన
విభిన్నరూపములతో విభిన్న క్రీడల నొనర్చుచుండును.
వానిలో రాగ ద్వేషము లుండవు. రాగ ద్వేషము లజ్ఞానుల
చిహ్నములు. శ్రీహరి నిత్య జ్ఞాన స్వరూపుఁడు.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా ! అనిరుద్ధుఁడు
బాణాసురుని కారాగృహమున బంధింపఁబడినాఁడని తెలియఁ
గానే యాదవు లందఱకును గోపము వచ్చెను. వారందఱ
ఐశ్రవశస్త్రములను ధరించి చతురంగబలములతోఁ బర్వత
ములను దాటుకొని శోణితపురమునకుఁ జేరుకొనిరి.
శ్రీకృష్ణుఁడును, బలరాముఁడును, ప్రద్యుమ్న సాత్యకి, గద,
సాంబ, సారణ, నంద ఉపనంద, భద్రాతి యాదవులందఱును

ననిరుద్ధుని విడిపించుటకై బాణాసురునితోఁ బోర నేతెంచిరి. వారి వెంటఁ బండ్రెడఁడఁగొనిపోయి సేన కలదా. సేన యంత యును శ్రీకృష్ణుని యొక్క పుత్రులదియును, పౌత్రులది యును గలదు. వీరందఱును శోణితపురమునకు వచ్చి బాణా సురుని పురమునకు నలువైపులను ముట్టడించిరి.

యాదవులు భుతుండి శతఘ్నులతో సుదృఢమగు నా పరకోటను గూల్చి నగరములోనికిఁ బ్రవేశించిరి. అచ్చట రాజుయొక్క ఉద్యానవనములను, ఉపవనములను నష్టభ్రష్ట మొనర్చ నారంభించిరి. వారు రాజుయొక్క మేడయందలి గోపురాదులను, ప్రధానద్వారములను విఱుగఁగొట్టి నారం భించిరి. సింహద్వారమును బగులఁగొట్టిరి. ఈ సంగతిని బాణాసురుఁడు తెలిసికొని, ఆతఁడు వీరమానియగుటచే, తగిన సేనను వీసికొని, యాదవుల నెదుర్కొని పోరాడుటకై నగ రము వెలుపలికి వచ్చెను. ఆతఁడు భవానీపతియగు కుద్రుని పాదపద్మములతోఁ బ్రణమిల్లి యిట్లు ప్రార్థించెను:- “ప్రభూ! నేఁడే నీతో బనివచ్చినది. నాకాధారము నీవే. నాపుర మును శత్రువులనుండి రక్షింపుము. నవ్వి శివుఁడిట్లనెను:- “ఓయీ! జగద్రక్షకుని నుండి యెవరు రక్షింపఁగలుగుదురు? అయినను నేను నీపురమును రక్షిం చెదనని వర మొసంగి యుంటిని. కావున నామాటను యథాశక్తిగఁ బాలించుటకుఁ బ్రయత్నించెదను. నీవు నీపై నికులతో రణభూమికిఁ బోము.

నేను నాయనుచరులగు భూత, ప్రేత, పిచాచ, ప్రమథ, గుహ్యక, డాకినీ, శాకినీ, యాతుధాన, బేతాల, వినాయక మాతృగణ, కూష్మాండ, బ్రహ్మరాక్షసాదులను దీసికొని వచ్చెదను. నా పుత్రులగు గణపతి, షడానులు మూషక మయూరవాహనముల నెక్కి యుద్ధమునకు వచ్చెదరు. నేనును నందినెక్కి వచ్చుచున్నాను. నేనుగృష్ణునితో ఘోర యుద్ధ మొనర్చెదను.” ఇదివిని బాణాసురుఁడు పరమానందమును జెంది, రణశంఖమునూది బయలుదేరెను. విశాల మగు యాదవసేనను గాంచగనే ఆతని కిన్నాళ్ళకిట్టి అవకాశము చిక్కినదని సంతసించెను. తన సేనను దీసికొనివచ్చి యాదవసేన కెదురుగ నిలిపెను. యాదవసేనను సాత్యకి నడుపుచుండెను. తన సేనను స్వయముగ బాణాసురుఁడే నడుపుచుండెను. గరుడునపై నెక్కి కృష్ణుఁడు తనశార్ఙ్గధనుస్సునెక్కుపెట్టి యుద్ధమునకు సిద్ధమయ్యెను. ఇంతలోనే శంకరుడును దన పుత్రులతోడను, ప్రమథగణములతోడను రణభూమికి వచ్చెను. బాణాసురుఁడు సైన్యభావముతో భవునితో నిట్లనెను:- “విభూ! మీరు శ్రీకృష్ణచంద్రునితో యుద్ధమొనర్ప వలయును. నేను సాత్యకినిఁ జంపి యాదవ సేనకు నాయకుఁడు లేకుండఁ జేయుదును.”

శివుఁడిట్లనెను:- “నేను నీ వెనరితోఁ బోరాడుమనిన వారితోఁ బోరాడెదను. నేను స్వతంత్రుఁడును గాను. భక్త

పరాధీనుఁడను. భక్తు లెట్లాడించిన నట్లాడెదను.” అని పలికి శంకరుఁడు శార్ఙ్గధ్వనియగు కృష్ణునితోఁ బోరాడ నారంభించెను. శంకరపుత్రుఁడగు గుమారస్వామి కామావ తారుఁడగు ప్రద్యుమ్నునితో యుద్ధమునకుఁ దలపడెను. బాణాసురుని ప్రబల పరాక్రమ పుత్రులగు కుగభాండ, కూప కర్ణులు బలరామునితోఁ దలపడిరి. బాణాసురుని పుత్రుఁడు, కృష్ణపుత్రుడగు సాంబునితోఁ దలపడెను. సాత్యకి బాణాసురులు పోరాడు చుండిరి. ఈ విధముగ వారు తమ ఉర్జీల నెన్నుకొనిరి. ఈ విధముగ వారు తమతమ బలపరా క్రములను జూపించుచుఁదుముల యుద్ధమును రోమాం చమగునట్లు చేయుచుండిరి. ఇరువైపులను నభూత పూర్వ మగు యుద్ధము జరుగుచుండెను. హరిహరాత్మక యుద్ధమును గాంచుటకై దేవగణమును, సిద్ధ, చారణ, గంధర్వాప్సర, ఋషిముని యక్షరాక్షసులు విమానముల నెక్కి వచ్చిరి. విమానములచే నాకాశమంతయును నిండిపోయెను.

శివుఁడు పర్వతాకారముగనున్న దన నందిపై నెక్కి నందనందమనితోబోరాడుచుండెను. ఆతనికివెనుకభూత, ప్రేత పిశాచ, గుహ్యక, రాక్షస, డాకినీ, శాకినీ, యోగినీ మొద లగు బ్రహ్మధ గణములును గేకలువేయుచుండిరి. అభవుఁడు తన అజగంధనుస్సు నెక్కిపెట్టి కృష్ణునిపైఁ గొట్టఁగా గృష్ణుఁ డును గన శార్ఙ్గధనుస్సున బాణమునెక్కిడి పినాకపాణి బాణ ములను వ్యర్థము గావించెను. అంత నింక ననేక బాణము

లను బ్రయోగించి భూత ప్రేత పిశాచాదులను బారద్రో
 తెను. అప్పుడు క్రోధమున రుద్రుఁడు గరుడధ్వజునిపై
 బ్రహ్మాస్త్రమును బ్రయోగించెను. కృష్ణుఁడును బ్రహ్మాస్త్ర
 మును బ్రయోగించి దానిని వ్యర్థము గావించెను. అప్పుడు
 శివుఁడు వాయువ్యాస్త్రమును బ్రయోగించెను. వాసుదేవుఁడు
 పర్వతాస్త్రమును బ్రయోగించి దానిని శాంతింపఁజేసెను.
 అంతఁగుపితుఁడై సదాశివుఁ డాగ్నేయాస్త్రమును బ్రయో
 గింపఁగా సర్వత్ర ప్రచండాన్ని జ్వాలలు లేచి సమస్త
 బ్రహ్మాండమును భస్మమొనర్చు నట్లుండెను. అంతఁ బద్మా
 తుఁడు పర్జన్యాస్త్రమును బ్రయోగించి, వర్షముచే దాని
 నార్పెను. బ్రహ్మాస్త్ర, వాయువ్యాస్త్ర, ఆగ్నేయాస్త్రములు
 వ్యర్థములు కాఁగా శివుఁడు తన పాశుపతాస్త్రమును బ్రయో
 గించెను. వెంటనే భగవానుఁడు తన నారాయణాస్త్రముచే
 దానిని శాంతింపఁ జేసెను. తన అస్త్రము వ్యర్థమగుటను
 గాంచి శివుఁడు కొంచెము తటపటాయించెను. అప్పుడు
 కృష్ణుఁడు జృంభణాస్త్రమును బ్రయోగించెను. ఇప్పుడు
 శివునకు విడువకుండ నావలింతలు రా నారంభించెను. అతఁ
 డస్త్ర శస్త్రములను బ్రయోగించుటను మఱచిపోయెను.
 శివుఁడిట్లే ఆవలింతలతో నుండనిమ్మని శ్రీకృష్ణుఁడు తన
 గదా ఖడ్గాదులను గైకొని అసుర సేనను సంహరింప నారం
 భించెను. కృష్ణుని దెబ్బలకుఁ దాళజాలక బాణాసురుని సేన

వికలమై చెదరిపోయెను. ఇచ్చటఁ బ్రద్యుమ్నుని బాణము
లచేఁ గార్తికేయుని శరీరము తుతలిక్షతమయ్యెను. అతఁడు
తన నెమలినెక్కి యెగిరిపోయెను. అసురసేనలోఁ బ్రసిద్ధు
లగు కుంభాండ, కూపకర్ణుల నిద్దరను బలరాముఁడు తన
హాలముచే లాగి గోకలితో బాది అచేతనులను గావించెను.
తమ నాయకులు మూర్ఛపడిపోవుటను గాంచి మిగిలిన సైని
కులు రణరంగమును వీడి పలాయనము గావించిరి. తన సేన
పాటిపోవుటను గాంచి బాణాసురుఁ డాశ్చర్యమును జెందెను.
అతఁడిట్లనుకొనెను. యాదవులకు బ్రాణ మీకృష్ణుఁడే
ఈతఁడెచ్చటికిఁ బోయిన నచ్చట వరికోత కోయునట్లు
సేనను దరుగుచున్నాఁడు. కావున ముంపితని నోడించ
వలయు” ననుకొని క్రోధముతోఁ గృష్ణునిపైఁబడెను. ఇప్పు
డాతఁడు సాత్యకితో యుద్ధమొనర్చుటను మానివై చెను.
తన రథమును గృష్ణునిముందు నిలిపెను. వీఁడు సరియైన
చోటునకే చేరినాఁడని సాత్యకి గ్రహించి, అతఁడు బాణా
సురుని వెంటఁబడక యిదర యోధులతోఁ బోరాడు
చుండెను.

బాణాసురునకు వేయిచేతులుకలవు. అయిదువందల
చేతులలో నైదువందల ధనుస్సులు కలవు. ఆ ధనుస్సులలో
నాతఁడు రెండురెండు బాణములు సంధించెను. ఈ విధముగ
నాతఁడు వేయిబాణముల నొక్కసారిగాఁగృష్ణునిపై సంధించు

చుండెను. కృష్ణుడు సిద్ధముగనే యుండెను. ఆతఁడర్థ చంద్రాకార బాణము నెక్కిడి సంధి పఁగా నాతని బాణము లన్నియును, ధనుస్సులును ముక్కలుముక్కలయ్యెను. ఇంకను గృష్ణుఁడనేక బాణములచే బాణుని గుఱ్ఱములను, రథమును, సారథిని ముక్కలు ముక్కలుగ నొనర్చెను. అంత నుత్సాహముతోఁ గాంచజన్య శంఖము నూదెను.

రాజభవనముపై నుండి బాణాసురుని తల్లి చూచుచు దన్నుఁ బుత్రహీనగాఁ జేయునేమోనని ఆమె దిగివచ్చి, దీర్ఘముఖుడు దన నెండ్రుకలను విఱియఁ బోసికొని రణభూమికి వచ్చెను. ఆమె తనశరీరము మీదనున్న వస్త్రముల నన్నిటినిఁ దొలిగించి వైచి నగ్నయై నందనందనున కెదురుగ నిలుచుండెను. నగ్నయగు స్త్రీనిఁ గాంచుట పాపమని తెలిసికొని భగవానుఁడామెకు బెడముఖమును బెట్టెను. ఆతఁడు బాణాసురుని వైపునకు జూచుటలేదు. బాణాసురుని కిది అదను చిక్కుటచే నాతఁడు యుద్ధభూమి నుండి శోణిత పురములోనికిఁ బోయి విశ్రాంతినిఁ దీసికొనెను.

ఇచ్చట శివుని యావలింతలు కొంత తగ్గెను. తన ప్రమథ గణములు కృష్ణుని ప్రహారమునకు విచలితు లగుటను గాంచి త్రిశిర మను నుష్ణజ్వరాస్త్రమును విడిచెను. ఆ జ్వరమునకు మూఁడు తలలు, మూఁడు కాళ్ళు. ఆ మహా ప్రబలాస్త్రము దశదిశలను దగ్ధ మొనర్చుచు దామోదరుని

పైకి వచ్చెను. అప్పుడు దానిని శాంతింపఁ జేయుటకై శీత జ్వరమును విడిచెను. ఇప్పు డారెండు జ్వరములును గొట్టుకొని యుద్ధముచేయ నారంభించెను. అప్పుడు వైష్ణవ జ్వరము మాహేశ్వర జ్వరము నణఁచెను. ఇప్పుడు శైవ జ్వరము అఱచుట కారంభించెను. ఇప్పుడు శ్రీకృష్ణ శరణము తప్ప వేఱుపాయము లేదని తెలిసికొని, అత్యంత వినయముతో రెండు చేతులు జోడించుకొని స్తుతించుచు శ్రీకృష్ణచంద్రుని శరణు వేడుచు బ్రార్థింప నారంభించెను.

భయశీతయైన ద్రిశిర ఉష్ణజ్వర మిట్లు ప్రార్థించెను:-
 “ప్రభూ! నీవనంతశక్తి సంపన్నుడవు. నీవు చరాచర విశ్వమంతటను బరివ్యాప్తమగు అంతరాత్మవు. నీకు సమానుఁడు గాని, మించిన వాడుగాని లేడు నీ వద్వితీయుడవు. జ్ఞానస్వరూపుడవు. సృష్టి స్థితి లయములకు స్వామివి. వీనికి కారణమవు అట్టినిన్నెవఁ రెఱుగఁ గలుగుదురు? కేవలము వేదవాక్యములచేతనే లక్షింపబడుదువు. నీవు సర్వ వికార రహితుఁడగు శుద్ధసత్యమయ పరబ్రహ్మవు. నీ పాదపద్మములకు నేను బునః పునః ప్రణామ మొనర్చు చున్నాను.

లోకములో నేటి జరిగినను నీవలననే జరుగును. ప్రపంచమున కాదికారణమవు నీవే. ఈ జగద్వృక్షమున కాది బీజమవు నీవే. కాల, దైవ, కర్మ, జీవ, స్వభావ, భూత సూక్ష్మ, శరీర, శూత్ర, అహంకార, హస్తా, పాద, వాగ్గుదోషస్థ,

చక్షుః, కర్ణ, నాసికా, జిహ్వ, త్వచాప్రథివీ, జలాగ్ని, వాయు, ఆకాశముల సంగత మగు లింగదేహమును, ఆ లింగదేహము కర్మబీజముచే మొలకలెత్తి పెరుగును. ఇదంతయును నీమాయయొక్క పరిణామమే. ఇవన్నియు నున్నను నీవే అధిష్ఠాన మగుచున్నావు. కాని నీవు వీని కన్నిటికిని వేఱుఁగ నుండెదవు. నిరంతరము నిర్లేపుఁడవుగ నుండెదవు. ఇట్టి శరణాగత వత్సలుఁడవు, అశరణశరణుఁడవు. శ్యామ సుందరుఁడవునగు నీకు శరణాగతుఁడ నగుచున్నాను ”

సర్వాత్మా! నీ వజుఁడవు, అవ్యక్తుఁడవు, అనాదివి, అరూపుఁడవు, అయినను లీలకొఱకు నీవే అనేకరూపములను దాల్చుచున్నావు. ఒక్కడవయ్యు ననేక మగుచున్నావు. నీవీ ప్రపంచము నడచుటకై సురగణములను, సాధువులను రక్షించుటకై, లోకధర్మమును బాలించుటకై అష్టాదష్టాదు భూమిపై నవతరించుచుందువు. ప్రపంచమునకు శాంతిమార్గమును జూపుచుందువు. నీ యీ అవతారమును భూభారమును హరించుటకే వచ్చినది. కావున భక్తవత్సలా! తెలియనిస్థితిలో నీ జ్వరము నెడల చేసిన యపరాధమును ఊమింపుము.”

ఇది విని శ్యామసుందరుఁడు నవ్వుచు నిట్లనెను :-
‘మహేశ్వరజ్వరమా! నీకేమి కావలెను? నన్నింతగా స్తుతించుట టెందులకు? నీ ప్రయోజనమును దెల్పుము.

అంత మహేశ్వర జ్వలమిట్లనెను :- ‘ప్రభూ ! నేను నీ శాంత, ఉగ్ర, అతిఉబ్బణ దుఃసహజ్వరముచే నత్యంత సంతృప్తుడ నగుచున్నాను. ఈ శీతతాపము నన్నుఁ దాపిత మొనర్చుచున్నది. నీ యెదుట నుండుట మంచిది కాదు. దేహధారుల కాశాపాశములతో నున్నంతవఱకే తాపములు కలుగుచుండును. నీ శరణమునకు వచ్చిన వారికిఁ ద్రివిధతాపములు నశించుచున్నవి. అట్టియెడ మీ శరణము నకు వచ్చిన నా తాప మెట్లుండఁగలదు ?’

త్రిశిరామాహేశ్వర జ్వరము స్తుతించిన నీ స్తోత్రమును విని మ. దహాస మొనర్చుచు మాధవుఁ డిట్లనెను :- ‘త్రిశిరజ్వరమా ! నీవు ప్రాణులకు మూఁడవదినమునఁ జలితో గూడి వచ్చెదవు. నీవురాఁగానే ప్రాణుల శరీరముష్ణమగును. నేను నీ స్తుతిచేఁ బ్రసన్నుడనైతిని నీకు నా జ్వరమున భయముండదు. ఇంతేకాదు. మనకిద్దఱకును జరిగిన నీ సంవాదమును నెవరు వినెదరో వారికి నీ భయముండఁజాలదు.’

సూతుఁ డిట్లనెను :- ‘మునులారా ! భగవానుని యిట్టి వరమును విని త్రిశిరమాహేశ్వర జ్వరము భగవానుని పాదపద్మములకుఁ బ్రణామమును గావించి యథాస్థానమునకుఁ బోయెను. ఇంతలోనే శోణితపురము నుండి నూతన రథము తోడను, నూతనోత్సాహము తోడను బాణాసురుఁడు మరల వాసుదేవునితోఁ బోరాడవచ్చెను. ఇప్పుడు వీరికిద్దఱకును జరిగిన భయంకర యుద్ధమునుగూర్చి మీకు వర్ణించెదను.’

ఉషానిరుద్ధుల చరిత్ర సమాప్తము

శ్లో॥ ఇతి లబ్ధాభయంకృష్టం ప్రణమ్య శిరసాసురః ।
ప్రాద్యుష్మిం రథమాశోష్య సవధ్వా సముపానయత్ ॥
అక్షాహిణ్యా పరివృతం నువాసః సమలంకృతమ్ ।
సపత్నీకం పురస్కృత్య యయా రుద్రానుమోదితః ॥

శ్రీభాగ. ౧౦. స్కం. ౬౪౮. ౫౦, ౫౧ శ్లో.

క॥ కనకరథంబున నిడికొని

ఘనవైభవ మొప్పఁగన్యకా యుక్తముగా
ననిరుద్ధుని గోవిందుం
డనుమోదింపంగఁదెచ్చి యర్పించె నృపా ॥

ఉ॥ అంత మురాంతకుండు త్రిపురాంతకు వీడ్కొని బాణు
నిల్పి య, త్యంత విభూతిమై నిజబలావలితోఁ జనుగేర
నాయుషా, కాంతుఁడు మున్నుగాఁ పటహాకాహళ
తూర్యనినాదపూరితా, శాంతరుఁడై వెసంజనియె నాత్మ
పురీముఖుఁడై ముదంబునన్ ॥

—శ్రీ మదాంధ్రభాగవతము.

అన్నదమ్ములిద్దరు నాటకములలో వేషములు వైచి
రెండు పక్షములను వహించి పోరాడు కొందురు. ఒకరొకరు
కొట్టుకొందురు. విసరి కొట్టుదురు. తిట్టుకొందురు. నాటకము
పూర్తి కాఁగానే నవ్వుచుఁ బ్రేమతోఁ గలిసికొందురు.
వారిలో వారు తమతమ అభినయ మెట్లున్నదని అడుగుకొను
చుందురు. అదే విధముగ భగవానుఁడును బ్రహ్మ విష్ణు

రుద్ర, సురాసుర రూపములను ధరించి క్రీడించుచుఁబరస్ప
రము పోరాడుకొనుచుందురు. అజ్ఞానులు వాస్తవముగఁ
బోరాడు చుండి రనుకొనుచుందురు; కాని యెవని మాయ
నాశ్రయించి యిదంతయును జరుగుచున్నదో, దానిలో
వాస్తవికత యెచ్చటిది? ఇది అంతయు నాతనికి వినోదము.
హరి హరులు పరస్పరము భిన్నులు కారు. అభిన్నులు. క్రీడ
కొఱకై వారు భిన్నులుగఁ దోచుచుందురు. పరస్పరము
పోరాడుకొనుచుందురు. ఒకరొకరి నోడించుకొనుచుందురు.
కాని వారికి జయాపజయము లెక్కడివి. వారజీవులు, అపరా
జితులు.

శుక దేవుఁడిట్ల నెను :- “రాజా! భగవానుని వలన
నభయమును బొంది మా హేశ్వరజ్వము పోఁగానే బాణాసు
రుఁడు మరల రథముపై నెక్కి యుద్ధమొనర్చుటకై భగవా
నుని సమ్ముఖమునకు వచ్చెను. ఈ సారి ఆతఁడు నూతన
రథముపై నెక్కి నూతనోత్సాహముతో రణభూమికి వచ్చెను.
రాఁగానే ఆతఁడు తన సహస్రభుజములతోఁ జక్రపాణిమీఁద
వివిధాస్త్రములను వర్షింప నారభించెను. వర్ష ధారలకు సుమేరు
పర్వతమెట్లు చలింపనో, అట్లే వాని యస్త్రములకు గృష్ణుఁడు
చలింప లేదు. ఈ యసురుఁడెడ తెగక అస్త్రశస్త్రములను
నిరంతరము వర్షించుచున్నాఁడని తెలిసికొని భగవానుఁ
డిట్లనుకొ నెను :- “వీనితో నింతసేపు అస్త్రశస్త్రయుద్ధము

చేయుటెట్లు? వీని సహస్రభుజములను దెగఁగొట్టినచోఁ బీడవదలిపోవును” అని విచారించి కృష్ణుడాతని విశాలబాహువులను వేయింటిని నటకుచుండెను. దూరమునుండి శంకరుఁ డిది చూచుచుండెను. అప్పుడు వెంటనే ఆతఁడు చక్రపాణి కడకు బోయి అత్యంత నమ్రతతో నంజలిని ఘటించి ఆతని నిట్లు స్తుతింప నారంభించెను. :- “ప్రభూ! నీవు పరమజ్యోతి స్వరూపుఁడవు. సర్వవ్యాపకుఁడవు. అజుఁడవు. అనాదివి. అచ్యుతుఁడవు. నిర్వికారుఁడవు. నిశ్లేపుఁడవు. నిరంజనుఁడవు. నిత్యుఁడవు. నీ సత్తాచేతనే యీ ప్రపంచమంతయును సత్యముగఁదోచుచున్నది.” ఈవిధముగ గూఢ జ్ఞానయుక్త మగు గొప్పస్తోత్రమును జేసి చివరకిట్లనెను :- ‘ప్రభూ! ఈ బాణాసురుఁడు నా భక్తుఁడు. వీనికి నేనభయప్రదానమొనర్చితిని. నీవు నామాటను దక్కింపవలెను. వీని ప్రపితామహుఁడగు బ్రహ్మదునెట్లజరామరుఁడిగా నొనర్చితివో అట్లే వీనికిని అభయ ప్రదానమొసంగుము. వీనినిఁజంపవలదు. వీఁడును నీకృపనుబొంది నిర్భయుఁడు కావలయును.”

ఇది విని భగవానుఁడు బిగ్గటగ పకపక నవ్వి యిట్ల నెను :- “శంకరా! నీవు ధన్యుఁడవు. నీవల్లెందులకు కావు. నీవు బోళాశంకరుఁడవు. నీ హృదయము, అనుగ్రహ, దయ లచే నిండియున్నది. విభూ! నీవభయమొసంగిన వానిని నేనెట్లు చంపగలను? నేను నీయాలోచనము ననుసరించియే

వీని గర్వము నణచుటకై వచ్చితిని. వీనికతి బలగర్వము కలదు. వీడు ప్రపంచమున నెవ్వని లక్ష్యపెట్టకున్నాడు. వీడు నీతోడను బోరుటకు సిద్ధపడినాడు కదా! వీడిట్లనెడు వాడు:- “నాభుజములు భారకూపములైనవి. నాయీ చేతులు గులపుట్టుచున్నవి. నీవు తప్ప వీనితో బోరాడువాడు లేడనుకొనుచుండెడువాడు.” అప్పుడు నీవిట్లంటివి :- “నాతో సమానుడగువాడే వచ్చినీగర్వము ఖర్వమొనర్పగలడు.” నేను నీయాజ్ఞను బాలించితిని.”

శివుడిట్లనెను :- “స్వామీ! వీడు మూర్ఖుడు. ఒక్కసారి నావాడని అనుకొనిన తరువాత నాతడపరాధ మొనర్చినను బెద్దలా యపరాధమును త్షమించెదరు.”

భగవానుడిట్లనెను :- “అయితే మంచిది. నాకును వీనినిఁ జంపు నిచ్చలేదు. వీడు నాపరమభక్తుడగు విరోచ నుని పుత్రుడగు బలిచక్రవర్తి తనయడు. బలికి నేను సపరివారముగ నభయప్రదాన మొసంగితిని. అట్టియెడ నాతని పుత్రుని నేనెట్లు చంపగలను? వీని పితామహుడగు బ్రహ్మాదునకును నేను వానివగళములోని వాని నెవనినిఁ జంప నని మాట నిచ్చియుంటిని.”

శంకరు డిట్లనెను :- “స్వామీ! చంపుటెందులకు? నీవు బూరుగు కొమ్మలను నఱకినట్లు వీని చేతులను నఱకితివి.”

నవ్వి భగవానుడిట్లనెను :- “శంకరా! నీవు బోళా శంకరుడవు. వెనుక ముందులలోఁ బింపవు. తీర్థమునకుఁ

బోయిన బోడిచేసికొనిన జాలువన్నట్లుండును. నీయెదుటకు వచ్చువారికి నీవు కన్నులను మూసికొని వరముల నొసంగుచుండువు. నీవు వీనికి సహస్రభుజముల నొసంగితివి. అవి వీనికి భారభూతములే. వీడు సహస్రభుజములతో నీయుపద్రవములను గాక యింకేమి చేయఁగలఁడు? అందువలన నేను వీని భుజములను ఖండించితిని. ఇక నిచ్చటనుండి వీనికి నాల్గుచేతులుమాత్రమే యుండఁగలవు. ఈతఁడు జరామరుఁడు కాఁగలఁడు. వీని నెవరును ఖండింపఁజాలరు. ఈచతుర్భుజుడగు బాణాసురుఁడు నీపార్షదులతో ముఖ్యుఁడు కాఁగలఁడు. ఇక వీని కేభయము నుండజాలదు.”

ఇది విని శివుఁడానందమును జెందెను. ఆతఁడు బాణాసురునకొక దివ్యస్తోత్రము నొసంగెను. ఆ స్తోత్రమున నాతఁడు వాసుదేవుని స్తుతించెను. నతమస్తకుడై ఆతని పాదపద్మములకుఁ బ్రణామమును గావించెను. భగవానుఁడును నాతని స్నేహభరిత దృష్టితోఁ గాంచి, అభయప్రదాన మొసంగెను. ఇప్పుడు సంధి జరిగినది. శంకరుని ప్రభావముచే బాణాసురుని కోర్కెలన్నియును నెఱవేరెను. తన పుత్రికకు మంచి సంబంధము లభించెను. నగరమునకుఁ బోయి, ఆతఁడు దివ్యరథమును సిద్ధమొనర్చి దానిలో స్నానమొనర్చి, దివ్యవస్త్రాభరణములతో నలంకరింపఁబడిన ఉషను, అనిరుద్ధునిఁ గూర్చుండఁబెట్టెను. ముందుపాద్యములు

మ్రోగుచుండెను. మిక్కిలి ఆనందముతో వధూవరులను దీసికొని భగవత్సన్నిధిలోనుండిరి. అరణము క్రింద అనేకము లగు గజ, తురగ, రథ, సువర్ణ, మణి, మాణిక్య, మాక్తిక, వస్త్రాభరణ, గంధ, చందన, మృగచర్మ, కంబళ, శాల్వ, దాస, దాసీ మొదలగు గృహోపకరణములు నెన్నిటితో యొసంగెను. అతఁడు సమస్తవస్తువులను గ్రహించి, శివుని యనుజ్ఞను గైకొని, అనంతమగు యాదవసేనా పరివృత్తుడై శ్యామసుందరుఁడు తన పురమగు ద్వారకానగరమునకు రాఁగా నూతనవధువుతోగూడిన ననిరుద్ధునిగాంచిఅందఱును హర్షించిరి. నగరవాసులందఱును విజయుడైవచ్చిన భగవానునకును, అనిరుద్ధునకును స్వాగతసత్కారముల నొసంగిరి. పురవాసులందఱును జయజయధ్వానము నొనర్చుచు వధూవరుల వెనుక నడుచుచుండిరి. ముందు వేదఘోష నొనర్చుచు వేదజ్ఞులకు బ్రాహ్మణులు నడుచుచుండిరి. శంఖ, పణవ, నుందుభీ మొదలగు వాద్యములు మ్రోగుచుండెను. అచ్చటచ్చట ద్వారములు నిర్మింపఁబడెను. అచ్చట తోరణ ధ్వజపతాకాదులు వ్రేలాడఁగట్టఁబడెను. రాజమార్గము లందును, సందుగొందులందును సుగంధజలములు చల్లఁబడెను. ఈవిధముగ నద్భుతముగ నలంకరింపఁబడిన నగరము లోని కందఱును బ్రవేశించిరి.

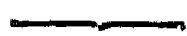
సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా! నేనత్యంత సంతోషముగను ననిరుద్ధుల చరిత్రమును జెప్పితిని. ఈ కథా

ప్రసంగమున శంకరకృష్ణుల యుద్ధమును వర్ణింపఁబడినది. శంకరకృష్ణులు వేలువేలుకారు. ఒక్కడే రెండురూపములను ధరించినాఁడు. వీరి యుద్ధ మజ్ఞానముచేఁగాని లోభముచేఁగాని జరిగినది కాదు. ఇది కేవలము లోకవల్లీల. హరి హరాత్మక యుద్ధప్రసంగము నెవఁడు ప్రేమపూర్వకముగ శ్రవణమొనర్చునో వానికిఁ బరాభవమెన్నటికిని గలుగదు. ఏ కుమారి యీ ప్రసంగమును వినునో, ఆమెకు సుందరుఁడును, స్వస్థుఁడునగు వరుఁడు లభింపఁగలడు. వివాహిత స్త్రీలు వినినచోఁ బుత్రులు కలుగుదురు. నిర్ధనుఁడు వినిన ధనము లభించును. భక్తుఁడు వినినచో భగవానుని యందఁజైతుక భక్తి కలుగును. ఏ శూర వీరుఁడీ ప్రసంగమును బ్రాతః కాలమున నిద్రలేవఁగానే వినునో వానికిఁ బరాభవ మెన్నటికినిఁ గలుగదు.”

ఇది విని శౌనకుఁ డిట్లనెను:-“సూతా! మాధవుని లీల లన్నియును చాల మధురముగ నుండును. భగవానుఁడు ద్వారక యందుండి చేసిన బ్రసిద్ధలీల నొక దానినిఁ జెప్పఁడు.”

సూతుఁ డిట్లనెను :-“స్వామీ! భగవానుఁ డెట్లనంతుఁడో ఆతని లీలలును ననంతములే. భగవానుఁడు బ్రహ్మణ్యదేవుఁడు. ఆతఁడు బ్రాహ్మణులను సన్మానించుటకే భగవంతుఁ డవతరించినాఁడు. సదా ఆతని పుత్రుల

కును, పాత్రులకును దీనినే నేర్పెడు వాఁడు. ఈ ప్రసంగమున భగవానుఁడు నృగమహారాజు నెట్లుద్ధరించినదియును, అతని పుత్ర పాత్రుల కెట్టి శిక్షణ నొసంగినదియును మీకుఁ జెప్పెదను. మీ రందఱును సమాహిత చిత్తులరై శ్రణమొనర్చుడు.”

నృ గో ధ్ధా ర ము

శ్లో. నృగో నామ సరేంద్రోఽహ మిత్వౌకు తనయః ప్రభో ।

దానిష్వా ఖ్యాయ మానేషు యది తే వర్ణమస్పృశమ్.

శ్రీ భాగ. ౧౦ స్కం. ౬౪ ఆ. ౧౦ శ్లో.

శా. ఏ నిత్వౌకు తనూఁజుడన్ నృగుడు నా నేపారు భూపాలుఁడన్, దీన వ్రాతము సర్ధిఁబ్రోచుచు ధరిత్రీ నాయకుల్ గొల్చి స, మ్మానింపం జతురంత భూ భరణ సామర్థ్యం డనై సంతత, శ్రీ నిండానినవాఁడ నుల్లసిత కీర్తి స్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్.

—శ్రీమహాంధ్ర భాగవతము.

భక్తుల గొప్పదనమును లోకమునకు వెల్లడి చేయుటయే భగవానుని స్వభావము. తన ఆశ్రితులను బ్రశంసించి ప్రశంసించి అతఁడు తృప్తినిఁ జెందఁడు. భగవంతున కేకాదు, అతని భక్తులకును నిదియే స్వభావము. భక్తుఁ డందఱును

గౌరవమును జూపించును. ఇతరుని సమ్మానింపకుండిన వాఁడు భక్తుఁడు కాఁడు. తానవమానమును బొందుచు నితరులకు గౌరవము నొసంగువాఁడు భక్తుఁడు. భగవానుఁడు జగత్సృష్టాజ్యుడు. ఆతఁడును బ్రాహ్మణులను దన దేవతలుగ భావించును.

సూతుఁ డిట్లనెను :- మునులారా! ఒక దినమున సాంబ, ప్రద్యుమ్న, చారుభాను, గదాది యాదవ రాజకుమారులు చాల మంది వనోపవనములందు విహరింపఁజాల దూరము పోయిరి. వీరు పెద్దవాఁడైనను తండ్రులు, తాతలును, నింకను బ్రదికియుండుటచే రాజకుమారులని పిలువఁబడిరి. అందఱును యువకులు, వినోద ప్రియులు, సమవయస్కులు, పోయిపోయి వీరు చాల దూరము పోయిరి. అచ్చటికిఁ బోఁగానే వీరి కత్యంత దాహమువైచెను. అందువలన వారటునిటుఁ బోయి జలము నన్వేషించుచుండిరి. కొంత దూరము పోఁగానే వీరికొక పెద్ద బావి కనఁబడెను. దానిలోనికి దొంగి చూడఁగాఁ బర్వతాకారముగ నుండిన నొక జీవము దానిలోఁ గనిఁబడెను. ఇంతటి పెద్ద జంతువును వారెన్నడును జూడలేదు. అందఱిట్లనుకొనిరి - “ఈ జీవమెచ్చటనుండియో వచ్చి యీ కూపమునఁ బడియుండును. దీని నెఱ్ఱెన బయటకు దీయవలయును” ఇట్లాలోచించి వారు నీటినిఁ ద్రాగుటను మఱచి, బయటకు దీయుటకుఁ బ్రయ

త్పించుచుండిరి. ఇది యీ కూపమున నట్లే యుండినచోఁ జావఁగలదనుకొనిరి. వారికి దానిపై దయ కలిగెను. ఇంకొక విచిత్ర మేమనఁగా నది సువర్ణమువలె మెఱయుచుండెను. ఇది సాధారణమైన జీవము కాదనుకొని దానిని బావినుండి వెలికిఁ దీయుటకుఁ బ్రయత్నించిరి. ముందుగా వారు గట్టి మోఁకులను తెచ్చి కట్టి లాగ నారంభించిరి. కాని వాని వలన నది రాలేదు. అంతఁ జర్మముతోఁ జేయఁబడిన గట్టి మోకులను దెచ్చిరి. వాని వలనను నది అలవికాలేదు. బయటకు రానేరాలేదు.

నివరకు కొందఱు రాజకుమారులు భగవానునకీ విషయము నిట్లనివేదించిరి:- “ప్రభూ! ఒక అద్భుత విషయము కలదు. మేము విహారముకొఱకై వనములోనికిఁ బోయితిమి. అచ్చట బావిలో నొక విలక్షణమగు జంతువు కనఁబడినది. అది సువర్ణమయముగఁ గొండంతగా నున్నది. అది చాల విలక్షణమగు జంతువు. మేము దానిని బావినుండి బయటకు దీయుటకై అనేక ప్రయత్నము లొనర్చితిమి. కాని అది బయటకు రాలేదు. దాని శరీరము నవసీతమువలె నున్నగా నున్నది. మూఁతిమీఁద ముండ్రవలె వెండ్రుకలుండెను. అది రహస్యమయముగ నోటినిఁ గదిలించుచున్నది. ఇదే జంతువో తెలిసికొనవలయునను గుతూహలము కలుగుచున్నది.”

తన పిల్లల యీ ఉత్సృకతను గాంచి భగవానుఁడు వారివెంట రథముపై నెక్కి అచ్చటికి వచ్చెను. కమల

నయనుడును, విస్వంభరుడు దానిని గాంచి నవ్వెను. మూరులతో నాతఁ డిట్లనెను:- “ఛీ! ఛీ! మీరీ చిన్నజంతువును గూడ బయటకుఁ దీయఁజాలకున్నారు.” అని పలికి భగవానుడు తన యెడమచేతిని బావిలోనికి జొనిపి వెంటనే దానిని బయటకు తీసివెచ్చెను. భగవానుని యొక్క ఆ పావన స్పర్శ తగులఁగానే అది ఆ శరీరమును ద్యజించి, అందఱును జూచుచుండఁగనే దివ్యరూపముగల దేవతయయ్యెను. ఆ సమయమున నాతని తేజః ప్రకాశముచే దశదిశలును వెలిగి పోవుచుండెను. తత్ప్రకాశనమువలె మిఱుమిట్లు కొలుపుచుండెను. బహు మూల్యములగు వస్త్రములను, దివ్యాతి దివ్యములగు నాభరణములను ధరించుటచే శరీరమంతయును శోభాయమానముగ నుండెను. ఆతఁ డిట్లుననుగంధ పుష్ప మాలలను ధరించియుండెను. ఆతఁడు చేతులను జోడించుకొని, నతమస్తకుఁడై వినీతభావముతో భగవానుని సమీపమున నిలుచుండెను.

భగవంతునకుఁ దెలియనిదేమియునులేదు. అన్నియును దెలియును. అయినను సర్వసాధారణుఁడ సమాచారము నంతను దెలిసికొనవలయును. ఆతని కిట్టిజన్మ యేల వచ్చినదో అందఱకును తెలిసిన లోకమునకు మేలుగలుగఁ గలదనుకొని భగవానుఁ డాతని నిట్లడిగెను:- “మహాభాగా! నీ వెవఁడవు? నీ వెవఁడవో శ్రేష్ఠదేవతవుగాఁ గనఁబడు

చున్నావు. ఏలననఁగా నీ రూప మత్యంత మనోహరముగ నున్నది. నీ వింతవఱ కిట్టి అధమజన్మలో నున్నవాడ విట్లు హఠాత్తుగా దేవతవైతివి? నిన్నుఁజూడఁగా భవ్యుడవుగఁ గనఁబడుచున్నావు. ఈ యధమజన్మ నీ కే యపరాధమునఁ బ్రాప్తించినది. నీ ఓజః తేజ, రూప, సౌందర్యమును గాంచిన నీ కీ జన్మ రావలసినది కాదని తోచుచున్నది. నీ కీ యూసరివిల్లిగా నగుట కే పాపము సంభవించినది? ఊసర విలెసను సామాన్యపుదికాదు. ఇంతటి గొప్ప శరీరము గల యూసరవిల్లిని మే మెన్నడును జూడలేదు. ఇప్పుడు నీవు దేవతవైతిని. బహుశః నీవు నీ పూర్వజన్మ వృత్తాంతమును నెఱిఁగియుందువు. మాకు దాచవలసినపని లేకుండిన ననుస్త వృత్తాంతమును బూర్ణముగఁ జెప్పుము.”

భగవానుఁ డిట్లు ప్రశ్నింపఁగా దేవస్వరూపుడగు నా పురుషుఁడు సూర్యునివలె వెలుఁగు దన కిరీటముతోఁ గూడిన మస్తకమును గృష్ణుని పాదపద్మములందుంచి, శ్రద్ధా భక్తులతోఁ బ్రణామమొనరించి, యిట్లు చెప్పఁదొడంగెను:-
“ప్రభూ! మనుపుత్రుఁడగు నిత్వౌకుని పేరును మీరు వినియే యుందురు. నే నిత్వౌకు పుత్రుఁడను. నేను జాల కాలము సప్తద్వీపవతియగు వసుంధరను ధర్మముగఁ బాలించితిని. ఆ దినములలో నేను బ్రపంచమున గొప్పదాతనను బ్రసిద్ధిని బడసితిని. మీరు దాతలగు రాజులలోఁ బురాణము లందు నృగుని పేరును వినియుందురు. ఆ నృగుఁడను నేనే.”

భగవానుఁ డాశ్చర్యమును బ్రకటించుచు నిట్లనెను:-
 “మహాభాగా! నీవు రాజర్షి నృగుఁడవా? ధన్యవాదములు, ధన్య
 వాదములు. నీ నామమును మేము నిత్యమును వినుచుందుము.
 నృగునితో సమానముగ దానము చేయగలవాఁడెవఁడున్నాడు?
 రాజా! మేము మీ దానమును గూర్చి వినఁగోరుచున్నాము.
 నీ కింతటి పేరెట్లు వచ్చినది? మీ కీర్తి యింతగా నిలుచు
 టకై నీ వింతటి దాన మేమిచేసితివి? సూర్య, చంద్రతారక
 లున్నంతవఱకు నీ కీర్తి అక్షుణ్ణముగ నుండఁగలదు. నీవు నీకు
 సంబంధించిన విషయములను మాకు విస్తారముగఁ జెప్పుము.”

భగవదాజ్ఞను బొంది, ఆతని చరణములకు మరల
 నమస్కారమొనర్చి నృగుఁడిట్లనెను :- “జగన్నాథా! నీవు
 సర్వాంతర్యామివి. సమస్త భూతాంతఃకరణము లందు నీవు
 సాక్షిరూపముగ నిరంతరము విరాజిల్లుచుందువు. జీవుని
 యొక్క శుభాశుభకర్మలు నీకు తెలియని వేమియును లేవు.
 నీకు నేను జెప్పట వ్యర్థము. ఏలననఁగా నీ దృష్టినిఁ గాల
 మును నడ్డగింపఁజాలదు. నీవు కాలస్వరూపుఁడవు. అయినను
 నీవాజ్ఞాపించునెడల నేను నా పూర్వజన్మ వృత్తాంతమును
 జెప్పెదను. ఏలననఁగా నీ యాజ్ఞాపాలన మొనర్చుట ప్రాణు
 లకు బరమకర్తవ్యము. సరే, ముందుగా నేను నా దానమును
 గూర్చి అడిగినారు కావున దానినిగూర్చి చెప్పెదను.

స్వామీ! నానోరు నాదానమును గూర్చి చెప్పుఁ
 కొనుటవలన దాని మహత్వము తరిగిపోఁగలదు. పుణ్యము
 నష్టమగును. కాని నీమాజ్ఞయై నపుడికఁజెప్ప తీరవలసినదే.
 ప్రపంచమున నన్నిటికంటె గొప్పదానము గోదానము.
 గోవుయొక్క గోమగోమమున దేవత లున్నారు. ముప్పది
 మూఁడు కోట్ల దేవతలు గోవు శరీరమందు గలరు. గోదా
 నము నొనర్చిన నన్నిదానములను జేసినట్లే కాఁగలదు. నే
 నెన్ని గోదానముల నొనర్చితినో దానినిఁ జెప్పవీలులేదు.
 పృథివి యందెన్ని రజకణము లున్నవో, వర్షము కుటీయు
 నపుడు వర్షధార లెన్ని కలవో, ఆకాశమున తార కాగణ
 మెంతయున్నదో వానిని లెక్కపెట్టుట కెల్లు వీలులేదో,
 అట్లే నేను జేసిన గోదానములను లెక్కించుటకు వీలుండదు.
 అసంఖ్యాకములగు గోవులను నేను దాన మొనర్చితిని. గోవు
 లైనను ముసలవి ముతకవి కావు. బాగుగాఁ బాల నొసంగు
 పాడియావులను వత్సములతో నొసంగితిని. ఆ గోవు లన్ని
 యును సుంగరములు. గొడ్డుబోతు ఆవులందు లేనేలేవు.
 అన్నియును శీలము కలవి. సాధువులు. వాని పాలు చిక్కగ
 నుండును. ఆ పాలలో నుండి నాల్గవ వంతు నేను వచ్చెడిది.
 నేను గోవులనైనను స్వర్గశృంగములతోడను, రాప్యఖురముల
 తోడను నొసంగితిని. అవి యెచ్చటినుండియో తేబడినవి
 కావు. న్యాయార్జిత విత్తముతోఁ గొనియుంటిని. ఆ గోవు

లపై దుశ్శాలువను గప్పితిని. వాని నెవరికో కాదు. అపాత్రుల కీయలేదు. వేదజ్ఞులును, గుణశీలములు కలవారును; సదాచారములును, తపోనిరతులును, శాంతులును, దాంతులును, వేదపాతులును, బహుకుటుంబీకులును, శిష్యులకు విద్యను గఱపు బ్రాహ్మణులు కొసంగిణిని. సుందరములగు అశ్వ, గజములను సుయోగ్యులకు గన్యకలను ధన, ధాన్య, దాస, దాసీజనములను, గృహోపయోగకరములగు నితర సామగ్రులను, తిలపర్వతములను, రజిత, సువర్ణ, శయ్యా, వస్త్ర, రత్న, రథాది సామగ్రులును నేను సదాదాన మొనర్చెడు వాఁడును. దాసములను జేయుటయే కాక నేను చాల యజ్ఞయాగాదుల నొనర్చితిని. కూపములను ద్రవ్వించితిని. వనముల నాటించితిని. వాపీ తటాకములను నిర్మించితిని. సత్రములను, బాఠశాలలను గట్టించితిని. ఉదారముగ నత్యంతానందమున నేనీ కర్మల నన్నిటి నొనర్చితిని. ఇన్ని చేసినను నా ప్రారబ్ధవశమున నాకొక్క అపరాధము సంభవించినది. నా దానకారణమున నొక బ్రాహ్మణుని చిత్తము దుఃఖిపడినది. దాని పరిణామ స్వరూపమున నాకిట్టి నీచజన్మ ప్రాప్తించినది.”

భగవానుఁ డిట్లడిగెను:-“ఏమి జరిగినది? ఆ యపరాధ మేమి? నిట్టూర్పును విడిచి నృగమహారా జిట్లనెను :- ఏమైనది స్వామి! ఒకా నొకప్పుడొక యాజ్ఞిక బ్రాహ్మ

ఋని యజ్ఞ ధేనువు వచ్చి మా ఆవుల మందలోఁ గలిసిరిది. అప్పుడు నేను నిత్యమును లక్షల కొలదిగ నావులను దాన మొనర్చు చుండెడివాడను. సేవకులు దానమును జేయఁ వలసిన గోవుల నలంకరించునపుడు వారికి దెలియక దీనిని గూడ అలంకరించిరి. ఈ సంగతి నా కేమియును దెలియదు.

నేను నిత్యమును దానము చేసినట్లు, ఆ గోవులతో బాటుగా దీనిని గూడ దానమొనర్చితిని. ఆ బ్రాహ్మణుఁడొ తటి సుందర ధేనువును గాంచి ముగ్ధుడయ్యెను. ఆతఁడా గోవును మిక్కిలి సంతోషముతోఁ గొనిపోయెను. ఈ గోవు యే బ్రాహ్మణునిదో, ఆ బ్రాహ్మణునకిది లేకున్న యజ్ఞము పూర్తికాదు కావున దానిని సర్వత్ర వెదుకుచు నాతఁడు వచ్చెను. యజ్ఞములో నేగోవుయొక్క పాలు, నేయి ఆహుతులకై వినియోగింపఁబడునో ఆ ధేనువును గాపాడవల సిన అవసర మా యాజ్ఞకునకు గలదు. దానినిఁ బోఁగొట్టు కొన్నను, లేక అది చచ్చినను జాలపాపము సంభవించును. యజ్ఞము పూర్తికాదు. దైవవశమున దానమును గొనిన బ్రాహ్మణుఁడా యావును గొనిపోవునపుడు దారిలో నావును వెదకికొనుచు నీ బ్రాహ్మణుఁడు కనఁబడెను. తన యజ్ఞ ధేను వును జూచునప్పటికా బ్రాహ్మణుని రోమములు నిక్కఁబొడి చెను. ఆతని యానందమునకు మేఱలేకుండెను. ఆతఁడు మిక్కిలి స్నేహముతో గోవును గొనిపోవు బ్రాహ్మణునితో

నిట్లనెను:-“చాల సంతోషము. మీగు నా గోవును బట్టుకొంటిరి. దీని కొఱకు నేనత్యంత వ్యాకుల పడుచున్నాను.”

ఇది విని దానమును దెచ్చుకొను బ్రాహ్మణుఁడు మిక్కిలి చకితుఁడై అవహేళనా స్వరమున నిట్లనెను:-
“విప్రోత్తమా! నీవు మత్తుమందు త్రాగ లేదుగదా! నా గోవును గాంచి నీగోవు అనుచుంటివేమి?”

గోవున కధిపతియగు బ్రాహ్మణుఁ డిట్లను.-“బ్రాహ్మణుఁడవయ్య నీవసత్యమును బలుకుచున్నావు. సిగ్గుచేటు. ఈ గోవు నీదెట్టెనది. ? నీవు దీని నెచ్చటనుండి కొని తెచ్చితివి?”

ఆ బ్రాహ్మణుఁడు క్రోధస్వరమున నిట్లనెను:- “నేనా అసత్యమాడుచున్నది ? నీవే అసత్యములు పలుకుచున్నావు. నేనీ గోవును గొన లేదు. నాకు నృగమహారాజు దానమొసంగి నాఁడు”

అగ్నిహోత్రియగు బ్రాహ్మణుఁడు క్రోధముతో నిట్లనెను:-“ఇతరుల గోవును దానమొసంగుటకు నృగుఁడెవఁడు? పద నీ వాతని దగ్గఱకు”.

ఆ బ్రాహ్మణుఁడును దృఢముగ నిట్లనెను:- “పద, నెనును వచ్చుటకు సిద్ధముగ నున్నాను.” అని యిట్లు పొట్లాడుకొనుచు నా దగ్గఱకు వచ్చిరి.

నృగమహారాజు కృష్ణచంద్రునితో నిట్లనెను:-
“ప్రభూ! రాఁగానే దానమును గ్రహించిన నా బ్రాహ్మ

ఋషి క్రోధముతో నాతో నిట్లనెను:-“రాజా! సత్యమును జెప్పుము. నీవీ గోవును నాకు దానమొసంగితివా? లేదా?”

నేనెట్లులేదనగలను? నేనిట్లంటిని:-“అవును, విప్రోత్తమా! నేనిప్పుడే విధ్యుక్తముగ, సంకల్పసహితముగ నీ గోవు నీతనికి దానమొసంగితిని.”

అప్పుడా గోవుయొక్క యజమాని క్రోధమున నిట్లనెను:-“రాజా! దొంగతనంచేసి గోదానమొసంగిన నేమి పుణ్యము లభింపగలదు? ఇది పైగాఁబాపము.”

నేను జేతులను జోడించుకొని యిట్లంటిని:-“బ్రాహ్మణోత్తమా! మీరు శాంతించుఁడు. నాకు జ్ఞాపకమున్నంత వఱకు నేను దొంగతనము చేయలేదు.”

దృఢతాస్వరమున గోవుయజమానియగు బ్రాహ్మణు డిట్లనెను:-“ఏల చేయలేదు? దీనికిఁ బ్రత్యక్ష ప్రమాణము నాగోవే దీనిని నీవు దొంగిలించి దానమొసర్చితివి.”

నేను విసీతభావముతో నిట్లంటిని:-“విప్రోత్తమా! నేను బుద్ధి పూర్వకముగ దొంగతనము చేయలేదు. నీవీ గోవును నీదనుచున్నావు. నేను మీ మాటమీఁద నవిశ్వాసమును జెందుటలేదు. ఆగోవు నాగోవులలోని కెట్లు వచ్చినదో విచారించెదను.” ఇట్లు పలికి నేను జాడతీసితిని. బాగుగా విచారింపఁగా యథార్థవిషయము తెలిసినది. సేవకులిట్లనిరి:-“మహారాజా! పొరపాటున నీగోవు మన

మందలోనికి వచ్చినది. మేము దీనిని మనదే అనుకొంటిమి. అందువలన నలంకరించితిమి. పొరపాటుననే యీదానమును జరిగినది.”

ఇది వినఁగానే నాకు మిక్కిలిభ్రమ కలిగెను. నేను గొప్ప ధర్మ సంకటమునఁ బడితిని. నేనా గోవుయొక్క యథార్థపు యజమానియైన బ్రాహ్మణునితో నిట్లంటిని :- “స్వామీ! నావలనఁ బొరపాటు జరిగినది. క్షమింపుఁడు. ఈగోవునకు బదులుగా మీకు నేను లక్ష గోవుల నిచ్చెదను”

బ్రాహ్మణుఁడు రోషమున నిట్లనెను :- “రాజా! నీవు నన్ను లోభిగా భావించితివా? నేను గోవు నమ్ముకొందునా? ఇది నా యజ్ఞధేనువు. దీనికి బదులుగా నీవు నీరాజ్యము నంతయు నొసఁగినను నేను గ్రహింపను.”

ఇది విని నేను నిరుత్తరుఁడనైతిని. అంత నేనా దానమును గైకొనిన బ్రాహ్మణునితో నిట్లంటిని :- “నా అజ్ఞానమున నీపొరపాటు జరిగినది. మీరిద్దరిలో నెవరైనను నా మీఁద దయఁజూప వలయును. నేను మీ శరణు వేడితిని. ఘోరనరకమునఁ బడకుండ నన్ననుగ్రహింప వలయును.

ఇది విని యాబ్రాహ్మణుఁడిట్లనెను :- “ఇచ్చుటలో నేమియును నభ్యంతరము లేకుకాని, నాకు ప్రతిపక్షియగు బ్రాహ్మణుఁ డా గోవు కొఱకై లక్షగోవుల నొసంగినను నంగీకరింపకుండఁగా నేను మాత్రమెట్లంగీకరింపవలయును. నీవు రాజువు. నీకు గోవు కావలయుననినఁ దీసికొనవచ్చును. బదులునకు బదులుగా నీయఁదలఁచిన యెడల లక్షగోవుల నొసంగినను దీనిని నే నీయను. అంతేకాదు ఇంకను పదివేల గోవుల నొసంగినను నేను గ్రహింపను. బ్రాహ్మణ సమాజమున నే నవమానపడను. ఇదిగో, తీసికొనుము నీగోవును. నేను పోవుచున్నాను.” ఇట్లు పలికి ఆతఁడ సంతృప్తుఁడై గోవును వదలిపెట్టి వెడలిపోయెను. రెండవ బ్రాహ్మణుఁడును నేమియును దీసికొనక వెడలిపోయెను. ఈ సంఘటనమువలన నాకు మిక్కిలి దుఃఖము కలిగెను. ఆ సమయమున నాకు మృత్యువు సంభవించెను. యమదూతలు నన్నుఁగొనిపోవ వచ్చిరి. నన్నాదరముగ ధర్మరాజు సభకు గొనిపోయిరి. యమధర్మరాజు నాకు స్వాగత సత్కారము లొనర్చి, మిక్కిలి ప్రేమతో నిట్లనెను :- “రాజా! నీ వంతులేని పుణ్యమును జేసితివి. నీ వసంత కాలమువఱకు, అక్షయ దివ్య తేజోమయ లోకములను బ్రాప్తిం చెదవు. పుణ్యములతోఁ బాటుగా నీకును గొంచెముగఁ బాపము సంభవించినది. ఈ పాపము నీ పుణ్యములముందు సుమేరువు వద్ద నావగిరి

జంతకూడలేదు. అయినను పాపపుణ్య ఫలములరెంటిని ననుభవింప వలసియుండును. ముందుగా నీవు పాపఫలము ననుభవించెదవా? పుణ్యఫలము ననుభవించెదవా? నీ యాజ్ఞ ప్రకారమే నే నేర్పాటు చేయఁగలను.”

నేను నా మనస్సులో నిట్లాలోచించు కొంటిని :-
 “ముందుగా సుఖము ననుభవించి చివరకు దుఃఖము ననుభవించుట చాల కష్టము. ముందుగా సుందర స్వాదిష్ట పదార్థములను దిని తగువాత పాసి, దుర్గంధముగను, జేదుగనుండు పదార్థములను దినుటవలనఁ జిత్తము చెడిపోవును. మిక్కిలి కష్టము కలుగును. రెండు విధములగు పదార్థములను దినవలసియుండినను ముందుగాఁ జేదు పదార్థములను దిని, తరువాత స్వాదిష్ట పదార్థములను దినుట బాగు. అదే విధముగ ముందు దుఃఖము ననుభవించి, తరువాత సుఖము ననుభవించవలయును” అని యాలోచించి నేను యమధర్మరాజుతో నిట్లంటిని :- “దేవా! ముందుగా నేను బాపకర్మఫలము ననుభవింపఁ గోరుచున్నాను. ముందుగా నా పాపము లన్నియును ననుభవించునట్లేర్పాటును గావింపుము.”

యముఁ డిట్లనెను :- “మంచిది. నీవు ఊసరవిల్లివి కమ్ము.”

యముఁ డీమాట నెప్పుడనినాఁడో నేను బృథివిపై కృకలాసము (ఊసరవిల్లి)నై పుట్టితిని. పాపములు రెండు

విధములు. తెలిసి చేసిన పాపములు. తెలియక చేసిన పాపములు. నేను తెలియక పాప మొనర్చితిని కావున నాకీ జన్మయందును బాధలు కలుగలేదు. ఇంతేకాదు. నాకు పుణ్యక్షేత్ర నివాసము లభించినది. ఆఱునెలలు నేను గర్హముక్తేశ్వరమున నొక గంగాకుండమందుటిని. ఆఱునెలలు పరమ పుణ్యక్షేత్రమగు ద్వారకా పురిలో నుండిని. ఈ శరీరములో నాకేమియును బాధలేదు. మీ చరణములనే చింతించుచుంటిని. నేను బ్రాహ్మణ భక్తుఁడను. మీ సేవకుఁడను. దానధర్మ నిరతుఁడను. ఈ పుణ్య ప్రభావముచే నాకు స్మృతి నశింపలేదు. పుణ్యక్షేత్రవాసము లభించినది. సమస్త దాన, ధర్మ, పుణ్య, శుభకర్మల కేకైక ఫలము దేవదుర్లభమగు మీ దర్శనము ప్రాప్తించుటయే. నేను పుణ్యలోకము లకుఁ బోయి, అచ్చట సుఖభోగము ననుభవించు చుండిన నవియును నప్పరసలతో భోగించు స్వర్గసుఖములే కదా! సంసార సాగరమునుండి శ్వాతముగఁ దరింపఁజేయు నీ పాదపద్మ దర్శనము నాకు ప్రాప్తించి యుండెడిది కాదు. ఆ దివ్య భోగముల కంటె నీ కృకలాస జన్మ కోటి రెట్లుత్తమమైనది. దీని వలన సంసారపాశమును భేదించు మీ చరణములు నాకు దొరికినవి.

భగవానుఁడు భేదమును బ్రకటించుచు నిట్లనెను:-

“రాజా! ఇంతటి ధర్మాత్ముఁడవై నను నిట్టి కష్టము ననుభ

వింప వలసివచ్చినదా ! నిందితమగు గృకలాసజన్మలో నుండ వలసి వచ్చినది కదా !”

నృగమహారాజిట్లనెను:- “జన్మలన్నియు నొక్కటే. ఆహార, నిద్ర, మైథునము లన్నిటిలోను గలదు. వాస్తవమున మిమ్ము మఱచుటయే విపత్తు. మీ స్మృతియే సంపత్తు, సుఖమును. మీ కృపచే నాకు నేటివఱకును మీ స్మృతి నశింపలేదు. మీరు పరమాత్ములరు. విషయాసక్తులు మిమ్ముల నెన్నటికినిఁ బొందఁజాలరు. విశుద్ధచిత్తముకల యోనిజనులు మాత్రమే, ఉపనిషద్రూపమగు దివ్యదృష్టిచే మిమ్ముఁ బొందఁగలుగుదురు. వారే నిరంతరము హృదయ కమల మధ్యమందు మీ తేజోమయ రూపమును ధ్యానము చేయుచుందురు. అఘోక్షజా ! నాకు చాల ఆశ్చర్యకరమగు విషయ మేమనఁగా మందమతిగ నా సమ్ముఖమున మీరు ప్రత్యక్షమైతిరెట్లు? నామనస్సు అనేక విషయముల మీఁదఁ గోరిక కలిగియుండుటచే సర్వదా అంధబుద్ధినై, కర్తవ్య విమూఢుఁడనై తిసి. నావంటివానికి మీ దర్శనము సంభవింపదు. సంసార చక్రమునుండి బయటఁబడు వానికే నీ దర్శనము కలుగును.”

ఇది విని కృష్ణుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “రాజా! నిరంతరము దానధర్మము లొనర్చుటచే నీ బుద్ధి అత్యంత విమలమైనది. అందులకే నీవంటి వినయపూర్ణములగు మాటలను బలుకుచున్నావు.”

చేతులను జోడించుకొని నృగుఁ డిట్ల నెను:- “దేవాధి
దేవా! నేను నీవర్శనముచేఁ గృతార్థుడనైతిని. జగన్నాథా!
మీరు నన్ను మిక్కిలి కృపఁజూచితిరి. గోవిందా! నేను మీ
కొఱకు ప్రతీక్షించుచుంటిని. పురుషోత్తమా! మీరు మీ
కరకమలములచే స్పర్శించి నాపాపముల నన్నిటినిఁ బోఁగొట్టి
తిరి. నారాయణా! నీవు సత్యశుద్ధ బుద్ధస్వరూపుఁడవు. హృషీ
కేశా! నీవు మాయను నశింపఁజేయువాఁడవు. పుణ్యశ్లోకా!
నిన్ను శరణువేడినచో నేవిధమగు శోక సంతాపములు
నుండవు. అచ్యుతా! నీవు భక్తుల కానందమును గలుగఁ
జేయుటకే అవతరించుచుందువు. అవినాశా! నీ లీలలు
నిత్యములు. కృష్ణా! నీవు నీ యాశ్రేతులను నీవైపున కాక
ర్షించెదవు. నాథా! ఇప్పుడు నేను దేవలోకమునకుఁ బోవు
చున్నాను. అచ్చట నేను నాపుణ్యఫలముల ననుభవించె
దను నాకు పోవుట కాజ్ఞ యిచ్చుచు, నా కొక భిక్షునుగూడ
పెట్టుఁడు.”

భగవానుఁ డిట్ల నెను:- “ఏమివలయునో, చెప్పుము.”

నృగుఁ డిట్ల నెను :- “అశరణ శరణా! కర్మాను
సారముగఁ జిన్న జన్మ కానిండు, పెద్ద జన్మ కానిండు,
ఉత్తమజన్మ కానిండు, అధమజన్మ కానిండు, స్వర్గనరకము
లలో నెచ్చటనుండినను నాకు నిరంతరమును నీ చరణార
వింద చింతనము కలుగు నట్లనుగ్రహింపుఁడు.”

భగవానుఁ డిట్లనెను:- “ఏవమస్తు అట్లే అగుగాక?”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! ఇది విని నృగ
మహారా జత్యంతానందమును జెంది, సాష్టాంగ ప్రణామ
మొనరించి యిట్లనెను:- జగదుత్పత్తి నిలయా! పరబ్రహ్మ
స్వరూపా! అనంత శక్తిసంపన్నా! నిత్యానంద స్వరూపా!
వాసుదేవా! మీ చరణారవిందములకు నా ప్రణామములు.”

అని పలికి దేవతయైన నృగమహారాజు భగవానునకు
మూఁడు ప్రదక్షిణములను గావించి, ఆతని చరణములందు
శిరస్సునుంచి, ఆతని యాజ్ఞా బొంది, అందఱును జూచు
చుండఁగ దివ్య విమానము నెక్కి దివ్యలోకములకుఁబోయెను.
ఆతని యీవృత్తాంతమును వినఁగానే అందఱును బర
మాశ్చర్యము కలిగెను. అందఱును జకిత దృష్టిచే భగ
వానుని ముఖారవిందమువైపు చూచుచుండిరి. భగవానుఁడు
వారందఱు భావమును గ్రహించెను. ఆతఁడీ సంఘటనమున
నేమి నేర్చుకొనవలయునో, దానినిఁ దన పుత్రులకును, బరి
వారమునకును నుపదేశించెను. ఆ కథాప్రసంగమును ముందు
చెప్పఁబోవుచున్నాను. శ్రద్ధాఘృతై వినుఁడు.”

బ్రహ్మస్వాపహరణ దోషము

౧౧౨౭

శ్లో. స్వదత్తాం పరదత్తాం వా బ్రహ్మకృత్తిం హోరేచ్ఛయః।
షష్ఠిర్వర్ష సహస్రాణి విషయాం జాయతే కృమిః॥

—శ్రీ భాగ సంస్కృ. ౬౪ ఆ. ౩౯ శ్లో.

వ. ....స్వదత్తంబైన బరదత్తంబైన నర్థలోభంబునం
జేసి దుశ్శీలుగాడై బ్రాహ్మణ తేత్ర సంభూత ధాన్య
ధనాదికంబు భుజించు నప్పాపాత్ముం డఱువనివేల
సంవత్సరంబులు మలకూపంబులం గ్రిమిరూపంబున
వర్తించు”

—శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

తాకిక పారతాకిక కర్తవ్య మంతయును వేదములోఁ
గలదు. వేదము భగవత్స్వరూపము. ఆ వేదములను ధరిం
చినవాఁడు భగవత్స్వరూపుఁ డగును. అట్టి వేదజ్ఞుఁ డగు
బ్రాహ్మణున కెవడైన నవమానమును గావించినను, ఆత
నికి క్లేశమును గలిగించినను అధోగతినిఁ బొందుట అని
వార్యము. బ్రాహ్మణుఁ డన్నివర్ణములకు ముఖ్యుఁ డగుటచే
నవధ్యుఁడని చెప్పబడినాఁడు. ఆతఁడు విరాట్స్వరూపుఁ డగు
భగవానుని ముఖమునుండి యుత్పన్నమగుటచే ముఖ్యుడనఁ
బడినాఁడు. వేదమును ధరించిన నిట్టి ద్విజునిఁ దెలియక అవ
మాన మొనర్చినను వానికి దుర్గతి కలుగుచుండఁగా నింకఁ

దెలిసి తెలిసి అవమానము చేయువాని సంగతి చెప్ప వలసిన దేమున్నది ?

సూతుఁడిట్ల నెను:- ‘మునులార! భగవానుని యాజ్ఞ చే నృగమహారాజు స్వర్ణమునకుఁ బోఁగానే, బ్రహ్మణ్య దేవుఁ డగు వాసుదేవుఁ డచ్చటికి గుతూహలవశమున వచ్చిన దన పుత్రులకును, బరిజనములకును, ఇతరులకును నుపదేశ మొసంగుచు నిట్ల నెను:- “చూడు డెంతటి యాశ్చర్యమో! సాధారణముగఁ బాదరసము జీర్ణముకాదు, కాని వైద్యులు దాని నైనను యుక్తిచే శుద్ధ మొనర్చి జీర్ణించు నట్లొనర్పఁ గలరు. సర్పముయొక్క సర్వాంగములందు విషముండదని విజ్ఞులు చెప్పుచుందురు. దాని పడఁగ యందే యుండును. “తలనుండు విషము ఫణికిని” అని కదా శాస్త్రము, ఫణ మును వదలిపెట్టి దాని శరీరమాంసమును గొందఱు తిను చుందురు. కాని దాని పడఁగయందు గల విషపు తిత్తినిఁ దినిన నెవడును జీవింపఁజాలఁడు. కాని దానిని యుక్తితోఁ దీసివైచి, దానిని మందుగాఁ జేసినచో జనులు దానిని జీర్ణింపఁజేసికొనగలరు. మొదలగు విషముల నేకములు కలవు. వానిని వాసనఁ జూచుటచేతనే ప్రాణులు మరణించెదరు. మానవుడు వానినైనను జీర్ణింపఁ జేసికొన వచ్చునేమో కాని బ్రాహ్మణ ధనమును హరించి దానిని జీర్ణింప జేసికొన జాలము. సాధారణుల విషయ మట్లుండు. చివరకు అగ్ని

హోత్రుడైనను బ్రహ్మస్వమును జ్ఞానము మొనర్చుకొన జాలడు. అందువలన శాస్త్రకారు లిట్లనిరి:- హాలాహాలవిషము కాదు. ఆ విషమునకుఁ బ్రతీకారము అనఁగా విరుగుఁడు కలదు. వాస్తవమున విషమనఁగా బ్రహ్మస్వమే ప్రపంచమున దీనిని శాసించు పదార్థ మేమియును లేదు. సిస్పంటు కొసినచో దానిని జలముచే నార్పవచ్చును. విషము నేనఁదైనను దినినచో నట్లు తినినవాడే మరణించును. కాని బ్రహ్మస్వమును హరించినచోఁ గులమంతయును సమూలముగ నశించి తీరును.

అంతనొక కుమారుఁ డిట్లనెను. - “స్వామీ! బ్రాహ్మణ ధనము మన మడిగి దాని నుపభోగించినను నపరాధము సంభవించునా?”

భగవానుఁ డిట్లనెను:- “లేదు. బ్రాహ్మణుఁ డానందముతో బుద్ధి పూర్వకముగ నొసంగినచో దానినిఁ బ్రసాదముగ భావించి, తప్పక గ్రహింపఁ వచ్చును. రాజు లందఱును ఋషుల ఆశ్రమములకుఁ బోవుచుందురు. ఋషిగణము వారికి అర్ఘ్యము నొసంగి, కంద, మూల, ఫల, నీవా రాదులను వారు తినిన తరువాత మిగిలిన వారికందఱకు నొసంగెదరు. భరతుఁడు ప్రయాగలో భరద్వాజుని ఆశ్రమమునకుఁ బోయి యుండెను. ముని భరతునకుఁను సమస్త పరివారమునకు నాతిధ్యము నొసంగెను. భరతుఁడు దానిని

సహార్షముగ స్వీకరించెను. కార్తవీర్యార్జునుఁడు జమదగ్ని ఆశ్రమమునకుఁ బోయెను. మహర్షి ఆతనికిని, ఆతని పైనికులకును, బరివారమునకును స్వాగత సత్కారముల నొనర్చెను. భోజనమును బెట్టెను. ఇదంతయును నాతని యిచ్చచే జరిగినది. కాని తరువాత కామధేనువును జూడగనే ఆతని మనస్సులో లోభముత్పన్నమయ్యెను. ఆతఁడు మునిని గోవు నీయుఁడని యూచించెను. ముని యిట్లనెను:-“రాజా! ఇది నాకు పనికివచ్చు వస్తువు. దీని వలన నాకు యజ్ఞోచితములగు వస్తువు లన్నియును లభించు చున్నవి.” అనఁగా రాజు బలవంత మొనర్చగా ముని యిట్లనెను :-“నీవు రాజువు. నేను నిన్నడ్డిగింప జాలను. నీవు బలవంతముగఁ గొనిపోయినచో నే నేమీ చేయఁగలను? ఆవు వచ్చినచోఁ గొనిపోమ్ము.”

ఈ విధముగ జమదగ్ని తీసికొని పోమ్మనెను గాని ఆతనికిఁ బూర్తిగ నిష్టములేదు. ఆతని బలవంత మొనర్చుటచే వివశుఁడై అట్లు చెప్పెను. ఈ విధముగ బ్రాహ్మణ ద్రవ్యమును నాతనియొక్క పూర్తిసమ్మతి లేక భోగించినచో నది మూఁడుతరముల వఱకుఁ అధోగతికి ద్రోయును. ఒకవేళ బలవంతమున బ్రాహ్మణులను జంపి హఠముగ వారి ధనమును భోగించినచో దాని ప్రభావము ముప్పది తరములవఱకుండును. పది వెనుకటి తరములను, ఇరువది

లకు బంచిరి. కొందఱు తమధనమును భూమిలోఁ బాతిపెట్టిరి. శ్రుతియులకు వారికి గావలసినంత ధనము లభింపలేదు. ఎవరో రహస్యము తెలిసినవారు బ్రాహ్మణు లిండ్లలో ధనమును బాతిపెట్టారని రాజులకు చెప్పఁగా వారొక బ్రాహ్మణుని గృహమునకుఁ బోయి దానినిఁ ద్రవ్వఁగా జాలగ ధనము లభించెను. ఇప్పుడు వారికి గోపమువచ్చి భృగువంశపు బ్రాహ్మణుల సందఱను వధింప నారంభించిరి. వారి హింసా వృత్తి యెంతవఱకు పెరిగినదనఁగా వారు బ్రాహ్మణులను జంపుటయేకాదు, వారి స్త్రీ గర్భమందలి అర్భకులను గూడ వధింప నారంభించిరి. ఒక బ్రాహ్మణ స్త్రీ కొండలలోనికిఁ దప్పించుకొని పోయి, గర్భస్థుడగు దన శిశువును రక్షించు కొనెను. వానిని ఊరువునందు చాల సంవత్సరముల వఱకు దాచియుంచెను. ద్వేషవశమున నొక బ్రాహ్మణ స్త్రీ యీ విషయమును శ్రుతియులకుఁ దెలిపెను. వారు వచ్చి గర్భవతి యగు నా బ్రాహ్మణస్త్రీనిఁ జుట్టుముట్టి ఆమె గర్భమును నశింపఁజేయుటకై ప్రయత్నించిరి. ఇంతలో నా బాలకుడు గర్భమునుండి బయటపడి జన్మించెను. అతని దివ్యతేజము ముందు శ్రుతియు లందఱును సంధులైరి. వారు పర్వతములం దటునిటుఁ దిరుగుచు, వానినుండి క్రిందఁబడ నారంభించిరి. ఇప్పుడు వారికి బుద్ధివచ్చెను. వారా బ్రాహ్మణస్త్రీని స్తుతించిరి. ఆమె యిట్లనెను :- “వత్సలారా! నేను మిమ్ముల

నంధుల నొనర్పలేదు. ఇదిగో ఇప్పుడే పుట్టిన నీ శిశువుయొక్క-
తేజముచే మీ రంధులరై తిరి. మీరు భృగువంశమును
నాశనమొనర్పఁ సమకట్టఁగా నే నీ పిండమును నూఱుసంవ
త్సరములు నా గర్భములో దాచుకొంటిని. ఈతఁడు గర్భము
లోనే వేదవేదాంగముల నభ్యసించినాఁడు. మీ రీ బాలకునే
స్తుతించుడు.”

ఇదివిని క్షత్రియు లా బాలకుని స్తుతించిరి. ఎట్లున్నను
నాతఁడు బ్రాహ్మణబాలకుఁడు. ఆతఁడు వారినందఱును గృహ
జూచెను. వారి దృష్టి పూర్వమువలె నయ్యెను. వారంద
ఱును మునిపుత్రునకు నమస్కరించి తమ తమ గృహము
లకుఁ బోయిరి.

ఊరువునుండి ఉత్పన్నమగుటచే నీ ఋషికుమారునకు
బౌర్వుఁడను పేరు నచ్చెను. ఈతఁడు క్షత్రియులమీఁదఁ బ్రతీ
కార మొనర్చుటకై తపమొనర్ప నారంభించెను. ఈతని
తపమువలన ముల్లోకములును దపించెను. క్షత్రియుల అప
రాధమున లోకములన్నిటికిని విపత్తు సంభవించెను. అప్పు
డీతని పితరులు వచ్చి, బౌర్వు నిట్లు సమాధానపరచిరి :—
'నాయనా! మనము క్షత్రియులను జంపుటెందులకు? మేము
దీర్ఘాయువుచే విసుగును జెందితిమి. అందువలన ధనమును
దాచి మేము బుద్ధిపూర్వకముగ క్షత్రియులకుఁ గోపమునుఁ
దెప్పించితిమి. మే మాత్మహత్యను జేసికొనఁజాలము. ఆత్మ

హత్యను గావించుకొనుట మహాపాపము. అందువలన క్షత్రియుల బాణములచేఁ జచ్చి మేము స్వర్గమున సుఖముగ నున్నాము. నీవు క్రోధమును ద్యజింపుము. లోకనాశనము కావింపవలయునను విచారమును మానుము.”

అప్పుడు పితృదేవతలు చెప్పఁగా బ్రహ్మర్షియగు నౌర్వుఁడు తన క్రోధమును బరిత్యజించెను. అయినను బ్రాహ్మణుల ధనమును బలవంతముగ హరించుటచేతను, బ్రాహ్మణులను హత్యయొనర్చుట చేతను ఆ కృతవీర్యుని వంశజులకు దుర్గతి కలిగెను. వారీలోకములోను, పరలోకమందును దుఃఖము ననుభవింపవలసి వచ్చెను.”

సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా! నేను బ్రసంగవశమున నౌర్వుని కోపవృత్తాంతమును గూర్చి చెప్పితిని. శ్రీకృష్ణుఁడు తనబంధు బాంధవులతోడను, గుమానులతోడను నిట్లు చెప్పుచుండెను :- “నాయనలారా! బ్రాహ్మణుల ధనము తపస్సే. వారు తపమొనరించుటకే శరీరమును నిలుపుకొందురు. దానికొఱకే కొంచెముగ ధనధాన్యములను సేకరించుకొందురు. అట్టి ఉదార, కుటుంబ బ్రాహ్మణుల ధనము నెవఁడపహరించెదనో, ఆతని జీవనము కొఱకేర్పఱచుకొనిన వృత్తి నెవఁడపహరించునో, ఆతఁడు కుంభీపాకాది నరకములకుఁబోయి ఘోర యాతనల ననుభవించును. దుఃఖిత బ్రాహ్మణుఁడేడ్చుచుండ వాని ఉష్ణ

శ్రుకణములవలన నెన్ని రజఃకణములు తడిసినవో, అన్ని వర్షములవఱకు ఆదుఃఖమును గలిగించినవాని వంశజులు నరక యాతన ననుభవింప వలసియుండును. తా నొసంగినది కాని, తనవంశము వా రొసంగినదికానీ, లేక యితరు లొసంగినదికాని బ్రాహ్మణుని వృత్తిని, ద్రవ్యము నెవఁడు హరించునో, ఆతఁడు చాలదినముల వఱకు మలమునందు కీటకమై పుట్టును. లోభవశమున నెవరు బ్రాహ్మణునివృత్తి నపహరించెదరో వారల్పాయువులగుదురు. ఆతని శ్రీసంపత్తులు నాశనమగును. వారు రాజ్యభ్రష్టులగుదురు. ఈలోక మందును బరలోకమందును నానాయాతనల ననుభవింప వలసి వచ్చును.

భగవానుఁడిట్లనుచుండెను :- “నాయనలారా ! మీరీ విషయమును గట్టిగా జ్ఞాపకముంచుకొనుఁడు. ఒక వేళ బ్రాహ్మణుఁడపరాధ మొనర్చినను నాతని ద్వేషింపరాదు. ఆతఁడు కొట్టినను, తిట్లు తిట్టినను, చీవాట్లు పెట్టినను మీ రెన్నడును నాతనిఁ గటు వచనములను బలుకరాదు. ఆతనికి నమస్కరించు చుండవలయును. మీరు ప్రత్యక్షముగ నన్నుఁజూడుఁడు. నే నెచ్చటికిఁ బోయినను బ్రాహ్మణులకు నమస్కరించుచుండెదను. ఆతనికి నిరంతరము స్వాగత సత్కార, సన్మానము లొనర్చుచుందును. ఇదే విధముగ మీరును జేయుచుండుఁడు. దీనివలన మీకు ఆయుర్బలయశో

వర్చ శ్రీసంపదలు వృద్ధిబొందును. ఇంతదూర మెందులకు? మీ కన్నుల యెదుట బ్రత్యక్షోదాహరణము కలదు. నృగ మహారాజు పొరపాటున-తెలియక-బ్రాహ్మణునకు గోవును దానమొనర్చి, పరమదాతయును, అఖండ యశస్వియునగు నారాజు చివరకు తొండయై పోవలసి వచ్చినది.”

సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా ! ఈమాటను విని అందఱును భగవానుని మాట ననుమోదించిరి. ఆతని యాజ్ఞను శిరసావహించిరి. అప్పుడు సమస్తలోకములను బావనమొనర్చు ప్రభువు తన బంధువులతో గలిసి ద్వారకా పురికి వచ్చి, సుఖముగ నంతఃపురమున నుండి రాజకార్యములను జూచుకొనుచుండెను.”

అంత శౌనకుఁడిట్లడిగెను :- “సూతా! మాకీ నృగో పాఖ్యానము విషయమున శంకలు గలవు. వానికి మీరు సమాధాన మొసంగ వలయును. మొదటి సందేహ మేమనగా — నృగమహారాజు బుద్ధిపూర్వకముగ గోవును బ్రాహ్మణునకు దానమొసంగలేదు. పొరపాటునఁ, దెలియనిస్థితిలో, సేవకుల ప్రమాదముచే నాతనివలన నీ యపరాధము సంభవించినది. ఈ చిన్న అపరాధమున కింతటి దుర్గతి సంభవించుటయా? ఇంక రెండవ సందేహము — అధిక పుణ్య మొనర్చుటచే బాపములు పోవునుగదా, అధిక పాపము లొర్చుటచే బుణ్యమును నశించును గదా. అనంతపుణ్యము

లోనర్చిన నీతనికి దెలియని స్థితిలో నల్పపరాధము చేయఁగా నది యేల ఊయింపలేదు? మూఁడనది - వారిద్దరును బ్రాహ్మణులారేక రాక్షసులారా? రాజు తన తప్పునొప్పుకొనుచు నొక్క గోవునకై లక్షగోవుల నొసంగుట కుద్యుక్తుడైనను రాజుపై నేల కోపించినారు? ఆతని యుద్ధారమున కేదైన నుపాయమును జెప్పవలయును గదా! కన్యాదాన మొనర్చినపుడు దానికిబదులుగా మూల్యమునొసంగి తీసికొనుట లేదా? అట్లే ఆ బ్రాహ్మణుఁడా గోవును దిరిగి యిచ్చియుండిన మరల నాతని గోవు నాతని కిచ్చియుండును గదా! నాల్గవశంఖ— బ్రాహ్మణులను గూర్చి భగవానుఁడింతగాఁ బ్రశంసించుట వేదజ్ఞులును, దపస్వులును శాంతులును, దాంతులునగు బ్రాహ్మణుల విషయమైన నొప్పుకొనవచ్చును గాని నామ మాత్రపు బ్రాహ్మణులై నిరక్షరులును, లోభులును, చరిత్ర హీనులునగు వారితో నిట్టి వ్యవహార మొనర్చినచో సమాజమున నరాజకత వ్యాపించును. కృపతో మా మీ శంకలకు సంతోషమునఁ బ్రత్యుత్తర మొసంగుము.

ఇది విని సూతుఁడిట్లనెను:- “స్వామీ! నేను యథా మతిగా, యథాశక్తిగా మీ శంకలకు సమాధాన మొసంగెదను. పాపమును దెలిసిచేసినను, దెలియక చేసినను అనుభవించి తీరవలసినదే. అగ్నిని తెలిసి త్రొక్కినను దెలియక త్రొక్కినను కాలితీరును. పాపములు శుష్కములనియును

నార్ద్రములనియును రెండు రకములు. తెలిసిచేయు పాపము లార్ద్రములు, తెలియక చేయు పాపములు శుష్కములు. ఆర్ద్ర పాపములను జాల దినములవఱకు అనుభవింపవలసి యుండును. శుష్కపాపము అనుభవించు టేమంత కష్టమైన పనికాదు. అందువలన రాజునకు కృకలాసయోనియందును గష్టము లేకుండెను. పూర్వజన్మ స్మృతి కలదు. గంగా, ద్వారకా పురి వాసమును లభించెను. ఇట్టి పుణ్యక్షేత్రములందు నశించుట పాపులకెట్లు లభింపఁగలదు? నీచ జన్మలు వచ్చియు నింకను బాపములందే ప్రవృత్తి కలిగియుండినచో, బాపము లింకను వృద్ధియగును. రాజు పాపమును పెరుగలేదు. ఆతనికి గొప్ప పుణ్యము లభించినది. అందువలన రాజు యొక్క శుష్కపాప పరిణామము చివరకు మంచిదే అయినది.

ఇంక రెండవప్రశ్న విషయము:- పుణ్యము వలనఁ బాపమును, పాపమువలనఁ బుణ్యమును నశించుననుట సత్యమే. కాని అంత్యకాలమునఁగల పుణ్యపాపములు నశింపవు. “అంతేయామతి సాగతిః” అంతమున నేమతి యుండునో అట్టి గతి లభించును. ఎట్లనఁగా జడభరతుఁడు చివరకు మృగచింతన మొనర్చుచు జచ్చినాఁడు. అందు వలన వానికి మృగజన్మమే లభించినది. నృగమహారాజు బ్రాహ్మణుల పోట్లాట తరువాత దానాది పుణ్యము లొనర్చి యుండిన నాతని పాపము పోయెడిదే. కాని ఆతఁడా వాద

వివాదానంతరము చచ్చిపోయెను. ఇద్దరు బ్రాహ్మణుల యొక్క అభియోగమును వినుచుండినపుడు గోవునకు సంబంధించిన బ్రాహ్మణుడు చెప్పినదానికి మహారాజు తలనూపుచు మీ మాట నిజమేయని యనుచుండెను. దానమును బుచ్చుకొనిన తొండన బ్రాహ్మణునిఁ జూచినను దల నూపుచుండెను. అప్పుడా యాజ్ఞిక బ్రాహ్మణుడు కపితుడై యిట్లనెను:- “రాజా! నీ విద్దరమాటలను వినియుఁ దొండవలెఁ దల నూపుచున్నావు. ఏదియు నిర్ణయ మొనరింపవు,” నానికి రాజునకు జాల దుఃఖమువై చెను. ప్రారబ్ధవశమున నాతని కంతమునఁ దొండ జ్ఞాపకమునకు వచ్చెను. ఇదియే ఆతని చివర కర్మ. అందువలన నది నాశము కాలేదు. చివరకు తొండను స్మరించుటచేత నాతనికి తొండజన్మ వచ్చెను.

ఇఁక నా బ్రాహ్మణులిద్దర హతమును గూర్చి చెప్పెదను. స్వామీ! ఈ విషయమున మీరు శాంత చిత్తమున విచారింపుఁడు. ఇప్పుడీ కలియుగమున యజ్ఞయాగాదులొనర్చుట నశించియే పోయినది. యజ్ఞమందు యజ్ఞ ధేనువు నశించుట కానిండు. పోఁగొట్టుకొనుట కానిండు చాల గొప్పదోషము. మీరు ఖాండిక్య, ఋతధ్వజుల విషయమును వినియే యుందురు. ఖాండిక్యుఁడు కర్మకాండలో నిష్ణాతుఁడు. ఋతధ్వజుఁడు జ్ఞాని. ఆతఁడు ఖాండిక్యుని సర్వస్వమును హరించి, వానినిఁ బరాజితు నొనర్చి రాజ్యమునుండి వెడల

నడిపెను. ఖండిశ్యుడు వనములలోఁ దిరుగుచుండెను. ఇచ్చట ఋతుధ్వజుఁడొక్క యజ్ఞము నొనర్చెను. వనమున యజ్ఞపశువు నశించెను. ఒకానొక సింహము దానినిఁ జంపి వైచెను. యజ్ఞమున కిది గొప్ప విఘ్నము. రాజు చాల మంది ఋత్విజులను బిలిచి దీనికిఁ బ్రాయశ్చిత్త మడిగెను. అందఱును మాకు దెలియదనిన మాకు దెలియదనిరి. అప్పుడు రాజు శత్రువుగఁ జూచి ఖండిశ్యునికడకు బోయెను. ఖండిశ్యుని మంత్రులు ఋతుధ్వజునిఁ జంపవలయునని సలహా నొసంగిరి. కాని ధర్మాత్ముఁడగు ఖండిశ్యుఁడట్లు చేయలేదు. ప్రాయశ్చిత్తమును జెప్పెను. ప్రాయశ్చిత్త మొనర్చుకొని రాజు యజ్ఞమును బూర్తిచేసికొని, ప్రాయశ్చిత్తమునుగూర్చి చెప్పి నందులకుగాను ఖండిశ్యుని కావలసిన దక్షిణను గోరుకొను మనెను. ఇంతకీ కథయొక్క సారాంశమేమనఁగా యజ్ఞయ కామధేనువును బోఁగొట్టుకొనఁగూడదనియే, దానివలనగొప్ప పాపము కలదు. ధేనువు పోవుటచే బ్రాహ్మణుఁడత్యంత క్షుభితుఁడయ్యెను. అందువలనఁ దన ధేనువును దీసికొను టకై ఆతఁడీవాక్యములను బలికెను. రాజాతనికి సవిధిగా దానమొసంగినాఁడని తెలిసికొనఁగానే దుఃఖము నొందుట స్వాభావికమే. రెండవ బ్రాహ్మణుఁడు చేసిన హతమాత్మ ప్రతిష్ఠకొఱకే. దాన మొసంగిన వస్తువునకు బదులుగా నింకొక వస్తువు నొసంగి లేక మూల్యము నొసంగి తీసికొన

వచ్చును. కాని దాన మొసంగిన గోవును విక్రయించుట నిషేధము. ఇట్లైనను బ్రాహ్మణుఁడు ధైర్యముతో విషయమును గూర్చి విచారించి యుండినచో, నేదియో ఒక దారి నొక కెడిదే; కాని భవితవ్యత అట్టిది. దైవవశమున నిద్దరును నుత్తేజితులైరి. వారి ఉత్తేజత సకారణమే అయినప్పటికిని, ధర్మరక్షణార్థమే అయినప్పటికిని, ఆ బ్రాహ్మణు లిద్దరును క్షమాధర్మమును మఱచియుండినను నిష్పాడిందులో భవితవ్యతము మీఁద తప్ప ఇంక నెవరిమీఁద నెపమును మోపఁగలము?

ఇప్పుడిక బ్రాహ్మణునత్యధికముగఁ బ్రశంసించుట విషయమిది. జ్ఞానమే ప్రపంచస్థితికి గారణము. ఆ జ్ఞానము నే బ్రాహ్మణుఁడు ధరించునో ఆతనికి బూజాప్రతిష్ఠ లావశ్యకములు. జన్మచేతను, గర్మచేతను గూడ బ్రాహ్మణుఁడైనచో నాతఁడు సర్వవిధములఁ బూజనీయుఁడే. ఆతనివలన నేదైన నపరాధము సంభవించినను దానిని క్షమింపవలయును. జన్మచే బ్రాహ్మణుఁడై, ఆతఁడత్యంత నిందిత కార్యములను, జోరత్వాదులను నొనర్చుచుండినచో రాజాతని దండింపవచ్చును. ఆతని సర్వస్వము నపహరించి, ఆతని దేశమునుండి వెడలఁగొట్టవచ్చును. ఆతనిచేత శూద్రులకు వలెఁ బనులను జేయింపవచ్చును. కాని ఆతఁడు జన్మతో బ్రాహ్మణుఁడే. రాజు వివశుఁడై దండింపవచ్చును. గాని

యితరులు దండింపరాదు. స్వామీ! వేదజ్ఞులగు బ్రాహ్మణులను, భగవంతుని నాదరింపకుండిన నీలోకమజ్ఞానాంధకారమునఁబడి నశించును.”

శౌనకుఁడిట్లనెను :- “సూతా! మా సందేహములు తీరినవి. ఇంక నిష్పాదు భగవానుని అన్యచరిత్రలనుజెప్పుము. వ్రజవాసులు భగవానుని యందెంతో ప్రేమను జూపుచుందురు కదా! వారినిఁగలిసి కొనుట కెన్నడైనను వ్రజమునకుఁ బోయినాఁడా? లేదా”

సూతుఁడిట్లనెను :- “స్వామీ! అవశ్యము పోయి యుండవచ్చును. ద్వారకావాసులగు స్త్రీపురుషులు భగవానుఁడు హస్తినాపురమునకును వ్రజమునకును బోయిరని చెప్పుచుందురు; కాని నాకాతని వ్రజయాత్రకు సంబంధించిన విశేష జ్ఞానము లేదు. బలరాముఁడు మాత్రము వ్రజమునకుఁ బోయినాఁడు.

శౌనకుఁడిట్లనెను :- “సూతా! మాకు బలభద్రుని వ్రజయాత్రను గూర్చి చెప్పుము. బలరాముఁడును భగవంతుని అవతారమే కదా! దశావతారములలో నాతని లెక్కయున్నది. ఆతని విశేష చరిత్రమును జెప్పనే చెప్పలేదు. ఇప్పుడు కొంచెమాతని మధుర చరిత్రమును జెప్పుఁడు.”

సూతుఁడిట్లనెను :- “మంచిది. స్వామీ! ఇప్పుడు నేను బలరాముని చరిత్రను జెప్పెదను. ముందుగా నాతని వ్రజయాత్రకు సంబంధించిన విషయమును వినుఁడు.”

వజ్రమున బలరాముఁడు

శ్లో. బలభద్రః కరుశ్రేష్ఠః భగవాన్ రథమాస్థితః ।

సుహృద్విష్ణురక్షంతః ప్రయయా నందగోకులమ్॥

—శ్రీ భాగ. ౧౦ స్కం. ౩౫ అ. ౧ శ్లో॥

సీ॥ నరనాథ వినుమొకనాఁడు తాలాంకుండు

చుట్టాల బంధులఁజూచువేడ్క

సుందర కాంచన స్యందనారూఢుడై

భాసిల్లుచున్న ప్రేపల్లెకరిగె॥

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

సంబంధులును, బంధుబాంధవులు వీరియందు గల ప్రేమానుబంధములను విడుచుట మునులకైనను దుస్త్వజ మైనది. ఎవరితో మనము బాల్యకాలమున గోజులను గడిపితిమో, ఎవరితో నప్పుడు మధుర భేలనములను గావించితిమో, ఎవరికీ మనము సన్నిహితులమై కలిసిమెలసి యుంటిమో వారిని వదలవలసివచ్చినచోఁ జాల దుఃఖము కలుగును. మరల వారిని గలిసికొనుటకెంతో ఉత్కంఠత కలుగును. కాని వారినిఁ గలిసికొనినప్పుడా హృదయము ప్రఫుల్లితమగును. పూర్వపు విషయము లన్నియును జల చిత్రములవలె హృదయపటలమునఁబడుచు విలీనమగుచుండును. మరల నూతన విషయములు పడును. ఈ కౌతూహల మెంతకాలము వఱకు జరుగునో చెప్పటకు వలను పడదు.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా ! ద్వారకలో భగవానునకు సమస్తవిధముల సుఖములు కలవు. పదునాఱు వేల నూటయెనిమిదిమంది రాణులు కలరు. వారందఱును సుందరులును బతివ్రతలునైయున్నారు. సువర్ణభవనమున బారిజాతవృక్షములు కలవు. సుందర సుశిక్షితులును, ఆజ్ఞా నిర్వాహకులునగు దాసదాసీ జనములుండిరి. అతులైశ్వర్యము కలదు. లక్షలమంది పిల్లలు కలరు. ఇన్నియున్నను నాతఁడు పీనిని వ్రజమందలి యైశ్వర్యము ముందు తుచ్ఛముగఁ జూచు చుండెను.

గోపబాలురతో గోవులను దోలుకొనిపోవుటయును, అచ్చట నానావిధముల విహరించుటయును, గోవులను దోలు కొనిపోయి మేపుచు నచ్చట నానా భేలనములొనరించుట యును, రసమయ బృందావన వాలుకా భూమియు, బచ్చని తృణాదులచే నాచ్చాదితమైన గోవర్ధన పర్వతమును, గోవుల కొట్టములును, పచ్చిక బీడులును, గోపకుల నానావిధము లగు గ్రీడలును, అసురాగమనమును, గోపికలతో నొనర్చిన హాస, విలాస, రాస, హాళీ, మొదలగు విషయములును జ్ఞాపకమునకు రాఁగానే కన్నులవెంట నానందబాష్పములు వెలువడును. రాణులారాతని యీదుఃఖివిషయమును గ్రహింపఁ జాలకపోయిరి. ఆతని నోదార్చుటయును లేదు. ప్రసవబాధ వంధ్యకెట్లు తెలియఁగలదు ? ఒక్కొక్కప్పుడు కృష్ణుఁడు

తన వ్రజానుభవములను అన్నయగు బలరామునకుఁ జెప్పకొనెడువాఁడు. ఇద్దరును భుక్తభోగులే. మరల నొక్కసారి వ్రజమునకుఁబోవలయుననియు, నచ్చట అవ్యక్తానందము ననుభవింపవలయుననియు వారిద్దరును బరస్పరము చెప్పకొనుచుందురు.”

ఇట్లు చెప్పకొనఁగాఁ జెప్పకొనఁగాఁ బాలకోజులు కడచెను. ఒక దినమున బలరాముఁ డిట్లనెను :- “కృష్ణా ! నీవు పుట్టినప్పటినుండియు నబద్ధపువాఁడవు. వ్రజమునకు బోవలెననుచుందువుకాని యెప్పుడు పోయెదవో తెలియదు. నాకు వ్రజమందలి మన బంధువులను జూచి రావలయునని యున్నది. ఒక్కసారి పోయి చూచివచ్చెదను. నీవుకూడ రమ్ము.”

కృష్ణుఁడు కొంచెము సంకోచముతో నిట్లనెను :- “అన్నా ! నాకిప్పుడావశ్యకపు కార్యములున్నవి. ఇప్పుడు నేను రాజులను. సరే, నీవే పోయిరమ్ము. తల్లిదండ్రులకు మొదలగువారి నడిగినానని చెప్పి, వారికి ప్రణామములు చెప్పవలయును. అవకాశము లభించినపుడు నేనును రాఁగలను.”

నవ్వి బలరాముఁ డిట్లనెను :- “కృష్ణా ! నీపనులెన్నడును బూర్తి కానేకావు. నీకవకాశము దొఱక నే దొఱకదు. ఇదిగో యివ్వేళ ఇదిగో రేపురేపనుచు నుత్కంఠతను

బెంచుటయేకాని రానేరావు. పోనిమ్ము. నేను పోయివచ్చెదను.” అనిపలికి తాళధ్వజముగల తన సువర్ణమండిత రథము నుబూన్చి, దానిలోఁగూర్చుండి వ్రజమునకుఁబోయెను. రామకృష్ణులు వ్రజమును వదలి వెడలి నప్పటినుండి వ్రజవాసులకు రాత్రిం దివములాతని స్మరణయే. రామకృష్ణులు రాఁగలరని యేఘాటకాఘాట దాగులు చూచుచుందురు. ఒక దినమున వారత్యంత ఉత్కంఠితులై యమునానది వైపునకుఁజూచుచు రామకృష్ణ లీలాగానమొనర్చుచుండఁగా వారికి సువర్ణమండిత రథమును దానిపై విశాలమగు తాళధ్వజమును గనఁబడెను. అందఱును బరువెత్తి రథమువైపునకుఁబోయిరి. చూడఁగా నందులోఁ గు డలములను ధరించి బలరాముఁడు కూర్చుండి యుండెను. ఆతనిఁగాంచఁగనే వారి యానందమునకు మేఘలేకుండెను. బలరాముఁడును వ్రజవాసులగు గోపికలను జూడఁగనే ఆనందమునుజెంది, వెంటనే రథము మీఁదనుండి దుమికెను. ఆతఁడందఱును నాలింగనము కావించుకొనెను. చిన్న గోపకులాతని పాదములను బట్టుకొనిరి. కొందఱు గోపకులు పరుగెత్తికొనిపోయి, రామకృష్ణ స్మృతిచే నేడ్చుచుండిన యశోదకడకు తొప్పకొనుచుఁబోయి యిట్లనిరి :- “అమ్మా ! అమ్మా ! బలరాముఁడు వచ్చుచున్నాఁడు.”

యశోదకు విశ్వాసము కలుగ లేదు. ఆమె యిట్లనెను:-
 “ఓదీ! మీరు నన్నులికించుచున్నారా! నాకు రామశ్యాము
 లను మరలఁ జూచు భాగ్యమున్నదా?”

గోపకమారు లిట్లనిరి :- “నీ మీఁద బట్టు తల్లీ!
 మే మిప్పుడు ప్రత్యక్షముగఁ జూచి వచ్చుచున్నాము.”
 ఇంతలోనే ధణధణ శబ్ద మొనర్చుకొనుచు రథము నందుని
 వాఁకిలి కడకు వచ్చెను. వ్రజరాజు లేచి రథము కడకుఁ
 బోయెను. బలరామునిఁ గాంచఁగనే ఆతనికి శరీరము పులక
 రించి, ప్రతిరోమమును నిక్కఁబొడిచెను. బలరాముఁడు
 నందుని పాదారవిందములపైఁబడి వందన మొనర్పఁబోఁగా,
 నందుఁ డాతని లేవ నెత్తి గట్టిగాఁ గొగలించుకొని, తన
 ప్రేమాశ్రువులచే నాతని వెండ్రుకల నన్నిటినిఁ దడిపెను.
 కుశల ప్రశ్న లొనర్చుచు బలరాముని జేతినిఁ బట్టుకొని
 వ్రజరాజు లోపలి పంచలోనికి దీసికొనిపోయి పంచలో
 నుండియే యిట్లనెను :- “నీ వెల్లప్పుడు నెవరికొఱకు గంటఁ
 దడిపెట్టి యేడ్చుచున్నావో ఆ బలరాముఁడు వచ్చినాఁడు.”
 ఇది వినఁగానే యశోద లేచి నిలుచుండెను గాని ఆమె పాద
 ములును నడప డెను. ఆమె పడఁబోవుచుండెను. ఇంతలో
 బలరాముఁడు పరువిడి వచ్చి పట్టుకొని, పాదములపైఁబడి
 ‘అమ్మా! నేను వచ్చినమ్మా’ యనెను.

యశోద యేడ్చుచు బలరాముని శిరస్సును జేతితో
 నిమూరుచు మిక్కిలి ప్రేమతో గద్గద వాక్కులతో నశ్రు

విమోచన మొనర్చుచు నిట్లనెను:- “బలరామా! నీవు వచ్చి నావు. బాగున్నదయ్యా! భగవానుడు నీకు దీర్ఘాయువు నొసంగుగాక. ఈ విధముగ మీ అన్నదమ్ము లిద్దరును మమ్ములను రక్షింపుచుండుడు. జగత్పాలన మొనర్చుడు” అని పలికి తల్లి ఆతని జిన్న పిల్లవానివలె నాతని దన వడిలోఁ గూర్చుండఁ బెట్టుకొని, మాటి మాటికినిఁ గౌఁగిలిగించు కొనుచుఁ బ్రేమాశ్రవులతో నాతని దడిపెను. ఏడ్చుచు యశోద యిట్లనెను :- “నాయనా! కృష్ణుడు రాలేదా?”

బలరాముఁ డిట్లనెను :- “అమ్మా! ఆతఁడును రాఁ గలఁడు. ఆతని కిప్పుడు ద్వారకలో ననేక కార్యములు కలవు.”

యశోద యిట్లనెను :- “బాగున్నది నాయనా! నీ వైనను వచ్చినావు. నేను మీరు లేకుండిన సదీరుగాలనైతిని. మీరు మమ్ము మఱచియే పోతిరి. సరేనాయనా? నీ వెచ్చట నైన నుండుము. సుఖముగ నుండినఁ జాలును.”

యశోద యీ విధముగ బలరామునిఁ బ్రేమతోఁ బలుకరించునంతలో బలరాముడు వచ్చినాడను వార్త వ్రజమంతటను వ్యాపించెను. వారు వినఁగానే గబగబ పరు విడి వచ్చిరి. పెద్దవాగును, జిన్నవాగును, స్త్రీలును బురుషులును, బాలబాలికలును బరువిడి వచ్చిరి. ఈ విధముగ నందుని వాకిట పెద్ద గుంపుగఁ జేరిరి. బలరాముడు లేచి

పెద్దవారికిఁ బ్రణామము కావించెను. తన యీడువారి నాతఁడు గౌఁగిలించుకొనెను. చిన్నవారాతనికి సమస్కరించిరి. ఈ విధముగ వయస్సు ననుసరించియును, మైత్రి ననుసరించియును, సంబంధము ననుసరించియు సందఱును బరస్పరము ప్రణామాదులు కావించుకొనిరి. వృద్ధ గోపికలు వచ్చి అతని శరీరమును జేతులతో నిమిరిరి. యువతులు తమ ముసుఁగుల చాటునుండి సిగ్గుతో బలరామునిఁగాంచిరి. పిల్ల లాతని జుట్టుకొని నిలుచుండిరి. కొందఱు వరుస జేసికొని పిలుచుచుండిరి. బలరాముఁ డందఱను యథా యోగ్యముగ సమ్మానించు చుండెను. సమవస్కులగు గోపబాలకులు నవ్వుచు నవ్వుచుఁ జేతులను బట్టుకొనిరి. కరస్పర్శ నొనర్చి ఒకకొకరు తమతమ వైపులకు లాగుకొనుచుండిరి. అప్పుడు యశోద యిట్లనెను:- “బలరామా ! చాల అలసిపోయి యుంటివి. నాయనా! వస్త్రములను మార్చుకొనుము. చేతులను గాళ్ళను గడిగికొనుము. వీరందఱును నీ కొఱకు కూర్చుండినారు.”

తల్లి బలనంతము చేయఁగా బలరాముఁడు లేచి జలములతోఁ గాళ్ళను గడిగికొనెను. చేతులను ముఖమును గడిగికొని పుక్కిలిచ్చివైచి, వస్త్రములను మార్చుకొని, తల్లి యానందముకొఱకు కొలఁదిగ నల్పాహారమును గావించెను. ఇంతలోనే శ్రీకృష్ణుని అంతరంగ సఖులు చాలమందివచ్చిరి.

వారి శరీరము లన్నియును క్షీణించెను. వారు కమలనయనుఁ
డగు శ్రీకృష్ణుని కొఱకు సమస్త సుఖోపభోగములను ద్య
జించిరి. వారినిఁ జూడఁగానే బలరామునకు వారిపై దయ
కలిగెను. ఆతఁడు వారి నత్యంత ప్రేమతోఁ గలిసికొనెను.
బలరామునిఁ గాంచఁగానే వాగందఱును గన్నుల నీరుపెట్టు
కొనిరి. వారు గద్గద వాక్కులతో నిట్లనిరి. - “బలరామా !
మన సమస్త సరబంధులును, యాదవులును డేమముగ
నున్నారా?”

బలరాముఁ డిట్లనెను:- “అవునయ్యా ! ఏదో విధ
ముగ దినములను గడుపుచున్నాము. మీరందఱును గుశల
ముగ నున్నారా?”

బిగ్గఱగ నేడ్చుచు గోపకులిట్లనిరి:- “మా కుశలము
నక్రూరుఁ డిచ్చటనుండి కొనిపోయినాఁడు. మేము దినములను
వెడలబుచ్చుచున్నాము. మీరందఱును ద్వారకలో రాజ్య
మొనర్చుచున్నారు ఇప్పుడు మీ తమ్మునకు రాజకుమారిక
లతోఁ బెండ్లిదండటగా ! చాలమంది భార్యలైరి. ఇప్పుడు
మీకు పిల్లలు జల్లులుకూడ కలిగిరి. ఇప్పుడు మేము మీ
కెందులకు జ్ఞాపకమునకు రాఁగలము ?”

సిగ్గుతో బలరాముఁ డిట్ల నెను:- మీరందఱిట్లు మాట
లాడెదరేల? మీరందఱును జ్ఞాపకమే లేకుండిన నే నింతదూర
మెట్లు రాఁగలను ? ఎన్నడైనను వ్రజమును, వ్రజవాసులను

మేము మఱచెదమా? మారోమ రోమములం దిచ్చటి
అనంతస్మృతులు కలవు. ఇచ్చటినుండి పోయినతరువాత
చాల చిక్కులలోఁబడి యిచ్చటికి వచ్చెదమన్నను వీలుకా
కుండెను. మా పరివారమునంతను నీ దుష్టకంసుఁడు చాల
త్రిప్పలు పెట్టినాఁడు. ఎట్లో వానిని నాశన మొనర్చితిమి.
అనంతరము వాని మామ జరాసంధుఁడు మా వెంటబడి
నాఁడు. చివరకు వానిమూలమున మేము మధురాపురమును
వీడిపోవలసి వచ్చినది. అచ్చటను నిట్టి పోరాటములు మొద
లైనవి జరుగుచునే యుండెను. శ్రీకృష్ణుఁ డింతవఱకును
నీకారణములచేతనే యిచ్చటికి వచ్చుటకు వీలుపడలేదు.
నే నెట్లో కన్నులను మూసికొని వచ్చివైచితిని.”

గోపకు లిట్లనిరి:- “అవునయ్యా! ఈ సంసారమట్టిదే.
ఈ గృహస్థాశ్రమము చింతానిలయము దీనిలో నిత్య
నూతన చింత లుత్పన్నమగుచుండును. పెండ్లి చేసికొంటిమా
చింతా పర్వతమును నెత్తి కెత్తుకొన్నామనియే చెప్పవల
యును. దుష్టుఁడు కంసుఁడు చచ్చినాఁడు. వాని మూలమున
యాదవులేకాదు, అందఱును దుఃఖమును జెందిరి. మనకంద
ఱకు రాత్రింబవళ్ళాతని భయముండెడిది. ఇప్పుడు యాదవ
గణము వాని బంధనమునుండి విముక్తులైరి. ఇక జరా
సంధుని విషయమందమా మీరు కుండినపురమున నాతని
జయించితిరని వినియుంటిమి. మధురాపురి దుర్గమేమంత

సురక్షితమైనదికాదు. శత్రు వెప్పుడైనను దానిమీద దండెత్తుచుండును. మీరు శత్రువులగు నసుగులను జంపి ద్వారకాపురమున సుదృఢమగు దుర్గమున సుఖముగ నున్నారని వినియుంటిమి.” ఈవిధముగ ననేక విషయములను మాట్లాడుకొనిరి. చివరకు స్త్రీ సమాహము బలరామునితో సభాషింప వచ్చినారని తెలిసికొని గోపకు లచ్చటినుండి తొలగిపోయిరి. అప్పుడు బలరాముడు చిరునవ్వు నవ్వుచు హరిని సమ్మానభరిత దృష్టితోఁ జూచుచు నిట్లనెను:- “మీరందఱును సుఖముగనున్నారా? కుశలమేకదా!”

గోపికలు కన్నుల నీరు నింపుచు నిట్లనెను:- “మా కుశలము మాకే తెలియును. మీరందఱును సుఖముగ నున్నారుకదా?”

బలరాముఁ డిట్లనెను:- “కాలమును వెడలఁ బుచ్చుచున్నాము.”

గోపికలు వ్యంగ్య స్వరమున నిట్లనిరి :- “ఇచ్చట మఱచియే పోయితిరా? ఒకవేళ ఈ స్త్రీనాపురము పోవుచు నిచ్చటికి వచ్చినారేమో!”

బలరాముఁ డిట్లనెను:- “మీ యిష్టము వచ్చి నట్లనుకొనుఁడు. మేము మఱచి పోలేదు. మీ అందఱ స్మృతి నిరంతర ముండనే యుండును. వచ్చుటకు గూడ వ్యవధి

లేనంతపని, కృష్ణునకు రావలయునని యెంతో కోరికకలదు. కాని ఆతఁడీ పనులచేఁ దీరక రాలేక పోవుచున్నాడు.”

గోపిక లిట్లనిరి :- “అవును. ఆతని కచ్చటి చింతఁ యుండును, పదునాఱువేల రాజకన్యకలను వివాహమును జేసికొనెనని వినియున్నాము. ఒక్క భార్యయుండిననే నెత్తి మీఁది వెండ్రుకలూడి పోవుచున్నవి. అట్టియెడ పదునాఱు వేలమంది యుండిన నింకేమి తీరిక చిక్కఁగలదు? ఇప్పు డాతనికి గొల్లపల్లెపడుచులమగు మా జ్ఞాపక మేమి యుండును. ఇప్పు డాతఁడు పురస్త్రీ జనవల్లభుఁడైనాడు. సరేకాని ఆతడానందముగ నున్నాఁడా?

నవ్వుచు బలరాముఁ డిట్లనెను :- “అవును. మీ అందఱు ఆశీర్వాదముల వలన?”

ఉలికిపడి వ్రజాంగన లిట్లనిరి :- “కృష్ణునకు మా ఆశీర్వాదము లేమి? బలరామా! తలక్రిందులుగ మాట లాడుచుంటివేమి? మే మాతని కేమి కావలయును. ఆతఁడు పురవాసినులకఁ బ్రాణాధారము. ఎప్పుడైన నాతఁ డిచ్చటి ఆతని తల్లిదండ్రులను, బంధు బాంధవులను నెన్నఁడైన స్మరించునా?”

బలరాముఁ డిట్లనెను :- “బాగున్నది. ఇదియును నడుగవలసిన మాటయేనా? తన తల్లిదండ్రులను బంధు బాంధవుల నెవఁడైనను మఱచునా?”

గోపికలిట్లనిరి :- “అయితే, మఱవకుండినచోఁ దన తల్లియగు యశోదను జూచుటకు వ్రజమునకు వచ్చినాఁడా?”

బలరాముఁ డిట్లనెను:-“రావలయునని ఆతఁడు నిత్యమును అనుచునే యుండును. నేఁడు పోవలెను, రేవు పోవలయు ననుచుండును. అందువలననే నేనును రాజాలక పోయితిని. ఆతఁడు వచ్చుట చాల కష్టమని తెలిసికొని నే నొంటరిగ వచ్చితిని. సమయము చిక్కఁగానే ఆతఁడును నవశ్యము రాగలఁడు.”

గోపిక లిట్లనిరి :- “సరే, బలరామా ! మహాబాహు వగు కృష్ణునకుఁ మే మొనర్చిన సేవలు జ్ఞాపకమున్నవా ? ఎన్నడైనఁ గథాప్రసంగమున మమ్ముఁగూర్చిన చర్చయును వచ్చునా ?”

బలరాముఁ డిట్లనెను:-“నే నా మాటలను నా నోట యేమని చెప్పుదును ? ఆతఁడు మిమ్మెఁతగా స్మరించుచున్నాఁడో చెప్పటకు నాకు శక్తిచాలదు.”

ఇది వినఁగానే అందఱు నేత్రముల నుండియును టప టప అని అశ్రువులు రాలెను. అశ్రువులను, ముక్కులవెంట గారు నీటినిఁ దుడిచికొనుచు వారు గద్గదవాక్కులతో నిట్లనిరి :- “బలరామా ! మాకు కృష్ణునివలన నట్టి యాశలేదు. మే మెవనికొఱకు తల్లిని, దండ్రుని, పతి, పుత్రులను, సోదరసోదరీ జనమును, అత్యంత దుస్త్వజులగు బంధులను

వదలితిమో ఆ శ్రీకృష్ణుడే మమ్ములను గాలదన్ని త్యజించి నాడు. ప్రేమ సంబంధమును మీరును నిర్వహింపలేదు. తృణమువలె సంబంధమును ద్రెంచుకొని ఆతడు ముఖము తప్పించి శాశ్వతముగ వెడలిపోయినాడు. పరదేశిని బ్రేమించుట తెలిసి తెలిసి తన శిరస్సునకు విపత్తును దెచ్చుకొనుటయే. ఇంతగా బ్రేమించిన కృష్ణుడు మమ్ము నిట్లు కాలదన్ని పోవునని కలలోలై న ననుకొనలేదు. ఇంత త్వరగా మఱచిపోవుననియు మే మనుకొనలేదు.”

నవ్వి బలరాముఁ డిట్లనెను :- “దీనిలో మీ దోషము కూడ ఉండవచ్చును. మీ రాతని నంతగా బ్రేమించుచున్నప్పు డాతని మధురకుఁ బోనీయకుండవలసినది. మీ రందఱును గలిసి ఆపియుండవచ్చును గదా!”

ఏడ్చుచు గోపికలిట్లనిరి :- “బలరామా! నీ వేమి మాటలు మాటలాడుచున్నావు. పోదలఁచినవాఁ డెవరైన నాపిన నాగునా? ఏదైన సరళుడైనచో నాపవచ్చును గాని పాదాదిశిరః పర్యంతము కపటియైనవాని నెవరాపఁగలరు? ఆతఁడచ్చట నున్నిప్పు డెన్నో తీపిమాటలు, ప్రేమప్రసంగ చేసెడువాఁడు. “మీ వస్తువు లన్నియును మధురములు. మీతో నెంతగా మాటలాడినను నా మనస్సు తృప్తిజెందదు. మీరు నన్ను బాగుగా సేవించితిరి. మీ సేవాఋణముచే నణఁగిపోయితిని. మీ ప్రేమకు ప్రత్యుపకార మొనర్పఁ

జాలను.” అని యిట్టి కపటప్రేమమయ వాక్యముల నే స్త్రీ విశ్వసింపఁగలదు? మా కౌతనిసంగతి తెలియకపోవుటచే నాతని మాటలను నమ్మితిమి.”

అంత నింకొకతె కన్నులనీరు తుడుచుకొనుచు నిట్ల నెను:- “బలరామా! మేము పల్లెటూరివారము. నగరమందలి స్త్రీలు మంచి చతురలు. అవ్యవస్థిత చిత్తుఁడగు శ్రీకృష్ణుని మాటలను వారెట్లు విశ్వసించు చున్నారో తెలియదు. శ్రీకృష్ణుఁడు గొప్పకృతఘ్నుఁడు కాడా? దీని కొఱకై ప్రాణములు వదలినను నీతని హృదయము కరుగదు. ఈతనిపై విశ్వాసము కలుగునట్లును, విశ్వాసము కలుగకుండునట్లును గూడ యీతఁడు వర్తించుచుండును. మే మాతని మాటల నన్నిటిని విశ్వసించితిమి కాని ఆతఁడు మాకు విశ్వాస ఘాత మొనర్చినాఁడు. నగర స్త్రీ లీతనిఁ జేరనీయరాదు.”

అంత నింకొకర్తుక యిట్లనెను:- “ఓనీ! నీకు తెలియదా యేమి? నల్లకృష్ణుఁడు విచిత్రపుమాటలను బలుకుట నేర్చుకొనినాఁడు. ఆతని మందహాసము వలనను ఆతని అనురాగ భరిత స్వరూపముచేతను హృదయమున హఠాత్తుగఁ బ్రేమ నుద్దీప్తము కావించును. ఆ ప్రేమావేశమున నాకులురై, ఆనాగర స్త్రీలు తమ్మదాము మఱచిపోయి, ఆ యావేశమున నీతని మధుర మధుర మాటలను విశ్వసించి యుండురు.”

అంత నొక గోపిక కోపముతో యిట్లనెను :- “అయి యుండవచ్చునమ్మా ! ఏమార్గమున మనము పోవుటలేదో ఆ మార్గపు చెట్లను లెక్కపెట్టి యేమి ప్రయోజనము ? శ్రీకృష్ణుఁడు మనలను వీడిపోయినాఁడు కదా ! ఆతఁడు మనలను దలఁపఁడే తలపఁడు. అట్టివానినిఁగూర్చి చర్చించుట వలన నేమిలాభము ? ఆతఁడతని యింటిలో, మనము మన యింటిలో నుండవచ్చును. ఇంక నాతని చర్చను మానుఁడు ఇంకొక విషయమును గూర్చి ప్రసంగింపుఁడు. మనము లేకుండిన నాతనికి గడుచుచుండ మనకాతఁడు లేకుండిన నేల జగుగదు ? భేదమేమనగా ఆతని కాలము ఆమోద ప్రమోదములతో గడచును, మనకాలము కంటిసీటితో జరుగును. ఇంతే”

ఇంకొకతె యిట్లనెను :- “ఓసీ ! నిజముగ నీవు చెప్పినట్లా తఁడు మఱపునకు వచ్చిన బాగుగనే యుండును. కాని ఆతని కథ దుస్వ్యజమైనది. దాని నెంతగా మఱచెదమనిన నంతగా స్మృతికి వచ్చుచుండును.”

సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా ! ఈ విధముగ మాట్లాడుకొనఁగా నందఱకును శ్యామసుందరుని స్మృతి అధికముగఁగలిగెను.”

సూతుఁడిట్లనెను :- ‘మునులారా ! ఈ విధముగ మాటలాడుచుండఁగా నందఱకును శ్యామసుందరునిస్మృతి కలి

గెను. వారు భగవానున మధురహాసమును, బ్రేమవాక్కులను, మనోహరరూపమును, లలితగతిని, ప్రేమపూర్వకముగ నొనర్చుకొనిన నాలింగనాదులను స్మరించుకొనుచు బిగ్గరిగ నేడ్వనారంభించిరి. అందఱును వెక్కిరి వెక్కిరి యెడుచుండిరి. ముఖమును గప్పకొని అశ్రువులను రాల్చుచుండెను. అంతయును రసాభాసమైనట్లుండెను? విరహవేదన అధికమయ్యెను. అప్పుడాతఁడా గోపికలను సమాధానపరచుచుండెను. ఆతఁడనేక విధముల అనునయ వినయ లొనర్చుటలోఁ గుశలుడు. మాటలు చెప్పుట ఆతనికినిఁ దెలియును కావున నాతఁడు చెప్పుట కారంభించెను. “అయ్యో! మీరింతగా దుఃఖించెదరేల? మీరు లేకుండుటచే శ్రీకృష్ణునకు ద్వారకలో బాగుండుటలేదు. ఆతఁడెల్లప్పుడును మిమ్ములనే స్మరించుచుండును. ఆతఁడు త్వరగా వచ్చి మిమ్ములను గలిసికొనును. మీ విరహజనిత సంతాపమును బోఁగొట్టును.” ఈవిధముగ ననేక మధురవాక్యములను బలుకుచు బలరాముఁడు వారందఱును శాంతింపఁజేసెను. ఇప్పుడు బలరాముఁడా గోపికా యూధముతో నారాత్రి యందు క్రీడించి నదియు నేను వర్ణించెదను. మీరందఱును సమాహిత చిత్తులరై వినుఁడు.”

వ్రజమున మరల బలదేవుని క్రిడ.

శ్లో. ద్వా మాసౌ తత్ర చావాత్సీ న్మధుం మాధవ మేవ చ ।

రామః క్షపాసు భగవాన్ గోపీనాం రతి మావహన్ ॥

—శ్రీభాగ ౧౦, స్కం. ౬౫ ఆ. ౧౩ శ్లో॥

వ. అంత బలభద్రుండు వారల మనంబుల సంతాపంబులు
వాయ నుపాయంబులగు సరసచతుర వచనంబులఁ
గృష్ణుని సందేశంబులు చెప్పి విగత భేదలం జేసి యచ్చట
మాసద్వయంబు నిలిచి వసంతవాసరంబులు గడపుచుఁ
గాళిందీ తీరంబున.”

—శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

తన ప్రియునితో నే స్థానములలో సరస క్రీడించి
తిమో, ఆ స్థానములను గాంచఁగ నే హృదయమున
నొక విధమగు నుప్పొంగు జనించును. ఆ స్థానమును గాంచఁ
గ నే అవన్నియు స్మృతికి వచ్చును. ఇచ్చట నాకు హార
మును వేసినాడు. ఇచ్చట పుష్పములను గోసితిమి. ఇచ్చట
గూర్చుండి కలిసిమెలసి మాట్లాడుకొంటిమి. దైవవశమున
వియోగమును బొందినఁ దన ప్రేమి మరల వచ్చి, మరల
నవే సరసక్రీడలను గాంచుచు, వినుచు, ననుభవించుటకు
లభించినచో నికఁ జెప్పవలసిన దేముండును ? వియోగజనిత
సంతాపమంతయును దూరమై ఒక నూతన స్ఫూర్తి సంచా
రము హృదయమునఁ గలుగును. వెనుకటి కంటె వేయి

రెట్లుగ సుఖమిందు లభింపఁగలదు. ఒకానొక దినమున నిది యును సంతమై మరల నేడ్చుట తప్పదనియును దెలిసిమే యుండును. మరలఁ బ్రియుని స్మృతియందు సదా అశ్రు విమోచనము చేయవలసి వచ్చును. సంయోగ వియోగ చక్ర మిట్లు తిరుగుచుండ వలసినదే.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా ! బలరాముఁడు వచ్చుటచే మరల వ్రజమండలమందు సరసతా తరంగము వ్యాపించెను. కృష్ణు చంద్రుని గోపికా యూధము వేలు, బలరాముని గోపికాయూధము వేలు. కృష్ణుని గోపికా యూధమునకు శ్యామసుందరుని సమాచారము తెలియఁ గలదనియు, బలరాముడు వచ్చుటచే నిత్య మాతనికి సంబంధించిన చర్చ జరుగుననియు, నాతడు మన సందేశమును గృష్ణునకుఁ జెప్పఁగలఁడనియు, బలరాముఁ డుండుటచే శ్రవణ, కీర్తన స్మరణ, చింతనము లనేకముగఁ గలుగఁ గలవనియు, కాని బలరామునకు సంబంధించిన యూధము వారు ఆతనితో సరసమగు నాటల నాడు నవకాశము కూడ కలుగుననుకొనిరి.

బలరాముఁడు వసంతఋతువగు-చైత్రవై శాఖమాసములు సుఖముగ వ్రజముననుండెను. ఆతఁడా వసంత రాత్రులందు వ్రజవనితలతో విహార మొనరించుచు, వారి యానందమును నిరంతరము వృద్ధి మొందింపుచుండెను.

వ్రజవనితా పరివృత్తుడై బలరాముడు వివిధవనములందును కుముదకుసుమ గంధముచే సువాసితమగు యమునాపు లినమందును, నీలసరములతోఁగూడినఁ గాళిందీతటమందును, నిభృత నికుంజములందును నిరంతరము ఆమోదప్రమో దము లొనర్చుచు నందఱకును సుఖము నొసగుఁ చుండెను?

బలభద్రదూనకు కుసుమ మధువును, వృక్షరసములను బానమొనర్చు వ్యసనము కలదు. అందువలన వరుణుడు తన కుమారితయగు వారుణిని బృందానన విశద వనములందు ప్రవహింపవలయుననియు, బలరాముని సేవకు వినియోగ పడవలసినదనియు నియోగించెను. అదియును దండ్రీయాజ్ఞను బొంది ద్రవరూపమునఁ దాళాది వృక్షకోటరములనుండి ప్రవ హింప నారంభించెను. సంకర్షణునకుఁ బిపాసాదేవి వచ్చి చంచల మొనర్పఁగనే వరుణపుత్రి దానిని వెంటనే శాంతింపఁ జేసెడిది. దీని వలన నాతనికి మంచి సుఖము లభించెడిది. ఆ దివ్య వారుణీదేవియొక్క సువాసచే నా విహారవనమంత యును సువాసిత మయ్యెను. తన ప్రియాసమూహముతో గూడ ఆ పరమ ప్రియ పేయమును బానమొనర్చి బల రాముడు పరమ ప్రముదితుడయ్యెను. దాని స్ఫూర్తిచే స్ఫూర్తి మానములగు శ్యామాగ్రజములగు సంకర్షణుని నయనము లరుణవర్ణము లయ్యెను. కంఠమున వనమాలను ధరించి, ఒక్కచెవికే కర్ణకుండలమును ధరించి, ఆతఁడు

మదోన్మత్తునివలె సుఖముగ విహరించుచుండెను. జాను పర్యంతము లంబాయమానమగు వైజయంతీమాల వలన నాతఁడు లతలలోఁ దిరుగుచు, రంగు రంగుల పుష్పములతో సుశోభితమగు గజరాజు, తన కరిణీయాధముతో వనమునఁ దిరుగుచున్నట్లుండెను. ఆతని మనోహర ముఖారవిందము స్వేదరూపమగు తుషారకణములతో విభూషితమైనట్లుండెను. ఆ వ్రజవనితలందఱును బలరాముని బిరుదావళులను గాన మొనర్చుచుండిరి. వారి కమనీయ కంఠములనుండి వెలువడు చుండిన తన సుయశగానమును వినుచు నాతఁడు వనము లందు విచరించు చుండెను.

చైత్రము పూర్తి అయిపోయెను. వనములలోఁదిరిగి తిరిగియుఁ, గమనీయ క్రీడలొనర్చియుండుటచే బలరామునకు స్నానమొనర్చి వ్రజవనితలతో జలకేళి యొనర్ప నిచ్చజనించెను. అచ్చటకు యమునానది కొంచెము దూరమున నుండెను. ఆతఁడచ్చటనే కూర్చుండి యిట్లు పిలిచెను :-
 “యమునా! రమ్మ, రమ్మ! ఇచ్చటకు నీ సుందర సుఖద స్వచ్ఛశీతల సలిలములను బ్రవహింపఁజేయుము. మా అందఱయొక్క శ్రమసంతాపములను బోఁగొట్టుము. మీ మనోహర మధుర సలిలములచేఁ బానమొనర్పనిమ్ము. కాళిందీ రమ్మ, రమ్మ. ఆలస్యమొనర్పకుము.”

యమునానదిబలరాముని వచనములనువిని నవ్వుకొని లోలోన నిట్లనుకొనెను :- “బలరాముఁడు మదోన్మత్తుడు

యున్నాఁడు. ఎవరు పిలిచినను వారి కడకు బరువిడి పోయినచో నా మర్యాద నశించును. నా మార్గ మనిశ్చితము కాఁగలదు. నేను నాయుష్టము వచ్చినట్లు ప్రవహించెదను. ఎవరైన స్నానము చేయవలసి యుండినను, జలపాన మొనర్పవలసి యుండినను నాకడకే రాఁగలరు.” అది యిట్లనుకొని బలరాముఁడెంతగాఁ బిలిచినను రాలేదు. అప్పుడాతనికిఁ గోపము వచ్చెను. ఆతఁడు యమునను గసరుచు నిట్లనెను :- “ఓసీ! పాపిణీ! నీకు గర్వము తలకెక్కినది. ఇంద్రాది దేవతలందఱును సదా నా యాజ్ఞకు చేతులను జోడించుకొని నిలుచుండెదరు. నీవు నదివయ్యును నేను బిలిచిన రావేల? నా వచనముల కవజ్ఞి యొనర్చుచున్నావు. నన్ను మత్తునుగా భావించి, అవహేళన మొనర్చుచు నా సమీపమునకు రాకున్నావు. సరే, నేను నా హలాగ్రముచేఁచీల్చి నిన్ను చీలికలు చీలికలొనర్చెదను. అప్పుడు నీకు నా ప్రభావము తెలియఁగలదు.” ఇట్లు పలికి హలధరుఁడు తన హలమును సంభాళించుకొనెను. యమునా ధారను దన హలాగ్రముచేఁ దన్నవైపునకు లాగఁదలఁచు చుండునంతలో యమున వెంటనే దివ్యరూపమును ధరించి భయభీతయై, చకితయై సంకర్షణ భగవానుని చరణములపైఁబడెను. ఆమె అత్యంత విసీతభావముతో నాతని స్తుతింప నారంభించెను:-

“దేవాధిదేవా! బలరామా! జగత్పతీ! నేను తప్పుచేసి

తిని. నేను నీ పరాక్రమమును గుర్తింపజాలక పోయితిని. దేవదేవా! నీవే సమస్త జగత్తునకును నేకైక స్వామివి. ఈ సమస్త భూమండలమును నీ సహస్ర ఘణములలో నొక్క ఘణాగ్రముపై నావగింజవలె నిలిచియున్నది. నేను మోహవశమున నీవాస్తవిక స్వరూపమును గుర్తింపజాలక పోయితిని. స్వామీ! మోహవశమునను, అజ్ఞాన వశమునను నావలన సంభవించిన నవజ్ఞుని నీవు క్షమింపవలయును. నే నిప్పుడు తెలిసికొంటిని. నీవు సర్వసమర్థుడవు. నాపైఁ గృపజూపుము. నన్ను వదలివేయుము. సజ్జనులెల్లప్పుడును శరణాగత రక్షణమొనర్చు చుందురు. నే నిప్పుడు నీచరణములను మాత్రమే శరణు వేడితిని.”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా! బలరాముని పాదములపైఁబడి యమున కొట్టుకొనఁగా, నప్పుడు కృప వహించి ఆతఁడామెను క్షమించెను. అనంతరమాతఁడు తన ప్రియాసమూహముతోఁగూడి వారందఱును నలువైపులను జుట్టుకొని, జలములను జిలుకుచు నాతని వివశు నొనర్చుచుండ జలక్రీడ లొనర్ప నారంభించెను. ఆతఁడును నందఱుపైఁ జల్లుచు వారల సంతోషపెట్టెను. జలక్రీడలుకాఁగానే జలములనుండి బయటకు వచ్చెను. ఆసమయమున వెంటనే లక్ష్మీదేవి అచ్చట ప్రత్యక్షమై దివ్యములగు రెండు నీల వర్ణపు పట్టు వస్త్రములను, మహామూల్యవంతములగు ముగ్ధ

మయములగు నాభూషణములను, దివ్యకేశర, కస్తూరీ మిశ్రితమగు చందనమును నాతని కర్పించెను. వస్త్రాభరణములను ధరించి, సర్వాంగములయందును జందనము నలఁదుకొనఁగా బలరాముని శోభ కోటికందర్ప సదృశమై యుండెను. ఆతఁడు మత్తగజమువలె సుశోభితుడై యుండెను. ఈవిధముగ నాతఁడు నిత్యనూతన క్రీడలొనర్చుచు సమస్త వ్రజాంగనలను నానంద సాగరమున నోలలాడించెను.

మునులారా ! బలరాముఁడు యమునానదిని లాగిన జోటున కిప్పటికిని రామఘాటని పేరు. అది చీరఘాటునకు సమీపమునఁ గలదు. ఇప్పుడుచూచినను నిచ్చట యమునా నది తన మార్గమును వదలి వంకరగఁబోయినట్లు కనఁబడ గలదు. బలరాముని హలాగ్రముచేఁ జీల్చఁబడిన మార్గమునఁ బ్రవహించుచు యమునానది నేటికిని బలరాముని అనంత పరాక్రమమును సూచించుచున్నది. ఈవిధముగా వ్రజాంగనలయొక్క మాధుర్యచిత్తములచే నాకర్షింపఁబడి బలరాముఁడు వారితోఁ గ్రీడించుచుండ సుందర సుఖదములగు వసంతరాత్రములు క్షణమువలె గడచిపోయెను. అచ్చట నుండి అంత నాతఁడు సరసతాధారను బ్రవహింపఁజేసెను.

సూతుఁడిట్లనెను:-“స్వామీ ! ఇచ్చట బలరాముఁడు వ్రజమందుండి వ్రజాంగనలతో విహారమొనర్చుచుండెను.

అచ్చట ద్వారకయందు కృష్ణునకును నింకొక రాజునకును బోరుజరిగెను. వానితోఁ బోరాడుట కఠిండు కాశీకి వచ్చుట తటస్థించెను.”

శౌనకుఁ డిట్లనెను :- “సూతా, ఈ రాజునకును గృష్ణునకును బోరే కారణమున జరిగినది?”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “స్వామీ! పేరుకొఱకు పోరు జరిగినది.”

శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “సూతా! పదప్రతిష్ఠకొఱకును, భూమికొఱకును, ధనముకొఱకును, స్త్రీకొఱకును బోరాడుటను మనము వినియుంటిమి. కాని నామముకొఱకై పోరుట విని యుండలేదు. ఒకే నామముతో ననేకులుండవచ్చును. కృపతో మాకీ కథను జెప్పుము.”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “స్వామీ! మీరీ వంకరటింకర నడకఁబాని సంగతి నడుగఁబోకుండు. ఈతఁడెవరితోఁ బోరఁ దలంచుకొనునో ఆతనితో నేదోవిధముగఁ గలహమును జెట్టుకొనును. ఎట్లనఁగా-ఒక నదిలోఁ బ్రవాహమునకు దిగువ భాగమున నొక మేకపిల్ల నీరు త్రాగుచున్నదట. ఇంత లోనే ఒక సింహము వచ్చెను. అది యిట్లనెను :- “నేను త్రాగుచుండు నీరును నీవేల మురికిచేయుచున్నావు? అది యిట్లనెను :- “అయ్యా! మీరు పైనద్రాగుచున్నారు. నేను దిగువను ద్రాగుచున్నాను. మురికి యెట్లుకాఁగలదు? అప్పుడు సింహమిట్లనెను :- “ఒక దినమున నీవు తిట్టినావటగదా!”

మేఁకపిల్ల యిట్లనెను :- “అదెప్పటి మాట స్వామీ !”

సింహమిట్లనెను :- “ఆఱునెలల క్రిందటి మాటయే”

మేఁకపిల్ల యిట్లనెను :- “స్వామీ ! అప్పటికి నాకు రెండునెలల వయస్సుకూడ లేదు.”

సింహమిట్లనెను :- “నీవు కాకుండిన నీతల్లి అయియుండ వచ్చును.”

మేఁకపిల్ల యిట్లనెను :- “మాతల్లి నన్నుఁగనఁగానే చచ్చిపోయినది. అదెట్లు జరుగఁగలదు ?”

సింహమిట్లనెను :- “మీ నాయనమ్మ కావచ్చును, అమ్మమ్మకావచ్చును. నీ పినతల్లికావచ్చును.”

మేఁకపిల్ల యిట్లనెను :- “స్వామీ ! మీకు చంప వలయునని యుండినఁ జంపివేయుము. కాని యిట్టి అబద్ధపు అపరాధముల నేలమోపెదరు ?” ఇట్లే స్వామీ ! రాజు రూపమునఁ బుట్టిన నసురునిఁ జంపఁదలఁచినచో వానిపై నిట్టి యపరాధములను మోపును. ఏదో అసాధారణ నిమిత్తము నేర్పఱచి వానినిఁ జంపివేయును. కాకున్న భగవానునకు సహస్రనామములు కలవు. వానిలో నొకటియగు వాసుదేవనామము నాతఁడు ధరించినాఁడనుకొనుఁడు, దాని కొఱకై పోరాడవలసిన పనియేమున్నది ? “పోనిమ్ము నాయనా ! నీపేరుకూడ వాసుదేవుఁడేనా ?” యని యూర

కుండవచ్చును. కాని భగవానుఁడతనిఁ జంపవలసియుండెను. అందువలనఁ బేరుకోఱకాతనితోఁ బెనఁగులాడి చంపెను.

శౌనకుఁడిట్లనెను :- “సూతా ! ఈ వాసుదేవుఁడైన రాజెవరు ?”

సూతుఁడిట్లనెను :- “సరే, స్వామీ ! ఇప్పుడు నేను మీకు మిథ్యావాసుదేవుని కథను జెప్పెదను వినుఁడు.”

పౌండ్రక వాసుదేవుఁడు

శ్లో॥ నంద వ్రజం గతేరామే కరూషాధిపతిర్నృప ।

వాసుదేవోఽమిత్యాజ్ఞో దూతం కృష్ణాయప్రాహిణోత్ ॥

శ్రీభాగ. ౧౦. స్కం. ౬౬౮. ౧ శ్లో॥

సీ॥ మనుజేశ బలగర్వమున మదోన్మత్తుఁడై

యవనిపై వాసుదేవాఖ్యుఁడనఁగ

నే నొక్కరుఁడఁగాక యితరుల కీ నామ

మలవాడునే యని యదటు మిగిలి

తెగి హరి దా వాసుదేవుఁడు ననుకొను

నట పోయి వలదను మనుచుదూతఁ

బద్మాయతాక్షుని పాలికిఁ బొమ్మన్న

నరిగె.....

—శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము,

భగవత్సంబంధమున నేదైన మిథ్యాకల్పన మొనర్చినను దాని పరిణామము సుఖప్రదముగనే యుండును. ఏల ననఁగా భగవంతుఁడు సుఖస్వరూపుఁడు. ఒక కథ ఉన్నది. భగవంతునకు గొప్పభక్తురాలగు నొక రాజకుమారి యుండెను. ఆమె విష్ణునకు మిక్కిలి భక్తితోఁ బూజ చేసెడిది. ఒక కుమారుఁడు లోలోపల నామెను ప్రేమించెను. ఆమెతో రాజకుమారుఁడు మాటలాడవలయునని మిక్కిలి యుత్సాహముతో నుండెను. గాని రాజకుమారి మంచి కట్టుదిట్టమగు కాపలాలో యుక్తిగానుండెను. అప్పుడాతఁడు విష్ణువేషమును ధరించెను. ఆతని రెండుచేతులుండి యున్నవికదా! రెండు అత్యంత సుందరములగు చేతులను మైనముతో నిర్మించి అతికించుకొనెను. నాలుగు చేతులందును శంఖ, చక్ర, గదా, పద్మములను ధరించియుండెను. పట్టు పీతాంబరమును ధరించెను, మస్తకమున మణిమయ కిరీటమును ధరించెను. కొయ్యతో గరుడునిఁ జేయించెను. సారాంశ మేమనఁగా భగవానునియొక్క కృత్రిమ రూపమును ధరించి, యేదో విధముగఁ గావలివాని సహాయమునఁబైకియెక్కెను. పోయి ఆమెతోనిట్లనెను:- “నేను విష్ణువును” రాజకుమారి ఆనందమునకు మేఱ లేకుండెను. ఆమె అత్యంత భక్తిభావముతో నా కృత్రిమ విష్ణువును బూజించెను. ఈతఁడు విష్ణువు కాఁడని ఆమె హృదయమున లేశమాత్రమైన ననుమానము

లేకుండెను. ఆతని నామె సాక్షాద్విష్ణువుగనే భావించెను. ఒకవైపున సత్యముండినను సఫలము కాగలదు. రెండు వైపులను గృత్రిమమై, ఇద్దరమనస్సులలోను విషయవాసనయే యుండినచోఁ బతనము నిశ్చయము. కపటము చాల రోజులు దాగదు? సత్యమెన్నటికినిఁ జెడఁబోదు.

ఆతఁడు ప్రతిదినమును విష్ణువేషమును ధరించి రాజకుమారి సమీపమునకు వచ్చి, కలిసి మెలసి మాట్లాడెడివాఁడు. ఒకదినము నెవఁడో పోయి రాజుతో నిట్లనెను :-
 “ప్రభూ! రాజకుమారి కడకెవరో పురుషుఁడు పోవుచున్నాఁడు. రాజు నాల్గువైపులను రాజకుమారి ఇంటిని ముట్టడింపించి, తాను స్వయంగా ఖడ్గమును ధరించి రాజకుమారి మహాలులోనికిఁ బోయెను. కపట విష్ణువు ఖడ్గమును బట్టుకొని రాజు వచ్చుచుండుటను గాంచగనే గడగడ వణకనారంభించెను. ఆతని రక్షణ కింకేమియును నుపాయములేక భగవంతుని శరణు జూచ్చెను. అత్యంతార్తభావముతో, ధనశక్తికొలఁది తన్మయుఁడై భగవానునిట్లు ప్రార్థించెను.
 “ప్రభూ! నేనెట్టివాఁడనైనను నీశరణు జొచ్చితిని. నీవు నన్ను రక్షింపుము.” ఆమె యొక్క సత్యప్రతిజ్ఞను నిజమొనర్చుటకై భగవానుఁడాతఁడెక్కిన కొయ్యగరుడునకు జైతన్యమును గలిగింపఁగా నది ఆతనిఁ దీసికొని ఆకాశమున కెరిగిపోయెను. రాజు వచ్చి ఆతఁడెవఁడని అడిగెను.

రాజకుమారి యిట్లనెను :- “తండ్రి ! ఈతఁడు చతుర్భుజుఁడగు విష్ణువు. నిత్యమును నాకు దర్శనమొసంగ వచ్చుచుండును. మిమ్ముఁజూడఁగ నే అంతర్హితుఁడైనాఁడు. గరుడు నెక్కి ఆకాశమున కెగిరిపోయినాఁడు.”

ఇది వినఁగానే రాజు మిక్కిలి దుఃఖించెను. ఆతఁడు పశ్చాత్తాప పడుచు నిట్లనెను :- “అయ్యో ! నేను మిక్కిలి అభాగ్యుఁడను. భగవద్దర్శనమునకు వంచితుఁడనై నాను.”

పై కథను జెప్పటకు కారణమేమనఁగా నెవఁడైనభగవానునియొక్కమిథ్యావేషమును వేసికొన్నను, భగవత్సంబంధమున మిథ్యాభిమానము కలిగినను గల్యాణమే కలుగును. ఏలననఁగా సాంసారిక పదార్థముల నిత్యములు అశాశ్వతములు. మిథ్యలు. వాని సంబంధమున నెవరభిమానమును జెందినను నది మిథ్యయే కాఁగలదు. అసత్యమే కాగలదు. పరిణామమున దుఃఖిదిమగును. కాని సర్వేశ్వరుఁడగు భగవానుఁడు నిత్యుఁడు, శాశ్వతుఁడు. సత్యుడు. అతని విషయమున వేషమును సత్యము కాఁగలదు. ఏలననఁగా నెట్టి సంబంధము కలిగియుండును వస్తువట్టిదే గాఁగలదు.

సూతుఁడిట్లనెను :- “మునులారా ! ఇప్పుడు నేనుమీకు మిథ్యావాసుదేవుని కథను జెప్పెదను. కాశీ ప్రయాగల మధ్యలోఁ గరూషమను నొక దేశము కలదు. దాని రాజు ధాని విజయపురము. భగవానుఁడు భూమిమీఁద నవతరించి

నరనాట్య మొనర్చుచుండినపుడు కరూష దేశమును పొండ్ర
కుండను రాజు రాజ్యమొనర్చుచుండెను. ఆ రాజునకుఁ బూర్వ
జన్మ సంస్కారవశముచేఁ దానే వాసుదేవుండనను భ్రమ
కలిగెను. ద్వారకలోని కృష్ణుడు తాను వాసుదేవుండనని
చెప్పకొనుట మిథ్యయనుకొనుచు నాతఁడు భగవంతుని
లోలోపల ద్వేషించుచుండెను. ఆతనిఁ గొందఱు ముఖప్రీతిగా
మాటలాడువారు వ్యర్థముగఁ బ్రశంసించుచు వాని గర్వమును
బెంచుచుండిరి.

ఆతఁడును నాల్గుభుజముల నేర్పఱచుకొని శంఖ, చక్ర,
గదా, పద్మములను ధరించెను. ఆతఁడు తనరథముపై గరుడ
ధ్వజము నేర్పరచుకొనెను. పీతాంబరమును ధరించెను. మణి
మయ మకుటమును ధరించెను. సారాంశ మేమన నాతఁడు
విష్ణువగుటకు నన్నియు నేర్పరచుకొనెను. ఆ సమయమున,
బలరాముఁడు వ్రజమందుండెను. సరిగా నదే సమయమున
నా పొండ్రక వాసుదేవుఁడు తనదూత నొకనినిఁ గృష్ణునికడకు
బంపెను. ఆ దూత ద్వారకకుబోయి యాదవుల నిండుసభలో
విట్ల నెను:- “నేను గరూషాధిపతియగు పొండ్రకుని దూతను.
నేను మా మహారాజుకడనుండి కృష్ణునకొక సందేశమును
దెచ్చితిని. ఆజ్ఞయెనఁచోఁ జెప్పెదను.”

భగవానుఁ డిట్ల నెను:- “సరే, చెప్పుము.”

కృష్ణుని యాజ్ఞ నుబొంది దూత యిట్లు చెప్పఁదొడం
గెను:- “మా ప్రభు విట్లు చెప్పమనినాఁడు “వాసుదేవుండను

నేనే. నేనుకాక యింకొక వాసుదేవుడు లేడు. బ్రహ్మ ప్రార్థింపఁగా భూభారమును హరించుటకై జీవులు దుఃఖములను బోఁగొట్టుటకై దయావశమున నేను భూమిపై నవతరించితిని. వాస్తవిక విష్ణువును నేనే. నీవు నన్నుఁగాంచి నాచిహ్నములను ధరించితివి. నీవును మిథ్యా వాసుదేవుఁడవైతివి. నిజముగ నీవు వాసుదేవుఁడనఁబడుటకే గుణములును లేవు. నీ జాతియేమియో తెలియదు. వైశ్యవృత్తి నవలంబించిన నందునకుఁ గుమారుఁడవు. నీలో బలములేదు, నిర్బలుఁడవు. జరాసంధుని భయముచే ద్వారకకుఁబోయి దాగితివి. నీకు ధర్మములేదు. నిర్బలుఁడును, గోగియునగు నీమామను జంపితివి. నీకు సాహసములేదు. ఏదోపిధముగఁ గలహమును జెట్టి దూరముగనుండి చూచుచుందువు. నీకు దయ లేదు. స్త్రీయగు బూతనను జంపితివి. నీకు సదాచారము లేదు. గోపాంగనలతో నేకాంతమున రాసక్రీడలాడితివి. నీవు జన్మచోరుఁడవు. గొప్ప స్త్రీలంపటుఁడవు. సదా స్త్రీల కొఱకు తిరుగుచుందువు. మాయావివి. మాయనాశ్రయించి ప్రజలను భ్రమలోఁ బడవేయుచుందువు. ఈ కారణములచే నీవు వాసుదేవుఁడవనఁబడుట కయోగ్యుఁడవు. నా చిహ్నములను దీసివైచి నన్ను శరీణువేడుము. వచ్చి నన్ను క్షమాపణ కోరుము. కాకున్న నాతో యుద్ధమొనర్పుము.

దూత యిట్లుపలికి యూరకుండఁగ నే కృష్ణుఁడు మిక్కిలి భేగముగ నట్టహాసమొనర్చెను. ఆతని అట్టహాసముచే

నా సభయంతయును బ్రతిధ్వనించెను. యాదవులంగఱును నాతని నవ్వులోఁ దమ నవ్వులను గలిపిరి. ఉగ్రసేనాది సభా సద గణమంతయును బకపక నవ్విరి. అప్పుడు కృష్ణుఁడు దూతతో నిట్లనెను:-“ఓయీ! దూతా! మీ ప్రభువునుండి నీవు సందేశము నెట్లు తెచ్చితివో, అట్లే మీ ప్రభువునకును మా సందేశమును గొనిపోమ్ము అదేమనఁగా—మీప్రభువు మా సుదర్శనచక్రమును దీసివేయుమని పలికినాడు. వాఁడిచ్చి టికి వచ్చినచో దాని నాతనిమీఁద కే వదలెదము. నీ వెవరి బలమును జూచుకొని మూర్ఖుడవై యిట్లు వాగుచుంటివో వారి నందఱును బీచమడంచి, వారి నందఱును మృత్యువాతఁ బడఁచేయఁగలను. ఏ మిథ్యాముఖముచే నిట్లు పలుకరాని పలుకుల నహంకారమునఁ బలుకుచుంటివో, వాగుచున్నావో, ఆ ముఖమును నాయొక్క అస్త్రశస్త్రములచే విదీర్ణము గావించి నేలఁపడవై చెదను. దానినిఁ గంక, గృథ్రాది మాంసభోజు లగు పక్షులు పీకి తినఁగలవు. అప్పుడు నీవు శాశ్వతముగ జచ్చి, దీర్ఘ నిద్ర గావించెదవు. నేను నిన్ను శరణుజొచ్చుట కాదు. నీవే కాకులు, గ్రద్దలు, నక్కలు, కుక్కలశరణము నకు బోయెదవు. మంచిది నీవు యుద్ధమునకు సిద్ధపడుము. నేనిప్పుడే యుద్ధమునకు వచ్చుచున్నాను. అచ్చట నీ వీరతను జూపవచ్చును.”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా ! భగవానుని సందేశమును విని ఆ దూత వెంటనే పొండ్లకుని కడకుబోయి, సమస్త వృత్తాంతమును రాజునకుఁ జెప్పెను. ఇది వినఁగానే ఆతఁ డత్యంత కుపితుఁడై కృష్ణునితోఁ బోర సిద్ధపడుచుండెను. ఆతఁ డేకరాజులకడకు తన పక్షమునఁ గృష్ణునితోఁ బోర రమ్మని పిలిచెను. కాని ఒక్కరైనఁ గృష్ణునకు విరుద్ధముగఁ బోర రాలేదు. అయితే ఒక్క కాశీరాజమాత్ర మాతనికి మిత్రుఁడగుటచే నంగీకరించెను.

ఇచ్చట భగవానుఁడును దూతను బంపి కరూష దేశమునకు యుద్ధమునకుఁ బోవ నుద్వ్యక్తు డయ్యెను. కృష్ణుఁడు కొంత సేనను దీసికొని పొండ్లకుని పురమునకుఁ జేరుకొనెను. శ్రీకృష్ణుఁడు యుద్ధమొనర్చుటకై వచ్చినాఁ డని తెలిసికొని, ఆతఁడు రెండు గొప్పసేనలను దీసికొని యుద్ధమునకు వచ్చెను. ఆతని మిత్రుఁడగు కాశీరాజు గొప్ప గొప్ప సేనలను మాఁడింటినిఁ దీసికొని తన మిత్రునకు సహాయ మొనర్పవచ్చెను. ఇరువురను ఘోరముగఁ బోరు చుండిరి. పొండ్లకుఁడు శంఖ, చక్ర, గదా, పద్మ, శార్ఙ్గ ధనుస్సులను, మెడలోఁ బాదములవఱకును వ్రేలాడు వన మాలయును, శ్రీవత్స చిహ్నమును ధరించియుండెను. ఆతనికి వక్షస్థలమునఁ గౌస్తుభమణి శోభించుచుండెను. శరీరమునఁ గనక చేలము సుశోభితమై యుండెను. శిరస్సు

మహామూల్యవంతమగు మణిమయ కిరీటము తళతళలాడుచుండెను. శరీరమంతటను నాభరణములు మెరియుచుండెను. ఆతని చెవులకు వ్రేలాడుచుండిన కుండలంబు లందరి కాంతు లాతని మిథ్యాత్వమును లోకమునకుఁ జెప్పుచున్నవా యను నట్లుండెను. ఆతని రథమునకుఁ దెల్లని అశ్వములను నాల్గింటినిఁ బూన్చుబడెను. ఆ రథముపై విశాలమగు గరుడధ్వజ మెగురుచుండెను. ఆతఁడు రథముపైఁ నెక్కి వచ్చుచుండఁ గ్రొత్తవారు వారిద్దరిలో నెవరు కృష్ణుఁడో గుర్తించుటకు వీలులేకుండెడిది. ఒక నాటకమునఁ జక్కఁగ వేషమును నటకుఁడు వేసికొని రంగస్థలము మీఁదకు వచ్చునెడల నాతని నెఱిగినవారును నెఱుఁగని వాగును నీతని గుర్తింపలేక భ్రమలోఁ బడిపోవుచుందురు. ఆతఁడు తనవలె వేషమును వైచుకొని వచ్చుచుండుటను గాంచి కృష్ణుఁడు మిక్కిలిగ నవ్వకొని యిట్లనెను:- “అనుకరింపఁ దలఁచినచో నిట్లనుకరింపవలయును.”

మిథ్యావాసుదేవుఁడు సైగఁజేయఁగనే, ఆతని సేనలోని సైనికులు కృష్ణునిపై త్రిశూల, గదా, పరిఘ, శక్తి, ఋష్టి, ప్రాస, తోమర, ముద్గర, ఖడ్గ, పట్టిస, బాణ, శతఘ్ని మొదలగు నస్త్రశస్త్రములను విసర నారంభించిరి. శత్రువు లిట్లు తనపైఁ బ్రహార మొనర్చుటను గాంచి భగవానుఁ డందఱికును సమాధానమును జెప్పుచుండెను. ప్రళయకాల

మునం బ్రళయాగ్ని యెట్లు వివిధప్రాణులను వివిధ భంగుల బాధించునో అదేవిధముగ శత్రుసంహారి యగు శ్యామసుందరుఁడు విపక్షవీరులను దనబాణవర్షముచే బాధించుచుండెను. ఆ పౌండ్రకునకుఁ గలరథ, గజ, తురగ, భటాది చతురంగ సేనలను వేఱువేఱు అస్త్రములతో నుగునుగు నూచునూచు చేయుచుండెను. కాశీరాజు యొక్కయు, పౌండ్రకుని యొక్కయు సేనలు తమ ప్రాణములమీఁదఁ దీపిని వీడి పోరాడుచుండిరి. శ్యామసుందరుఁడు వారిని దన అస్త్రశస్త్రములచేఁ జంపి వారికి నద్గతి నొసఁగుచుండెను. గుఱ్ఱములును, నేనుఁగులును, సైనికులును జచ్చుటచేతను, అస్త్రములును, రథములును దుత్తినియలగుటచేతను నా రణ రంగము భూతనాథుఁడగు భవుని భయంకర విహారభూమివలె నుండెను. రక్తమును జూడఁగనే సైనికు లుత్సాహముతోఁ బోరుచుండిరి. కృష్ణుఁడు పౌండ్రకుని సేననంతను నాశన మొనర్చుటను గాంచి పౌండ్రకుఁడు కృష్ణునితోఁ బోర నాతని యెదుటకు వచ్చెను. ఆతనిఁ గాంచి భగవానుఁ డిట్లనెను:-
 “పౌండ్రకా! బాగున్నావా? నేను నా అస్త్రములను విడిచెద నని నీ దూతతోఁ జెప్పియుంటిని. కావున నే నస్త్రములను విడువవచ్చితిని. వానిని నీపైననే వదలెదను. ఇదిగో, చూచుకొనుము. మన మిద్దఱమును బోరాడుకొనవలయును మనలో నెవఁడు వాసుదేవుఁడో నేఁడు నిర్ణయము కాఁగలదు. నేనే

వాసుదేవుడ సగుచో నీవు ధరించిన నా నామరూపముల నిప్పుడే వదలించెదను. నేనే కపట వాసుదేవ నామరూపములను ధరించియుండినచో, యద్ధమున నీచే బరాజితుడనై నిన్ను శరణుజొచ్చెదను. ఇప్పుడు ప్రపంచమున వాసుదేవుడుగ నీవైన నుండవలయును నేనైన నుండవలెను. నీవును నేనును నిద్దరముండఁజాలము” ఇట్లుపలికి భగవానుఁ డాతని కవజ్ఞ నొనర్చి, ధనుస్సుపై బాణము నెక్కిపెట్టి, తీక్షణమైన బాణములను సంధించి వాని రథమును ముక్కలు ముక్కలుగా నొనర్చెను. సారథిని గుఱ్ఱములను జంపెను. వాని ధనుస్సును ముక్కలు చేసెను. ఆతఁడు రథ విహీనుడై నేలపైనుండెను. అప్పుడు కృష్ణుడు తన సుదర్శన చక్రముచే శిరస్సును ఖండించెను. వెంటనే ఆతని శరీరము టెక్కలుతెగిన పర్వతమువలె నేలపైఁ బడెను.

తన మిత్రుడు చచ్చుటనుగాంచి కాశీరాజు భగవానునిపై బ్రహ్మరమును గావించెను. కాని ఆతఁడును సమరమునఁ జాలసేపు నిలువఁజాలక పోయెను. ఆతఁడొక అర్థచంద్రాకారబాణమును దీసికొని ఆతని శిరస్సును ఖండించి వేఱు బాణములచే నాకాశమార్గమున నాతని శిరస్సును గాశీలోఁ దనమహాలునందు బడునట్లొనర్చెను. కాశీరాజు కుమారుడును, నగరనివాసులునగు స్త్రీ పురుషులు తమ

రాజయొక్క శిరస్సునుగాంచి కుయ్యో మొట్టోయని విలపింప జొచ్చిరి.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “ఈవిధముగఁగృష్టుఁడు పొండ కుని, కాశీరాజును జూసి సిద్ధ గంధర్వాదులచేఁ జేయఁబడు స్తోత్రములను వినుచు ద్వారకాపురిలోఁ బ్రవేశించెను. అందఱును భగవానుని హృదయపూర్వకముగ నభినందిం చెను. అంత భగవానుఁడు సుఖముగఁ దనయంతఃపురమున నివసించుచుండెను.”

శౌనకుఁ డిట్లనెను :- “సూతా! ఈ పొండకు డెవడు? ఈతఁడు వాసు దేవు నేల ద్వేషించుచున్నాఁడు? ఆతె సీమాపము నేల ధరించినాఁడు!”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “స్వామీ! జయవిజయలెట్లు భగవానునకు ద్వారకాలకులో అట్లే యీతఁడును ద్వారకాలకుఁడే. ఈతఁడు ఒక దినమున లక్ష్మీదేవిని లోనికిఁ బోనీయలేదు. అప్పుడామె క్రోధమున నిట్లుశపించెను :- “నీవు భూమిమీఁద మానవుండవై పుట్టి భగవానుని ద్వేషిం చెదవుగాక!”

భగవానుని బార్షదులందఱును జదుర్భుజులుగ నే యుందురు. అందఱును శంఖచక్రగదా పద్మములను ధరించు చుందురు. కేవలము శ్రీవత్స చిహ్నము వారికుండదు. ఇంక మిగిలిన చిహ్నము లన్నియును భగవంతునకు వలెనే

యుండును. అంతనాతఁడు భగవానుని కడకుబోయి మొత్తు
కొనఁగా నప్పుడు భగవానుఁ డిట్లనెను - “లక్ష్మీదేవి యీ
శాపమును నా యిచ్చానుసారముగనే యిచ్చినది. నీవు
పృథివీపైఁ బుట్టఁగలవు, కాని అచ్చటను నీవీర్వాణముచే
సదా నన్నే చింతించుచుందువు. నా చిహ్నముల నన్నిటిని
ధరించుచుందువు. నాతో యుద్ధమొనర్చెదవు. అంత నాచేత
జచ్చి నన్నేహందగలవు. నీ కథోగతి కలుగదు. ఇఁది వినఁ
గానే ఆతనికి సంతోషము కలిగెను. ఆతఁడే కరూషదేశా
ధిపుఁడగు జౌండ్రకుఁడయ్యెను. మునులారా! ద్వేషభా
వముచే నాతని నిరంతరమును జింతించుచుండుటచే వాసు
దేవ భగవానునియందు మనస్సు లగ్నమగుటచే నాతనికిఁ
గర్మబంధము లన్నియును దొలిఁగి పోయెను. చివరకు భగ
వానునిచేఁ జచ్చి, చతుర్భుజ రూపమును ధరించి, ఆతఁడు
భగవానుని యందుఁ దన్మయుఁడయ్యెను. ద్వేషవశమున భగ
వంతుని రూపమును ధరించుటచే నాతనికి యోగులకును
దుర్లభమైన పదవి ప్రాప్తించెను.”

శౌనకుఁ డిట్లడిగెను:- “సూతా! భగవానుఁడు కాశీ
రాజయొక్క శిరస్సును కరూషదేశమునాడి కాశీ కేల
పంపినాఁడు?”

సూతుఁడిట్లనెను :- “స్వామీ! కాశీరాజనకుఁ దనకు
కాశీలోనే మృత్యువు సంభవింపవలయునను నిష్ఠకలదు.

అందువలన భగవానుఁ డాతని నిష్ఠను నెఱవేర్చియుండెను. అదియును గాక కాశీని దహించు లీలయును జేయవలసి యుండెను. అందువలన నాతని శిరస్సును కాశీలో రాజ భవనములోనికిఁ బంపెను.”

శౌనకుఁడు క్షతూహలముతో నిట్లనెను :- “సూతా ! శిరము పోఁగానే కాశీ, దహనలీల యెట్లు జరిగినది ? దీనిని గూడ మాకు దయతోఁ జెప్పవలయును.”

సూతుఁడెట్లనెను :- “మంచిది, న్వామీ ! ఈ ప్రసంగమున నేను మీకు సుదీర్ఘ చక్రముచే నెట్లు కాశీని దహించెనో ఆ కథాప్రసంగమును జెప్పెదను. మీరు దత్త చిత్తులరై శ్రవణమొనర్పుఁడు.”

॥ —

కాశీరాజు కృత్య యొక్క దుష్పరిణామము.

శ్లో. కృత్యానలః ప్రతిహతః స రథాంగపాణే

రసోజసా సస్యప భగ్నముఖో నివృత్తిః ।

వారాణసీం పరి సమేత్స సుదక్షిణం తప్

సర్వీక్షణం సమహవాత్స్యకృతోఽభిచారః॥

శ్రీ భాగ. ౧౦ స్కం. ౬౬ అ. ౪౦ శ్లో॥

వ. ....కంటగించు వృత్తిని గెంటి వెంటనంటిన నది
తన తొంటి రౌద్రంబు విడిచి మడిచి కాశీపురంబు సొచ్చి
పౌరలోకంబు భయాకులతం బొంది వాపోవ గోషభీషణా
కారంబుతో నప్పుడు ఋత్విజ్ఞి కాయుతంబుగా సుదక్షి
ణుని దహించె.

—శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

మారణ, మోహన, ఉచ్చాటనాది పరపీడనకుఁ బనికి
వచ్చు నభిచారముల పరిణామము దుఃఖదముగ నుండును.
ఏలననఁగా నీ కృత్యములు తామసికములు. ఇవి సిద్ధించెనా
వీని పరిణామములు పరలోకమున దుఃఖదములుగ నుండును.
ఇవి సిద్ధింపక, విధి సంబంధమైన త్రుటి సంభవించెనా ఇవి
యెదురు తిరుగును. వానిని వెంటనే నాశము కావించును.
ఇట్టి సంఘటన లనేకములు ప్రత్యక్షముగఁ దెలిసినవి కలవు.
రాత్రియం దొకానొకఁడు భూత, ప్రేత, యక్షిణీ మొదలగు
తామస సిద్ధుల కొఱకు శ్మశానాదులకుఁ బోయి శవము
మీఁదఁ గూర్చుండి జపింప నొక భయంకర శక్తి యుత్ప
న్నమై రాఁగా జాపకుఁడు భయపడినను, నేదైనఁ బొరపాటు
జరిగినను శక్తి పాని రక్తమును బాన మొనర్చును. భూత
ప్రేతాది శక్తుపాసకు లెల్లప్పుడు నశుఖగ నుండవలసి
యుండును. చచ్చి వారు భూతప్రేతములగుచుందురు. ఎవరే
యుపాసనము నొనరించెదఁగో అంతమున నట్టి సాదృశ్య

మును బొందెదరు. తమోగుణులు తమ సాంసారిక సిద్ధికొఱకు తమోగుణ ప్రధానములగు దేవతలను భజించెదరు. చివరకు ఘోర తమస్సును బ్రాప్తిం చెదరు.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా! భగవానుఁడు పొండకుని, కాశీరాజును జంపి ద్వారకకు వచ్చెను. ఇంక నిప్పుడు కాశీరాజపుత్రుని వృత్తాంతమును వినుఁడు. భగవానుఁడు విసరిన కాశీరాజయొక్క కుండల మండిత మస్తక మెప్పుడు అంతఃపుర ద్వారముకడ పడినదో, అప్పుడందఱు కును సందేహము కలిగి, స్త్రీ పురుషు లెల్లరును జుట్టును జేగుకొనిరి. ఇది తమ మహారాజయొక్క శిరస్సని అందఱును దెలిసికొనిరి. దీనినిఁ గాంచి రాజపత్ను లందఱును జుట్టును జేరి తొమ్ములు బాదుకొనుచు నేడ్వనారంభించిరి. సుతులందఱును జుట్టును జేరిరి బంధువు లందఱును వచ్చిరి. అందఱు నయ్యో, కుయ్యో మొఱ్ఱోయని యేడ్వనారంభించిరి. శిరస్సును వడిలోఁ బెట్టుకొని హానాథా! హా ప్రాణేశా! అని పలుకుచు రాణులు నెత్తిని బాదుకొనుచు నత్యంత దుఃఖముతో విలాప మొనర్చుచుఁ గన్నుల నీరు నింపుచుండిరి.

రాజు మరణించిన సంగతినిఁ దెలిసికొని ప్రజలందఱును సుదక్షిణుఁడను జ్యేష్ఠపుత్రుని సింహాసనమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి రాజుగా నొనర్చిరి. సుదక్షిణుఁడు శాస్త్ర విధిచేఁ దండ్రుకి అంత్యేష్టి క్రియల నొనర్చి, ఆతనికిఁ బరలోక

సుఖము కలుగుటకై వివిధములగు నాన ధర్మాదుల నొస
రెను. తదనంతర మాతఁ డిట్లనుకొనెను :- “ఏ కృష్ణుఁడు
నా తండ్రినిఁ జంపినాఁడో ఆతనికిఁ బ్రతీకార మొనర్పవల
యును. నేను పితృహంతను జంపఁజాలవలయు పితృహంత
నుండి విముక్తుఁడను గాను. యుద్ధమున నాతని జయించుట
దుర్లభము. అభిచార మొనర్చి వాని నంత మొనర్చెదను.
సమస్త భూతప్రేతములకు స్వామి భూతేశ్వరుఁడు. ఆతఁడే
నాకు యుక్తినిఁ జెప్పఁగలఁడు. కావున నాతని నుపాసించె
దను” అని యాలోచించుకొని తన రాజపురోహితునితోఁ
గూడిపరమసమాధి ద్వారా భూతనాథునినవిముక్తజేత్రముగు
వారాణసీ జేత్రమున నారాధింప నారంభించెను.

ఆశుతోషుఁడగు శివుఁడు బోళాశంకరుఁడు కదా!
సుదక్షిణుని అల్పపాసనమునకే ఆతఁడు సంతోషించి రాజు
నెదుటఁ బ్రత్యక్షమై యిట్లనెను :- “రాజా! నేను నీ
యుపాసనమునకు సంతసించితిని. నీవు నావలనఁ గావలసిన
వరమును గోరుకొనుము.”

ఇది విని సుదక్షిణుఁ డిట్లనెను :- “ప్రభూ! నీవు నా
మీఁదఁ బ్రసన్నుఁడ వైనచో నా తండ్రినిఁ జంపినవాఁడు
చచ్చుట కేదైన నుపాయమును జెప్పుము.”

ఇది వినఁగానే శివుడు చాలచిక్కులోఁబడెను. ఆతఁ
డిట్లనుకొనెను :- “శ్రీకృష్ణునెవఁడు చంపఁ గలడు? కాని

యీతఁడుపాయము నడుగుచున్నాడు. కావున వీరి కుపాయమును జెప్పెదను. సిద్ధస్యిద్ధులు వీరి క్రింగా నాధనముల మీఁద నాధారపడి యుండును. అని మాలోచించి శివుఁ డిట్ల నెను :- “ఓయీ! నీకు నే నొక యుపాయమును జెప్పెదను. నీవు బ్రాహ్మణులతోఁ గూడి, అభిచారవిధిచే దక్షిణాగ్ని నారాధించుము. ఆతనికొఱకై ఒక అభిచార యాగము నొనర్పుము. నీ యజ్ఞముచేఁ బ్రసన్నుడై ప్రమథ గణములతో నగ్ని దేవుఁడు ప్రకటము కాఁగలడు. ఆతని నీవేమి వరమడిగిన దానినొసంగఁ గలఁడు ఎవరినిఁ జంపుమనిన వానిని జంపఁగలఁడు. కాని బ్రాహ్మణాభిక్షునిమీఁద నది పనిచేయదు. ఇంక మిగిలినవారినుదఱ నది భస్మమొనర్పఁ గలదు. ”

ఇదివిని సుదక్షిణుఁ డత్యంతానందమును జెందెను. భూతనాథుని ఆదేశానుసారముగ నాతఁడు బ్రహ్మచర్యాది నియమములను బాలించుచు భగవానుని కొఱకై విధ్యుక్తముగ అభిచారయాగము ననుష్ఠానము కావించెను. ఏ దినమున నాతని యా యాభిచారయాగము పూర్తి యైనదో, ఆ దినమున ఆ యగ్నికుండమునుండి ఒక భయానక తామసాగ్ని సశరీరముగఁ బ్రకటమయ్యెను. చూచుట కాతఁ డత్యంత భయంకరముగ నుండెను. అతని శరస్సు నందలి కేళమును, శ్మశ్రువులును శస్త్రతామ్రమువలె నరుణముగ

నుండెను. ఎఱ్ఱగనుండిన భయంకరములగు గ్రుడ్లనుండి అగ్ని జ్వాలలు వెలువడుచుండెను. ఆతని నోరు పర్వత గుహవలె భయంకరముగను, బీభత్సముగను నుండెను. రక్తముతోఁ గూడుకొనిన గొప్పగొప్ప రక్తముచేఁ గూడుకొనిన కోరలు మోలుచుండెను. కుటిల భ్రుకుటి యగుటచే నాతఁడు చాల భయంకరముగను క్రూరముగను గనఁబడుచుండెను. ఆతని శరీరముపై వస్త్రమేమియును లేకుండెను. శరీర మంతటను దీర్ఘములగు వెండ్రుకలు కలవు. వికాశమును బెద్దదియునగు నాతని నాలుకనూ మాటిమాటికిని బయటకు జాపుచుఁ జప్ప రించుచుండెను. ఆతని కరమున నొక భయంకర త్రిశూల ముండెను. దాని నాతఁడటునిటుఁ ద్రిప్పుచుండెను. ఆతఁడు సుదక్షిణుఁ నిట్లడిగెను? “రాజా! నీకేమి కార్యమొనర్ప వలయును?”

సుదక్షిణుఁ డిట్లనెను :- “దేవా! నీవు మాతండ్రినిఁ జంపిన గృష్ణుని నాతని పురమును గాల్చిరమ్ము.”

ఇది వినఁగానే ఆపురుషుఁడొక భయంకర కృత్యరూప మునఁ బరిణీతమయ్యెను. భూతగణములచే బరివేష్టింపఁ బడిన కృత్య తన విశాలశరీరముచే దశదిశలను దగ్ధ మొన ర్చుచు ద్వారకమీఁదకు బరువిడెను. ఇట్లు దగ్ధమొనర్చుచు ద్వారకవైపునకు వచ్చుచుండిన గృత్యనుగాంచి ద్వారకా వాసులందఱును భయభీతులై భయహరియగు భగవానుని

శరణువేడిరి. ద్వారకావాసుల కేకైక అవలంబము అఖి
 లేశ్వరుడగు న్నచ్యుతుడే. దుఃఖము కలిగినప్పుడెల్ల నాతని
 నాశ్రయించుచుందురు, నిర్భయులగుచుందురు. కావున వారు
 పరుగిడి కృష్ణుని సభాభవనమునకుఁ బోయిరి. ఆ సమయమున
 శ్యామసుందరుఁడు సభయందు గూర్చుండి ఆమోద ప్రమో
 దమునకై చదరంగ మాడుచుండెను. వనమున నగ్ని రగు
 లొకనిన జంతువులన్నియును సురక్షిత స్థానమున కెల్లుఁ
 పరుగిడి పోవునో, అట్లే జనమంతయును సురక్షిత స్థానమగు
 దన దగ్గఱకు వచ్చుటను గాంచి, రహస్యభరిత దృష్టితోఁ
 వారిని గాంచెను. అప్పుడు వారు భయభీతులై భయహారి
 యగు భగవానునితో నిట్లనిరి:-“ప్రభూ! మమ్ము రక్షిం
 పుము. రక్షింపుము. ఎచ్చటనుండియో ప్రళయాగ్ని రూప
 మున నీ కృత్య వచ్చుచున్నది. అశరణశరణా! మేము
 భయభీతులమైతిమి. మమ్ముల నిప్పుడు రక్షింపవలయును.
 ఈ సమయమున నీవు రక్షింపకుండినచో నది క్షణములో
 ద్వారకాపురిని భస్మ మొనర్పఁ గలదు. ఆలస్య మొనర్పక
 మమ్మందఱ ననుగ్రహింపుడు. మమ్ము మృత్యుఁ ముఖము
 నుండి రక్షింపుము. ద్వారకాపురము దగ్ధము కాకుండునట్లు
 చూడుము.”

శరణాగత వత్సలుడగు భగవానుఁడు ద్వారకలో
 భయంకరమగు కృత్య అత్యంత భయభీతినిఁ గలిగించు

చున్నదని తెలిసికొని, వారికభయప్రదాన మొనర్చుచు నిట్ల నెను :- “మీ రింతగా భయమును జెందెదరే ? నేనుండగా మీ కీ భయమేల ? నేను మిమ్ములను రక్షించెదను.” అని పలికి భగవాను డూరకుండెను. ఆతఁడు సర్వజ్ఞుఁడు. ఆతఁ డందఱకును లోపలను వెలుపలను నున్నాఁడు. సుదక్షిణుఁడు తన నాశనమునకై మాహేశ్వర కృత్యను బంపెనని తెలిసి కొని, తాను గూర్చుండిన చోటునుండి లేవకయే దగ్గఱనే యుండిన సుదర్శనచక్రమున కిట్లాజ్ఞాపించెను :- “సుదర్శనా! ఈ కృత్యను ఖండించి, దీనినిఁ బంపినవానికి దగిన ఫల మొసంగి రమ్ము.” ఇంకేమి ? సుదర్శనచక్ర మిందులకు సిద్ధ ముగనే యుండును. భగవదాజ్ఞ కాఁగానే అది తన తేజ ముచే దశదిశలను, ఆకాశమును, నంతరిక్షమును బ్రకాశింప జేయుచుఁ బ్రళయాన్ని సదృశమై ఆ కృత్య వైపునకుఁ బోయెను. ఆ సమయమున దాని తేజము కోటిసూర్యప్రభా సమానమై యుండెను. అది ఒక తేజోమయ ప్రకాశ పుంజమును వెదజల్లుచుండెను. ఇప్పుడు కృత్య తికమక పడి పోయెను. తాను ద్వారకను దగులఁబెట్టుటకు వచ్చి, తానే దాని తీక్షణిగ్నిచేఁ దానే తగులఁ బడుచుఁ దోకముడుచు కొని పాటిపోదొడంగెను. సుదర్శనచక్రము దాని వెంటఁ బడెను. దాని తేజమున కాగఁజాలక, అది యెచ్చటనుండి వచ్చినదో అచ్చటకే పోయెను. ఇప్పుడది చక్రభయముచే

నంతర్హితమగుటకు యోచించెను. కాని అది యే యుద్దేశ్యముచే సృజింపఁబడినదో ఆ యుద్దేశ్యము నెఱవేరక అది అంతర్థాన మగుటకు వీలులేదు. తగులఁబెట్టుట కేమియును దొఱకకపోఁగా సదీయజ్ఞమందలి ఋత్విక్కులను, సుదక్షిణునిఁ దగులఁబెట్టి అగ్నిలో నంతర్హిత మయ్యెను. వా రా యభిచారము నితరులను దగులఁబెట్టుటకై చేయఁగా నిప్పుడు దానిచే వారే నాశనమైరి. వారందఱును భస్మమైరి.

ఇప్పుడు సుదర్శనచక్రముండెను. అది యిట్లను కొనెను :- “నారాక వ్యర్థమైనది. వీరు ద్వారకాపురిని, ద్వారకానాథునిఁ గాల్చుటకై అభిచార మొనర్చిరి. అది వ్యతిరేకమైనది. అది భగవంతు నేమియును జేయఁజాలక వారినే భస్మమొనర్చినది. కృత్యనాభయముచే నంతర్హితమైనది. యజ్ఞమును జేయ వానిని, జేయించువారిని నది భస్మమొనర్చినది. ఇప్పుడు నగరమును నేను భస్మమొనర్చెదను.” అని యాలోచించి సుదర్శనచక్ర మట్టాలకములను సభాభవనములను, ఇండ్లను, వాఁకిండ్లను, మేడలను, మిద్దెలను, నగరద్వారి శిఖరములను, భండారములను, రాజశాలలను, అశ్వశాల, గజశాల రథశాల, ధాన్యాగారాదులను రాజభవనములను స్వాహా యొనర్చెను. ఈ విధముగ ద్వారకానగరమునకు బదులుగాఁ గాశీపురమే భస్మమైనది. అతని కృత్యము లన్నియును వ్యతిరేకము లయ్యెను. దీని

ప్రభానము బ్రాహ్మణభక్తులమీఁద పడదని శివుఁడే చెప్పి యుండెను. కృష్ణుఁడు బ్రహ్మణ్యదేవుఁడు. ఆతని గృత్య ఎట్లు కాల్పఁగలదు? బ్రహ్మణ్యునకు విరుద్ధముగ నాలోచన చేసిన వారందఱును జచ్చిరి. ఈ విధముగ సుదర్శన చక్రము కాశి కాపురమును దహించి, మరలఁ దిరిగి ద్వార కాపురికి శ్రీకృష్ణుని కడకుఁ వచ్చెను.

సూతుఁ డిట్లనెను:-“మునులారా ! విశుద్ధ సత్వమయమును, బుణ్య, కీర్తిప్రదమునగు నీ వాసుదేవ భగవానుని పుణ్యాఖ్యానము నెవరు వినెదరో, ఎవరు చెప్పెదరో, వారందఱును సమస్తతామసి కాభిచారజనిత పాపములనుండి నిశ్చయముగ విడివడుదురు. నేను మీకు బలరాముని వ్రజయాత్రా ప్రసంగమును, భగవానునియొక్క అద్భుత లీలలు జెప్పితిని. ఇప్పుడు మీరేమి వినఁదలఁచు చున్నారు?”

శౌనకుఁ డిట్లనెను :- “సూతా ! నీవు బలరాముని చరిత్రను జెప్పుచున్నావు. ఇప్పుడు మాకు సంకర్షణ భగవానునియొక్క అన్యచరిత్రను జెప్పము. ఈతని చరిత్రను వినవలయునని మాకు మిక్కిలి కుతూహలముగ నున్నది.”

సూతుఁ డిట్లనెను :-“సరే, స్వామీ ! ఇప్పుడు బలరాముఁడు ఉపద్రవమొనర్చు ద్వివిదుఁడను వానరు నెట్లు చంపెనో, ఆ కథా ప్రసంగమును నేను మీకు జెప్పెదను. మీ రందఱును సమాహిత చిత్తులరై శ్రవణ మొనర్పుఁడు.”